

LIITE I

Toimintaohjelma

BILAGA I

Operativt program

ESITYS

**Suomen elinkeinokalatalouden
toimintaohjelma
2007–2013**

CCI – 2007FI14FPO001

Maa- ja metsätalousministeriö 7.11.2007

SISÄLLYSLUETTELO

1 TOIMINTAOHJELMAN NIMI, JÄSENVALTIO.....	3
2. MAANTIETEELLINEN TUKIKELPOISUUS	3
3 ANALYYSI SUOMEN ELINKEINOKALATALOUDESTA.....	44
3. (A) SUOMEN KALATALOUSALAN YLEINEN KUVAUS	44
3. (B) LÄHTÖKOHDAT JA KEHITYSSUUNTAUKSET	99
3. (C) YMPÄRISTÖ- JA TASA-ARVOTILANTEEN KUVAUS.....	1144
3. (D) ANALYYSIN TÄRKEIMMÄT TULOKSET.....	1444
4. STRATEGIA TOIMINTAOHJELMATASOLLA	1545
4. (1) TOIMINTAOHJELMAN YLEISTAVOITTEET - VAIKUTUSINDIKAATTORIT	1545
4. (2) ERITYISTAVOITTEET - TULOSINDIKAATTORIT	1747
4. (3) AIKATAULU JA VÄLITAVOITTEET	1747
5. ENNAKKOARVIOINNIN YHTEENVETO	1848
6. TOIMINTAOHJELMAN TOIMINTALINJAT	2323
6. (A) VALITTUJEN TOIMINTALINJOJEN JOHDONMUKAISUUS JA PERUSTELUT	2323
6 (B) TOIMINTALINJOJEN KUVAUS	3030
7. RAHOITUSSÄÄNNÖKSET	5150
8 TÄYTÄNTÖÖNPANOSÄÄNNÖKSET	5352
9. STÖD FRÅN EUROPEISKA FISKERIFONDEN TILL FISKERINÄRINGEN INOM LANDSKAPET ÅLAND	6059
9.1. REGIONAL ANALYS	6160
9.2. STRATEGI FÖR DET ÅLÄNSKA OPERATIVA PROGRAMMET	7069
9.3. SAMMANFATTNING AV FÖRHANDSUTVÄRDERINGEN	7274
9.4. PROGRAMMETS PRIORITERADE ÅTGÄRDSLINJER	7372
9.5. FINANSIERINGSPLAN.....	9493
9.6. GENOMFÖRANDET AV ÅTGÄRDSPROGRAMMET	9494

Liitteet

Liite I	Suomen elinkeinokalatalouden toimintaohjelma 2007–2013 – Ympäristöselostus
Liite II	Miljökonsekvensbedömning – Åland
Liite III	Sammandrag av dagsläget och centrala indikatorer rörande fiskerinäringen på Åland

1 TOIMINTAOHJELMAN NIMI, JÄSENVALTIO

Toimintaohjelman nimi on **Suomen elinkeinokalatalouden toimintaohjelma 2007–2013**.

Toimintaohjelman jäsenmaa on Suomi.

2. MAANTIETEELLINEN TUKIKELPOISUUS

Yhteinen kalastuspolitiikka (YKP) ja sen määräykset ohjaavat elinkeinokalatalouden kehittämistä koko Euroopan unionin alueella. Suomen elinkeinokalatalouden kansallisessa strategiasuunnitelmassa (myöhemmin tässä asiakirjassa strategia) on kuvattu Suomen strategiset linjaukset Euroopan unionin yhteisen kalastuspolitiikan periaatteiden ja tavoitteiden toteuttamiseksi vuosille 2007–2013. Strategia on valmisteltu maa- ja metsätalousministeriön ja Ahvenanmaan maakunnan yhteistyönä. Valtioneuvosto hyväksyi strategian Manner-Suomen osalta 22.2.2007. Ahvenanmaan maakunnan hallitus hyväksyi strategian Ahvenanmaan osalta 8.3.2007.

Strategian linjaukset ohjaavat Suomen elinkeinokalatalouden toimintaohjelman 2007–2013 (myöhemmin tässä asiakirjassa toimintaohjelma) toteuttamista. Toimintaohjelmassa kuvataan ne periaatteet, joiden mukaan Euroopan kalatalousrahaston (EKTR) osarahoittamia toimia toteutetaan ja mihin toimiin rahoitusta ohjataan. Toimintaohjelman ovat valmistelleet yhteistyössä maa- ja metsätalousministeriö ja Ahvenanmaan maakunnan hallitus. Kansallisella tasolla Valtioneuvosto hyväksyi 22.2.2007 ehdotuksen toimintaohjelmaksi Manner-Suomen osalta. Ahvenanmaata koskeva toimintaohjelman osa on hyväksytty Ahvenanmaan maakunnan hallituksessa 8.3.2007. Asiakirjan Ahvenanmaata koskevat osat on esitetty ruotsin kielellä. Ehdotus on lähetetty 13.3.2007 Euroopan komissiolle, joka hyväksyy toimintaohjelman.

Toimintaohjelmasta voidaan rahoittaa Suomen elinkeinokalatalouden kehittymistä edistäviä investointeja ja kehittämishankkeita. Suomessa ei ole lähentymistavoitealueiksi luokiteltuja alueita, joten Suomi kuuluu kokonaisuudessaan muihin kuin lähentymistavoitealueisiin. EKTR -asetus asettaa reunaehdot sille, mitkä toimenpiteet ovat tukikelpoisia.

Toimintaohjelma ohjaa EKTR -varojen ja ohjelmaan varattujen kansallisten julkisten varojen käyttöä.

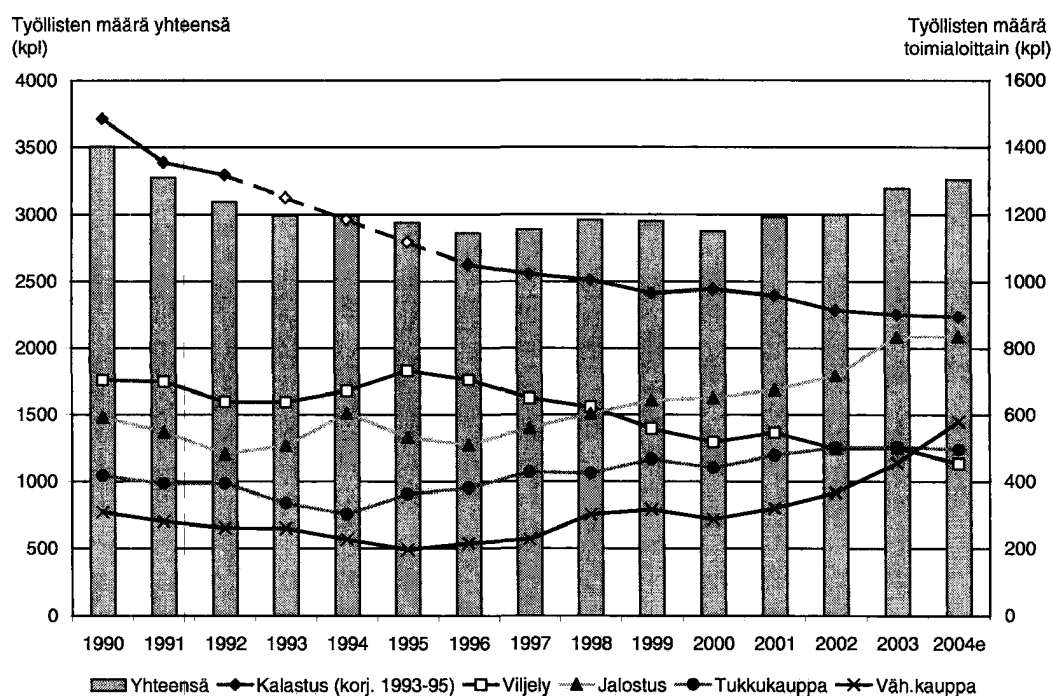
3 ANALYYSI SUOMEN ELINKEINOKALATALOUDESTA

3. (a) Suomen kalatalousalan yleinen kuvaus

3. (a) (1) Kansallisten olosuhteiden analyysi

Elinkeinokalatalouden ala muodostuu Suomessa merikalastuksen, sisävesikalastuksen, vesiviljelyyn, kalanjalostuksen ja kalakaupan sektoreista. Sen merkitys on taloudellisesti ja sosiaalisesti suuri erityisesti harvaan asutuilla alueilla, joilla korvaavia elinkeinoja on vaikea löytää. Ala on kehittynyt pääosin myönteisesti 2000-luvulla, tuotannon määrä on pysynyt vakaana ja alan kokonaistyöllisyys on noussut.

Elinkeinokalatalouteen erikoistuneiden yritysten yhteenlaskettu työllisyys oli noin 3 250 työpaikkaa vuonna 2004. Kalastus työllisti noin 900 henkilöä, jalostus noin 850, vähittäiskauppa noin 600 ja tukkukauppa noin 500 sekä vesiviljely noin 450 henkilöä. Alkutuotannon työpaikat ovat 1990-luvun alusta vähentyneet samanaikaisesti kun kaupan ja jalostuksen työpaikat ovat lisääntyneet.

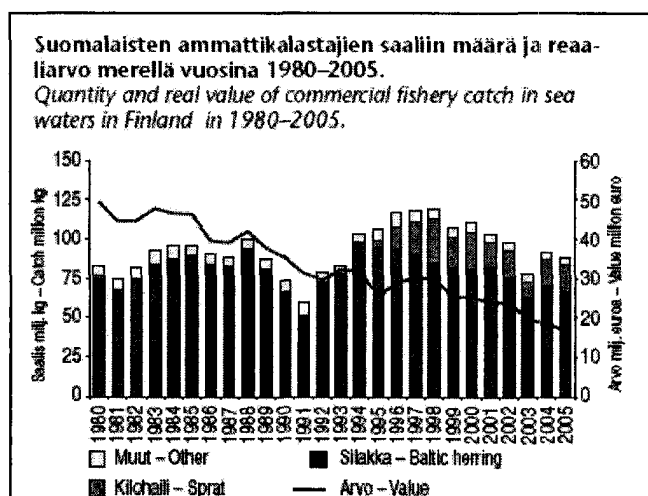
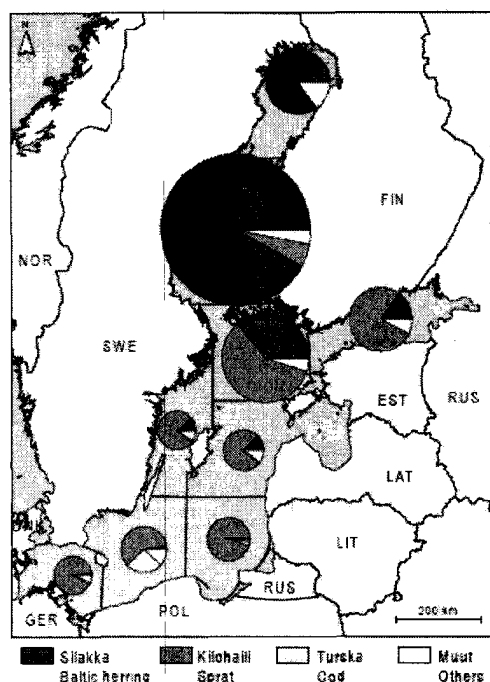

Kuva 3.1. Kalataloudellisten yritysten työllisten määrä yhteensä ja eri toimialoilla 1990–2004 (kalastus 1993–95 korjattu tieto, 2004e ennakkotieto). Lähde: Tilastokeskus/RKTL.

Suomessa kaikilla alueilla on elinkeinokalatalouden kannalta merkittäviä vesialueita (meren rannikkoa tai sisävesiä). Suomalaiset kalastusalukset toimivat pääasiassa omilla aluevesillä ja lähellä purkusatamia. Pyynnin kohteena olevien kalakantojen tila on kokonaisuutena hyvä sekä sisävesillä että merialueilla, lukuun ottamatta Itämeren turskakantaa. Kalastuslaivaston koko on tasapainossa suhteessa kalavaroihin (ks. alla olevat taulukot). Kalastuslaivaston koko alittaa selvästi yhteisen kalastuspolitiikan uudistuksen yhteydessä asetetun kalastuslaivaston suurimman sallitun koon. Kalastuslaivaston arvioidaan pystyvän tyydyttämään markkinoiden kysynnän sekä ihmisravinnoksi että rehun ja muun tuotannon

raaka-aineeksi. Sisävesikalastuksen saaliin arvo on noin neljäsosa ammattikalastuksen saaliin kokonaisarvosta. Tärkein sisävesien saaliskala on muikku.

Suomalaisten ammattikalastajien saalis alueittain Itämerestä vuonna 2005.
Finnish commercial catch in the Baltic Sea, by region in 2005.

Kuva 3.2. Merialueen ammattikalastuksen saalis ja sen arvo vuosina 1980–2005 vuoden 2005 hinnoin. Lähde: RKTL

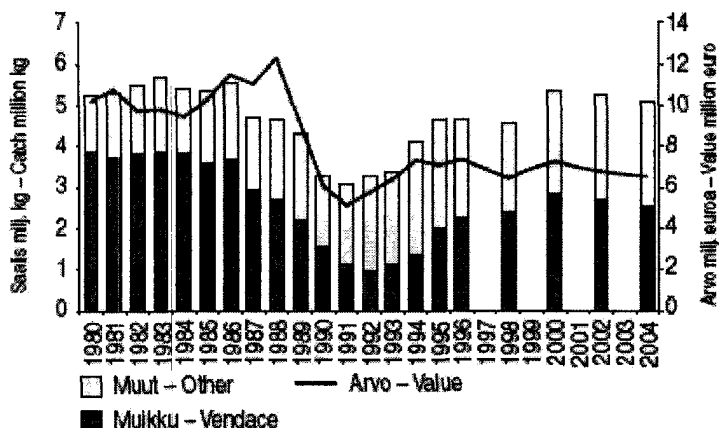
Taulukko 3.1. Suomen merialueen kalastuslaivaston alusryhmät ja alukset (tilanne 31.12.2004)

Alusryhmä	GT	kW	lkm
4L1, pienimuotoinen rannikkokalastus	7 822	128 014	3 198
4L2, pelagiset troolarit	8 215	39 711	142
4L3, pohjatroolarit	448	1 140	2
4L4, passiivipyydysalukset	1 568	10 314	51
YHTEENSÄ	18 052	179 179	3 393

Sisävesikalastuksen merkitys Suomessa on suhteellisesti tarkasteltuna suuri. Sisävesikalastuksen saaliin arvo (noin 6,5 miljoonaa euroa) oli noin 35% koko kalastussaaliin arvosta (18,5 miljoonaa euroa) vuonna 2004. Tärkein saalislaji on muikku. Sisävesikalastuksen kehittymismahdollisuudet esimerkiksi viennin osalta ovat hyvät. Raputalous ja erityisesti täplkäräpukannan vahvistuminen luo mahdollisuuksia yritystoiminnan syntymiselle ja kehittymiselle.

Suomalaisten ammattikalastajien saaliin määrä ja reaaliarvo sisävesillä vuosina 1980–2004.

Quantity and real value of commercial fishery catch in inland waters in Finland in 1980–2004.

Kuva 3.3. Sisävesialueen ammattikalastuksen saalis ja arvo vuosina 1980–2002 vuoden 2002 hintatasossa. Lähde RKTL.

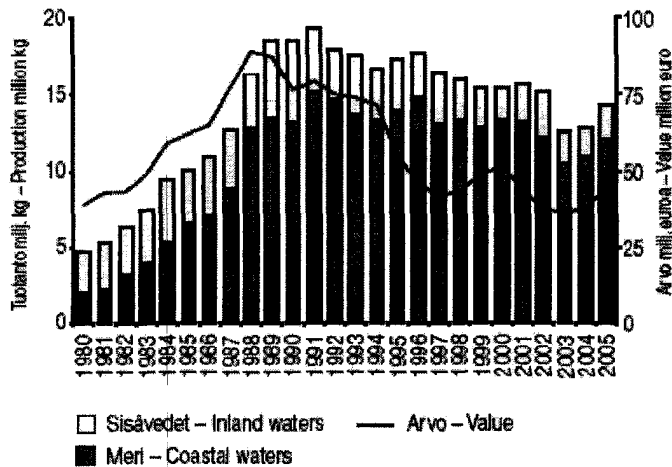
Taulukko 3.2 Suomen elinkeinokalatalouden kohteena olevien tärkeimpien kantojen tila 2005

<u>Kanta</u>	<u>Tila</u>	<u>Kalastus ja huomiot</u>
<u>Silakka</u>		
- Pääallas ja Suomenlahti	elpyvä	kestävä
- Pohjanlahti	erittäin hyvä	kestävä
<u>Kilohaili</u>		
- Itämeri, yhteisön vedet	hyvä	kestävä
<u>Lohi</u>		
- Luonnontuotanto	vakaa	kestävä
- Istutettu	tuottavuus laskussa	hyödyntämistä voisi lisätä
<u>Turska</u>		
- Itäinen kanta	taantuva	lisärajoituksia tarvitaan
<u>Siika</u>		
Pohjanlahti	vakaa	kestävä, osittain istutusten varassa
<u>Kuha</u>		
Itämeri	vakaa	kestävä

Lähde: Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, RKTL, 2006

Vesiviljelyssä ruokakalan kokonaistuotanto on laskenut 1990-luvun alun lähes 20 miljoonasta kilosta noin 14 miljoonaan kiloon. Tuotannosta valtaosa on kirjolohta, mutta muiden lajien osuus on kasvanut selvästi. Suomessa kalojen istutustoiminta luonnonvesillä on laajaa ja istukastuotanto muodostaa tärkeän osan vesiviljelyn elinkeinotoimintaa. Vesiviljelyn yritystoiminnan kehittämisen on tehnyt entistä haastavammaksi erityisesti ympäristölupien ehtojen tiukentuminen.

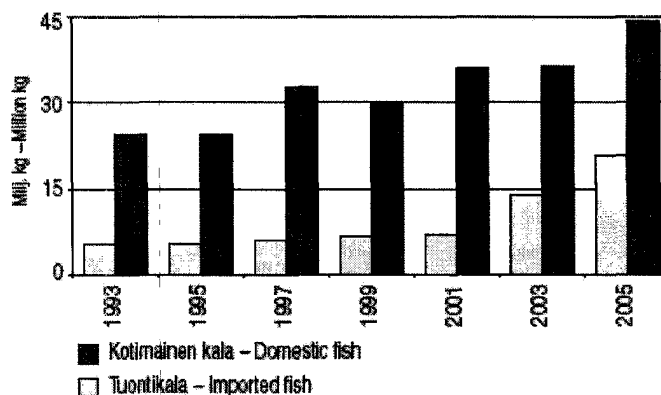
Ruokakalaviljelyn määrä ja reaaliarvo Suomessa merellä ja sisävesillä vuosina 1980–2005.
Production and real value of farmed food fish in coastal and inland waters in Finland in 1980–2005.

Kuva 3.4. Vesiviljelytuotanto ihmisravinnoksi Suomessa 1995–2005. Lähde: RKTL.

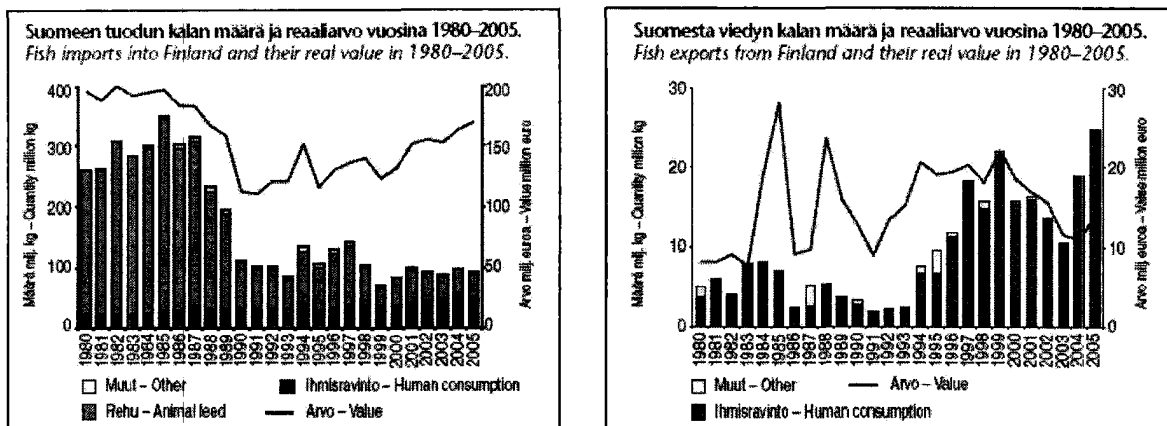
Jalostusyritysten käyttämän kotimaisen raaka-aineen määrä on viimeisen kymmenen vuoden aikana kasvanut selvästi. Kotimaisen kalan ja siitä valmistettujen tuotteiden markkinoinnissa ei ole ollut merkittäviä ongelmia ja kysynnän arvioidaan pysyvän hyvänä. Kalakaupan volyyymi on noussut merkittävästi, mikä johtuu pääosin myös ulkomaisten tuotteiden lisääntyneestä tarjonnasta. Kalatukkukaupan liikevaihto on kaksinkertaistunut ja vähittäiskaupan yli kolminkertaistunut kymmenessä vuodessa.

Kalanjalostusyritysten jalostukseen käyttämä kala Suomessa vuosina 1993–2005.
Quantity of fish processed in Finland in 1993–2005.

Kuva 3.5 Kalanjalostusyritysten jalostukseen käyttämä kala Suomessa vuosina 1993-2005. Lähde: RKTL.

Kalan ja kalatuotteiden kysyntä on Suomessa korkealla tasolla ja tämän vuoksi ala on keskittynyt erityisesti toimimiseen kotimarkkinoilla. Vuonna 2004 tuonnin reaaliarvo oli 30 % suurempi kuin vuonna 1995. Ihmisravinnoksi tuotujen kalatuotteiden arvo on noussut koko ajan. Suomesta vietyjen kalatuotteiden arvo on vuosina 1995–2004 vähentynyt, mutta noussut viimeisen kahden vuoden aikana. Suomesta viedään ulkomaille eniten silakkaa.

Kuva 3.6. Suomeen tuodun ja Suomesta vietyä kalan määrä ja reaaliarvo vuosina 1980–2005. Lähde: RKTL.

3. (a) (2) Lähentymistavoitealueiden ja muiden kuin lähentymistavoitealueiden analyysi

Koko Suomi kuuluu muihin kuin lähentymistavoitealueisiin. Tästä johtuen myös edellä kuvattu analyysi koskee ainoastaan muita kuin lähentymistavoitealueita.

3. (a) (3) Edellisten ohjelmakausien tärkeimmät kokemukset

Kokemukset aiemmista ohjelmakausista perustuvat Suomen elinkeinokatalouden strategian ja toimintaohjelman valmistelun yhteydessä vuosina 2005–2007 saatuun strategiaohjausryhmän, sektorityöryhmien ja aluetyöryhmän antamaan palautteeseen. Myös KOR-osarahoitteisten rakenneohjelmien väliarvioinnit ohjelmakaudella 2000–2006 tukevat näitä näkemyksiä. Nämä maa- ja metsätalousministeriön keräämät kokemukset ovat yleisesti yhtenevät aiempien ohjelmakausien ja PESCA –yhteisöaloitteen toteuttamisessa saatujen kokemusten kanssa.

Aiempien ohjelmakausien tärkeimmät kokemukset ovat:

- Ohjelman hallinto on hierarkialtaan matala ja kokonaisrakenteeltaan kevyt ja joustava. Tämä mahdollistaa kustannustehokkaat ja yhdenmukaiset menettelyt tukia myönnettäessä.
- Alueelliset tukia myöntävät viranomaiset tuntevat alueidensa yritykset ja erityisolosuhteet.
- Tukien hyödyntämisaste on ollut korkea ja ohjelmat toteutuvat täysimääräisinä.
- Kehittämishankkeiden valinnan valtakunnalliseen koordinaatioon perustuvan ns. HATRIK -menettelyn avulla kehittämishankkeiden muodostama kokonaisuus on saatu tavoitteellisemmaksi ja pitkäjänteisemmäksi.
- Kolmeen ohjelmaan jaettu rahoitus on monimutkaistanut menettelyitä ja erityisesti Itä-Suomen tavoite 1 -alueella tukivarojen niukkuus on vaikeuttanut KOR -toimenpiteiden toteuttamista. Myös PESCAN useasta rahastosta tapahtunut rahoitus arvioitiin hallinnollisesti liian raskaaksi.

Ohjelmien toimenpiteillä tulisi pystyä jatkossa vastaamaan paremmin mm. seuraaviin vaatimuksiin:

- Sekä yleisellä että yritystasolla tulisi tehostaa ongelmanratkaisulähtöistä ajattelua.
- Yrityslähtöisen ajattelun korostaminen ja kehittäminen.

- Kalatuotteiden laadun parantaminen sekä kuluttaja-, markkina- ja ympäristönäkökohtien huomioinnottaminen.
- Elinkeinokalatalouden uusien mahdollisuuksien ja innovaatioiden hyväksikäyttäminen ja verkostoituminen erityisesti muun elintarvikealan kanssa.

3. (a) (4) Taustaindikaattorit

Toimintaohjelman strategiset valintojen kannalta tärkeät taustaindikaattorit on esitetty luvussa 3 (a) kalatalousalan yleisessä kuvauksessa. Tarkemmat indikaattorit löytyvät kansallisesta strategiasta. Ne taustaindikaattorit, jotka ovat olennaisia vaikuttavuusindikaattoreiden kannalta, on lisäksi esitetty lähtötasoina taulukossa 4.1.

3. (b) Lähtökohdat ja kehityssuuntaukset

Suomen elinkeinokalatalouden lähtökohtia ohjelmakaudella ovat hyvät markkinaodotukset, laivaston ja kalavarojen välinen tasapaino sekä useat SWOT analyysissä kuvatut mahdollisuudet. Alan kokonaistyöllistyvyys on noussut, vaikka alkutuotannon (sisävesi- ja merikalastus sekä vesiviljely) työllistyvyys on laskenut lähinnä alhaisen kannattavuuden ja yrittäjien ikääntymisen takia.

SWOT-analyysissä on kuvattu vahvuudet, heikkoudet, mahdollisuudet ja uhkat Suomen elinkeinokalatalouden toimijoiden näkökulmasta. SWOT analyysin pohjalta tehdyt strategiset valinnat on esitetty kansallisessa strategiassa.

Taulukko 3.3. Suomen elinkeinokalatalouden SWOT-analyysi

<p>Vahvuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> - kala on arvostettu, turvallinen ja terveellinen elintarvike - infrastruktuuri on kehittynyt ja tuotantokapasiteetti on riittävä tyydyttämään kysynnän ja mahdollistaa myös tuotannon noston - korkeatasoinen tekninen kehitys ja edistyksellinen tuotekehitys takaavat mahdollisuudet säilyttää ala nykyaikaisena ja kasvattaa kysyntää - runsaat kalavarat mahdollistavat tuotannon nostamisen nykyiseltä tasolta - kalan kulutus on vakaa ja se on pysynyt pitkään korkealla tasolla - alan toimijat hallitsevat hyvin kotimaisilla markkinoilla toimimisen - hyvä kalatautilanne erityisesti sisävesillä, mikä mahdollistaa elävän kalan ja mädin viennin koko EU:n alueelle. 	<p>Heikkoudet</p> <ul style="list-style-type: none"> - heikko kannattavuus, joka johtuu alhaisesta hintatasosta ja katteista - pääomien puute, joka heikentää alan kykyä kehittää omaa toimintaansa - alan ja sektoreiden sisäisen ja ulkoisen yhteistyön puute heikentää alan toimintakykyä - markkina- ja vientiosaamisen puute rajoittaa toiminnan kotimarkkinoihin - kehittymättömät tuotantoprosessit ja -teknologia vaikuttavat kielteisesti alan kustannustehokkuuteen - kotimaisen raaka-aineen kausi- ja laatuvaihtelut heikentävät kykyä vastata kysyntään - yritystoiminnan, kustannuslaskennan ja liikkeenjohdon osaaminen on puutteellista, mikä heikentää yleisesti yritystoiminnan kehittämisedellytyksiä - vahinkoeläimet vaikeuttavat elinkeinotoimintaa aiheuttamalla saalis- ja laitevahinkoja - vesien muut käyttötarkoitukset ja ympäristötekijät määräävät ammattikalastuksen ja vesiviljelyn kehitysmahdollisuudet.
<p>Mahdollisuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> - menekinedistäminen; uusien terveellisten ja turvallisten tuotteiden kehittäminen sekä kansainvälistyminen ja vienti mahdollistavat uusien markkinoiden löytämisen - markkina- ja kuluttajalähtöinen tuotanto, kysynnän ennustaminen ja laatutyö mahdollistavat kalatuotteiden markkinoiden turvaamisen ja kasvamisen - koko elinkeinon, tutkimuksen, koulutuksen ja järjestöjen välinen yhteistyö sekä yhteistyö muiden tahojen kanssa tarjoaa mahdollisuuden rakenteiden kehittämiseen ja toiminnan tehostamiseen - jalostusasteen nostamisella ja kalan sivutuotteiden käytön kehittämällä voidaan nostaa tuotannon arvoa ja parantaa työllisyyttä tuotantoketjussa - uudet vesiviljelylajit ja vajaasti hyödynnetyt kalalajit tarjoavat mahdollisuuden tuotannon monipuolistamiseen ja kehittämiseen - kotimaisen ja tuodun raaka-aineen tasapainoinen hyväksikäyttö mahdollistaa alan monipuolisen kehittämisen - teknologisten innovaatioiden hyödyntäminen tuotannossa - yrittäjä- ja liikkeenjohtotaitojen kehittäminen - kalastusmatkailun ja muiden toimintojen tarjoamien elinkeinomahdollisuuksien hyödyntäminen - hoitosuunnitelmien avulla voidaan vähentää ja ehkäistä vahinkoeläinten aiheuttamia vahinkoja 	<p>Uhkat</p> <ul style="list-style-type: none"> - kansainvälisen kilpailun kiristymisen sekä jalosteiden ja kalan tuonnin takia alaa uhkaa markkina-aseman heikentyminen kotimaassa - yrittäjien keski-ään kohoaminen uhkaa kotimaisen kalanviljelyn ja kalastuksen jatkuvuutta - kulumakenteiden kohoaminen johtaa kannattavuuden alenemiseen - pula osaavasta työvoimasta vaikeuttaa yritysten toimintojen ja tuotannon kehittämistä - elintarvikkeiden turvallisuuden ja ympäristövaatimusten tiukentuminen saattaa aiheuttaa lisäkustannuksia ja vaikuttaa siten kielteisesti elinkeinon kannattavuuteen - raaka-ainepula, joka voi johtua mm. epätasaisesta tarjonnasta tai kaupan rajoituksista - turkiseläinkasvatuksen suhdanteiden epävarmuus heijastuu rehukalan kysyntään (määrä, hinta ja laatu)

3. (c) Ympäristö- ja tasa-arvotilanteen kuvaus

3. (c) (1) Ympäristötilanne

Ympäristöselostuksen laatiminen on ollut olennainen osa toimintaohjelman valmisteluprosessia. Se on tuonut ympäristönäkökulman koko toimintaohjelman muotoiluun. Ympäristöselostuksen tarkka valmisteluprosessi on kuvattu ympäristöselostuksessa. Tässä alaluvussa kuvataan lyhyesti ympäristöselostuksen esiin nostamat tärkeimmät asiakohdat sekä kommentit siitä, miten ne on otettu huomioon toimintaohjelmassa. Ympäristöselostus on kokonaisuudessaan toimintaohjelman liitteenä.

Tausta

Natura 2000-verkoston avulla pyritään säilyttämään tärkeitä biotooppeja ja eliölajeja koko Euroopan alueella. Natura 2000-ohjelman avulla pyritään säilyttämään luonnon monimuotoisuus. Vuoden 2005 kesäkuun jälkeen Natura 2000-alueet käsittivät Suomessa 1 860 EU:n luonto- tai lintudirektiivin mukaista kohdetta. Natura 2000-alueiden yhteenlaskettu pinta-ala oli noin 49 000 km² eli noin 15 % Suomen pinta-alasta. Alueilla voidaan sallia kaikki toiminta, joka ei vaaranna suojelun pyrkimyksiä.

Toimintaohjelmalla ei ole merkittäviä vaikutuksia Natura 2000-alueisiin. Toimintaohjelmasta rahoitettavat toimenpiteet eivät saa vaarantaa Natura 2000-alueiden toimenpiteiden tavoitteiden saavuttamista.

Myönteiset ympäristövaikutukset

Luonnonkalakantojen kestävä hyödyntäminen, joka ei uhkaa kalakantojen uusiutumiskykyä, on perusedellytys Itämeren ekosysteemin ympäristön hyvän tilan varmistamiseksi. Kohdennetuin toimin vesiviljely tukee uhanalaisten kalakantojen suojelua ja luonnonkalakantojen hoitoa tuottamalla istukkaita.

Elinkeinotoiminta vaikuttaa myönteisesti työpaikkojen säilymiseen ja uusien syntymiseen. Kalavarojen maantieteellisen sijainnin takia yritystoiminta erityisesti alkutuotannossa tukee harvaanasuttujen alueiden säilymistä elävinä.

Kaikkien toimintaohjelmasta rahoitettavien toimien päätavoite on parantaa elinkeinokalatalouden yritystoiminnan kannattavuutta. Tämä on paras tapa taata myös em. ympäristömyönteisten toimintojen jatkuminen ja myönteiset vaikutukset työllisyyteen ja alueelliseen kehitykseen.

Yritystoiminta tuottaa elintarvikkeita kuluttajien tarpeisiin ja kotimaiset kalatuotteet täyttävät usein myös ekologisen lähiruuan kriteerit. Kalasta valmistettujen elintarvikkeiden myönteiset kansanterveydelliset vaikutukset (mm. D-vitamiinin ja terveellisten rasvojen saanti) ovat mm. Kansanterveyslaitoksen tutkimusten mukaan huomattavasti suuremmat kuin niiden sisältämien haitallisten aineiden (pääosin dioksiini ja elohopea) kielteiset vaikutukset. Elinkeinokalatalouden laatutyöllä edistetään kala-elintarvikkeiden laadun ja turvallisuuden parantamista. Toimintaohjelman toimenpiteillä pyritään tukemaan näiden myönteisten vaikutusten saavuttamista.

Erityisesti toimilla, joilla pyritään parantamaan kalatuotteiden laatua (toimintalinja 3) ja poistamaan kalasta dioksiinia ja muita haitallisia aineita, voidaan parantaa edelleen elinkeinokalatalouden myönteisiä vaikutuksia kansanterveyteen ja elintarvikkeiden turvallisuuteen. Rahoituksen painopisteitä ovat mm. vahinkoeläinten aiheuttamien vahinkojen ehkäisy, tuotannollisten innovaatioiden käyttöönoton edistäminen,

ympäristöystävällisen teknologian kehittäminen ja käyttöönotto sekä investoinnit laatuun ja hygieniaan.

Kielteiset ympäristövaikutukset

Toimintaohjelman varoista tuettavan yritystoiminnan vähäiset kielteiset ympäristövaikutukset liittyvät elinkeinotoiminnan yhteydessä syntyviin jätteisiin ja vesistöjä rasittaviin ravinnepäästöihin. Suomen vesiviljelyn aiheuttama kuormitus ei ole suuri, vaan se muodostaa noin 1-2 % Suomesta Itämereen kohdistuvasta ihmistoiminnan aiheuttamasta kokonaisravinnekuormituksesta. Paikallisesti ravinnekuormituksella voi kuitenkin olla haitallisia vaikutuksia. Kalanjalostustoiminnan seurauksena syntyy perkuujätettä, jota koskevat määräykset ovat tiukentuneet jatkuvasti.

Toimintaohjelman vesiensuojelutoimenpiteiden tuet pyritään sellaisiin tuotantomenetelmiin, tekniikoihin ja järjestelyihin, joilla on mahdollisimman laajat myönteiset ympäristövaikutukset. Toimintaohjelman toimenpiteiden avulla pyritään hyödyntämään perkuujätteet ja muut elinkeinokalatalouden sivuvirrat entistä paremmin.

Toimintaohjelman ympäristövaikutusten seuranta ja arviointi

Ympäristöselostuksella ja siihen liittyvällä toimintaohjelman ympäristövaikutusten arvioinnin perusteella toimintaohjelmaan on lisätty seuraavat seurantaindikaattorit:

- elinkeinokalatalouden ja vesiviljelyn vesistöihin kohdistuva kokonaiskuormitus suhteutettuna kokonaistuotantoon ja vesistöjen kokonaiskuormitukseen
- elinkeinokalataloudelle vahinkoja aiheuttavien suojeltujen eläinten kantojen kehitys
- ympäristöystävällisten hankkeiden lukumäärä

Toimintaohjelman ympäristövaikutusten arviointi on osa toimintaohjelman tavoitteiden saavuttamisen arviointia. Väliarvioinnin yhteydessä teetetään erillinen arvio toimintaohjelman ympäristövaikutuksista. Sen pohjalta tehdään tarvittaessa myös muutoksia toimintaohjelman tavoiteasetteluun. Ympäristövaikutusten arvioinnissa tarvittavaa tietoa kerätään em. indikaattoreiden sekä ammattikalastuksen kohteena olevien kalakantojen tilan seurannan avulla.

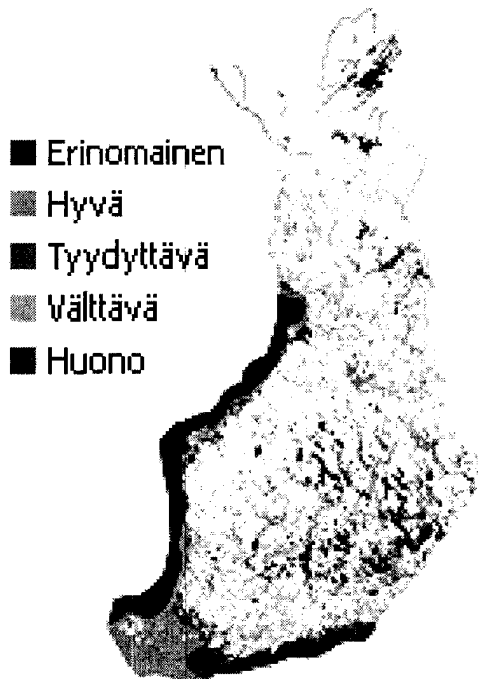
Vesiympäristön nykytila

Suomessa on yli 56 000 yli hehtaarin ja noin 2 600 yli neliökilometrin laajuista järveä. Suomen järvien ja jokien vesi on pääosin pehmeää ja usein humuspitoista. Järvien mataluuden (keskisyvyys noin 7 m) ja jokien suhteellisen hitaan virtauksen sekä pitkän jääpeitteisen talven takia sisävedet ovat herkkiä likaantumaan. Yleensä Suomen sisävesien tila paranee siirryttäessä etelästä pohjoiseen ja lännestä itään. Tilanne on huonoin Etelä-, Lounais- ja Länsi-Suomen rannikkoalueilla. Monilla alueilla järvet ja joet muodostavat järviketjuja. Suomessa on jokia yhteensä noin 121 000 km, mutta useimmat niistä ovat lyhyitä.

Suomen merialueella rannikon edustalla on yhteensä noin 79 000 saarta ja luotoa. Itämeri on matala keskisyvyyden ollessa vain 55 metriä. Myös merialueen rannikkovedet ovat herkkiä likaantumaan, sillä Itämeri muodostaa lähes suljetun matalan ja kylmän murtovesialtaan. Haitalliset aineet hajoavat hitaasti kylmissä olosuhteissa ja talvella jää estää hapen liukenemisen ilmasta pintaveteen.

Suurimmat raskasmetallipitoisuudet Suomen vesissä on mitattu pohjakerrostumista Perämerellä, missä paikallisten teollisuuslaitosten päästöt kasautuivat vuosien ajan. Pitoisuudet ovat korkeat myös itäisen Suomenlahden pohjakerrostumissa, mikä johtuu

pääosin Pietarin alueen päästöistä. Kalojen raskasmetallipitoisuudet ovat laskeneet koko 1990-luvun ajan. Viime vuosina myös kalojen ja hylkeiden sisältämien haitallisten orgaanisten aineiden pitoisuudet ovat laskeneet, mutta ne ovat vielä korkeat silakassa, lohessa ja muissa rasvaisissa kaloissa. Kemikaaleista eniten huolta aiheuttaa dioksiini, minkä takia on annettu suositus, ettei ihmisten ruokavalion tulisi sisältää liikaa silakkaa ja Itämeren lohta.

Kuva 3.7 Järvien, jokien ja merialueen veden laatu Suomessa vuosina 2000-2003.

Yhteenveto

Valtioneuvosto on hyväksynyt ympäristöselostuksen osana toimintaohjelmaa 22.2.2007. Valtioneuvoston hyväksymisen jälkeen asiasta on julkaistu tiedote ja toimintaohjelma, joka sisältää kaikki ympäristövaikutusten arviointia koskevan direktiivin artiklan 9 edellyttämät tiedot, julkaistiin internetissä.

Hallintoviranomainen ja asianomaiset ympäristöviranomaiset arvioivat, että toimintaohjelman toimenpiteiden toteuttaminen ei lisää Natura 2000 alueisiin kohdistuvien kielteisten vaikutusten riskiä. Tämän varmistamiseksi Natura 2000 alueilla toteutettavat toimet ja toimet joilla on merkittäviä vaikutuksia Natura-alueilla tulee valmistella ja koordinoita luonnonsuojelulain (1096/1996, luku 10) säännösten mukaisesti.

Kun Suomen elinkeinokalatalouden myönteisiä ja kielteisiä ympäristövaikutuksia verrataan toisiinsa, voidaan todeta, että elinkeinokalatalouden yritystoiminnan kokonaisvaikutukset ympäristöön ja myös vesistöihin ovat selvästi myönteiset.

Toimintaohjelman toteuttamisen tavoitteena on, että tuettavan toiminnan myönteiset ympäristövaikutukset ovat mahdollisimman suuret. Toimintaohjelmassa on myös esitetty toimenpiteet ja valinnat, miten sen varoista tuettavan elinkeinotoiminnan kielteiset ympäristövaikutukset pyritään pitämään mahdollisimman vähäisinä. Toimintaohjelman varoista rahoitettavat toimet jäisivät suurelta osin toteuttamatta, mikäli ohjelmaa ei toteutettaisi. Näin ollen voidaan todeta, että Suomen elinkeinokalatalouden toimintaohjelman 2007–2013 toteuttamisella on kokonaisuutena merkittävä myönteinen vaikutus ympäristöön.

3. (c) (2) Miesten ja naisten tasa-arvon tilanne

Suomessa naisten ja miesten välisen tasa-arvon edistäminen on Suomen perustuslakiin kirjattu yhteiskunnallinen tehtävä ja siitä on säädetty erillinen tasa-arvolaki. Tasa-arvolain tavoitteena on edistää tasa-arvon toteutumista ja estää sukupuoleen perustuva välitön ja välillinen syrjintä kaikilla yhteiskuntaelämän aloilla. Erityisesti on pyritty parantamaan naisten asemaa työelämässä. Tasa-arvolaki säätelee myös kaikkea viranomaistoimintaa ja sen laatimia ohjelmia ja hankkeita. Täten myös tämän ohjelman laadintaa ja toimeenpanoa sen eri vaiheissa säätelee tasa-arvolain tavoitteet ja vaatimukset.

Ohjelman toimeenpanossa paikallisia, alueellisia ja valtakunnallisia viranomaisia ja sidosryhmiä yhdistävät työryhmät on koottava tasa-arvolain mukaisesti. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että mikäli mahdollista mm. kehittämissyöryhmien ja kalatalousryhmien jäsenistä vähintään 40 % on edustettava vähemmistönä olevaa sukupuolta. Tasa-arvo otetaan huomioon läpäisyperiaatteena. Käytännössä tasa-arvo periaatetta toteutetaan yhtäläisten mahdollisuuksien kautta eli niin naisilla kuin miehillä on yhtäläiset mahdollisuudet osallistua ohjelman toimenpiteisiin ja tukijärjestelmiin.

3. (d) Analyysin tärkeimmät tulokset

Kalaa ja siitä tehtyjä elintarvikkeita arvostetaan terveellisinä ja turvallisina tuotteina. Suomessa kalankäyttö on säilynyt pitkään korkealla tasolla ja yleisesti kalan maailmanlaajuinen kysyntä ylittää tarjonnan. Suomen monipuolinen ja runsas vesiluonto tarjoaa luontaiset puitteet kalastus- ja vesiviljelyelinkeinotoiminnan harjoittamiseen. Nämä tekijät luovat erinomaiset lähtökohdat elinkeinokalatalouden harjoittamiseen Suomessa.

Elinkeinokalataloutta tukeva infrastruktuuri on kehittynyt ja tuotantokapasiteetti on riittävä tyydyttämään kysynnän ja mahdollistaa myös tuotannon noston. Korkeatasoinen tekninen kehitys ja tuotekehitys osaaminen Suomessa takaavat mahdollisuudet ala säilymisen nykyaikaisena.

Suomessa kalastuksen ja vesiviljelyn harjoittamisen erityispiirteisiin kuuluvat maantieteellisestä sijainnista johtuvat pohjoiset ilmasto-olosuhteet sekä yleisesti syrjäinen sijainti suhteessa markkinoiden ydinalueisiin. Pohjoinen ilmasto, pitkine ja kylmine jäätälvineen, merkitsee kalastuksessa suuria saalisvaihteluita sekä investointeja eri kalastustekniikoihin. Kalankasvatuksessa kasvukausi on kohtuullisen lyhyt. Nämä tekijät tekevät haasteelliseksi markkinalähtöisen alkutuotannon.

Alkutuotannon heikko kannattavuus on johtanut pääomien puutteeseen, joka on heikentänyt alan kykyä kehittää omaa toimintaansa. Lisäksi yritystoiminnan osaamisen puutteellisuus sekä kehittymättömät tuotantoprosessit ovat heikentäneet alan kustannustehokkuutta. Kannattavuusongelmien yksi keskeisimmistä syistä on vesialueiden kalastus- ja vesiviljelykäyttöön saamiseen liittyvät ongelmat. Lisäksi vahinkoeläimet, erityisesti hylje, vaikeuttaa elinkeinotoimintaa aiheuttamalla saalis- ja laitevahinkoja.

Yleisesti alan ja eri sektoreiden sisäisen ja ulkoisen yhteistyön puute on heikentänyt alan toimintakykyä ja hidastaa innovaatioiden käyttöönottoa. Markkina- ja vientiosaamisen puute on rajoittanut alan toiminnan pääosin kotimarkkinoihin.

4. STRATEGIA TOIMINTAOHJELMATASOLLA

4. (1) Toimintaohjelman yleistavoitteet - vaikutusindikaattorit

Suomen elinkeinokalatalouden strategiassa on määritelty kansallisten vahvuuksien ja heikkouksien perusteella elinkeinokalatalouden kansalliset tavoitteet ja ydinkysymykset, jotka ratkaisemalla tavoitteet pyritään saavuttamaan. Tässä luvussa esitetään yhteenvedo strategisista linjauksista sekä valinnat, joiden mukaisesti kansallisten ydinkysymykset pyritään ratkaisemaan toimintaohjelman toteutuksen avulla. Alan vahvuudet, heikkoudet, kokonaistilanne ja ydinkysymykset on kuvattu kattavasti strategiassa, sen liitteissä ja SWOT-analysissä.

Elinkeinokalatalouden toimintaohjelman yleisenä tavoitteena on luoda edellytykset kuluttajien ja elintarviketeollisuuden odotuksia vastaavalle tehokkaalle ja luontoa kunnioittavalle kalastukselle ja vesiviljelytuotannolle. Tuotantoedellytysten parantuminen mahdollistaa alkutuotannon kehittymisen kilpailukykyiseksi, taloudellisesti kannattavaksi ja kestäväen käytön periaatteiden mukaisesti toimivaksi elinkeinoksi, joka pystyy kehittämään omaa toimintaansa. Samalla yrityksistä kehittyä riittävän vahvoja kestäväen markkinoiden ja tuotannon vaihtelusta johtuvat epävarmuudet. Elinkeinoon merkitys Suomen elintarvikehuollon varmistamisessa kasvaa ja samalla sen merkitys saariston ja syrjäseutujen elinvoimaisuuden ja työllisyyden ylläpitäjänä lisääntyy. Tämän saavuttamiseksi strategialla vastataan maamme pohjoisen ilmaston ja syrjäisen sijainnin, samoin kuin alkutuotannon heikentyneen kannattavuuden tuomiin haasteisiin.

Tässä alaluvussa on esitetty Suomen elinkeinokalatalouden strategiset indikaattorit yhteisen kalastuspolitiikan eri osa-alueilla ovat ja niitä koskevat tavoitteet. Koska tavoitteiden toteutumiseen vaikuttavat monet sellaiset seikat, joihin strategian toteuttamisen keinoin ei voida vaikuttaa, ei niille aseteta tarkkoja määrällisiä tavoitteita. Osittain tavoitteet ovat myös luonteeltaan sellaisia, että niille ei ole mielekästä asettaa määrällisiä tavoitteita. Yleistavoitteiden osalta arvioidaan lähtötaso ohjelmakauden alussa tehtävillä erillisselvityksillä, joihin toteumaa verrataan.

Taulukko 4.1 Vaikuttavuusindikaattorit, nykytila ja tavoitteet niille

Vaikuttavuus-indikaattorit	Nykytila	tavoite 2013	Lähde
A) Kalavarojen kestävä käyttö ja kalastuslaivaston sopeuttaminen kalavaroihin			
* kalakantojen biologinen tila	Suomen ammattikalastuksen hyödyntämien kalakantojen tila on yleisesti hyvä merellä ja sisävesillä, pokkeuksena turska ja Itämeren pääaltaan silakka.	Suomen kalastuslaivaston hyödyntämien kalakantojen tila on yleisesti hyvä, niiden hyödyntäminen on kestävä ja elvytys- ja hoitosuunnitelmia noudatetaan asianmukaisella tavalla.	RKTL
* merikalastuksen yritystoiminnan kannattavuus, työllistävyys sekä tuotannon arvo ja määrä	Nykytila on kuvattu tulosindikaattori taulukossa.	Tavoitteet on kuvattu tulosindikaattori taulukossa.	RKTL
* laivaston koko suhteessa hyödynnettäviin kalakantoihin	Suomen kalastuslaivaston koko on selvästi YKP:n uudistuksen yhteydessä sille asetetun ylärajan alapuolella. Kalastuslaivasto kykenee tyydyttämään	Suomen kalastuslaivaston toimii kestävästi ja kustannustehokkaasti ja pystyy vastaamaan kuluttajien ja elintarviketeollisuuden odotuksiin.	RKTL

	ihmisravinnoksi ja muuhun kulutukseen tarvittavan raaka-aineen kysynnän.		
B) Vesiviljely, sisävesikalastus, kalanjalostus ja kalakauppa			
* Vesiviljelyn, kalanjalostuksen, kalakaupan sekä sisävesikalastuksen yritystoiminnan kannattavuus, sekä tuotannon arvo ja määrä	Nykytila on kuvattu tulosindikaattori taulukoissa.	Tavoitteet on kuvattu tulosindikaattori taulukoissa	RKTL
C) Alan rakenteen ja taloudellisen toimintaympäristön kehittäminen			
* alan sektoreiden kilpailukyky	Kilpailukyky on hyvä kalanjalostuksessa ja kalakaupassa. Alkutuotannossa kilpailukyky on tyydyttävä tai heikko..	Yritykset pystyvät kehittämään itsenäisesti toimintaansa ja ne ovat riittävän vahvoja kestämään markkinoiden ja tuotannon muutoksista johtuvat epävarmuustekijät..	RKTL ja EKTR-seurantajärjestelmä
D) Elinkeinokalatalouden työllistävyys			
* Uusien työpaikkojen ja yritysten luominen	Elinkeinokalatalous työllistää yhteensä 3 250 henkeä.	Työllistävyys yhteensä 3 750 henkeä. 400 uuden työpaikan luominen ja 50 uuden yrityksen perustaminen EKTR-tuilla	RKTL ja EKTR-seurantajärjestelmä
E) Kalatalousalueiden kestävä kehittäminen			
* - muodostetut kalatalousryhmät	Uusi toimintamuoto – ei alkuarvoa.	5 kalatalousryhmää perustettu	EKTR-seurantajärjestelmä
F) Yhteisöpolitiikat ja EU-rahastot; täydentävyys ja yhteensovittaminen			
* täydentävyyden ja yhteensovituksen toimivuus	Pääosa EU-rahastojen toimeenpanosta ja seurannasta tehdään aluetasolla. Alueellisten viranomaisten yhteistyöryhmät ovat varmistaneet EU-rahastojen täydentävyyden ja yhteensovituksen..	EKTR-toimenpiteet, muiden EU-rahastojen toimenpiteet ja yhteisöpolitiikat ovat yhdenmukaiset ja ne täydentävät toisiaan.	Erilliset selvitykset
G) Ympäristöindikaattorit			
* Elinkeinokalatalouden kokonaisvesistökuormitus suhteessa kokonaistuotantoon ja vesistöjen kokonaiskuormitukseen	Vesiviljely on saavuttanut sille kansallisessa vesiensuojelun suuntaviivoissa 2005 asetetut tavoitteet.	Vesiviljely saavuttaa sille kansallisessa vesiensuojelun suuntaviivoissa 2015 asetetut tavoitteet.	Erilliset selvitykset ja EKTR-seurantajärjestelmä
* ympäristöystävällisten hankkeiden lukumäärä	Rahoitettujen hankkeiden määrä 20	Rahoitettujen hankkeiden määrä 40	

Elinkeinokalatalouden ja erityisesti kalastuksen kilpailukyvyn ja kannattavuuden arviointi on haastava tehtävä. Tästä johtuen maa- ja metsätalousministeriö ja Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos kehittävät barometreja, indikaattoreita ja arviointijärjestelmän niiden arvioimiseksi. Kun kilpailukyvyllä ja kannattavuudella on kehitetty käyttökelpoiset indikaattorit, niille asetetaan asianmukaiset tavoitteet. Komissiota informoidaan asianmukaisella tavalla indikaattoreiden lähtötasoista ja tavoitteista.

4. (2) Erityistavoitteet - tulosindikaattorit

Erityistavoitteet, jotka toimintaohjelman toimin pyritään saavuttamaan, on esitetty kussakin toimintalinjassa.

4. (3) Aikataulu ja välitavoitteet

Aikataulu näyttää toimintaohjelman toimeenpanon päävaiheiden ajoittamisen.

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Toimintaohjelman toimeenpano									
* EKTR-hankkeiden rahoittaminen									
* Maksut									
* Kehittämissyhmien asettaminen									
Kalatalousryhmät									
* Ryhmien valinta									
* Arviointi ja päätös jatkosta									
Arviointit									
* Väliarviointi									
* Loppuarviointi									

Vaikuttavuusindikaattorit ja niiden tavoitteet on esitetty taulukossa 4.1. Tulosindikaattorit ja niiden välitavoitteet on esitetty kunkin toimintalinjan yhteydessä. Toimintaohjelman tulosindikaattoreita seurataan komission asetuksen (EY) N:o 498/2007 artiklan 40 ja liitteen III mukaisesti.

5. ENNAKKOARVIOINNIN YHTEENVETO

Ennakoarvioinnin suoritti kesä-marraskuussa 2006 tarjouskilpailun voittanut Net Effect Oy, jolla on pitkä ja monipuolinen kokemus ohjelmien arviointityöstä. Tässä luvussa on esitetty lyhyesti ennakoarvioinnin johtopäätökset ja keskeiset kehittämissuositukset sekä niiden kommentoinnin ja kuvauksen siitä, miten ne on otettu huomioon toimintaohjelmassa.

Ennakoarvioinnin tarkoituksena on varmistaa, että toimintaohjelma on yhdenmukainen kansallisen strategiasuunnitelman ja toimintaohjelmaa koskevien EU:n suuntaa-antavien periaatteiden kanssa sekä optimoida taloudellisten resurssien jako ja parantaa ohjelmatyön laatua. Toimintaohjelman ennakoarviointi on täyttänyt kaikilta osin tarkoituksensa hyvin.

Johtopäätökset

Valmisteluprosessi

Valmisteluprosessi oli yleisesti onnistunut. Arvioinnin mukaan TE-keskukset olisi tullut kytkeä aktiivisemmin valmistelutyöhön. Ympäristöarviointia eli ympäristöselostuksen valmistelua leimasi kiire.

Valmistelun tavoitteena oli saada selkeä kuva yrittäjien näkemyksistä ja pyrkimykseen sitouttaa alan yrittäjät mukaan strategiaprosessiin, koska alan toimijoiden arvion mukaan aiemmat ohjelmien valmisteluprosessit olivat olleet liian virkamiesvetoisia. Valintaa muodostaa alan yrittäjien vahvaan edustukseen perustuvat sektorityöryhmät erikseen voidaan pitää sitouttamisen kannalta onnistuneena. TE-keskukset osallistuivat aktiivisesti toimintaohjelman koko valmisteluprosessiin oman työryhmän kautta. Arvio ympäristöselostuksen kiireellisestä valmistelusta pitää paikkansa. Yleisesti yhteistyö ympäristöalan toimijoiden kanssa on kuitenkin toiminut hyvin.

Relevanssi, sisäinen ja ulkoinen koherenssi

Alan toimintaympäristön tarpeet, ongelmat ja haasteet on kyetty huomioimaan hyvin visioon ja ydinkysymyksiin. Ohjelman tavoitteet ovat haastavia ja kohtuullisen realistia. Alan kehittämistyön jakamista sektoreihin pidetään ongelmallisena, koska se voi johtaa toiminnan ja ajattelun kapenemiseen. Ympäristönäkökulma jää hieman taka-alalle.

Toimintaohjelmassa on selvä pyrkimys koko alan sisäisen ja ulkoisen yhteistyön kehittämiseen sekä innovaatioiden edistämiseen. Niissä yhteyksissä, joissa puhutaan yrittäjien toiminnan kehittämisestä, on kuitenkin syytä pyrkiä käsittelemään mahdollisimman lähellä yrittäjiä olevia kysymyksiä, joten sektorikohtainen lähestymistapa on niissä tapauksissa perusteltu. Ympäristönäkökulmaan liittyvät seikat nousivat esiin selvästi jo arvioinnin suorittamisen aikana. Siihen on vastattu panostamalla ympäristöselostuksen viimeistelyyn yhdessä ympäristöhallinnon kanssa. Lisäksi toimintaohjelmassa on nostettu selvemmin esiin konkreettiset ympäristöystävälliset toimenpiteet.

Tehokkuus ja vaikuttavuus

Arvioinnin mukaan rahoitus on kohdennettu tasapainoisesti suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Ohjelma mahdollistaa rahojen käytön tehostamisen kautta alan kannattavuuden ja kilpailukyvyn parantumisen.

Arviot ovat osuvia ja ne on otettu huomioon toimintaohjelman viimeistelyssä.

Hyöty ja kestävyys

Toimintaohjelma hyödyttää välittömästi erityisesti alan yrityksiä. Pidemmällä aikavälillä vaikutukset ulottuvat myös alan rajapintoihin. Yritystoiminnan kehittämissuunnitelmien, ohjelmakoordinaattoritoiminnan, ideahautomoiden, uuden toimintalinjan 4:n ja sektoreiden kehittämistyöryhmien käyttöönottoa pidetään tarpeellisena.

Arviot ovat osuvia ja ne on otettu huomioon toimintaohjelman viimeistelyssä.

Kehittämissuosituks

Kehittämissuosituks

kehittämissuosituks

Ohjelman valmisteluprosessi ja ohjelmatyö

Jatkossa TE-keskusten edustajat tulisi ottaa tiiviimmin mukaan sektoreiden kehittämistyöryhmiin.

Tämä on ollut tarkoitus koko strategian valmisteluprosessin ajan. siten, strategian toteutusvaiheessa TE-keskukset osallistuvat sektoreiden kehittämistyöryhmien työhön.

Sektoreiden kehittämistyöryhmiin tulisi ottaa TE-keskusten edustajien lisäksi mukaan myös edustajia alan ulkopuolelta.

Ehdotus on kannatettava. Kehittämistyöryhmissä pyritään luomaan kontakteja relevantteihin tahoihin myös alan ulkopuolelle, erityisesti asiantuntijoina kuultavien toimijoiden avulla.

Maa- ja metsätalousministeriön tulee varmistaa edellytykset ohjelman sisällön ja painotusten päivittämiseen tilanteen niin vaatiessa. Vaikka seurantakomitea viime kädessä päättää ohjelmamuutoksista, on maksu- ja hallintoviranomaisen syytä jo etukäteen asemoida ohjelman peruslinjauksia vaihtoehtoisin toimintaympäristön muutostilanteisiin.

Ohjelman lähtökohtana on ollut koko ajan joustavuus ja muutostilanteisiin varautuminen. Suositus on siten otettu huomioon ohjelman valmistelussa.

Toimintaohjelman relevanssi, sisäinen ja ulkoinen koherenssi

Toimintaohjelman tavoitteita tulee täsmentää ja konkretisoida sekä kirjoittaa laajemmin rahoituskriteereistä ja käytännön toimenpiteistä niiden toteuttamiseksi.

Seurantaindikaattorien osalta on yhdessä ennakoarvioijan kanssa pyritty määrittelemään validit ja luotettavat mittarit suhteessa tavoitteisiin ja esittämään lähtö- ja tavoitetasot. Indikaattorijärjestelmää on kehitetty edelleen tämän työn pohjalta.

Liiketaloudellisen näkökulman vahvistamiseksi alalla tulee painottaa osaamista ja toimenpiteitä ammattimaisen toiminnan lisäämiseksi.

Suositus on otettu huomioon. Ohjelmassa on monipuolisesti painotettu liiketaloudellista ja ammattimaista näkökulmaa ja se sisältää useita konkreettisia toimenpiteitä, joilla pyritään saavuttamaan tämä tavoite.

Koulutusmahdollisuuksien lisäämistä erityisesti Ahvenanmaalla tulee painottaa.

Suositus on perusteltu. Koko ohjelmassa pyritään parantamaan erityisesti liiketoimintaosaamiseen ja laatuun liittyviä kouluttautumismahdollisuuksia, joiden vaikutukset heijastuvat välittömästi kilpailukykyyn..

Ympäristön ja luonnonvarojen suojeluun tulisi panostaa konkreettisemmin ohjelman sisällössä.

Suositus on perusteltu. Ympäristönäkökulma on ohjelmassa pyritty ottamaan huomioon yleisellä tasolla ja kaikissa toimenpiteissä, joissa niiden huomioonottaminen säännösten mukaan on mahdollista.

Toimintaohjelman painotusta koulutukseen suositellaan lisättäväksi alan ammattimaisen toiminnan lisäämiseksi.

Koulutuksen mahdollisuuksia on painotettu toimintaohjelman toimenpiteissä säännösten mahdollistamassa laajuudessa, kuten esimerkiksi mestari-kisällijärjestelmän käyttöönoton ja kalastuksen ammattitaidon parantamisen yhteydessä sekä yleisemmin toimintalinjan 3 toimenpiteissä. Koulutuksen osalta on otettu huomioon myös eri rahoitusmuotojen täydentävyys.

Tukihakijoiden 60 vuoden ikäraja ehdotetaan poistettavaksi sekä Manner-Suomessa että Ahvenanmaalla.

Ehdotuksesta on luovuttu, eikä sitä ole sisällytetty toimintaohjelmaan.

Toimintaohjelman kustannustehokkuuden tehostamiseksi Ahvenanmaan osalta tulee hankevalintaan kiinnittää erityistä huomiota.

Ehdotus hankevalinnan tehostamisesta edelleen on otettu huomioon toimintaohjelmassa sekä Manner-Suomen että Ahvenanmaan osalta.

Kalastajien kiintiöt ja vesialueiden omistajien oikeuskysymykset ovat keskeisiä tekijöitä Ahvenanmaan päämarkkinoilla, jolloin kalastajien tulisi harjoittaa ammattiaan kiintiöiden puitteissa.

Suositus on otettu huomioon. Toimenpiteitä, joilla vesien omistajia pyritään sitouttamaan elinkeinokalatalouden tukemiseen, tuetaan sekä Manner-Suomessa että Ahvenanmaalla.

Tehokkuus ja vaikuttavuus

Toimintaohjelman kustannustehokkuutta voidaan edistää entistä tiukemmalla hankevalinnalla ja hankkeiden priorisoinnilla.

Suositus on perusteltu. Hankkeiden valintamenettelyiden sekä tuloksien ja vaikuttavuuden seurannan kehittäminen on toimintaohjelman keskeinen tavoite. Samalla tehostetaan seurantatietojen käyttöä hankevalinnan ohjaajana.

Kaikilta tukea hakevilta yrityksiltä tulisi vaatia yhteismitallinen, talouslaskelmiin perustuva yritystoiminnan kehittämissuunnitelma tuen hakemisen yhteydessä.

Alkuperäinen ajatus, jonka mukaan yritystoiminnan kehittämissuunnitelman toimittanut yrittäjä/yritys voi saada korkeampaa tukea kuin muut yrittäjät, säilytetään toimintaohjelmassa. Sitä voidaan pitää motivoivampana tapana kannustaa yrittäjiä pitkän aikavälin kehittämiseen kuin sitä, että hakemukseen vaaditaan uutta lisäliitettä. Korkeampi tuki myös korostaa kehittämissuunnitelman merkitystä.

Vaikuttavuuden lisäämiseksi, mutta myös hyödyn ja kestävyiden lisäämiseksi, suositellaan käynnistettäväksi erikseen projektien tulosten levittämiseen ja juurruttamiseen tähtäävä hanke.

Suositus on kannatettava. Tarkoitus on kytkeä tämänkaltainen toiminta olennaiseksi osaksi ohjelmakoordinaattoritoimintaa, joka on tiiviissä yhteistyössä sektorien kehittämisyöryhmien kanssa.

Hyöty, kestävyys ja seurannan indikaattorit

Toimintalinja 4 suositellaan käyttöön otettavaksi.

Suositus on otettu huomioon.

Yritystoiminnan kehittämissuunnitelmat tulisi vaatia lähtökohtaisesti kaikilta yrityksiltä tuen hakemisen yhteydessä.

Alkuperäinen ajatus, jonka mukaan yritystoiminnan kehittämissuunnitelman toimittanut yrittäjä/yritys voi saada korkeampaa tukea kuin muut yrittäjät, säilytetään toimintaohjelmassa. Sitä voidaan pitää motivoivampana tapana kannustaa yrittäjiä pitkän aikavälin kehittämiseen kuin sitä, että hakemukseen vaaditaan uutta lisäliitettä. Korkeampi tuki myös korostaa kehittämissuunnitelman merkitystä.

Ohjelmakoordinaattoritoimintaa tulee jatkaa ja toiminnan sisältöä kehittää verkostoitumalla alan ulkopuolisten toimijoiden kanssa entistä aktiivisemmin.

Suositus on otettu huomioon. Suositus vastaa ohjelmakoordinaattoritoiminnan perusajatusta.

Ongelmalähtöiset ideahautomot tulee käynnistää tai yhdistää jo olemassa olevien, muiden alojen vastaaviin toimintoihin.

Suositus on kannatettava ja se on otettu huomioon toimintaohjelmassa.

Ahvenanmaan osalta tulisi painottaa pilottiprojekteja, joilla voidaan kehittää maakunnallisia innovaatioita soveltaen muualta tuotettua tutkimus- ja kehittämistietoa.

Suositus on otettu huomioon toimintaohjelmassa.

Nuorten toimijoiden houkuttelemiseksi alalle kaivataan taloudellisia tukia.

Suositus on otettu huomioon toimintaohjelmassa sekä yleisesti että käytännössä mm. mestari-kisälli-järjestelmän muodossa

Laajojen yhteisten saaristotoimijoiden verkoston käynnistäminen yhdessä muiden toimijoiden kanssa tukee elinkeinokalatalouden, matkailun ja turismin sekä maaseudusta lähtevän elinkeinon tuotteistamista ja diffuusiota.

Suosituksen toteuttaminen on mahdollista erityisesti toimintalinjan 4 toimien kautta.

Elinkeinokalatalouden seurannan indikaattorien osalta vaikutusketjua tulisi tarkastella erityisesti tulosindikaattoreiden ja ydinindikaattorien näkökulmista

Seurantaindikaattorijärjestelmä on kehitetty yhdessä arvioijan kanssa ja sen näkemykset on otettu huomioon.

6. TOIMINTAOHJELMAN TOIMINTALINJAT

SUOMEN ELINKEINOKALATALOUDEN TOIMINTAOHJELMA 2007–2013

Toimintaohjelman tavoitteena on suunnata ohjelmavarat sellaisiin toimenpiteisiin, jotka tukevat elinkeinokalatalouden kannattavan yritystoiminnan syntymistä ja säilymistä Suomessa. Tavoitteen mukaisesti rahoitusta kohdennetaan erityisesti:

- investointihankkeisiin, jotka tähtäävät yritystoiminnan nykyaikaistamiseen ja pitkän aikavälin kehittämiseen;
- alan yritystoimintaa tukeviin ja yritysosaamista parantaviin yleishyödyllisiin infrastruktuuri- ja kehittämishankkeisiin;
- yritysten toimintaedellytyksiä tukeviin kehittämishankkeisiin, joissa painotetaan alan ongelmien ratkaisua sekä alan mahdollisuuksien ja uusien innovaatioiden hyödyntämistä ja
- hankkeisiin, jotka parantavat laatua tai edistävät kuluttaja-, markkina-, ympäristö- ja tasa-arvonäkökohtien huomioinnottomista.

6. (a) Valittujen toimintalinjojen johdonmukaisuus ja perustelut

Suomen elinkeinokalataloutta kehitetään yhteisen kalastuspolitiikan linjausten mukaisesti. Tästä johtuen kaikkia yhteisön resurssien hallintaa, valvontaa ja markkinoita koskevia säännöksiä on noudatettava toimintaohjelman toimenpiteitä toteutettaessa. Resurssipolitiikan toimien sekä kalastuksenvalvonnan ja saalis seurannan tehostamisen avulla pystytään varmistamaan kalakantojen säilyminen hyvässä kunnossa, mikä on elintärkeää koko alan tulevaisuuden kannalta. Markkinapolitiikan säännökset asettavat rajat markkinoihin puuttumiselle ja varmistavat, että jäsenvaltiot eivät rajoita vapaata kaupankäyntiä ja että niissä ei käytetä epäoikeudenmukaisia kilpailukeinoja.

Vuonna 2000 hyväksytyn Lissabonin strategian ytimenä on vahvistaa kilpailukykyä, pyrkiä täystyöllisyyteen ja tukea sosiaalista yhteenkuuluvuutta. Talouden vakauteen halutaan yhdistää myös taloudellinen dynaamisuus ja sosiaalinen rakennemuutos. Yksi Lissabonin strategian avainosista onkin Euroopan työllisyysstrategia. Toimintaohjelmassa Lissabonin strategia huomioidaan ensisijassa siihen liittyvän Suomen kansallisen toimenpideohjelman 2005–2008 valossa. Erityisesti Suomen kansallisen toimenpideohjelman 2005–2008 painopistealueista elinkeinokalatalouden strategiassa painotetaan kilpailukykyä ja tuottavuutta edistäviä toimia, kuten osaamisen ja innovaatioiden kehittämistä, yrittäjyyden edistämistä, infrastruktuurin parantamista sekä kestävästä kehityksen edistämistä mm. ympäristöteknologiaa kehittämällä.

Tukholman Eurooppa-neuvosto päätti täydentää taloudellista ja sosiaalista ulottuvuutta ottamalla mukaan ympäristöulottuvuuden, jolla tuetaan EU:n kestävän kehityksen strategiaa. Toimintaohjelman tavoitteena on kehittää elinkeinokalataloutta kohti tasapainoista taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestävästä yritystoimintaa. Toimintaohjelmasta on tehty (liite I) Euroopan unionin ja kansallisten säännösten edellyttämä ympäristövaikutusten arviointi, jossa on tarkemmin kuvattu elinkeinokalatalouden ja ympäristön vuorovaikutusta sekä elinkeinotoiminnan vaikutuksia ympäristöön.

Elinkeinokalatalouden edut tulee ottaa huomioon yleisten meriasioiden yhteydessä, kun käsitellään merialueiden käyttöä eri tarkoituksiin. On tärkeää, etteivät nämä käyttötarkoitukset uhkaa kutualueita, kalakantojen uusiutumiskykyä tai kalastajien ja

vesiviljelijöiden mahdollisuuksia harjoittaa elinkeinoaan. Toisaalta jotkin näistä toimenpiteistä kuten turismi tuovat myös uusia toimeentulomahdollisuuksia myös kalastajille. Mikäli meripolitiikan toimilla olisi myönteinen vaikutus Itämeren ympäristön ja vesien tilaan, se hyödyttäisi merkittävästi myös elinkeinokalataloutta.

6. (a) (1) Kansallisen strategiasuunnitelman asiaa koskeva osa

Seuraavat periaatteet ohjaavat rahoitettavien toimien toteuttamista.

- *Elinkeinokalatalouden klusteriajattelun vahvistaminen.* Pitkällä aikavälillä koko alan ja tuotantoketjun elinkelpoisuus vaikuttaa samalla tavalla kaikkiin toimijoihin. Klusteriin kuuluvat yritysten ja järjestöjen lisäksi hallinto ja tutkimus. Yksittäiset toimijat ja yritykset ottavat toimissaan huomioon koko tuotantoketjun pitkän aikavälin menestymisen edellytykset.

- *Sisäisen ja ulkoisen verkostoitumisen edistäminen.* Sisäisen verkostoitumisen tavoitteena on löytää yhteistyömuotoja, joilla voidaan esim. parantaa klusterin toimintaa yleisesti, parantaa informaation välittymistä tai saavuttaa kustannussäästöjä tuotantoketjussa. Ulkoisella verkostoitumisella erityisesti muun elintarviketuotannon kanssa pyritään saamaan alan kannalta tärkeä tieto käyttöön mahdollisimman laajasti ja nopeasti.

- *Liiketoiminta- ja yrittäjänäkökyksen vahvistaminen.* Yrityksiä tuetaan kokonaisvaltaisesti yritystoiminnan kehittämiseen tähtäävissä toimissa. Yrityksiltä odotetaan yritysosaamisen kehittämistä sekä sitoutumista pitkäjänteiseen työhön, jonka tavoitteena on kestävä ja taloudellisesti kannattava yritystoiminta.

- *Innovaatioiden käyttöönoton edistäminen.* Erityisesti Suomen kaltaisessa korkean hintatason maissa alkutuotannon menestyminen edellyttää teknologisten ja muiden innovaatioiden mahdollisimman monipuolista hyväksikäyttöä. Luodaan edellytykset ja menettelyt, joilla uusia ideoita, innovaatioita ja hyviä käytäntöjä kehitetään ja saadaan otettua käyttöön.

- *Vastuullisen toiminnan omaksuminen.* Kuluttaja- ja markkinalähtöisyyden, laadun parantamisen sekä ympäristö- ja tasa-arvonäkökohtien huomioonottaminen on osa jokapäiväistä toimintaa.

EKTR -rahoituksen avulla on mahdollista saada aikaan ammatinharjoittajien, yhteiskunnan ja EU:n kannalta myönteistä kehitystä. Alan kokonaiskehitys on viime vuosina mm. työllisyyden ja yritystoiminnan kehityksen osalta on ollut myönteistä. Alan aktiivisesta toiminnasta kertovat mm. alan kokonaistyöllisyyden nousu ja ohjelmakauden 2000–2006 varojen täysimääräinen hyödyntäminen. Myönteiseen kehitykseen ovat vaikuttaneet omalta osaltaan KOR -osarahoitteiset tuet. Mikäli toimintaohjelma 2007–2013 onnistuu tavoitteissaan, tukien vaikuttavuus ja saavutettavat hyödyt voidaan nähdä alan yleisessä kehityksessä ja niiden avulla voidaan tukea kannattavaa ja elinkelpoista elinkeinotoimintaa. Tällaisia tukia ovat erityisesti toimintalinjojen 1, 2 ja 4 yritysten investointeihin kohdistuvat tuet.

Myönteisestä kokonaiskehityksestä huolimatta alalla on monia merkittäviä ongelmia. Ongelmat voivat olla seurausta esim. yhteiskunnassa tehdyistä ratkaisuisista tai niiden ratkaiseminen edellyttää niin suuria taloudellisia resursseja, ettei niiden ratkaiseminen ole mahdollista yksittäisten yritysten toimesta. On myös mahdollista, että ongelmien ratkaiseminen edellyttää muiden tahojen kuin yritysten toimenpiteitä. Tällaisiin ongelmien ratkaisuun tähtäävien hankkeiden toteuttamiseen on perusteltua myöntää julkista tukea ja niitä rahoitetaan erityisesti toimintalinjasta 3 ja 4.

6. (a) (2) Toimintaohjelmaa koskevat suuntaa-antavat periaatteet

Toimintaohjelma on yhdenmukainen EKTR-asetuksen artiklan 19 suuntaa-antavien periaatteiden kanssa. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että toimintaohjelma on yhteisen kalastuspolitiikan ja kansallisen strategian vaatimusten mukainen. Toimintaohjelma edistää myös toimenpiteitä Lissabonin ja Göteborgin strategioiden tavoitteiden saavuttamiseksi. Lisäksi toimintaohjelmassa painotetaan erityisesti rahoituksen asianmukaista jakoa sekä elinkeinotoiminnan ja tasa-arvon menetyksellistä kehittymistä.

Keskittyminen elinkeinokalatalouden kehittämiseen ja jatkuvuuden turvaamiseen

Viime aikoina ammattikalastajien keski-ikä on noussut merkittävästi ja ammattikalastajien määrä on vähentynyt paljon, koska nuorten kalastajien rekrytoituminen alalle on ollut vähäistä. Tästä johtuen toimintalinjojen toimenpiteiden valintoja tehtäessä on johtavana ajatuksena ollut toimintaohjelman varojen käyttö mahdollisimman suurelta osin elinkeinokalatalouden yritystoimintaa kehittäviin ja tukeviin toimintoihin, joilla pyritään turvaamaan nykyisten ammattikalastajien toiminnan jatkuminen kannattavana, vesialueiden säilyminen ammattikalastuksen piirissä sekä nuorten rekrytoituminen ammattikalastukseen. Sukupolven vaihtamisen helpottamiseksi sekä uusien yrittäjien ja työntekijöiden rekrytoimiseksi otetaan käyttöön esimerkiksi koko elinkeinokalataloutta koskeva käytännön taitojen ja yritysosaamisen kehittämiseen keskittyvä mestari-kisälli -järjestelmä.

Valitun linjauksen mukaisesti kalatalousrahastoasetuksen mahdollistamia toimenpiteitä, joilla tuetaan yrittäjien siirtymistä pois kalastuksesta, tai jotka kohdistuvat pääosin muualle kuin suoraan elinkeinokalatalouteen, rahoitetaan vain poikkeustapauksissa.

Alkutuotannon ja sitä tukevan infrastruktuurin kehittäminen

Suomalainen elinkeinokalatalous perustuu suurelta osin kotimaisen kalaraaka-aineen varaan. Kalastus on tuotantorakenteen kehittymisen sekä yritystoiminnan nykyaikaistumisen ja ammattimaistumisen osalta murrosvaiheessa. Myös vesiviljely on tuotannon monipuolistumisen ja rakenteen kehittymisen myötä tulevaisuuden kannalta merkittävässä kehitysvaiheessa. Tässä tilanteessa on perusteltua myöntää julkista tukea erityisesti alkutuotannon toimintaedellytysten ja imagon parantamiseksi siten, että myös kotimaiseen kalaan perustuva jalostus ja kauppa säilyvät mahdollisimman elinkelpoisena, kehittyvät nykyaikaisemmaksi ja niillä on mahdollisimman suuri myönteinen yhteiskunnallinen merkitys. Toimintaohjelmassa turvataan erityisesti alkutuotannon toimintaa tukevien toimenpiteiden riittävä rahoitus. Näillä toimilla pyritään turvaamaan myös kalanjalostuksen ja kalakaupan tarvitseman raaka-aineen saatavuus.

Toimintaohjelman keskeinen tavoite on elinkeinokalatalouden infrastruktuurin rakentaminen niin, että se tukee yritystoimintaa mahdollisimman monipuolisesti ja kustannustehokkaasti. Infrastruktuurin osalta kehitetään erityisesti satamien, kalan vastaanottopisteiden, kalan keräilyjärjestelmien, kalan säilytyspaikkojen sekä elinkeinokalatalouden sivuvirtojen käsittelypaikkojen muodostamaa verkostoa. Kalastusta tukevana infrastruktuurina pidetään kalan pakastamista ja siihen välttämättömänä liittyviä perkaamis- ja varastointirakenteita. Jotta tällaisia infrastruktuurihankkeita voidaan tukea julkisella tukiprosentilla, infrastruktuurin tulee olla tasapuolisesti kaikkien elinkeinokalatalouden toimijoiden käytössä. Julkisella tuella voidaan tukea myös yksityisten tahojen toteuttamia infrastruktuurihankkeita, mikäli hankkeen hyöty on selkeästi yleinen, eikä hankkeella pyritä tuottamaan voittoa.

Tukitasot

Koko Manner-Suomessa sovelletaan yhdenmukaisia maksimitukitasoja. Ohjelmassa ei ole erityistä aluekehitysulottuvuutta, koska Suomessa elinkeinokalatalouden yritysten toimintaedellytysten ei voida katsoa riippuvan ensisijassa niiden maantieteellisestä sijainnista. Toimintaedellytyksiin vaikuttavat syrjäisen sijainnin lisäksi olennaisesti esimerkiksi haittaeläinongelmat tai pyyntiä koskevat rajoitukset. Tästä johtuen oikeudenmukaisen alueellisesti porrastetun tukijärjestelmän rakentaminen on erittäin vaikeaa, eivätkä sillä saavutettavat hyödyt olisi verrannolliset sen soveltamisesta aiheutuviin vaikeuksiin.

Hallintoviranomainen antaa neuvoston asetuksen (EY) 1198/2006 liitteen II b perusteella hallinnollisia ohjeita siitä, miten julkinen etu arvioidaan ja siitä, miten ratkaistaan tukitaso liitteen II mukaisissa toimenpiteissä. Epäselvissä tapauksissa hallintoviranomainen tekee asiassa erillisen ratkaisun.

Ympäristönäkökohdat

Toimintaohjelman tukien avulla pyritään löytämään, kehittämään ja ottamaan käyttöön taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestäviä ratkaisuja, teknologiaa ja järjestelmiä. Toimintaohjelman toimin pyritään rajoittamaan elinkeinokalatalouden yritystoiminnan kielteisiä ympäristövaikutuksia ja toisaalta tuetaan sen suuntautumista entistä ympäristöystävällisempiin tuotantomuotoihin. Ympäristönäkökohdat on kuvattu tarkemmin toimintaohjelman erillisessä ympäristöselostuksessa.

Tasa-arvonäkökohdat

Toimintaohjelman toimenpitein edistetään tasa-arvon toteutumista elinkeinokalatalouden työmarkkinoilla ja toimintaohjelman hallinnoinnin yhteydessä. Kaikkea elinkeinotoimintaa tuetaan näiden periaatteiden pohjalta. Toimintaohjelmasta voidaan myös rahoittaa hankkeita, joiden erityinen tavoite on tasa-arvon parantaminen elinkeinokalatalouden alalla.

Elinkeinokalatalouden kehittämistyöryhmät

Toimintaohjelman toteuttamisen tukemiseksi hallintoviranomainen perustaa sektoreiden kehittämisen tehostamiseen tähtäävät kehittämistyöryhmät, joita hallinnoidaan hankkeina. Niiden toiminnan tarkoitus on tehostaa sektoreiden sisäistä kehittämistä entistä tavoitteellisemmaksi ja toisaalta syventää tukia myöntävien viranomaisten tuntemusta alan keskeisistä ongelmista ja kehittämistarpeista. Kehittämistyöryhmät nimitetään koko ohjelmakaudeksi 2007–2013. Kehittämistyöryhmät perustetaan ammattikalastuksen, vesiviljelyn sekä kalanjalostuksen ja -kaupan sektoreille. Kehittämistyöryhmissä edustettuina ovat yrittäjät, järjestöt, tutkimus ja hallinto. Kehittämistyöryhmät organisoituvat toimijoiden parhaaksi katsomalla tavalla.

Kehittämistyöryhmien tehtävät

- sektorin kehityksen edistäminen ja seuraaminen
- sektorin kehittämistarpeiden arviointi ja kehittämishankkeiden koordinointi
- rahoittaa selvityksiä tai muita nopeaa reagointia edellyttäviä toimia tapauksissa kansallisilla ja/tai työryhmien käyttöön erikseen sidotuilla varoilla.

Kehittämishankkeiden valinta

Valtakunnallisesti koordinoitun TE-keskusten ja hallintoviranomaisen yhteisen ns. HATRIK-hakumenettelyn soveltamista jatketaan siltä osin kuin kehittämishankkeita rahoitetaan

määräaikaisen haun perusteella. Mikäli kehittämistyöryhmien arvioiden mukaan tietyt painopistealueet tai -kysymykset tai jonkin asiakokonaisuuden kiireellisyys sitä edellyttävät, hallintoviranomainen voi rahoittaa laajempia kehittämishankkeita tai yksittäisiä selvityksiä ilman hakumenettelyä. Myös TE-keskukset voivat rahoittaa ilman hakua alueellisia, enintään 15 000 euron kehittämishankkeita, mikäli niillä tärkeä merkitys alueen elinkeinokatalouden kehityksen kannalta

Yritysten ja yrittäjien kehittämissuunnitelmat

Yrittäjä/yritys voi tuen hakemisen yhteydessä esittää kehittämissuunnitelman toiminnan kehittämiseksi mm. elinkeinotoiminnan kannattavuuden, laadun, tuotannon, markkinoiden, innovaatioiden käyttöönoton ja erilaisten yhteistyömahdollisuuksien osalta. Lisäksi suunnitelmassa on esitettävä, miten investoinnit vaikuttavat toiminnan kehittämiseen. Kehittämissuunnitelman toimittaneille yrityksille voidaan soveltaa 10% korkeampaa maksimitukiprosenttia kuin niihin yrityksiin, jotka eivät ole sitä toimittaneet.

Järjestelyllä pyritään kehittämään yritysten toimintaa tavoitteellisempaan ja ammattimaisempaan suuntaan. Ohjelman avulla on mahdollista myös tukea yrityksiä suunnitelman teossa mm. TE-keskusten yrityspalveluiden ja ohjelmakoordinaattoritoiminnan avulla. Tavoitteena on tilanne, jossa investointia suunnittelevan yrittäjän käytössä olisivat monipuoliset ja ajantasaiset tiedot yritystoimintaan vaikuttavista seikoista.

Kehittämissuunnitelmien avulla myös tuen myöntäjä pystyy arvioimaan tuettavaa toimintaa paremmin ja tuet kyetään suuntaamaan entistä tehokkaammin elinkeinotoiminnan nykyaikaistamiseen ja pitkän aikavälin rakenteelliseen kehittämiseen. Kehittämissuunnitelman toimittaneiden yritysten ja yrittäjien osalta TE-keskukset ylläpitävät rekisteriä, johon tallennetaan yrityksen toimittaman suunnitelman lisäksi muuta yritykseen ja suunnitelmaan liittyvää seurantatietoa.

Kehittämissuunnitelmille asetettavien vaatimusten osalta kiinnitetään erityistä huomiota siihen, etteivät ne aiheuta hakemusten tekemisen ja käsittelyn viivästymistä. Lisäksi selvitetään mahdollisuudet soveltaa eri kriteereitä erikokoisille yrityksille. Kriteereistä säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Tuenhakijoiden ja toteutettavien toimien tukikelpoisuudesta

Tukea myönnetään investointeihin vain yrittäjille/yrityksille, jotka ovat arvonlisäverovelvollisia. Lisäedellytyksenä kalastuksen investoinneissa on, että tuen hakija täyttää kalastuslain (286/1982) 6a §:n 1 momentissa säädetyn ammattikalastajan määritelmän. Hakijalle, joka ei tukea haattaessa täytä em. määritelmän vaatimuksia, voidaan myöntää tukea kalastuksen investointeihin sillä edellytyksellä, että hakija esittää hakemuksen liitteenä toteuttamiskelpoisen suunnitelman vaatimusten täyttämiseksi kolmen vuoden kuluessa hankkeen viimeisen maksuerän maksamisesta.

Toimintaohjelman toimintalinjoja koskevissa osioissa ei ole toistettu tarkasti kalatalousrahastoasetuksessa mainittuja tukikelpoisia toimia, vaan niihin on sisällytetty ne toimet, joihin on tarkoitus panostaa erityisesti. Tarvittaessa tuettavista toimista on esitetty yksityiskohtaisia esimerkkejä, jotta niiden osalta ei jää epäselvyyttä tukikelpoisuudesta. Mikäli jotakin kalatalousrahastoasetuksessa mainittua tukikelpoista tointa ei oteta Suomessa käyttöön, siitä on aina mainittu toimintaohjelmassa. Varsinaista tuen hakemista varten hallintoviranomainen valmistelee vielä erilliset hakuohjeet, jotka sisältävät kaikki tuenhakijan kannalta olennaiset seikat. Näin ollen, vaikka kalatalousrahastoasetuksessa mainittua tukikelpoista toimea ei olisi mainittu toimintaohjelmassa, voidaan tällaista toimea tukea, mikäli se katsotaan tarpeelliseksi.

Rahoitusta koskeva päätöksenteko suurissa hankkeissa

Investointihankkeissa, joiden kokonaiskustannukset ovat yli 500 000 €, tukea myöntävän viranomaisen on ratkaistava myönnettävän tuen suuruus yhteistyössä hallintoviranomaisen kanssa sen perusteella kuinka merkittävä hanke on elinkeinokalatalouden rakenteen kehittämisen, markkina-, ympäristö- ja käytettävissä olevien varojen näkökohdat huomioon ottaen.

Toimintaohjelman toteutumisen seuranta ja indikaattorit

Toimintaohjelman toteutumisen seurannan osalta keskitytään ohjelmatasolla koko elinkeinokalatalouden kehityksen seurantaan. Toimintalinjojen tasolla painopiste on investointien osalta tuetun yritystoiminnan kehityksen seurannassa. Toimintaohjelman onnistumisen ja vaikuttavuuden kannalta on keskeistä verrata tuetun toiminnan ja koko alan kehitystä keskenään. Määrälliset tavoitteet asetetaan vain tietyille keskeisille indikaattoreille.

EKTR -toimenpiteet suhteessa muihin toimenpiteisiin

Keskushallinnon tasolla EU-rahastoista rahoitettavien ohjelmien koordinaatiosta vastaa valtioneuvoston asettama rakennerahastoneuvottelukunta, jolle asiat esittelee EAKR:n osalta sisäasiainministeriö ja ESR:n osalta työministeriö sekä maaseudun ja kalatalouden alueellisten kehittämistoimien osalta maa- ja metsätalousministeriö. Lisäksi kaikille ohjelmille asetetaan laajat seurantakomiteat, joissa myös käsitellään eri ohjelmien tilannetta ja yhteensovituksessa esiin nousevia kysymyksiä.

Alueellisella tasolla eri rahastojen ohjelmien strategisen tason yhteensovitus tapahtuu maakunnittain maakunnan yhteistyöryhmässä (MYR), jolla on vastuu alueen kehittämistoimien koordinoinnista. Alueen TE-keskus on MYR:n jäsen ja MYR:n eri jäsenorganisaatioita edustava sihteeristö valmistelee sille käsittelyyn tuotavat asiat. Tämän toimielimen työhön osallistuvat alueen maakuntaliitot ja muut asianomaiset alueviranomaiset sekä kansalaisjärjestöjen kuten ympäristö- ja tasa-arvoa edistävien järjestöjen samoin kuin yrittäjien sekä muiden kehittämistyöhön osallistuvien tahojen edustajia.

Pääosa Suomen elinkeinokalatalouden toimenpiteiden toimeenpanosta ja seurannasta toteutetaan alueellisesti. Näiden toimenpiteiden alueellinen tiedotus ja päätöksenteko on osoitettu TE-keskusten maatalousosaston kalatalousyksiköille. Vastaavasti maaseudun kehittämisohjelman alueellinen päätöksenteko on osoitettu TE-keskuksen maaseutuosastolle ja yritys- ja työvoimaosastoille on osoitettu pääosin EAKR-ohjelmien yritysrahoituksen sekä ESR-ohjelman alueellisten osioiden toimeenpanotehtävät. TE-keskuksessa perustettavat viranomaisryhmät, joiden koostumus vaihtelee alueittain, käsittelevät mm. viranomaisille osoitettuja yritysrahoitushakemuksia. Näillä menettelyillä samoin kuin yhteisten tietojärjestelmien avulla estetään hankkeiden päällekkäisrahoitus ja ohjataan hakemus oikeaan rahoituslähteeseen.

Rakennerahastojen (EAKR ja ESR) ja Euroopan maaseuturahaston ohjelmiin sisältyy viittauksia yhteisiin kehitettäviin toimialoihin, joiden rahoituksen osalta eri rahastojen välinen työnjako esitetään ohjelma-asiakirjoissa ja kansallisissa säädöksissä. Mikäli työnjakoa ei ole esitetty esim. toimialakohtaisesti edellä kuvatulla tavalla, rahoituksen painopisteistä, valintakriteereistä ja työnjaosta sovitaan alueellisella tasolla ao. alueellisissa suunnitelmissa. Alueellisella tasolla työnjako ja menettelyt määritetään toimivaltaisten viranomaisten keskinäisillä neuvotteluilla ja kirjallisesti tehtävillä sopimuksilla eri toimijoiden välillä tuenhakijoiden tasavertaisuuden varmistamiseksi ja päällekkäisen rahoituksen ehkäisemiseksi.

6. (a) (3) Ennakkoarvioinnin tulokset

Ennakkoarvioinnin tulokset on otettu huomioon toimintaohjelman ja erityisesti sen periaatteita viimeisteltäessä. Arvioinnin tulokset, johtopäätökset ja suositukset on kuvattu yksityiskohtaisesti luvussa 5.

6 (b) TOIMINTALINJOJEN KUVAUS**6. (b) I (1) Toimintalinjan I päätavoitteet - Toimenpiteet yhteisön kalastuslaivaston mukauttamiseksi****TOIMINTALINJA I - MERIKALASTUS**

Merikalastuksen toimintalinjan tavoitteena on edistää merialueen kannattavaa kalastustoimintaa. Toimenpiteillä tähdätään erityisesti nuorten kalastajien alalle tulon helpottamiseen sekä kalastusalusten turvallisuuden, kalan laadun, hygienian ja pyydysten valikoivuuden parantamiseen sekä pyydysten suojaamiseen vahinkoa aiheuttavilta haittaeläimiltä. Toimenpiteiden toteutettaessa varmistetaan, että tuettava elinkeinotoiminta hyödyntää kalakantoja kestävästi ja että laivaston koko on oikeassa suhteessa käytettävissä oleviin kalavaroihin.

Julkisen rahoituksen maksimitukitasot toimenpiteissä

Perusinvestoinnit kalastusaluksiin, valikoivuuteen ja suojaavuuteen	30%
-hyväksyttävän kehittämissuunnitelman toimittaneiden yritysten hankkeet	40%
Investoinnit pienimuotoisessa rannikkokalastuksessa	50%
-hyväksyttävän kehittämissuunnitelman toimittaneiden yritysten hankkeet	60%

Kalastusalusten moottorienvaihtoa koskevien toimenpiteiden osalta julkisen rahoituksen osuutta lasketaan 20 prosenttiyksikköä.

Palkkioiden laskentaperusteet on kuvattu toimenpidekohtaisesti.

Julkisen rahoituksen jakautuminen

- EKTR –rahoitus	43 %
- Kansallinen rahoitus	57 %

6. (b) I (2) Lähtötilanne ja määrälliset tavoitteet

Tulosindikaattori	nykytila	välitavoite 2010	tavoite 2013
Merikalastuksen työllistävyys (I-luokan kalastajien määrä)	Ammattikalastajia 748 kpl	Ammattikalastajia 700 kpl	Ammattikalastajia 700 kpl
Merikalastuksen kannattavuus	Nykytilanne arvioidaan ohjelmakauden alussa	Toiminnan kannattavuus paranee	Toiminnan kannattavuus paranee
Merikalastuksen saalis	88,3 milj. kg	saalis vähintään 90 milj. kg	saalis vähintään 90 milj. kg
Merikalastuksen saaliin arvo	17,0 milj. euroa	20 milj. euroa	23 milj. euroa
Tuettujen suojaavien pyydysten määrä	KOR:sta rahoitettu noin 100 hylkeenkestävää pyydystä	Rahoitettu 50 hylkeenkestävää pyydystä/kasvatuskasvia	Rahoitettu 100 hylkeenkestävää pyydystä/kasvatuskasvia

6. (b) I (3) Kohderyhmät

Pääkohderyhmät ovat merialueen ammattikalastajat ja kalastusalusten omistajat

6. (b) I (4) Tärkeimmät toimenpiteet

Strategian mukaiset painopisteet ovat erityisesti:

- Laivaston nykyaikaistamiseen kalan laadun ja työturvallisuuden parantaminen,
- Haittaeläinten aiheuttamien vahinkojen ehkäisyä niiltä suojaavat pyydykset,
- Pienimuotoisen rannikkokalastuksen toimintaedellytysten tukeminen (alusinvestoinnit),
- Romutus niissä kalastusmuodoissa, joissa toiminta joudutaan lopettamaan elinkeinon harjoittaminen rajoitusten takia,
- Sosioekonomiset toimenpiteet, erityisesti nuorten yrittäjien rekrytointi ja koulutus.

Tärkeimmät toimet, joilla tavoitteet pyritään saavuttamaan, ovat kalastuksen pysyvä lopettaminen, investoinnit kalastusaluksiin ja valikoivuuteen, pienimuotoiseen rannikkokalastukseen sekä yhteisön kalastuslaivaston järjestelyihin liittyvät sosioekonomiset toimet.

Toimintalinjaa 1 koskevat linjaukset

YKP:n ja kalatalousrahastoasetuksen linjausten takia kalastuksen yritystukien valikoima on melko suppea verrattuna muihin elinkeinokalatalouden sektoreihin. Tästä johtuen toimintaohjelmassa on pyritty ottamaan käyttöön kaikki kalastuksen kannattavan yritystoiminnan edellytyksiä parantavat toimenpiteet. Erityisesti pyritään tukemaan toimia, joilla ammattikalastajien toimintaedellytyksiä voitaisiin parantaa ja uusia yrittäjiä ja ammattikalastajia saataisiin rekrytoitua alalle.

Hallintoviranomainen arvioi Suomen kansallisen strategiasuunnitelman pyyntiponnistuksen mukauttamista koskevien linjausten mukaisesti erilaisten kalatalousrahastoasetuksessa mainittujen suunnitelmien ja kalastuskieltojen vaikutukset ammattikalastuksen toimintaedellytyksiin ja mahdollisen tarpeen ottaa käyttöön toiminnan pysyvän tai väliaikaisen lopettamisen toimenpide. Arvioinnissa etusijalle asetetaan elvytysuunnitelmat. Mikäli ilmenee, että pysyvän ja/tai väliaikaisen lopettamisen toimenpiteen käyttöönotolle on painavat perusteet, hallintoviranomainen valmistelee asianmukaisen pyyntiponnistuksen mukauttamissuunnitelman EU-säädösten mukaisesti. Pyyntiponnistuksen mukauttamissuunnitelma on edellytys em. toimenpiteiden käyttöönotolle ja se voi sisältää myös muita toimintalinjan 1 toimenpiteitä tai toimia.

Toimintalinjasta voidaan tukea alusten nykyaikaistamiseen liittyviä investointeja tietyn ehdoin. Alusten rakentamiseen ei myönnetä tukea.

Aluksiin, joilla kalastetaan vain teollisuuskalaa tai jotka eivät täytä elintarvikekalaa kalastaville aluksille asetettuja vaatimuksia, myönnetään tukea lähinnä turvallisuuteen ja työolosuhteiden parantamiseen liittyviin investointeihin.

Toimenpide I.1 Toiminnan pysyvä lopettaminen

Toimenpiteen varoista voidaan myöntää tukea toiminnan lopettamiseen sellaisille kalastusalusten omistajille, joiden kalastusmahdollisuudet loppuvat tiettyjen Euroopan yhteisössä tai kansallisesti tehtyjen kalastuksen säätelyä koskevien elvytys- ja hoito suunnitelmien, kiireellisten toimenpiteiden tai muiden rajoitusten takia.

Toiminnan pysyvän lopettamisen toimenpide otetaan käyttöön vain erityisin perustein, kun kaikki vaihtoehdot kalastustoiminnan jatkamiseksi on selvitetty. Tällaisia toimenpiteitä ovat mm. toimenpiteestä I.3 rahoitettavat tuet kalastusmenetelmää muuttavien kalastajien pyydysten vaihtoon.

Mikäli ilmenee, että pysyvän lopettamisen toimenpiteen käyttöönotolle on painavat perusteet, se toteutetaan pyyntiponnistuksen mukauttamissuunnitelman mukaisesti hallintoviranomaisen päätöksellä kansallisena käytöstä poistamisjärjestelynä, jonka kesto on enintään kaksi vuotta. Käytännössä pysyvä lopettaminen toteutetaan joko romuttamalla tai siirtämällä alus muuhun kuin kalastustoimintaan.

Hakumenettelyn yhteydessä pyydetään pyyntiponnistuksen mukauttamissuunnitelman alaisuuteen kuuluvien alusten omistajilta tarjouksia toiminnan pysyväksi lopettamiseksi joko romuttamalla tai siirtämällä alus muuhun kuin kalastuskäyttöön. Mikäli käytettävissä olevat varat eivät riitä kaikkien tarjousten rahoittamiseen, valitaan tarjousten perusteella kokonaistaloudellisesti edullisimmat hankkeet. Toiminnan pysyvän lopettamisen korvauksen enimmäismäärä lasketaan kalastusaluksen iän ja vetoisuuden perusteella. Pysyvän lopettamisen maksimitukitasot lasketaan neuvoston asetuksen 2792/99 mukaisesti vastaavalla tavalla kuin ohjelmakaudella 2000–2006.

Toimenpide I.2 Toiminnan väliaikainen lopettaminen

Toimenpiteellä pyritään turvaamaan ammattikalastajien tietty tulotaso ja säilyttämään kyky jatkaa kalastustoimintaa sellaisissa olosuhteissa, joissa kalastuksen harjoittaminen on väliaikaisesti kielletty Euroopan yhteisössä tai kansallisesti tehtyjen kalastuksen säätelyä koskevien elvytys- ja hoitosuunnitelmien, kiireellisten toimenpiteiden tai muiden rajoitusten ja niiden mukaisten pyyntiponnistuksen sopeuttamis- ja mukauttamissuunnitelmien; luonnonmullistuksen, kansanterveydellisten seikkojen tai muiden poikkeuksellisten syiden takia. Toimenpiteen varoista voidaan myöntää tukea kalastajille tai kalastusaluksen omistajille. Syy toiminnan väliaikaisen lopettamisen toimenpiteen käyttöönottoon voi olla esimerkiksi kalakantojen merkittävä heikentyminen, joka johtuu muista syistä kuin kalastuksesta, öljy- tai kemikaalionnettomuudet, merkittävät luonnonolosuhteista johtuvat muutokset vesien tilassa, kalojen vierasainepitoisuudet tai muut kansanterveydelliset seikat. Kaikkien EKTR-asetuksessa mainittujen ehtojen tulee täyttyä. Hallintoviranomainen valvoo osana kalastusenvälön rutiinitoiminta, että kalastus on lopetettu.

Mikäli ilmenee, että väliaikaisen lopettamisen toimenpiteen käyttöönotolle on painavat perusteet, se toteutetaan pyyntiponnistuksen mukauttamissuunnitelman mukaisesti hallintoviranomaisen päätöksellä kansallisena ajallisesti rajattuna toiminnan väliaikaisena keskeyttämisjärjestelynä EU-säädösten mukaisesti.

Hakumenettelyn yhteydessä pyyntiponnistuksen mukauttamissuunnitelman alaisuuteen kuuluvat kalastajat tai alusten omistajat hakevat tukea toiminnan väliaikaiseksi lopettamiseksi. Toiminnan väliaikaisen lopettamisen korvauksen enimmäismäärä lasketaan kalastusaluksen kolmen edellisen vuoden saaliin arvon perusteella suhteutettuna toiminnan väliaikaisen keskeyttämisen keston.

Toimenpide I.3 Investoinnit kalastusaluksiin, valikoivuuteen ja suojaavuuteen

Toimenpiteen tarkoituksena on tukea ammattikalastuksen investointeja, jotka eivät lisää alusten pyyntikykyä. Tukia myönnetään vähintään viiden vuoden ikäisiin

kalastusaluksiin tehtäviin alusten turvallisuutta, työoloja, hygieniaa, tuotteiden laatua, energiatehokkuutta ja valikoivuutta parantaviin investointeihin.

Tukea voidaan myöntää yhteen moottorin uusimiseen alusta kohden seuraavasti:

- pienimuotoisessa rannikkokalastuksessa (EKTR-asetuksen artiklan 26 mukaisesti määriteltynä) uuden moottorin teho on enintään yhtä suuri kuin vanhan;
- alle 24-metriset troolarit uuden moottorin teho on enintään 80 % vanhan moottorin tehosta ja;
- yli 24-metriset troolarit uuden moottorin teho on enintään 80 % vanhan moottorin tehosta ja lisäksi niihin sovelletaan erityistä pelastamis- ja rakenneuudistussuunnitelmaa ja alus siirtyy käyttämään vähemmän polttoainetta kuluttavaa kalastusmenetelmää.

Konetehon vähentäminen toteutetaan aluskohtaisesti. Mikäli asianmukaisen arvioinnin perusteella ilmenee, että pelastamis- ja rakenneuudistussuunnitelmaa toimenpiteen käyttöönotolle on painavat perusteet, se toteutetaan EU-säädösten mukaisesti mukaisesti hallintoviranomaisen päätöksellä.

Toimenpiteestä voidaan tukea investointeja pyydysten haittaeläinten (esimerkiksi hylkeet ja merimetso) kestäviin osiin. Tukea voidaan myöntää pyydysten vaihtamiseen valikoivampiin (EKTR-asetuksen artiklan 25 kohdat 7 ja 8), jos nämä toimenpiteet ovat EKTR-asetuksen mukaisia.

Kalastusaluskohtaiset tukikelpoiset kustannukset eivät saa koko ohjelmakauden aikana ylittää aluksen arvoa kansallisilla markkinoilla tai sen vakuutusarvoa. Muista investoinneista poiketen nämä summat eivät koske investointeja suojaaviin pyydyksiin (EKTR-asetuksen artikla 25 (6e)).

Toimenpide I.4 Pienimuotoinen rannikkokalastus

'Pienimuotoisella rannikkokalastuksella' tarkoitetaan kalastusta, jota harjoitetaan alle 12 metrin pituisilla aluksilla, jotka eivät käytä vedettäviä pyydyksiä. Toimenpiteestä rahoitettavin toimin pyritään vastaamaan tiettyihin pienimuotoisen rannikkokalastuksen erityiskysymyksiin ja tukemaan sen kehittymistä nykyaikaisemmaksi ja kannattavammaksi elinkeinoksi.

Pienimuotoisessa rannikkokalastuksessa voidaan rahoittaa kalastusaluksiin tehtäviä investointeja samoilla periaatteilla kuin toimenpiteestä I.3 tukiprosentin ollessa korkeampi kuin muussa kalastuksessa.

Pienimuotoista rannikkokalastusta harjoittaville ammattikalastajille ja kalastusalusten omistajille voidaan maksaa palkkioita esimerkiksi kalastajien välisten sopimusoikeudellisesti sitovien yhteistyömallien käyttöönottoon liittyvän kalan tuotanto-, jalostus-, kuljetus- ja markkinointiketjun organisoimiseksi. Peruspalkkio voi olla ammattikalastajien tai kalastusalusten omistajien yhteisten yritysten/muiden yhteistyömallien perustamisen osalta enintään syntyvien kustannusten suuruinen. Lisäksi näiden yhteisten yritysten/ yhteistyömallien toimintaan suoraan liittyvien investointien toteuttamiseen ensimmäisen vuoden aikana voidaan myöntää kertaluontoinen lisäpalkkio, joka on enintään 15 % investointien tukikelpoisista kustannuksista. Investointien täytyy lisäksi olla EU-säädösten mukaan tukikelpoisia.

Pyyntiponnistusta lisäämättömien teknisten innovaatioiden levittämiseen ja käyttöönottoon sekä ammatillisten taitojen parantamiseen ja turvallisuuskoulutukseen myönnettävä palkkio voi olla enintään aiheutuvien kustannusten suuruinen.

Niissä tapauksissa, joissa ei ole EU-säännöksiin perustuvaa pyyntiponnistuksen säätelysuunnitelmaa, mutta hallintoviranomaisen erillisen arvioinnin perusteella toteaa, että kalakannan tilasta johtuen on tärkeää tukea pyyntiponnistuksen vapaaehtoisia rajoittamistoimia, voidaan ottaa käyttöön palkkio, joka määräytyy suhteessa rajoittamisen ajalliseen keston. Tällöinkin ammattikalastuksen rajoittamisen täytyy vaikuttaa olennaisesti kalakannan elpymiseen. Tukimuoto otetaan käyttöön hallintoviranomaisen erillisellä päätöksellä.

Toimenpide I.5 Sosioekonomiset toimenpiteet

Toimenpiteen tarkoitus on myöntää tukea kalastusalan ongelmista kärsineiden kalastajien tilanteen parantamiseksi ja ratkaisujen löytämiseksi myös muihin ammattikalastuksen sosioekonomisiin ongelmiin.

Toimi I.5.1 sosioekonomiset toimet

Tukea voidaan myöntää erityisesti nuorten kalastajien ammatillisten taitojen kohentamiseen ja ammattikalastajien kalatalousalan toiminnan ja osaamisen monipuolistamiseen tähtäävän osaamisen (esim. ammattikalastajien tekemä kalastusmatkailutoiminta, pyydysten rakentaminen ja niissä tarvittava tieto-taito ja välineistö) hankkimiseen. Kalastajien ammatillisten taitojen kohentamiseen ja muihin koulutukseen myönnetty palkkiot voivat olla enintään syntyneiden kustannusten suuruisia. Toimintojen monipuolistamiseen liittyvien investointien yhteydessä tuki ei voi ylittää toimintalinjassa II myönnettävien investointitukien enimmäistasoja.

Mikäli hallintoviranomaisen erillisen arvioinnin perusteella toteaa, että siihen on painavia perusteita, voidaan toiminnan pysyvään lopettamiseen kuten alusten romuttamiseen liittyvien toimien yhteydessä maksaa enintään 5 000 €:n suuruinen kertakorvaus kullekin vaille työtä jäävälle alusten miehistöjen jäsenelle.

Toimintaohjelmassa ei oteta toistaiseksi käyttöön tukea varhaiseläkkeisiin, uudelleen kouluttautumiseen siirtymiseksi pois kalatalousalalta tai varhaiseen poistumiseen kalatalousalalta.

Toimi I.5.2 nuorten kalastajien tuki

Toimesta voidaan myöntää alle 40-vuotiaille ammattikalastajille 5–30 vuoden ikäiseen ensimmäisen aluksen hankkimiseen palkkio, joka on enintään 15% aluksen hankintakustannuksista tai kuitenkin enintään 50 000 €.

6. (b) I (5) Rajanveto Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta, rakennerahastoista ja koheesiorahastosta rahoitettujen vastaavien toimien kanssa

Muista rahastoista ei voi rahoittaa merikalastuksen toimia. Toimintalinjan I koulutustoimenpiteet täydentävät ESR-toimenpiteitä. Kun koulutus keskittyy selkeästi kalastajiin tai elinkeinokalatalouteen, se rahoitetaan EKTR:stä. Niissä tapauksissa, joissa kalastajat osallistuvat yleisemmän tason koulutukseen, se rahoitetaan ESR:stä.

6. (b) II (1) Toimintalinjan II päätavoitteet - Vesiviljely, sisävesikalastus, kalanjalostus ja kalan tukkukauppa

TOIMINTALINJA II - VESIVILJELY, SISÄVESIKALASTUS, KALANJALOSTUS JA KALAN TUKKUKAUPPA	
<p>Toimintalinjan II tavoitteena on edistää vesiviljelyn, kalanjalostuksen, kalan tukkukaupan ja sisävesikalastuksen kilpailukykyistä ja kannattavaa yritystoimintaa. Toimenpiteillä tähdätään erityisesti laadun ja hygienian parantamiseen sekä uusien innovatiivisten ja ympäristöystävällisten menetelmien kehittämiseen ja käyttöönottoon. Erityistä huomiota kiinnitetään myös sisävesikalastuksen infrastruktuurin ja yritystoiminnan kehittämiseen. Toimenpiteitä toteutettaessa varmistetaan, että tuettava elinkeinotoiminta perustuu kalakantojen kestäväan hyödyntämiseen ja ettei luoda ylimääräistä tuotantokapasiteettia.</p>	
Julkisen rahoituksen maksimitukitasot toimenpiteissä	
Kaikissa toimenpiteissä yksityiset investoinnit	30 %
Hyväksyttävän kehittämissuunnitelman toimittaneiden yritysten hankkeet	40 %
Muut kuin mikro-, pienet ja keskisuuret yritykset	10 %
Hyväksyttävän kehittämissuunnitelman toimittaneiden yritysten hankkeet	20 %
Investoinnit sisävesien pienimuotoisessa rannikkokalastuksessa	50 %
-hyväksyttävän kehittämissuunnitelman toimittaneiden yritysten hankkeet	60%
Kalastusalusten moottrienvaihtoa koskevien toimenpiteiden osalta julkisen rahoituksen osuutta lasketaan 20 prosenttiyksikköä.	
Yleishyödylliset investoinnit sisävesikalastuksen tiloissa ja laitteissa	90 %
Hallintoviranomaisen päätös poikkeustapauksissa sisävesikalastuksen tiloissa ja laitteissa (=valtakunnallinen etu)	100 %
Palkkioiden laskentaperusteet on kuvattu toimenpidekohtaisesti.	
Julkisen rahoituksen jakautuminen	
- EKTR –rahoitus	43 %
- Kansallinen rahoitus	57 %

6. (b) II (2) Lähtötilanne ja määrälliset tavoitteet

Tulosindikaattori	nykytila	välitavoite 2010	tavoite 2013
Sisävesikalastuksen työllistävyys (I-luokan kalastajien määrä)	248 kpl	Ammattikalastajia 250 kpl	Ammattimaisia 300 kpl
Sisävesikalastuksen kannattavuus	Nykytilanne arvioidaan ohjelmakauden alussa	Toiminnan kannattavuus paranee	Toiminnan kannattavuus paranee
Sisävesikalastuksen saalis	5,1 milj. kg	6,0 milj. kg	vähintään 6,0 milj. kg
Sisävesikalastuksen saaliin arvo	6,5 milj. euroa	7,0 milj. euroa	8,0 milj. euroa
Vesiviljelyn työllistävyys	450 henkilöä*	550 henkilöä	650 henkilöä

Vesiviljelyn kannattavuus	Nykytilanne arvioidaan ohjelmakauden alussa	Toiminnan kannattavuus paranee	Toiminnan kannattavuus paranee
Vesiviljelytuotannon määrä	14,3 milj. kg	19,0 milj. kg	23 milj. kg
Vesiviljelytuotannon arvo	44,1 milj. euroa	65,0 milj. euroa	85,0 milj. euroa
Vesiviljelyn kokonaiskuormitus suhteessa tuotantoon	Fosfori 89 tonnia Typpi 726 tonnia	kuormitus suhteessa tuotantoon alenee 2 %	kuormitus suhteessa tuotantoon alenee 4 %
Jalostuksen ja kalan tukkukaupan työllistävyys	Jalostus 850* Kalan tukku- ja vähittäiskauppa 1 100*	Jalostus 900 Kalan tukku- ja vähittäiskauppa 1 150	Jalostus 950 Kalan tukku- ja vähittäiskauppa 1 200
Jalostuksen ja kalan tukkukaupan kannattavuus	Nykytilanne arvioidaan ohjelmakauden alussa	Toiminnan kannattavuus säilyy vähintään lähtötasolla	Toiminnan kannattavuus paranee
Jalostukseen käytetyn kalan määrä	65 milj. kg	70 milj. kg	75 milj. kg

* = Tiedot perustuvat vuoden 2004 tilastotietoihin

6. (b) II (3) Kohderyhmät

Pääkohderyhmät ovat sisävesien ammattikalastajat ja kalastusalusten omistajat, vesiviljely-yrittäjät sekä kalatalous- ja vesiviljelytuotteiden jalostuksen ja tukkukaupan yrittäjät.

6. (b) II (4) Tärkeimmät toimenpiteet

Strategian painopisteitä ovat erityisesti:

- yritystoiminnan kehittäminen,
- haittaeläinten aiheuttamien vahinkojen ehkäisy,
- uusien teknologisten innovaatioiden käyttöönotto tuotannossa,
- sisävesi- ja talvikalastuksen kehittäminen (tilat ja laitteet sekä alusinvestoinnit),
- ympäristöä vähemmän kuormittavien tekniikoiden kehittäminen ja käyttöönotto,
- laatu- ja hygieniainvestoinnit

Tavoitteet pyritään saavuttamaan tukemalla toimenpiteitä, jotka liittyvät vesiviljelyn tuotannollisiin investointeihin ja ympäristötoimenpiteisiin, sisävesikalastukseen sekä jalostuksen ja tukkukaupan investointeihin.

Toimintalinjaa 2 koskevat linjaukset

Yhteisön tasolla on asetettu vaatimus, jonka mukaan mikro- ja pienyritykset tulee asettaa etusijalle muihin yrityksiin nähden. Perusteena tälle on erityisesti mikro- ja pienyritysten myönteinen vaikutus työllisyyteen. Toimintaohjelman toteutuksessa tämä otetaan huomioon siten, että tuen myöntäjän on käytettävissä olevien määrärahojen puitteissa huolehdittava siitä, että mikro- ja pienyritysten investoinneille annetaan etusija suhteessa muihin yrityksiin. Myös hankkeiden valintakriteereissä mikro- ja pienyritykset asetetaan etusijalle muihin yrityksiin nähden. Toimintaohjelmaa muutetaan tarvittaessa siten, että muiden kuin mikro- ja pienyritysten saamien tukien maksimitasoa alennetaan. Nämä linjaukset koskevat kaikkia toimintalinjasta II myönnettäviä investointitukia.

Tukea voidaan myöntää yrityksille/konsernille, joilla on alle 750 työntekijää tai joiden liikevaihto on alle 200 miljoonaa euroa.

Yrityksen omistajuuden siirtämiseen ei voida myöntää yhteisön rahoitusapua.

Toimenpide II.1 Vesiviljely

Toimi II.1.1 tuotannolliset investoinnit

Suomessa kaikelle toiminnalle, josta saattaa seurata ilman, vesien tai maaperän saastumista, tarvitaan ympäristölupa. Vesiviljelytoiminnan harjoittaminen edellyttää ympäristölupaa ja EKTR-osarahoitteisia tukia voidaan myöntää vain niihin vesiviljelyinvestointeihin, joilla on voimassaoleva asianmukainen ympäristölupa.

Tukea voidaan myöntää investoinneille, jotka koskevat tuotantolaitosten rakentamista, laajentamista, laitehankintoja ja ajanmukaistamista erityisesti siltä osin kuin on kyse hygieniaan, ihmisten ja eläinten terveyteen ja tuotteiden laatuun liittyvien olosuhteiden parantamisesta, kielteisten ympäristövaikutusten vähentämisestä tai myönteisten ympäristövaikutusten lisäämisestä. Investoinneilla tulee edistää yhtä tai useampaa seuraavista toimista:

- Tuotannon suuntaaminen uusiin lajeihin ja lajeihin, joiden markkinanäkymät ovat hyvät. RKTL kerää tietoa vesiviljelylajien markkinatilanteesta. Hallintoviranomainen tekee näihin tosiasioihin perustuen erillisen ratkaisun, mikäli jotakin lajia ei voida laskea kuuluvaksi hyvien markkinanäkymien ryhmään.;
- Sellaisten vesiviljelymenetelmien käyttöön ottaminen, joiden avulla voidaan huomattavasti vähentää kielteisiä tai lisätä myönteisiä ympäristövaikutuksia vesiviljelyalan tavanomaisiin menetelmiin verrattuna. Tällaisia ovat mm. investoinnit, jotka liittyvät avomeri- tai kierto-vesilaitoskasvatukseen;
- Sellaisen perinteisen vesiviljelytoiminnan tukeminen, joka on tärkeää sekä taloudellisen ja sosiaalisen rakenteen että ympäristön säilyttämisen ja kehittämisen kannalta;
- Sellaisten laitteiden hankinnan tukeminen, joiden tarkoituksena on viljelylaitosten suojaaminen haittaeläinten aiheuttamilta vahingoilta.

Toimi II.1.2 vesiympäristötoimenpiteet

Toimenpiteestä voidaan myöntää korvausta ympäristön suojelua ja parantamista sekä luonnon säilymistä edistävien vesiviljelyn tuotantomenetelmien käytöstä mm., jos ne edistävät:

- vesiviljelymuotoja, joihin sisältyy ympäristön, luonnonvarojen ja geneettisen monimuotoisuuden suojelu ja parantaminen sekä vesiviljelyalueiden maisemasta ja perinteisistä piirteistä huolehtiminen;
- luonnonmukaista vesiviljelyä;
- kestävää vesiviljelyä, joka on sopuoinnussa niiden erityisten ympäristörajoitteiden kanssa, jotka johtuvat Natura 2000-alueiden nimeämisestä.

Saadakseen korvausta edunsaajien on sitouduttava tavanomaiset hyvät vesiviljelytavat ylittävien vesiensuojeluvaatimusten noudattamiseen vähintään viiden vuoden ajaksi. Suomessa näiden sitoumusten ympäristöedut osoitetaan jäsenvaltion nimeämän toimivaltaisen elimen suorittaman vaikutusten ennakoarvioinnin perusteella. Ennakoarvioinnissa RKTL ja ympäristöviranomaiset arvioivat Suomessa nykyisin käytössä olevat ja uudet käyttöönotettavat vesiviljelymenetelmät, tekniset ratkaisut ja järjestelmät.

Suomessa toimenpiteestä II.1.2 voidaan myöntää palkkio, joka kattaa enintään 50% niistä lisäkustannuksista, jotka aiheutuvat em. arvioinnilla todetun tavanomaiset hyvät

vesiviljelytavat ylittävien suojele vaatimusten mukaisen tuotannon perustamiseen tai siihen siirtymiseen. Tukea voidaan myöntää myös siirtymiseen luonnonmukaiseen tuotantoon.

Toimi II.1.3 kansanterveystoimenpiteet

Tukea voidaan myöntää erityisperustein simpukanviljelijöille viljeltyjen simpukoiden korjuun väliaikaisesta keskeyttämisestä. Toimea ei oteta toistaiseksi käyttöön.

Toimi II.1.4 eläinten terveyden toimenpiteet

Tukea voidaan myöntää sairauksien valvontaan ja torjuntaan vesiviljelyssä neuvoston päätöksen 90/424/ETY nojalla.

Toimenpide II.2 Sisävesikalastus

Toimenpiteen tavoitteena on tukea sisävesikalastuksen kehittymistä nykyaikaiseksi, kannattavaksi ja kalakantoja kestävästi hyödyntäväksi elinkeinoksi. Sisävesikalastuksella tarkoitetaan kalastusta, jota harjoitetaan kaupallisessa tarkoituksessa yksinomaan sisävesillä toimivilla aluksilla, tai kalastusta, jota harjoitetaan muilla laitteilla, joita käytetään jään päältä tapahtuvaan kalastukseen.

Toimi II.2.1 sisävesialukset

Aluksiin tehtäviä investointeja tuetaan samojen sääntöjen mukaisesti kuin merialueen alusinvestointeja (pienimuotoisen rannikkokalastuksen toimenpide I.4 ja toimenpide I.3). Lisäksi sisävesikalastajille voidaan maksaa toimenpiteen I.4 mukaisia palkkioita.

Toimenpiteestä voidaan tukea ammattikalastajien investointeja talvikalastuksen välineisiin ja laitteisiin (ei pyydyksiin) sisävesillä.

Tukea ei myönnetä sisävesikalastuksessa toimivien alusten siirtämiseen muuhun kuin kalastuskäyttöön.

Kalastustoiminnan pysyvä tai väliaikainen lakkauttaminen sekä sisävesillä toimivien alusten rakentaminen eivät ole tukikelpoisia.

Tukea ei voida myöntää investointeihin, jotka todennäköisesti uhkaavat kalastuksen ja vastaavien kalavarojen välistä tasapainoa. Tämän varmistamiseksi hallintoviranomainen käynnistää toimintalinjan III mukaisesti kehittämishankkeen, jonka yhteydessä sisävesien kalakantoja koskeva tutkimustieto kootaan yhteen kalastajilta kerättävien saalistietojen ja kalakantojen tilaa koskevien arvioiden kanssa.

Tukea saavien alusten tulee toimia yksinomaan sisävesillä. Tämä varmistetaan siten, että rekisteröitäessä alusta merialueen kalastusalusrekisteriin sen tiedot ristiintarkastetaan EKTR-seurantajärjestelmän sisältämien sisävesialusten tukitietojen kanssa.

Kalastusaluskohtaiset tukikelpoiset kustannukset eivät saa koko ohjelmakauden aikana ylittää aluksen arvoa kansallisilla markkinoilla tai sen vakuutusarvoa.

Toimi II.2.2 sisävesikalastuksen tilat ja laitteet

Sisävesikalastuksen tuen piiriin kuuluvat sisävesikalastuksen tilojen ja laitteiden rakentamiseen, laajentamiseen, varustamiseen ja ajanmukaistamiseen tarkoitetut investoinnit turvallisuuden, työolojen, hygienian ja tuotteiden laadun, ihmisten tai eläinten terveyden parantamiseksi tai haitallisten ympäristövaikutusten vähentämiseksi ja ympäristöä säästävien vaikutusten suosimiseksi.

Toimenpiteestä voidaan rahoittaa yksityisiä investointeja ja julkisia infrastruktuurihankkeita, kuten esimerkiksi irtopakastuslinjoja, kalan vastaanottopisteitä, kalastajien siirtyvyyttä ja siirrettävää infrastruktuuria tukevia ja sisävesikalastuksen saaliin markkinoille saattamiseen liittyviä investointeja.

Toimenpide II.3 Kalanjalostus ja kalan tukkukauppa

Tukea voidaan myöntää yritysten rakentamista, laajentamista, varustamista ja ajanmukaistamista koskeviin investointeihin samalla, kun keskitytään yhden tai useamman seuraavan tavoitteen saavuttamiseen:

- työolojen parantaminen;
- kansanterveyden ja hygieniaolojen tai tuotteiden laadun parantaminen ja seuranta;
- markkinoiden kapealle sektorille tarkoitettujen korkealaatuisten tuotteiden tuottaminen;
- haitallisten ympäristövaikutusten vähentäminen;
- vähän käytettyjen lajien, sivuvirtojen käytön tehostaminen;
- uusien tuotteiden tuottaminen tai kaupan pitäminen, uusien teknologioiden soveltaminen tai innovatiivisten tuotantomenetelmien kehittäminen;
- pääasiassa paikallisesta saaliin purkamisesta ja vesiviljelystä peräisin olevien tuotteiden tukkukauppa.

Tukitoimien piiriin ei kelpuuteta investointeja, jotka koskevat jalostamiseen ja muuhun käyttöön kuin ihmisravinnoksi tarkoitettuja kalatalous- ja vesiviljelytuotteita, paitsi jos kyseessä ovat investoinnit, jotka on suunnattu yksinomaan kalatalous- ja vesiviljelytuotteista syntyvien jätteiden käsittelyyn, jalostamiseen ja tukkukauppaan.

Dioksiinin tai muiden ihmisen terveydelle haitallisten aineiden poistamiseen kalajauhosta tai kalaöljystä tarkoitetut investoinnit ovat tukikelpoisia. Investoinneilla on pyrittävä yleisesti edistämään kestävä työllisyyttä kalatalousalalla. Tukea ei myönnetä yrityksille vähittäiskauppaa koskeviin investointeihin.

Kaikkia jalostuksen ja tukkukaupan toimenpiteen toimia (II.3.1 uuden kapasiteetin rakentaminen, II.3.2 tuotantolaitosten nykyaikaistaminen, II.3.3 uusien markkinatilojen rakentaminen ja II.3.4 markkinatilojen nykyaikaistaminen) tuetaan näiden periaatteiden mukaan.

6. (b) II (5) Rajanveto Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta, rakennerahastoista ja koheesiorahastosta rahoitettujen vastaavien toimien kanssa

EKTR voi tukea vesiviljelyyn, ammattimaista sisävesikalastuksen, kalanjalostuksen ja kalan tukkukaupan investointeja. Muut EU-rahastot eivät voi tukea näitä investointeja.

EKTR voi tukea myös vesiviljelyn vesiensuojelutoimenpiteitä. Suomessa näillä toimenpiteillä pyritään edistämään ympäristöystävällisten toimintatapojen käyttöönottoa intensiivisessä vesiviljelyssä. Maaseuturahastosta voidaan rahoittaa ei-tuotannollisten investointien kautta monivaikutteisten kosteikkojen perustamista ja ympäristötuella näiden ylläpitoa ja hoitamista ao. toimenpiteiden tavoitteiden toteuttamiseksi niissä tapauksissa, joissa ne eivät liity vesiviljelyn tuotantomenetelmiin.

6. (b) III (1) Toimintalinjan III päätavoitteet - Yleishyödylliset toimenpiteet

<u>TOIMINTALINJA III - YLEISHYÖDYLLISET TOIMENPITEET</u>	
Toimintalinjasta rahoitettavilla hankkeilla pyritään varmistamaan, että elinkeinokalatalouden infrastruktuuri ja järjestelmät tukevat kannattavaa ja kilpailukykyistä yritystoimintaa ja että elinkeinokalataloudella on mahdollisimman paljon myönteisiä yhteiskunnallisia vaikutuksia.	
Julkisen rahoituksen maksimitukitasot toimenpiteissä:	
Yleishyödylliset investoinnit toimenpiteessä III.3	90%
Hallintoviranomaisen päätös poikkeustapauksissa (=valtakunnallinen etu)	100%
Julkiset kehittämishankkeet	100%
Yksityiset kehittämishankkeet	60%
Toimintalinjasta toteutettavien hankkeissa voidaan maksaa myös palkkioita.	
Julkisen rahoituksen jakautuminen	
- EKTR –rahoitus	43 %
- Kansallinen rahoitus	57 %

6. (b) III (2) Lähtötilanne ja määrälliset tavoitteet

Tulosindikaattori	nykytila	välitavoite 2010	tavoite 2013
Alan kilpailukyky	Kilpailukyky on hyvä kalanjalostuksessa ja kalakaupassa. Alkutuotannossa kilpailukyky on tyydyttävä tai heikko..	Alan kilpailukyky paranee	Yritykset pystyvät kehittämään itsenäisesti toimintaansa ja ne ovat riittävän vahvoja kestämaan markkinoiden ja tuotannon muutoksista johtuvat epävarmuustekijät..
Yhteisten yritysten ja verkostoprojektien lukumäärä	Elinkeinon sisäinen yhteistyö on riittämätöntä erityisesti alkutuotannon logistiikan osalta	5 yhteistä yritystä 10 verkostohanketta	15 yhteistä yritystä 20 verkostohanketta
Markkina-, vienti- ja yrittäjäosaamisen kehittäminen	Markkina- ja yrittäjäosaaminen on hyvällä tasolla suurissa ja keskisuurissa yrityksissä, mutta heikko pienimuotoisessa yritystoiminnassa.	5 koulutushanketta 70 % EKTR-investointitukea saaneista yrityksistä on tehnyt kehittämissuunnitelman	10 koulutushanketta 80 % EKTR-investointitukea saaneista yrityksistä on tehnyt kehittämissuunnitelman
Kalan ja kalatuotteiden vienti	Viedyn kalan arvo on 20,6 milj. euroa ja määrä on 26,7 milj. kg.	Viedyn kalan arvo on 24 milj. euroa.	Viedyn kalan arvo on 28 milj. euroa.
Elinkeinokalataloudelle vahinkoa aiheuttavien suojeltujen eläinten populaatioiden kehitys	Hylkeet ja merimetsot aiheuttavat kalastukselle ja vesiviljelylle vakavia vahinkoja	Estää hylkeiden ja merimetsojen aiheuttamien vahinkojen lisääntyminen	Kalastajien/kalankasvattajien ja haittaeläinten kestävä rinnakkaiselo.
Innovatiivisten	Uusien innovaatioiden	15 innovatiivista hanketta	30 innovatiivista hanketta

hankkeiden lukumäärä	hyödyntäminen ja levittäminen on riittämätöntä erityisesti alkutuotannossa.		
----------------------	---	--	--

6. (b) III (3) Kohderyhmät

Tärkeimmät kohderyhmät ovat alan ammattikunnan toimijat, eri tutkimuslaitokset, yhteisöt ja yritykset.

6. (b) III (4) Tärkeimmät toimenpiteet

Strategian painopisteitä ovat erityisesti:

- kalasatamien ja kalan keräilyn kehittäminen
- kalan kulutuksen edistäminen ja vajaasti hyödynnettyjen kalakantojen hyödyntäminen
- kalan laadun, terveyden, jäljitettävyyden ja elintarvikkeiden turvallisuuden parantaminen
- markkina- ja kuluttajatutkimukset ja markkinaselvitykset
- alan tutkijoiden ja toimijoiden kumppanuuden edistäminen
- verkostoitumisen edistäminen ja hyvien käytäntöjen levittäminen
- teknisten ja taloudellisten innovaatioiden testaaminen tuotantomittakaavassa

Tärkeimmät toimenpiteet näiden tavoitteiden saavuttamiseksi ovat alan ammattikunnan toimet, vesieläimistön ja -kasviston suojelu ja kehittäminen, kalasatamat, purkupaikat ja venesuojat, uusien markkinoiden ja menekien edistäminen sekä pilottihankkeet.

Toimintalinjaa 3 koskevat linjaukset

Toimintalinjasta tuetaan sellaisia yleishyödyllisiä toimenpiteitä, joilla on laajempi soveltamisala kuin yksityisessä liiketoiminnassa tavallisesti toteutetuilla toimenpiteillä ja joilla edistetään yhteisen kalastuspolitiikan tavoitteiden saavuttamista. Toimintalinjan yleisenä tavoitteena on myös edistää uusien innovaatioiden kehittämistä ja kokeilua sekä edistää niiden käyttöönottoa ja hyvien käytäntöjen leviämistä. Toimintalinjasta ei rahoiteta hoitokalastushankkeita.

Tuettavat hankkeet eivät saa olla luonteeltaan suoraan kaupallisia. Kaikki hankkeessa sen toteuttamisen aikana syntyvät tulot on vähennettävä hankkeelle myönnetystä julkisesta tuesta.

Toimenpide III.1 Alan ammattikunnan toimet

Toimenpiteestä tuetaan alan toimijoiden (yrittäjät, järjestöt, tutkimus ja hallinto) toteuttamia sekä niiden välisen yhteistyön edellytyksiä parantavia hankkeita, kuten esimerkiksi alan ja sen sektoreiden kehittämiseen tähtäviä uusia yhteistyömuotoja, kuten kalatalousalan sektoreiden kehittämisryhmiä. Rahoituksella pyritään mm. kalatuotteiden laadun ja turvallisuuden, terveyden, jäljitettävyyden, työolojen ja -turvallisuuden parantamiseen sekä tasa-arvon edistämiseen.

Toimenpiteestä voidaan rahoittaa toteuttamiskustannuksia sellaisissa hankkeissa, jotka liittyvät esimerkiksi jätteen käsittelyyn, bioenergiaratkaisujen käyttöönottoon, kalan keräilyyn ja siihen liittyvään logistiikkaan, haitallisten aineiden poistamiseen kalasta,

vajaasti hyödynnetyn kalan käyttöön, kalarehuihin, vesiviljelyn sijainninhajaukseen sekä elinkeinokalatalouden laite- ja infrastruktuuri-investointien edellytyksien selvittämiseen.

Toimenpiteestä voidaan myös maksaa palkkioita niille yrittäjille tai yrityksille, jotka sitoutuvat noudattamaan Itämeren hyljekantojen hoitosuunnitelman mukaisia linjauksia ja toteuttamaan sen mukaisia toimia edistääkseen kestävää kehitystä kalavarojen hoidon ja säilyttämisen parantamiseksi. Hoitosuunnitelman avulla pyritään suojelemaan hylkeitä sekä ehkäisemään ja vähentämään hylkeiden kalastukselle ja vesiviljelylle aiheuttamia vahinkoja. Korvausjärjestelmä on määräaikainen ja se kestää enintään 9 vuotta. Järjestelmä on etupainotteinen ja sen kokonaiskustannukset pienenevät ajan kuluessa. Jokaisen järjestelmään osallistuvan kalastuksen tai vesiviljelyn yrittäjän tai yrityksen tulee toimittaa kehittämissuunnitelma, jossa on esitetty toimet, joilla pyritään ehkäisemään hylkeiden aiheuttamia vahinkoja ja välttämään hylkeiden vahingoittuminen pyydyksissä. Tuensaajien on lisäksi raportoitava hylkeiden aiheuttamista vahingoista ja vahinkoja aiheuttavista hyljeekantoista. Heidän tulee lisäksi osallistua koulutukseen parantaakseen hylkeisiin liittyviä tietojaan. Järjestelmässä asetetaan maksimisumma sille, kuinka suuri yksittäisen tuensaajan korvaus voi olla. Järjestelmään osallistuvat yrittäjät eivät saa käyttää palkkiota hylkeistä saatavien tuotteiden kehittämiseen, jalostamiseen tai hyödyntämiseen.

Uusien koulutusmenetelmien ja ammattitaidon kehittämisen osalta voidaan rahoittaa esimerkiksi ns. mestari-kisälli -järjestelmää, jonka mukaisesti on mahdollista maksaa mestarille palkkio kisällin kouluttamisesta ja kisällille kouluttautumiseen ja oppimistuloksiin perustuva palkkio.

Tuottajajärjestöille myönnetään tukea enimmillään kolmen vuoden ajan hyväksymispäivästä tai tuottajaorganisaation rakenneuudistusta koskevan päätöksen tekopäivästä, ja sitä on alennettava asteittain näiden kolmen vuoden aikana.

Toimenpide III.2 Vesieläimistön ja -kasviston suojeleminen ja kehittäminen

Toimenpiteestä tuetaan yleishyödyllisiä toimenpiteitä, joilla pyritään suojelemaan ja kehittämään vesieläimistöä ja -kasvistoa samalla kun edistetään vesiympäristön parantamista. Tästä toimenpiteestä voidaan esimerkiksi tärkeiden lisääntymisalueiden tai vaellusreittien kunnostuksia. Toimenpiteeseen varatut varat käytetään erillisen haun tai hakujen perusteella. Hakemusten perusteella tehdään valtakunnallinen kokonaisratkaisu, jonka perusteella valitaan toteutettaviksi ne hankkeet, joiden rahoittaminen tukee parhaalla mahdollisella tavalla ammattikalastuksen kohteena olevien kalakantojen kehittämistä.

Vesipuitedirektiivi (VPD) on siirretty osaksi kansallista lainsäädäntöä. Ympäristöministeriön hallinnonalaan kuuluvat 13 alueellista ympäristökeskusta vastaavat vesistöjä koskevasta arvioinnista ja muista VPD:iin liittyvistä tehtävistä. VPD:n edellyttämien selvitysten tuloksia hyödynnetään toimintaohjelman toimeenpanossa asianmukaisessa laajuudessa.

Suorat istutukset eivät ole tukikelpoisia, ellei niistä ole nimenomaisesti säädetty säilyttämistoimenpiteenä yhteisön säädöksessä. Toimenpiteestä rahoitetut hankkeet eivät saa vaarantaa vesiympäristöä lisäämällä esimerkiksi vieraiden lajien vesistöihin joutumisen uhkaa.

Toimenpide III.3 Kalasatamat, purkupaikat ja venesuoijat

Toimenpiteen hankkeita toteutettaessa varmistetaan, että tuettavat kohteet täyttävät terveys- ja hygieniavaatimukset ja että niissä suoritetaan asianmukaista valvontaa. Tukea voidaan myöntää esimerkiksi satamiin ja purkupaikkoihin sekä niihin liittyviin pakkasvarastoihin, irtopakastuslinjoihin, siirrettävään infrastruktuuriin, kalan vastaanottopisteisiin, kalan keräilyyn sekä logistiikkaan. Toimenpiteen hankkeissa edellytetään pääsääntöisesti 10% muuta kuin EU/valtion rahoitusta, esim. kunta/yksityinen. Tästä voidaan poiketa hallintoviranomaisen päätöksellä mm. kun valtakunnallinen etu sitä vaatii.

Toimi III.3.1 investoinnit olemassa oleviin kalasatamiin

Toimesta tuetaan olemassa oleviin yleisiin tai yksityisiin kalasatamiin tehtäviä investointeja, jotka hyödyttävät satamaa käyttäviä kalastajia ja vesiviljelijöitä ja joilla pyritään parantamaan tarjolla olevia palveluita.

Toimi III.3.2 investoinnit purkupaikkojen uudelleenjärjestelyyn ja parantamiseen

Toimenpiteestä tuetaan investointeja hallintoviranomaisen nimeämien rannikko- ja sisävesikalastuksen purkupaikkojen rakenteiden uudistamiseksi ja niiden kalan käsittelyolosuhteiden parantamiseksi.

Toimi III.3.3 venesuojien turvallisuuteen liittyvät rakentamis- ja nykyaikaistamisinvestoinnit

Toimea ei oteta toistaiseksi käyttöön.

Toimenpide III.4 Uusien markkinoiden ja menekin edistäminen

Toimenpiteestä tuetaan yleishyödyllisiä toimenpiteitä, joilla pyritään kalatuotteiden laadun parantamiseen, arvon lisäämiseen, menekin edistämiseen sekä uusien markkinoiden etsimiseen. Erityisesti tuetaan toimia, jotka tähtäävät konkreettiseen kalan kulutuksen lisäämiseen, kalatuotteiden menekinedistämiseen ja alan imagon parantamiseen. Lisäksi painopisteitä ovat laatutyö sekä markkina- ja kuluttajaselvitykset.

Toimet eivät saa kohdistua tavaramerkkeihin eikä niissä saa viitata tiettyihin maihin tai alueisiin, paitsi jos on kyse neuvoston asetuksella (ETY) N:o 2081/1992 tunnustetuista tuotteista.

Toimenpide III.5 Pilottihankkeet

Toimenpiteestä tuetaan pilottihankkeita, valikoivien pyyntimenetelmien koekäyttö mukaan lukien, joiden tavoitteena on uuden teknisen tiedon hankkiminen ja levittäminen. Rahoitettavien hankkeiden osalta pyritään testattavien innovaatioiden, menetelmien ja vaihtoehtojen mahdollisimman laajaan käytännön sovellettavuuteen ja kytkemiseen yritysten toimintaan.

Pilottihankkeissa voidaan:

- a) testata tuotantoalan olosuhteita läheisesti vastaavissa olosuhteissa jonkin teknisen innovaation teknistä tai taloudellista elinkelpoisuutta tavoitteena hankkia ja levittää testattua tekniikkaa koskevaa teknistä ja taloudellista tietoa;
- b) mahdollistaa sellaisten testien toteuttaminen, jotka koskevat hoitosuunnitelmia ja pyyntiponnistuksen jakosuunnitelmia, tarvittaessa myös kalastuskieltoalueiden vahvistamista biologisten ja taloudellisten seurausten arvioimiseksi, sekä koeistutuksia;
- c) kehittää ja testata menetelmiä pyydysten valikoivuuden parantamiseksi sekä sivusaaliiden, poisheitettävien määrien tai merenpohjaan kohdistuvien ympäristövaikutusten vähentämiseksi;
- d) testata muita vaihtoehtoisia kalastuksenhoitomenetelmiä.

Yli 1 000 000 euron hankkeista hallintoviranomainen hankkii suunnitelmasta riippumattoman tieteellisen arvion.

Pilottihankkeeseen on aina liityttävä asianmukainen tieteellinen seuranta, jotta se voisi tuottaa luotettavia tuloksia. Tuen myöntävä viranomainen ratkaisee tukipäätöksen yhteydessä, mitkä ovat hankkeen kannalta asianmukaisen seurannan vaatimukset.

Toimenpide III.6 Kalastusalusten muuttaminen ja muuhun käyttöön siirtäminen

Toimenpiteestä voidaan tukea kalastusalusten muuttamista niin, että ne siirretään jäsenvaltion lipun alla purjehtivina ja yhteisössä rekisteröityinä kalastusalan koulutus- tai tutkimuskäyttöön taikka muuhun kuin kalastustoimintaan. Näitä toimia voivat toteuttaa ainoastaan julkiset tai puolijulkiset elimet.

Toimenpide voidaan ottaa käyttöön hallintoviranomaisen erillisellä päätöksellä. Tukea voidaan tuolloin myöntää enintään syntyneitä todellisia kustannuksia vastaavasti.

6. (b) III (5) Rajanveto Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta, rakennerahastoista ja koheesiorahastosta rahoitettujen vastaavien toimien kanssa

Toimintalinja III: Yleishyödylliset toimenpiteet	Rajalinjat
Toimenpide III.1 Ala ammattikunnan toimet (ESR)	EKTR voi tukea mm. elinkeinokelkonalatalouden uusien koulutusmallien käyttöönottoa ja ammatillisten taitojen parantamista. > ESR voi tukea monipuolisesti koulustuomiamia, joihin myös elinkeinokelkonalatalouden toimijat voivat osallistua.
Toimenpide III.2 Vesieläimistön ja -kasviston suojeļu ja kehittämisen (Maaseuturahasto ja EAKR)	EKTR voi tukea vesieläimistön ja -kasviston suojeļuä ja kehittämistä vesiympäristön tilaa kohentamalla. Toimilla pyritään parantamaan erityisesti ammattikalastuksen kohdelajien tilaa. > Maaseuturahasto ja EAKR voivat tukea erilaisia, myös vesistöjä koskevia, suojeļutoimenpiteitä. Näiden rahastojen toimissa etusija annetaan suojeļutoimenpiteille (esim. Natura 2000 -alueiden valmistelu ja hallinnointi) ja vapaa-ajan kalataloudelle.
Toimenpide III.3 Kalasatamat, purkupaikat ja venesuoijat (EAKR)	EKTR voi tukea olemassa olevien kalasatamiamia, purkupaikkojen uudistamista ja parantamista koskevia investointeja. Rahoitusta ei voida käyttää uusien kalasatamiamien rakentamiseen. > EAKR voi tukea iinvestointeja infrastruktuuriin, mukaan lukien uusien satamiamien rakentaminen.
Toimenpide III.4 Uusien markkinoiden ja menekin edistäminen (EAKR)	EKTR voi tukea tästä toimenpiteestä toimiamia, jotka liittyvät kalatuotteiden laadun ja arvon parantamiseen, menekin edistämiseen ja uusiin markkinoihin liittyvän osaamisen kehittämiseen. Erityisesti tuetaan käytännön toimiamia kalan kulutuksen lisäämiseksi, kalan menekin edistämiseksi ja alan imagon parantamiseksi. Painopisteitä ovat myös laatutyö sekä markkina- ja kuluttajaselvytykset. Yksittäisiä yrityksiä koskevat hankkeet rahoittaa EKTR. > Elinkeinokelkonalatalouden yritykset voivat osallistua vastaavanlaisiin kollektiivisiin ja laajoihin hankkeisiin, joita rahoittaa EAKR.
Toimenpide III.5 Pilottihankkeet (EAKR)	EKTR voi tukea tästä toimenpiteestä elinkeinokelkonalatalouden pilottihankkeita, mukaan lukien valikoivien pyyntitekniikoiden kokeellinen käyttö, joka tähtää uuden teknisen tiedon hankkimiseen ja levittämiseen. Hankkeiden tavoitteena on testattujen innovaatioiden, tekniikan ja mahdollisuuksien mahdollisimman hyvä sovellettavuus käytäntöön ja niiden käyttöönotto yrityksissä.

	<p>> Elinkeinokalatalouden yritykset voivat osallistua vastaavanlaisiin kollektiivisiin ja laajoihin tutkimus- ja pilottihankkeisiin, joita rahoittaa EAKR.</p>
--	--

6. (b) IV (1) Toimintalinjan IV päätavoitteet - Kalatalousalueiden kestävä kehitys**TOIMINTALINJA IV - ALUEELLINEN YHTEISTOIMINTA**

Kalatalousryhmien toiminnalla pyritään alueellisen yritystoiminnan edellytysten parantamiseen erityisesti yhteistyön kehittämisen ja kalatalouden klusteriajattelun vahvistamisen kautta. Toimintalinjasta rahoitetaan erityisesti alueellisia kehittämis- ja yhteistyöhankkeita sekä toiminnan monipuolistamiseen esim. kalastusmatkailuun liittyviä toimia.

Julkisen rahoituksen maksimitukitasot toimenpiteissä

Hankkeiden tukitaso määräytyy hankkeen sisällön mukaisesti ja se on sama kuin vastaavissa hankkeissa muissa toimintalinjoissa ja toimenpiteissä.

Julkisen rahoituksen jakautuminen

- EKTR –rahoitus 43 %
- Kansallinen rahoitus 57 %

6. (b) IV (2) Lähtötilanne ja määrälliset tavoitteet

Tulosindikaattori	nykytila	välitavoite 2010	tavoite 2013
Uudet toimintamallit ja käytännöt	uusi toimintamuoto – ei lähtöarvoa	Perustettu 4 kalatalousryhmää	Perustettu 5 kalatalousryhmää
Kalastuksen monipuolistaminen	Ei lähtöarvoa	Rahoitettu 10 kalastuksen monipuolistamishanketta.	Rahoitettu 30 kalastuksen monipuolistamishanketta
Uusien yritysten ja työpaikkojen luominen	Ei lähtöarvoa	10 uutta työpaikkaa 2 uutta yritystä	20 uutta työpaikkaa 5 uutta yritystä
Kalastusmatkailun työllistävyys	Vähintään puolet liikevaihdostaan kalastusmatkailusta saavia yrityksiä on noin 120. Maatilamatkailuyrityksiä, jotka saavat säännöllisiä tuloja kalastusmatkailusta on noin 1200 - 1400.	Vähintään puolet liikevaihdostaan kalastusmatkailusta saavia yrityksiä on 130. Maatilamatkailuyrityksiä, jotka saavat säännöllisiä tuloja kalastusmatkailusta on 1400.	Vähintään puolet liikevaihdostaan kalastusmatkailusta saavia yrityksiä on 150. Maatilamatkailuyrityksiä, jotka saavat säännöllisiä tuloja kalastusmatkailusta on 1500.

6. (b) IV (3) Kohderyhmät

Tärkeimmät kohderyhmät ovat alan ammattikunta ja muut paikalliset toimijat.

6. (b) IV (4) Tärkeimmät toimenpiteet

Strategian mukaiset tavoitteet ovat erityisesti:

- Kalatalouden alueellisten toimijoiden yhteistyö, joka parantaa elinkeinon toimintaedellytyksiä
- Toimintaryhmien työ käynnistyy sujuvasti ja ne toimivat tarkoituksenmukaisesti

Tärkein toimenpide tavoitteiden saavuttamiseksi on kalatalousryhmien kehittäminen.

Toimintalinjaa 4 koskevat linjaukset

Toimintalinjan toimenpiteillä pyritään kehittämään erityisesti alueen toimijoiden yhteistyötä, alkutuotantoa, miesten ja naisten työllistymistä sekä kalatalouselinkeinojen yleisiä toimintamahdollisuuksia. Erityisiä toimia, joita toimintalinjasta voidaan rahoittaa, ovat esim. paikalliset kalatalouden kehittämishankkeet ja kalastusmatkailun investoinnit. Toimintalinjasta ei voi rahoittaa hoitokalastus- ja vesistöjen kunnostushankkeita eikä virkistyskalastukseen liittyviä hankkeita.

Toimenpide IV.1 Kalatalousryhmien kehittäminen

Suomessa kaikilla alueilla on elinkeinokalatalouden kannalta merkittäviä vesialueita (meren rannikkoa tai sisävesiä). Suomalaiset kalastusalueet toimivat pääasiassa omilla aluevesillä ja lähellä purkusatamia. Myös kalanjalostusta ja vesiviljelyä harjoitetaan kaikkialla Suomessa. Tästä johtuen elinkeinokalatalous on jakautunut tasaisesti koko maan alueelle, eikä yksinomaan tai edes pääasiassa kalastuksesta riippuvaisia alueita käytännössä ole.

Edellä mainituista seikoista johtuen muodostettaville kalatalousalueille ei etukäteen aseteta alueellisia tai muita rajoitteita. Jotta kalatalousalueet ja niiden toimenpiteistä vastaavat kalatalousryhmät perustuisivat mahdollisimman pitkälle alueiden ja ruohonjuuritason toimijoiden yhteistyölle, ne valitaan erillisen hakumenettelyn perusteella aluksi vuosille 2008–2011. Hakumenettelyssä valitaan kalatalousryhmiksi ne hankkeet, joiden elinkeinokalataloudelle odotettavissa olevat hyödyt ovat suurimmat ja jotka esittävät toteuttamiskelpoisimmat ja innovatiivisimmat alueelliset strategiat alueen elinkeinokalatalouden kehittämiseksi. Lisäksi valintakriteerinä käytetään hallintomallin kustannus-tehokkuutta ja kuntien taloudellista sitoutumista.

Kalatalousryhmät toteuttavat alueellaan strategiansa mukaisia toimenpiteitä ja hoitavat alueellisen tiedottamisen ja seurannan. Toimintalinjan 4 hakemusten vastaanottaminen ja tukikelpoisuuden tarkastaminen tehdään siinä TE-keskuksessa, joka vastaa kalatalousryhmän hallinnoinnista. Kalatalousryhmä valitsee rahoitettavat hankkeet antamalla oman alueensa toimintalinjan 4 hakemuksista lausunnon, josta TE-keskus voi varsinaista päätöstä tehdessään poiketa vain niissä tapauksissa, joissa tuen myöntäminen olisi vastoin lainsäädännön määräyksiä tai toimintaohjelman tai alueellisen strategian linjauksia tai kalatalousryhmän rahoituskehityksessä ei ole määrärahoja hankkeen toteuttamiseen.

Toimintalinjan hankkeiden osalta yhteistyötä tehdään Euroopan aluekehitysrahaston ja Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahaston kanssa. Tällä tavoin varmistetaan, että rahastojen varat täydentävät toisiaan ja että päällekkäisyyksiä ei pääse syntymään.

Työvoima- ja elinkeinokeskukset tekevät toimintalinjan hankkeita koskevat varsinaiset tukien myöntämistä ja maksamista koskevat päätökset ja ne vastaavat hankkeiden seurannasta ja valvonnasta. Kalatalousryhmän tehtävänä on ensisijaisesti alueen alkutuotannon edellytysten parantaminen ja elinkeinokalatalouden klusteriajattelun vahvistaminen. Käytännössä tämä tarkoittaa alueellisen alkutuotantoa tukevan infrastruktuurin suunnittelun kehittämistä, yritysten liiketaloudellisten edellytysten parantamista sekä yhteistoimintamallien käyttöönoton edistämistä ja tukemista. Kalatalousryhmät toimivat alueellisena verkostona toimintaohjelman toteuttamisessa vastaten mm. uusien innovaatioiden ja toimintamallien levittämisestä alueellaan. Kalatalousryhmät voivat lisäksi avustaa yrittäjiä tuen hakemisessa ja hallinnoinnissa. Kalatalousryhmien muodostavat myös yhteisen verkoston, jonka tarkoituksena on vaihtaa kokemuksia kalatalousryhmien välillä ja välittää niitä myös muille alueille. Valittuja ryhmiä kannustetaan

osallistumaan yhteisön laajuiseen kalatalousryhmien verkoston toimintaan. Kalatalousryhmän toimintakustannukset voivat olla enintään 10 % ryhmälle varatusta kokonaisbudjetista.

Väliarvioinnin yhteydessä arvioidaan toimien onnistuneisuutta sekä kalatalousryhmien ja koko toimintalinjan merkitystä elinkeinokalatalouden kehittämisen kannalta. Arvioinnin perusteella tehdään ratkaisu siitä, jatketaanko toimintalinjan ja kalatalousryhmien rahoittamista ja jos jatketaan, miten sen painotuksia mahdollisesti muutetaan.

6. (b) IV (5) Rajanveto Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta, rakennerahastoista ja koheesiorahastosta rahoitettujen vastaavien toimien kanssa

Toimintalinjan tavoitteena on kehittää alueellisten toimijoiden välistä yhteistyötä erityisesti elinkeinokalatalouden alkutuotannon, naisten ja miesten työllisyyden ja yleisten toimintaedellytysten osalta. EKTR voi tukea kalastusmatkailua tämän toimintalinjan mukaisten kalatalousryhmien alueilla.

Maaseuturahasto voi tukea LEADER -toimintamallin kautta paikallisten toimijoiden toteuttamia kalastusmatkailuhankkeita, joiden julkinen rahoitus on enintään 150 000 €. Maaseuturahasto rahoittaa ensisijaisesti maatilamatkailua sekä maaseudulla toimivia matkailualan mikroyrityksiä ja niiden kehittämistoimia. EKTR-rahoitteisilla kalatalousryhmillä on omat valintaprosessit ja -kriteerit, paikalliset suunnitelmat, hankkeiden valintakriteerit sekä kirjanpidot, jotka on eriytetty maaseuturahastosta rahoitettavista Leader-toimintaryhmistä. Maaseuturahastosta voidaan rahoittaa myös toimenpiteitä (esim. monipuolistaminen, kylien kunnostaminen, jne.), jotka voivat täydentää EKTR:stä rahoitettavia toimenpiteitä.

EAKR voi rahoittaa laajasti turismiin, mukaan lukien kalastusmatkailu, liittyviä hankkeita, mikäli yritys on luokiteltu matkailuyritykseksi ja sen toiminnalla on riittävä volyyymi. EAKR:n painopiste on siten suurissa hankkeissa ja investoinneissa, kun EKTR puolestaan keskittyy pienimuotoisiin hankkeisiin ja yrityksiin.

Kansallisen asetuksen (639/2007) mukaan kalatalousryhmien on kuvattava strategioissaan sen yhteensopivuus muiden EU-strategioiden ja -ohjelmien sekä muiden kalatalouden strategioiden kanssa.

6. (b) V (1) Toimintalinjan V päätavoitteet - Tekninen apu

TOIMINTALINJA V - TEKNINEN APU

Toimintalinjan rahoituksella varmistetaan, että toimintaohjelman hallinto- valvonta- ja seurantajärjestelmät toimivat tehokkaasti ja edistävät ohjelman toteuttamista ja että tuet käytetään tarkoituksenmukaisesti.

Toimenpiteet rahoitetaan kokonaan julkisin varoin.

Julkisen rahoituksen jakautuminen

- EKTR -rahoitus	43 %
- Kansallinen rahoitus	57 %

6. (b) V (2) Lähtötilanne ja määrälliset tavoitteet

Määrällisiä tavoitteita ei ole asetettu.

6. (b) V (3) Kohderyhmät

Tärkeimmät kohderyhmät ovat toimintaohjelmaa toimeenpaneavat toimielimet.

6. (b) V (4) Tärkeimmät toimenpiteet

Strategian painopiste on erityisesti:

- Elinkeinokalatalouden hallinto- ja valvontajärjestelmä toimii tehokkaasti ja edistää ohjelman toteutumista .

Tavoitteeseen pyritään teknisen avun toimeenpiteellä.

Toimintalinjaa V koskevat linjaukset

Tuen avulla pyritään erityisesti kehittämään hallinto-, valvonta- ja seurantajärjestelmää, tehostamaan ja yksinkertaistamaan hallinnollisia menettelyitä ja kehittämään tukia myöntävien viranomaisten yritysosaamista.

EKTR -asetusehdotuksen mukaiset tukikelpoiset toimet

Toimintalinjasta voidaan rahoittaa seuraavia kansalliseen toimintaohjelmaan liittyviä toimia:

- valmistelu
- hallinnointi
- seuranta
- arviointi
- julkistaminen
- valvonta ja tarkastaminen sekä
- verkottuminen

Toimenpide 5.1 Tekninen apu

Toimintalinjan toimet ovat:

- V.1.1 ohjelmien hallinnointi ja toimeenpano,
- V.1.2 selvitykset (ml. arvioinnit),
- V.1.3 julkisuus ja tiedonvälitys ja
- V.1.4 muu tekninen apu.

6. (b) V (5) Rajanveto Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta, rakennerahastoista ja koheesiorahastosta rahoitettujen vastaavien toimien kanssa

Toimintaohjelman toimeenpanon suoran rahoituksen on tultava EKTR:stä. Joissakin kysymyksissä, kuten EU-tukien vaikuttavuuteen ja asianmukaisten indikaattoreiden kehittämiseen liittyvissä tutkimuksissa, on selvää rahastojen välistä päällekkäisyyttä. Hyvin toimivalla koordinaatiolla on mahdollista saavuttaa hyötyjä eri ohjelmien toteuttamisessa.

7. RAHOITUSSÄÄNNÖKSET

Komission päätöksen K(2006) 4332 mukaan Suomen elinkeinokalatalouden EU-rahoituksen taso on kaudella 2007–2013 35 001 973 euroa. Kun tähän lisätään Euroopan kalatalousrahastoa koskevan asetuksen mukainen vuosittainen 2 % korjaus, on koko ohjelman EU-rahoitus 39 448 827 euroa. Kansallinen julkinen rahoitusosuus on noin 52,4 miljoonaa euroa. Valtioneuvosto ja Eduskunta päättivät Manner-Suomen kansallisen rahoituksen ja Ahvenanmaan maakunnan toimielimet maakunnan rahoituksen tasosta syksyllä 2006. EKTR:n osarahoituksen taso on noin 43 % jokaisessa toimintalinjassa. Tämä yksinkertaistaa toimintaohjelman hallintoa ja mahdollista toimintalinjojen välisen jaon muuttamista.

Taulukko 6.1. Suomen elinkeinokalatalouden toimintaohjelman vuosittaiset sitoumukset

Vuosi	Kalatalousrahasto
2007	5 306 338
2008	5 412 465
2009	5 520 715
2010	5 631 130
2011	5 743 752
2012	5 858 627
2013	5 975 800
Kalatalousrahasto yhteensä	39 448 827

Taulukko 6.2. Suomen elinkeinokalatalouden toimintaohjelman julkisen rahoituksen jakautuminen toimintalinjoittain

Painopistealueet	Julkinen kokonaisrahoitus a=(b+c)	Kalatalousrahaston rahoitus (b)	Kansallinen rahoitus (c)	EKTR yhteis-rahoitusosuus (d)=(b)/(a)*100
Toimintalinja 1	7 985 000	3 445 000	4 540 000	43 %
Toimintalinja 2	39 520 000	16 990 000	22 530 000	43 %
Toimintalinja 3	34 473 827	14 783 827	19 690 000	43 %
Toimintalinja 4	8 412 000	3 606 000	4 806 000	43 %
Toimintalinja 5	1 458 000	624 000	834 000	43 %
Yhteensä	91 848 827	39 448 827	52 400 000	43 %

Rahoitussuunnitelmaa koskevat linjaukset

Toimintalinjojen välistä jakoa voidaan muuttaa, mikäli osoittautuu, että varat eivät riitä jonkin toimintalinjan mukaiseen rahoitukseen ja muissa toimintalinjoissa ei varoja saada käytettyä. Ohjelman toimeenpanossa turvataan kuitenkin erityisesti alkutuotannon eli meri- ja sisävesikalastuksen sekä vesiviljelyn investoinneille sekä tarvittavan infrastruktuurin rakentamiseen riittävät varat.

Toimintalinja 4 otetaan käyttöön aluksi vuosiksi 2008–2011. Väliarvioinnin yhteydessä arvioidaan toimintalinjan toimien tuloksellisuus ja tehdään ratkaisu toimintalinjan jatkosta.

Mikäli tukivarojen vähyden takia joudutaan priorisoimaan hankkeita, voidaan ottaa käyttöön järjestelmä, jossa pienille ja mikroyrityksille myönnetään korkeampaa tukea kuin keskisuurille yrityksille.

8 TÄYTÄNTÖÖNPANOSÄÄNNÖKSET

Toimintaohjelmaan sovelletaan suhteellisuusperiaatetta, koska sen julkinen kokonaisrahoitus (91 848 827 €) ei ylitä komission asetuksessa (EY) N:o 498/2007 asetettua vuoden 2004 hintoihin perustuvaa 90 miljoonan euron rajaa.

Komission asetuksen (EY) N:o 498/2007 suhteellisuusperiaatteen mukaisia erityisjärjestelyitä sovelletaan toimintaohjelman toteuttamisessa asetuksen artiklojen 28(2) ja 51 mukaisesti. Vastaavasti artiklojen 52 ja 53 osalta erityisjärjestelyitä ei oteta käyttöön.

Kaikki komission ja muiden tahojen tekemät asianmukaiset ehdotukset toimeenpanojärjestelmän parantamiseksi on otettu huomioon järjestelmää rakennettaessa.

8. (a) Jäsenvaltion nimeämät viranomaiset ja elimet, joista säädetään asetuksen (EY) N:o 1198/2006 58 artiklassa,

Ohjelman toimeenpano muodostuu kolmesta tehtäväkokonaisuudesta: ohjelman hallinnoimisesta vastaavan viranomaisen eli hallintoviranomaisen tehtävistä, todentamis- ja tarkastusviranomaisen tehtävistä. Hallinto- ja valvontajärjestelmä on muodostettu siten, että selkeä tehtävien jako ja erottelu viranomaisten välillä toteutuu.

Hallintoviranomainen

Maa- ja metsätalousministeriön kala- ja riistaosasto vastaa ohjelman ja siihen sisältyvien tukijärjestelmien ja toimenpiteiden hallinnoinnista ja muista neuvoston asetuksen (EY) N:o 1198/2006 59 artiklan mukaisista hallintoviranomaisen tehtävistä.

Hallintoviranomaisen tehtävänä on vastata toimintaohjelman hallinnoinnista ja täytäntöönpanosta moitteettoman varainhoidon periaatetta noudattaen. Hallintoviranomainen huolehtisi siitä, että rahoitettavien toimet valitaan toimintaohjelman ja yhteisön säännösten mukaisesti, seurantaa varten luodaan ja ylläpidetään tietojärjestelmää, arvioinnit suoritetaan, täytäntöönpanoa koskevat vuosikertomukset laaditaan ja toimitetaan komissiolle ja että tuen hakijoita ja ohjelman täytäntöönpanosta vastaavia viranomaisia ohjataan riittävästi. Hallintoviranomainen on myös vastuussa seurantakomitean työn ohjaamisesta sekä ohjelmasta tiedottamisesta.

Todentamisviranomainen

Maa- ja metsätalousministeriön talousyksikkö toimii ohjelman todentamisviranomaisena. Kalatalousrahastoasetuksen 60 artiklan mukaan todentamisviranomaisen tehtävänä on laatia ja todentaa komissiolle lähetettävät menoilmoitukset ja maksupyynnöt. Kalatalousrahastoasetuksen mukaan todentamisella tarkoitetaan sen varmentamista, että menoilmoitus on todenmukainen ja perustuu asianmukaisiin asiakirjoihin ja luotettavaan kirjanpitojärjestelmään. Todentamisviranomaisen on myös pystyttävä todentamaan, että ilmoitettu meno on yhteisön ja kansallisten säännösten mukainen ja otettava huomioon kaikki tarkastusviranomaisen tarkastusten tulokset.

Tarkastusviranomainen

Maa- ja metsätalousministeriön sisäisen tarkastuksen yksikkö toimii ohjelman tarkastusviranomaisena. Tarkastusviranomaisen tehtävänä on vastata hallinto- ja valvontajärjestelmän tehokkaan toiminnan tarkastamisesta. Tarkastusviranomaisen on varmistettava, että toimintaohjelman hallinto- ja valvontajärjestelmän tehokkaan toiminnan tarkastamiseksi tehdään tarkastuksia. Sen on myös varmistettava, että ilmoitettujen menojen perusteena olevia toimia tarkastetaan tarkoituksenmukaisten otosten pohjalta.

Tarkastusviranomainen laatii hallinto- ja valvontajärjestelmän perustamista koskevan kertomuksen ja lausunnon.

Tarkastukset, joiden suorittamisen varmistaminen kuuluu tarkastusviranomaiselle, tulee hoitamaan maa- ja metsätalousministeriön alainen Maaseutuvirasto, jonka tehtäväksi kyseiset tarkastukset on säädetty Maaseutuvirastosta annetun lain (666/2006) 2 §:n 10 kohdassa. Järjestely on perusteltu tehtävien erottamista koskevan periaatteen ja riippumattomuuden turvaamiseksi. Näissä tarkastuksissa on kyse lähinnä tuensaajaan kohdistuvista, otantaan perustuvista tarkastuksista, joita nykyisin hoitaa 1.5.2007 Maaseutuvirastoon siirtyvä maa- ja metsätalousministeriön maatalousosaston toimeenpanolinjan valvontayksikkö.

Tarkastusviranomaisen tehtäviin kalatalousrahastoasetuksen mukaan kuuluu komission hyväksyttäväksi lähetettävän tarkastusstrategian sekä komissiolle toimitettavien vuotuisten tarkastuskertomusten laatiminen. Lisäksi tarkastusviranomainen antaa lausunnon hallinto- ja valvontajärjestelmien toimivuudesta ja laatii arvioinnin lopullisen menoilmoituksen ja tarkastuksen pätevyydestä ohjelmakauden loputtua.

8. (b) Elin, joka ottaa vastaan komission suorittamat maksut, ja yksi tai useampi elin, joka vastaa maksujen suorittamisesta tuensaajille

Maa- ja metsätalousministeriö on toimielin, joka vastaa komission suorittamien maksujen vastaanottamisesta. Etelä-Savon TE-keskus, Ahvenanmaan maakunnan hallitus sekä maa- ja metsätalousministeriö vastaavat maksujen suorittamisesta tuensaajille.

8. (c) Rahoitusvirtojen käyttöönottoa ja liikkeitä koskevien menettelyjen kuvaus avoimuuden varmistamiseksi.

Ohjelman varoja käyttävät maa- ja metsätalousministeriö, alueellisten TE-keskusten kalatalousyksiköt sekä Ahvenanmaan maakunnan hallitus. Työvoima- ja elinkeinokeskus vastaa EKTR:n kansallista hallinnointia koskevan lain 1447/2006 delegoinnin mukaisesti toimialueellaan tuen myöntämisestä, maksamisesta, paikan päällä tehtävistä todentamisista, seurannasta, takaisinperinnästä ja tiedottamisesta samoin kuin EKTR:n sekä rakenne- ja maatalousrahastojen toimenpiteiden alueellisesta yhteensovittamisesta. Jokainen kalatalousyksikkö on toimittanut kirjallisen kuvauksen menettelyistä, joita noudatetaan ohjelmakautta 2000–2006 koskevan rahoituksen osalta. Nämä kuvaukset päivitetään ohjelmakautta 2007–2013 varten, kun EKTR-toimintaohjelma on hyväksytty. Muita välittäviä organisaatioita ei nimetä.

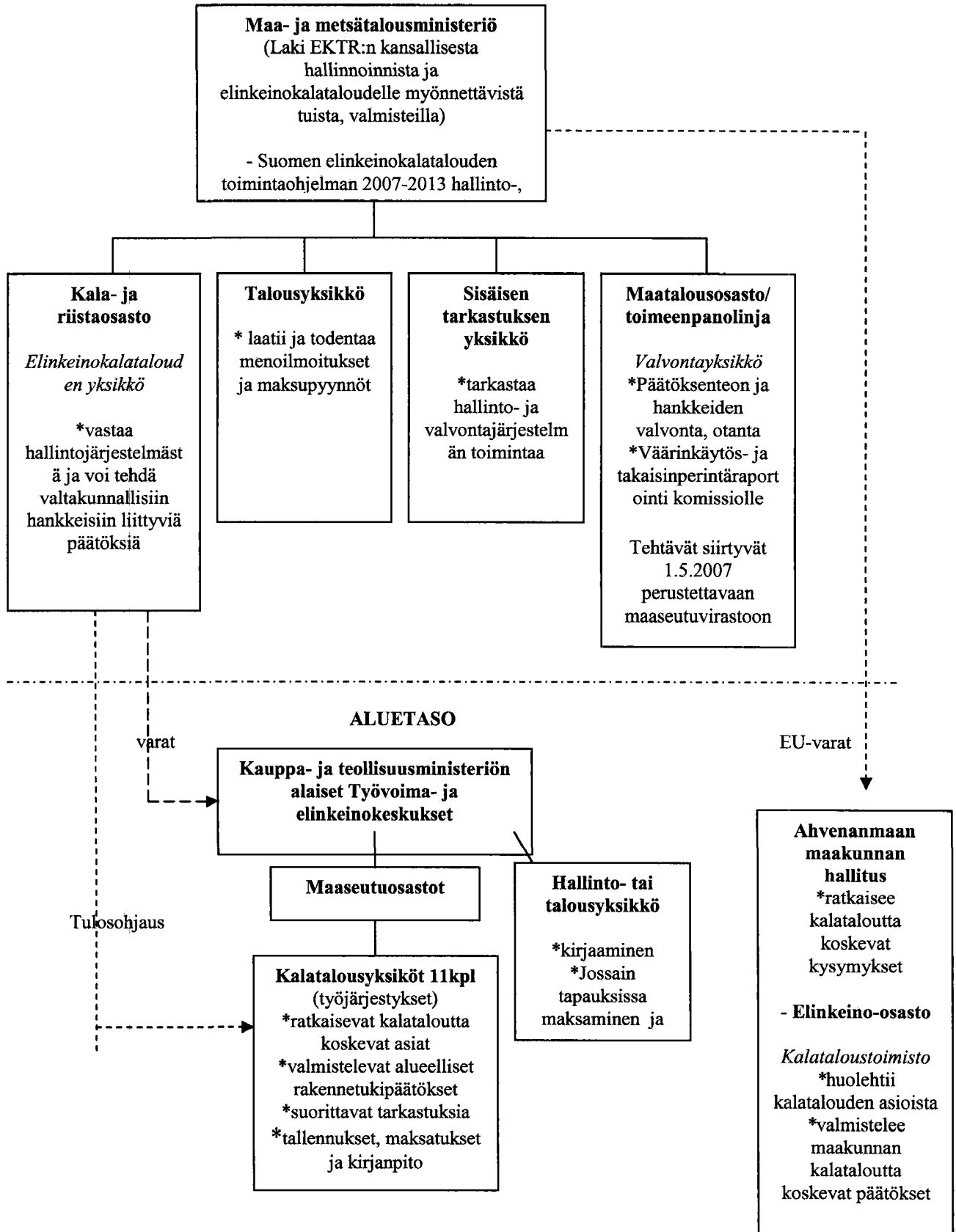
Toimenpiteiden rahoitusta varten tarvittavat EU-varat ja valtion rahoitusosuus budjetoidaan vuosittain valtion talousarvioon. TE-keskukset tekevät vuosittain arvion julkisen rahoituksen tarpeesta ja varat jaetaan niille alueittain valtioneuvoston päätöksellä. Maa- ja metsätalousministeriö voi tarpeen vaatiessa tarkistaa alueittaista jakoa, jos varojen tarkoituksenmukainen käyttö sitä edellyttää. Maa- ja metsätalousministeriö siirtää vuosittain Ahvenanmaalle sen EU-rahoitusosuuden valtioneuvoston päätöksen mukaisesti. Ahvenanmaan kansallinen rahoitusosuus budjetoidaan maakunnan omassa talousarviossa.

Maa- ja metsätalousministeriö hakee Euroopan komissiolta maksuun toteutuneiden kustannusten mukaisesti maksetun EU-rahoituksen.

8. (d) Kuvaus seuranta- ja arviointijärjestelmästä sekä seurantakomitean kokoonpano.

**Euroopan kalatalousrahaston (EKTR)
hallinto- ja valvontatehtävien organisaatiokaavio**

MINISTERIÖTASO

Toimeenpanoasetuksessa määritellään jäsenvaltioille pakolliset indikaattorit, joiden avulla mitataan elinkeinokalatalouden toimintaohjelmien edistymistä, tehokkuutta ja toimivuutta. Lisäksi ohjelmassa määritellään kansallisia indikaattoreita.

Seurantajärjestelmä sisältää rahoitusta kuvaavien panosindikaattoreiden lisäksi seuraavia indikaattoreita:

- Ohjelmataason tavoitteisiin liittyvät vaikuttavuusindikaattorit
- Tulosindikaattorit
- Tuotosindikaattorit

Ohjelmataason tavoitteisiin liittyvät indikaattorit kohdistuvat ohjelman laajempiin tavoitteisiin ja ovat perusta ohjelman tehokkuuden mittaamiselle. Vaikuttavuusindikaattorit ovat yhteydessä ohjelman vaikutuksiin ja liittyvät sen laajempiin tavoitteisiin. Niitä analysoidaan erityisesti ulkopuolisen arvioijan tekemissä väli- ja loppuarvioinneissa. Tuotosindikaattorit kuvaavat toiminnallisten tavoitteiden toteutumista. Tuotosindikaattoreiden keräämisen järjestäminen on hallintoviranomaisen vastuulla. Tietoa kerätään hallinnollisista rekistereistä ja tietojärjestelmistä, joihin kerätään rahoitusta, tuensaajia ja toimenpiteitä koskevia yksityiskohtaisia tietoja. Tulosindikaattorit kuvaavat toimenpiteiden suorita ja välittömiä vaikutuksia. Tulosindikaattoreiden raportointi komissioon on hallintoviranomaisen vastuulla siten, että tiedon keräys tapahtuu hallinnollisista rekistereistä, tilastoista ja tarvittaessa erillistutkimuksista.

Kehittämisyhmissä alan yrittäjät ja järjestöt osallistuvat strategian ja toimintaohjelman osallistuvat toteutumisen ja alan kehityksen seurantaan. Kehittämisyhmissä heillä on myös mahdollisuus tuoda esiin alan keskeisiin ongelmiin ja kehittämistarpeisiin liittyviä ajatuksia ja ehdotuksia.

Seurannan avulla saadaan tietoa ohjelman etenemisestä erityisesti panos-, tuotos- ja tulosindikaattoreilla. Nämä tiedot muodostavat perustan vuosittaiselle raportoinnille sekä harvemmin tapahtuvalle ns. strategiselle raportoinnille komissioon. Ohjelman täytäntöönpanoa koskeva vuosiraportti toimitetaan komissiolle ensimmäisen kerran vuonna 2008 ja siitä eteenpäin vuosittain kunkin vuoden kesäkuun loppuun mennessä. Vuosiraporteissa ilmoitetaan ohjelman edistymisestä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin tuotos- ja tulosindikaattoreiden perusteella. Raportit ja muut vaadittavat seurantatiedot toimitetaan komissiolle sähköisesti SFC –järjestelmän kautta.

Arvioinnin avulla parannetaan ohjelman tavoitteiden ja toimenpiteiden kohdentamista, analysoidaan ohjelman toimeenpanossa ja tavoitteenasettelussa mahdollisesti tarvittavia muutoksia sekä kerätään ja analysoidaan tietoa, jotta viranomaisille ja suurelle yleisölle voidaan kertoa julkisen rahan käytöstä. Ennakoarviointi muodostaa pohjan koko ohjelmatyölle. Ennakoarvioinnin suoritti riippumaton, ohjelmatyön suhteen ulkopuolinen taho, joka sai työnsä päätökseen 15.11.2006.

Väliarvioinnin avulla tarkastellaan ohjelman puolivälin tuloksia ja tehdään tarvittavia ohjelman uudelleensuuntaamisia, kun taas loppuarviointi on laajempi koko ohjelmakauden tuloksia ja niiden vaikuttavuutta arvioiva kokonaisuus. Väliarviointi tehdään vuonna 2010 ja loppuarviointi vuonna 2015.

EKTR-tietojärjestelmällä käsitellään kaikki Suomen elinkeinokalatalouden toimintaohjelmaan liittyvät toimenpiteet. Järjestelmä toimii hankehakemusten käsittelyyn, tuen myöntämiseen ja maksamiseen liittyvän päätöksenteon sekä ohjelman ja hankkeiden seurannan ja valvonnan työkaluna. Järjestelmä sisältää myös valtion talousarviossa myönnettyjen määrärahojen sekä ohjelman rahoituskehysten hallinnointiin ja seurantaan liittyvät tiedot. Järjestelmään syötetään tuen hakijaan ja hankkeen toteuttajaan liittyviä

tietoja, kustannus- ja rahoitustietoja sekä hankkeen tavoitteita ja etenemistä kuvaavia tietoja. Järjestelmästä on yhteydet diaarijärjestelmään ja TE-keskusten maksatus- ja kirjanpitojärjestelmään. EKTR-tietojärjestelmää kehitettäessä on otettu huomioon kaikki KOR-järjestelmää koskevat tekniset ja muut parannusehdotukset.

Kansallisen Euroopan kalatalousrahaston kansallista hallinnointia ja elinkeinokalataloudelle myönnettäviä tukia koskevan lain (1447/2006) mukaisesti valtioneuvosto asettaa toimintaohjelman seurantakomitean ottaen huomioon, mitä sen perustamisesta ja kokoonpanosta säädetään Euroopan yhteisön lainsäädännössä. Euroopan kalatalousrahaston kansallista hallinnointia ja elinkeinokalataloudelle myönnettäviä tukia koskevalla valtioneuvoston asetuksella (639/2007) säädetään tarkemmin seurantakomitean asettamisesta, kokoonpanosta ja sen jäsenistä. Seurantakomiteaan kuuluu 7 ministeriöiden, 1 Ahvenanmaan maakunnan, 3 TE-keskusten kalatalousyksiköiden, 2 maakuntaliittojen ja 6 alan järjestöjen edustajaa. Seurantakomitean työjärjestyksessä määrätään seurantakomitean kokouksista, asioiden käsittelystä seurantakomiteassa sekä sen mahdollisuudesta kuulla asiantuntijoita.

Seurantakomitea vastaa toimien valintaperusteista ja se tutkii toimintaohjelman erityistavoitteiden saavuttamista, toimeenpanon tuloksia ja se hyväksyy vuosi- ja loppukertomukset ennen niiden lähettämistä komissiolle. Seurantakomitean toimikausi päättyy, kun Euroopan yhteisöjen komissio on hyväksynyt kalatalousrahastoasetuksen viimeisen täytäntöönpanoa koskevan loppukertomuksen.

8. (e) Kuvaus komission ja jäsenvaltion välillä sovituista sähköistä tietojenvaihtoa koskevista menettelyistä hallintoa, seurantaa ja arviointia koskevien vaatimusten täyttämiseksi.

Tiedonvaihtoon tarkoitettu atk-järjestelmä, joka toimii kaikkien toimintaohjelmaa koskevien tietojen vaihdon välineenä, on otettu käyttöön. Suomen ja komission välinen tiedonvaihto hoidetaan käyttämällä tätä komission käyttöön ottamaa atk-järjestelmää.

Komissio sekä maa- ja metsätalousministeriö tallentavat tietojen vaihtoon tarkoitettuun atk-järjestelmään vaaditussa muodossa ne asiakirjat ja niiden päivitykset, joista ne ovat vastuussa. Suomi on lähettänyt keskitetysti komissiolle pyynnön pääsyoikeuksista tiedonvaihtoon tarkoitettuun atk-järjestelmään. Nämä oikeudet on myönnetty Suomelle.

Tiedonvaihtoon tarkoitettu atk-järjestelmä sisältää ainakin seuraavat maksujen suorittamisen kannalta tarpeelliset tiedot:

- toimintaohjelmien rahoitussuunnitelma;
- menoilmoitukset ja maksupyynnöt;
- vuosittainen ilmoitus palautetuista, takaisinperityistä sekä takaisinperittäväistä määristä;
- vuotuiset maksupyynnöt ja koskevat ennusteet;
- täytäntöönpanoa koskevien vuosikertomusten ja loppukertomusten rahoitusta koskeva osio.

Tiedonvaihtoon tarkoitettu atk-järjestelmä sisältää lisäksi ainakin seuraavat toiminnan seurannan mahdollistavat asiakirjat ja tiedot:

- kansallinen strategiasuunnitelma;
- toimintaohjelma, mukaan lukien siihen mahdollisesti tehdyt tarkistukset;
- kalatalousrahaston rahoitusosuutta koskeva komission päätös;
- täytäntöönpanoa koskevat vuosikertomukset ja loppukertomukset;
- hallinto- ja valvontajärjestelmien kuvaus;
- tarkastuksista laadittavat kertomukset ja lausunnot
- osittaista päättämistä koskevat menoilmoitukset;

Maa- ja metsätalousministeriöllä ja komissiolla on suora pääsy tiedonvaihtoon tarkoitettuun atk-järjestelmään. Päiväksi, jolloin asiakirjat on toimitettu komissiolle, katsotaan se päivä, jona jäsenvaltio siirtää asiakirjat tiedonvaihtoon tarkoitettuun atk-järjestelmään.

Ylivoimaisen esteen sattuessa ja erityisesti tiedonvaihtoon tarkoitettun atk-järjestelmän toiminnan häiriintyessä tai pysyvän yhteyden puuttuessa kyseessä oleva jäsenvaltio voi toimittaa perusasetuksessa vaaditut asiakirjat komissiolle tulosteena.

8. (f) Asetuksen (EY) N:o 1198/2006 8 artiklassa tarkoitettujen kumppanien nimeäminen ja niiden kuulemisen tulokset.

Suomen elinkeinokalatalouden toimintaohjelma 2007–2013 on valmisteltu maa- ja metsätalousministeriön johdolla läheisessä yhteistyössä alan toimijoiden kanssa seuraavan maa- ja metsätalousministeriön 1.4.2005 asettamien strategiaohjausryhmän, sektorityöryhmien sekä aluetyöryhmän työn pohjalta. Näiden ryhmien nimeämisessä on sukupuolten tasa-arvonäkökohdat otettu huomioon kansallisen tasa-arvolainsäädännön mukaisesti. Näiden työryhmien kautta valmisteluun ovat osallistuneet laajasti alan yrittäjien, järjestöjen, tutkimuksen ja hallinnon edustajat. Työryhmissä ovat olleet edustettuina seuraavat järjestöt: Elintarviketeollisuusliitto ry /Kalateollisuusyhdistys, Kalatalouden keskusliitto ry, Suomen Ammattikalastajaliitto ry, Suomen Kalakauppiasliitto ry, Suomen Kalankasvattajaliitto ry ja Suomen sisävesiammattikalastajat ry ja Suomen turkiseläintuottajien liitto ry. Järjestöjen lisäksi niissä ovat olleet edustettuina RKTL ja kaikki TE-keskusten kalatalousyksiköt.

Toimintaohjelma on valmisteltu yhtenä kokonaisuutena yhdessä Ahvenanmaan maakunnan hallituksen kanssa koko Suomea koskevaksi.

Ohjelmaesityksen valmisteluvaiheessa ohjelman ympäristövaikutusten arvioinnista järjestettiin viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain (200/2005) mukainen kuulemistilaisuus 31.8.2006. Luonnos oli myös yleisön nähtävillä ja kommentoitavissa 19.7.–31.8.2006 lain mukaisesti. Valmistelussa on oltu yhteistyössä Ympäristöministeriön, Suomen ympäristökeskuksen sekä alueellisten ympäristökeskusten kanssa.

Suomen elinkeinokalatalouden toimintaohjelmaa koskeva luonnos, joka sisälsi myös ympäristöselostuksen, oli laajalla lausuntokierroksella loka- ja marraskuun vaihteessa 2006. Lausuntoa pyydettiin seuraavilta tahoilta (yhteensä noin 50): Kauppa- ja teollisuusministeriö, työministeriö, sisäasiainministeriö, ympäristöministeriö, maa- ja metsätalousministeriön osastot ja erillisyyksiköt, TE-keskusten kalatalousyksiköt, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Suomen ympäristökeskus, Elintarviketurvallisuusvirasto, Elintarviketeollisuusliitto ry /Kalateollisuusyhdistys, Kalatalouden keskusliitto ry, Suomen Ammattikalastajaliitto ry, Suomen Kalakauppiasliitto ry, Suomen Kalankasvattajaliitto ry, ja Suomen sisävesiammattikalastajat ry, Pro Kala ry, Suomen Vapaa-ajankalastajien liitto ry, Maakuntaliitot ja Suomen luonnonsuojeluliitto.

Lausuntoja annettiin 29 kappaletta. Lausunnot olivat suurelta osin positiivisia ja niissä esitettiin hyvin vähän muutoksia toimintaohjelmaan. Merkittävää kritiikkiä esitti ainoastaan Luonnonsuojeluliitto lähinnä ympäristöselostuksen asiakysymysten osalta.

Maa- ja metsätalousministeriö on ottanut lausunnot ja kommentit huomioon ohjelmaesityksen valmistelussa tarkoituksenmukaisessa laajuudessa.

Esitys Suomen elinkeinokalatalouden toimintaohjelmaksi 2007–2013, joka sisältää myös ympäristöselostuksen, on hyväksytty Manner-Suomen osalta valtioneuvostossa 22.2.2007 ja Ahvenanmaan osalta maakunnan hallituksessa 8.3.2007.

8. (g) Tekijät, joilla pyritään varmistamaan toimintaohjelmasta tiedottaminen ja sen julkistaminen komission asetuksen 498/2007 28 artiklassa säädettyjen sääntöjen mukaisesti.

Hallintoviranomainen valmistelee yhdessä maa- ja metsätalousministeriön tiedotusyksikön kanssa kattavan suunnitelman toimintaohjelman tiedottamisesta. Ohjelmaa koskevasta tiedottamisesta vastaa valtakunnallisesti hallintoviranomainen ja omilla alueillaan TE-keskusten kalatalousyksiköt. Tuen myöntäjät valvovat, että tuensaajat noudattavat velvollisuuksia, jotka liittyvät yleisölle suunnattuun tiedottamiseen. Tiedottamisesta aiheutuviin kuluihin käytetään toimintaohjelman teknisen tuen varoja.

Toimintaohjelman käynnistämisen yhteydessä järjestetään tiedotustilaisuus, jolla pyritään lisäämään ohjelman tunnettuutta. Vuosittain järjestetään toimintaohjelmaa koskeva tiedotustilaisuus, jossa välitetään tietoa onnistuneiden hankkeiden tuloksista, kerrotaan rahoituksen painopisteistä ja esitellään ohjelman edistymistä.

Toimintaohjelmasta valmistetaan tiedotusmateriaalia, jonka avulla jaetaan tietoa ohjelman tukimahdollisuuksista. Tuenhakijoita varten valmistellaan erilliset hakuohjeet. Tuensaajia koskeva luettelo, jossa ilmoitetaan toimi, johon tukea on saatu ja julkisen rahoituksen määrä, julkaistaan sähköisesti hallintoviranomaisen internet-sivuilla.

Toimintaohjelman tiedottamista ja julkisuutta arvioidaan mm. mediaseurannan keinoin ja tiedot raportoidaan komissiolle toimitettavissa vuosi- ja loppukertomuksissa.

9. STÖD FRÅN EUROPEISKA FISKERIFONDEN TILL FISKERINÄRINGEN INOM LANDSKAPET ÅLAND

Den gemensamma fiskeripolitiken (CFP) inom EU och de stadganden samt bestämmelser som gäller denna utgör grunden för samt styr och reglerar fiskerinäringen på Åland på samma sätt som för övriga delar av landet och andra medlemsstater inom gemenskapen. De övergripande strategiska riktlinjerna för den åländska fiskerinäringen har fastställts i ett separat avsnitt av Finlands Nationella Strategiska Plan, för vilket en preliminär version har godkänts av Ålands landskapsregering den 23.03.2006. Den åländska delen av strategiplanen har utarbetats av landskapsförvaltningen i samråd med berörda parter samt jord- och skogsbruksministeriet och har godkänts av landskapsregeringen den 08.03.2007.

Åland utgör en autonom, självständig del av Finland med långtgående självstyrelse (ÅFS 1991/71), som innebär att Åland har egen behörighet inom de flesta samhällssektorerna, inklusive fiskeri- och miljösektorn. Åland fattar sålunda självständigt egna beslut rörande lagstiftning, samt styrning, reglering och annan förvaltning av fiskerinäringen liksom implementeringen av EU:s gemensamma fiskeripolitik. Beslut om ekonomiska stöd till fiskerinäringen och nationell medfinansiering i olika EU-program fattas av Ålands landskapsregering.

Sålunda har det bedömts ändamålsenligt och motiverat på samma sätt som för strategiplanen, att Åland uppgör ett separat avsnitt av det operativa programmet, vilket inkluderas i motsvarande dokument för hela Finland som medlemsstat i EU och beaktande bestämmelserna för Europeiska fiskerifonden enligt vilka det får finnas endast ett operativt program per medlemsland. Ett separat åländskt programavsnitt är motiverat även beaktande, att näringsens struktur och verksamhetsförutsättningar i någon mån avviker jämfört med övriga delar av landet och att det nationella operativa programmet för Finland skall godkännas av regeringen i Finland, som dock inte kan fatta beslut om ärenden inom ramen för åländsk behörighet. Det nationella operativa programmet för Finland har godkänts av den finländska regeringen, dock sålunda att det åländska avsnittet har godkänts av Ålands landskapsregering.

De övergripande riktlinjerna i strategiplanen utgör grund och styrdokument för förverkligandet av det åländska operativa programmet för fiskerinäringen för perioden 2007-2013 (härefter åtgärdsprogrammet). Det åländska åtgärdsprogrammet beskriver de mål, principer och prioriteringar som skall ligga till grund för förverkligandet av åtgärder som medfinansieras med medel från Europeiska Fiskerifonden (EFF) samt till vilka åtgärder finansieringen skall styras. Åtgärdsprogrammet har godkänts av landskapsregeringen den 08.03.2007 baserat på självstyrelselagen för Åland (ÅFS 1991:71) och i enlighet med bestämmelserna i LL om Ålands landskapsregering (ÅFS 1971:42), LL om ärendens handläggning i landskapsregeringen (ÅFS 1975:58) samt LL om Ålands landskapsregerings allmänna förvaltning (ÅFS 1998:70) för att därefter infogas i det operativa programmet för hela landet som skall tillställas Europeiska kommissionen för godkännande.

Inom ramarna för åtgärdsprogrammet kan finansiering beviljas för investeringar vilka befrämjar utvecklingen av fiskerinäringen samt utvecklingsprojekt. Programmet finansieras genom Europeiska fiskerifonden samt budgetmedel från Ålands landskapsregering och omfattar hela Åland som utgör ett icke konvergensområde. Finansiering kan beviljas inom ramen för de stadganden och bestämmelser rörande stödberättigande som anges i Rådets förordning (EG) nr 1198/2006 samt Kommissionens förordning (EG) 498/2007 om tillämpningsföreskrifter för rådets förordning (EG) nr 1198/2006 om Europeiska fiskerifonden. Åtgärdsprogrammet skall fungera som styrmedel för användningen av medel från EFF samt den för programmet reserverade nationella medfinansieringen enligt beslut av Ålands landskapsregering.

För att i mån av möjlighet undvika överlappningar och om inte annat specifikt konstateras i den åländska delen av åtgärdsprogrammet omfattas Åland av de beskrivningar av mera allmän karaktär, vilka finns i avsnitten som gäller för övriga delar av landet. Detta gäller bl.a. kopplingen till andra

politikområden inom gemenskapen samt övriga delar av den gemensamma fiskeripolitiken såsom fiskekvoter och fiskeövervakning, samordning samt kontroll, övervakning och rapportering till kommissionen.

9.1. REGIONAL ANALYS

9.1.1. Allmän beskrivning

Nationella och regionala förhållandena på Åland

Åland är ett självstyrt demilitariserat och enspråkigt svenskt landskap i Finland. Åland är beläget i Östersjön, mellan det finländska och svenska fastlandet, och utgör i sin helhet ett skärgårdsområde, bestående av ca 6.400 öar större än 3.000 m². Av landskapets totala yta på ca 6.800 km² består merparten eller över 80 % av vatten. Av vattenarealen utgör ca 65 % allmänt vatten utanför byaråtgång medan 35 % (ca 4 200 km²) är privatägt. Åland har en befolkning på ca 26.800 invånare fördelade på 16 kommuner. Åland är jämfört med övriga delar av Europa glest befolkat (i medeltal 17,4 pers/km²).

Det åländska samhället och näringslivet som helhet domineras av tjänste- och servicenäringarna. Transportsektorn och finansiella tjänster genererar omkring ¼ av det privata näringslivets förädlingsvärde och ca hälften av Ålands BNP.

Sjöfartssektorn står ensam för ca 40 % av Ålands totala BNP. Den kapitalintensiva sjöfarten bidrar till att BNP per person på Åland är hög men inkomstnivån i landskapet överstiger inte genomsnittet för hela Finland. Sjösektorns dominans medför att ekonomin som helhet är starkt beroende av konjunktursvängningar inom denna sektor.

Åland är ett litet samhälle med en öppen ekonomi som är beroende av utbyte av varor och tjänster med omgivande regioner. Ålands läge mellan två expansiva ekonomiska centra, södra Finland och Stockholmsområdet, ger många fördelar men gör också den åländska ekonomin beroende av konjunkturvåxlingarna på de två närbelägna marknadsområdena. Det rådande konjunkturläget är något svagare på Åland än i grannregionerna med en lägre BNP-tillväxt. Den åländska BNP-tillväxten kommer för år 2006 att bli ca 5,0 procent. Tillväxten år 2007 beräknas bli 3,5 procent. Den åländska inflationstakten förväntas bli cirka 2,0 procent under år 2006, vilket innebär att den är inom ramen för de mål som är uppsatta av gemenskapen. I dagsläget gynnas den åländska ekonomin av ett gott konjunkturläge i allmänhet men speciellt av den starka tillväxten i Sverige och Finland som har stor betydelse för den åländska ekonomin, även med tanke på att Finland utgör huvudmarknad för landskapets fiskeriprodukter.

Åland har många företag och en lång tradition av entreprenörskap. Merparten av de åländska företagen har färre än 4 anställda, ca 90 procent har mindre än 10 anställda och endast ett tjugotal mera än 50 anställda. Många är enmansföretag. Fiskerinäringen består huvudsakligen av enskilda näringsidkare eller mikroföretag och små företag med färre än tio anställda.

Sysselsättningsgraden på Åland är i allmänhet hög. Skillnaden i sysselsättningsgrad mellan könen var marginell (77,1 % av kvinnorna och 77,0 % av männen). Den öppna arbetslösheten var under år 2005 i genomsnitt 2,3 %. Fiskerisektorn är traditionellt en mansdominerad yrkessektor, dock i viss mån med undantag av de större företagen med anställd personal inom främst handel och beredning samt vattenbruk. Närmare statistik specifikt för fiskerisektorn saknas i detta avseende.

De senaste åren har flertalet verksamhetsområden haft en positiv utveckling, men antalet sysselsatta inom fiskesektorn har fortsatt att sjunka. Inom fiskerisektorn råder det brist på arbetskraft, såväl mera som mindre kvalificerad sådan och näringen är i hög grad beroende av inflyttningen.

Enligt Lissabonstrategin skall medlemsstaterna sträva efter att skapa ekonomisk tillväxt genom att bygga upp en kunskapsbaserad ekonomi. Eftersom ekonomin är alltmer flexibel idag ska medborgarna, för att uppfylla marknadens krav, ges möjlighet till livslångt lärande, vilket innebär att utveckla sin kompetens och sina kvalifikationer genom hela arbetslivet. Åland saknar, i jämförelse med större samhällen, möjlighet att vara helt självförsörjande inom utbildning. Detta gäller speciellt fiskerisektorn.

Fiskerinäringen på Åland

Tack vare sitt geografiska läge i Östersjön, omflutet av vatten och med en omfattande skärgård samt i omedelbar närhet till stora marknadsområden i såväl Sverige som Finland erbjuder Åland utmärkta naturliga förutsättningar för fiskerinäringen. Åland har även långa traditioner inom fisket.

Vattenmiljön runt Åland är fortfarande i relativt gott tillstånd trots en berättigad oro med tanke på den fortsatt pågående övergödningen samt hot från miljögifter och främmande ämnen. På grund av Ålands litenhet och näringsstruktur är de lokala och från Åland härstammande utsläppen och miljöpåverkan förhållandevis liten och miljöns tillstånd är i hög grad beroende av externa påverkningskällor i form av atmosfäriskt nedfall samt vattenströmmar från andra delar av Östersjön. Beaktande att Åland har en hög levnadsstandard och en omfattande fiskodlingsverksamhet blir dock belastningen per capita hög jämfört med andra Östersjöländer.

De lokala kustnära fiskbestånden bedöms likaså i huvudsak vara i gott tillstånd och i viss mån även underutnyttjade.

Den kommersiella professionella fiskerinäringen på Åland består av fyra olika delområden eller sektorer; yrkes- och binäringsfiske, vattenbruk, beredning och handel samt fisketurism. Näringen har totalt sett relativt ringa samhällsekonomisk betydelse. Dess andel av Ålands BNP uppgår till ca 1,3 %, inklusive de indirekta effekterna, och näringen sysselsätter direkt 4-500 personer (ca 0,8 %) och uppskattningsvis lika många indirekt. Årsomsättningen inom näringen uppgår till ca 40 miljoner euro per år, varav yrkesfisket står för mindre än 5 %, vattenbruket för ca 55 % och förädlingsindustrin för ca 40 %. Pålitlig detaljerad statistik saknas för vissa delar av den åländska fiskerinäringen, eftersom branschen i offentlig statistik ofta ingår i jordbruk och andra glesbygdsnäringar. Detta gäller speciellt handel och förädling samt fisketurismen. Beträffande de statistiska uppgifterna är gränsdragningen tidvis även oklar mellan partihandel, förädlingsverksamhet och vattenbruksföretag. Den officiella statistiken är ofta inkluderad i uppgifterna för hela Finland (se avsnitt 3 (a)(1)).

Näringens regionala och lokala betydelse är stor i glesbygds- och skärgårdsregionerna, där det ofta är svårt att hitta alternativa eller ersättande utkomstmöjligheter. Speciellt vattenbruket är av mycket stor betydelse för glesbygden och skärgårdskommunernas sysselsättning och ekonomi.

Lönsamheten inom näringen, angivet som driftsbidrags- och rörelseresultatprocent, har i regel varit nöjaktig eller till och med god, det sistnämnda i regel för handel och beredning samt tidvis för vattenbruket. Vinstmarginalerna är dock relativt små, varför näringen är sårbar för större ändringar och omstrukturering samt oväntade förändringar av verksamhetsförhållandena och marknadsbilden. Omsättningen av kapital är långsam inom vattenbruket och näringen anses vara en riskbransch bland annat på grund av ofta svåra naturliga förhållanden under höst och vinter. Näringens struktur är trots en viss centralisering fortfarande splittrad och verksamheten småskalig även om det finns en tendens mot centralisering. Företagen är i regel mikro- eller små, vanligen med mycket få anställda förutom ägaren. Endast ett vattenbruksföretag och ett inom handel och förädling har flera än 50 anställda.

Den åländska fiskerinäringens samhällsekonomiska betydelse har under de senaste 10-15 åren minskat kraftigt, speciellt för yrkesfiskets del. Vattenbruket är fortfarande en mycket ung bransch, som startade år 1978 men utgör ändå ryggraden i den åländska fiskerinäringen. Utvecklingen har för vattenbrukets del varit relativt stabil och oförändrad under de senaste tio åren. En expansion av näringen har inte kunnat ske huvudsakligen på grund av miljömässiga restriktioner baserade på resultaten av de miljökontrollundersökningar som med stöd av företagens miljö tillstånd utförs kontinuerligt och vilka utvärderas av tillståndsmyndigheterna vid förnyandet av dessa tillstånd.

Beträffande den registrerade fiskeflottan på Åland samt nyttjandet av de med övriga delar av Finland och andra Östersjöländer gemensamma fiskeresurserna, vilka regleras av bestämmelser på EU-nivå (torsk, lax, strömming och vassbuk) har Åland nära samarbete med riksmyndigheterna. Ett internt avtal har uppgjorts rörande fördelningen av fiskeflottans kapacitet (BT, kW) och nyttjandet av Finlands fiskekvoter samt övriga aspekter med koppling till förverkligandet av den gemensamma fiskeripolitiken inom EU.

För tillfället innefattar den åländska fiskeflottan endast två fiskefartyg som i huvudsak bedriver riktat fiske av torsk i södra Östersjön med nät respektive trål. Torskfisket kombineras tidvis med fiske av lax (drivnät) för den ena av dessa fiskebåtar och med trålfiske av strömming och vassbuk för den andra. Fiskeflottan innefattar därtill 13 fiskebåtar med speciallicens för fiske med drivgarn (laxfiske) under år 2007. Resten av fiskeflottan bedriver småskaligt kustfiske av sötvattensarter för vilka fisket inte är reglerat eller styrt inom ramen för gällande gemenskapslagstiftning. Beaktande det nuvarande tillståndet och nyttjandet av fiskeresurserna, baserat på vetenskapliga bedömningar, nuvarande och förväntade framtida fiskebestämmelser på nationell respektive EU-nivå är fiskeflottan på Åland i balans med fiskemöjligheterna och fisket bedöms som långsiktigt hållbart.

Fisketurism som kommersiell verksamhet är en ännu yngre näringssektor och kan anses ha uppvisat en positiv utvecklingstrend. Inom turismnäringen har man inom Åland under flera år satsat aktivt på att befrämja och utveckla sportfiske och fisketurism som ett sätt att förlänga den i övrigt korta turistsäsongen. Det bedöms finnas betydande utvecklings- och expansionspotential inom denna sektor. Åtgärder har även vidtagits för att befrämja fisketurism som en bisyssla för yrkesfiskare. Närmare uppgifter om denna del av fiskerinäringen och dess samhällsekonomiska betydelse saknas. Denna sektor bedöms dock inte inkluderas i den kommersiella fiskerinäringen eller CFP.

Fisketurismen såväl som den icke kommersiella delen av fritidsfisket påverkar dock även resurserna och fiskbestånden i märkbar utsträckning varför det finns ett behov på lång sikt att åtminstone på nationell nivå integrera dessa sektorer i fiskeriförvaltningen som helhet.

För fiskerinäringen centrala indikatorer och basdata för Åland presenteras i bilaga III. De uppgifter rörande fiskerinäringen som ges i avsnitt 3 i programmet innefattar även Åland eftersom detaljerade statistiska data separat för Åland till vissa delar saknas.

9.1.2. Erfarenheter av föregående programperiod

På basen av halvtidsutvärderingen, interna revisionsrapporter och granskningar, den administrerande myndighetens erfarenheter samt respons från näringslivsrepresentanter vid beredningen av den åländska straregiplanen och åtgärdsprogrammet för följande period har förvaltningen av programperioden 2000-2006 för Ålands del bedömts fungerat på ett kostnadseffektivt och smidigt sätt och föranleder inte några större förändringar inför följande programperiod. De berörda och stödberättigade aktörerna bedöms ha varit tillräckligt informerade om stödmöjligheterna och de krav och villkor som är förknippade med dessa.

Fiskerinäringen på Åland har under en lång tid genomgått en betydande omstrukturering som en följd av förändrade verksamhetsförutsättningar och en pågående generationsväxling inom näringen, vilket

delvis på grund av Ålands särdrag och litenhet har medfört att utvecklingen stannat upp och att näringens betydelse för sysselsättning och intäkter har minskat. En i vissa avseende osäker framtid och bristande lönsamhet har medfört att de utvecklingsmöjligheter genom investerings- och andra stöd som strukturprogrammet gett inte har kunnat nyttjas optimalt, att investeringsviljan har varit svag och att de reserverade strukturpengarna inte har använts fullt ut.

För att i mån av möjlighet åtgärda de begränsningar som finns i avseende på verksamhetens ringa omfattning och därmed små resurser på utvecklingsåtgärder kommer större tyngd att läggas dels på gemensamma utvecklingsprojekt samt dels på att i avseende på enskilda företags och näringsidkares investeringar och åtgärder uppmuntra till långsiktigt företagsmässigt tänkande och planering. Större uppmärksamhet kommer även att fästas vid samarbete med andra regioner i form av större gemensamma utvecklingsprojekt och åtgärder.

9.1.3. Lägesbeskrivning

Information om dagsläget och vissa nycketal/indikatorer rörande fiskerinäringen på Åland ges i beskrivningen av näringen ovan samt i bifogade bilaga III. Vissa av dessa uppgifter finns även angivna separat för respektive åtgärdslinje.

9.1.4. Drivkrafter och utvecklingstendenser

Drivkrafterna bakom samt utvecklingstrenderna inom fiskerinäringen beskrivs nedan genom en traditionell SWOT-analys.

Fiskerinäringens socioekonomiska betydelse på Åland har traditionellt sett varit relativt stor, främst som en följd av de goda naturliga förutsättningarna och avsaknaden av andra alternativa utkomstmöjligheter i glesbygd och skärgård. Naringens betydelse har stadigt minskat och är idag av minimal betydelse för det åländska samhället totalt sett, även om dess relativa betydelse fortfarande är större än för t.ex. hela Finland och andra medlemsstater inom gemenskapen och Åland har en relativt sett mycket stor och lokalt ekonomiskt viktig vattenbrukssektor.

I takt med den allmänna samhällsutvecklingen har kraven på fiskerinäringen och dess produkter ökat. Kraven gäller bl.a. kompetens inom flera olika fackområden, stora resurser för investeringar och drift, jämna leveranser, produktkvalitet, hygienstandard, miljöanpassning, marknadsanpassning. Samtidigt har konkurrensen ökat i och med globalisering och öppna världsmarknader. Naringens litenhet med begränsad möjlighet till nyrekrytering av entreprenörer och små närmarknader har medfört att den är sårbar för stora förändringar, att lönsamheten tidvis är pressad och marginalerna små. Sålunda har näringens status sjunkit och lockar inte på samma sätt som andra yrken och näringar inom det åländska samhället som har utvecklats snabbt och uppnått en hög levnadsstandard där andra delar av näringslivet kan erbjuda större utvecklingspotential och bättre lönsamhet.

Det traditionella yrkesfisket har i hög grad ersatts av vattenbruk, som sedan den första anläggningen etablerades år 1978 har utvecklats till dess nuvarande nivå och till stommen inom hela fiskerinäringen. Som en följd av ökade krav på miljöhänsyn och en alarmerade negativ utveckling av Östersjöns tillstånd har näringens expansionsmöjligheter dock begränsats. Med nuvarande odlingsteknik bedöms näringen inte kunna växa. Nya innovationer behövs, vilka kan utprovas och vidare utvecklas i form av pilotprojekt. Detta är en både tids- och resurskrävande utmaning för samtliga berörda parter, såväl näring som myndigheter.

Den åländska närmarknaden är relativt begränsad, vilket innebär att en stor del av fiskeriprodukterna måste exporteras till andra områden vilket i sin tur medför krav på välfungerande infrastruktur och logistik samt extra kostnader. Även i övrigt kan Åland anses ha en relativt hög allmän kostnadsnivå.

Ålands litenhet och geografiska karaktär medför även, att fiskerinäringen blir splittrad och småskalig och till vissa delar har karaktären av bisyssla.

- Fiskerinäringen som helhet påverkas av olika övergripande faktorer och aspekter vilka näringen och enskilda företag har begränsad eller ingen möjlighet att påverka. De utgör därmed befintliga eller potentiella problem och hotbilder. Bland dessa kan nämnas utsläppen av närsalter (övergödning) och främmande ämnen (miljögifter) i Östersjön, överexploatering av gemensamma fiskresurser, exploatering och påverkan på vattenmiljön av andra nyttjande former och därav föranledda intressekonflikter, begränsade resurser för fiske- och fiskevattenvård, påverkan från fredade marina däggdjur och fåglar. Även den globala klimatutvecklingen utgör på sikt ett hot för näringen.

Allmänt taget och som helhet står hela den åländska fiskerinäringen inför betydande utmaningar och omstrukturering för att förhindra en fortsatt negativ utveckling i avseende på fångst-/produktionsvolym och värde, sysselsättning och samhällsbetydelse. Under programperioden bedöms det finnas relativt små möjligheter för näringen att expandera i någon större grad i avseende på volym, men det finns goda förutsättningar att bibehålla dess nuvarande samhällsekonomiska betydelse genom förbättrad lönsamhet och konkurrensförmåga via rationalisering, ökad kostnadseffektivitet, ökad samarbete och specialisering. Detta kräver kontinuerlig kompetensutveckling, företagstänkande och innovationer.

Styrkor

Fisk är allmänt taget såväl på närmarknaderna som globalt ett uppskattat och hälsosamt livsmedel där efterfrågan hela tiden växer regionalt, nationellt och internationellt. Efterfrågan är i regel större än utbudet för de fångstarter som är viktiga på Åland. Åland har goda naturliga förutsättningar för fiske och vattenbruk eftersom merparten av Åland består av vatten och klimatet är mildare än i övriga delar av landet. De naturliga fiskbestånden inom Åland är i relativt gott tillstånd och delvis även underutnyttjade. Åland ligger nära stora marknadsområden i såväl Finland som Sverige. Åland har en välorganiserad och utbyggd infrastruktur. Vattenbrukssektorn inom landskapet är mycket betydelsefull och relativt omfattande med en produktionsandel på ca 40 % av hela Finlands, vilket är i stort sett lika mycket som hela produktionen av odlad matfisk i Sverige. Åland har även ett internationellt sett mycket gott rykte som rese mål för sportfiske, vilket medför en betydande utvecklingspotential för kommersiell fisketurism.

På basen av pågående uppföljning och vetenskapliga utvärderingar är de viktigaste regionala fiskbestånden inom åländskt territorialvatten vilka är föremål för yrkesmässigt fiske i gott tillstånd och bedöms även i viss mån vara underutnyttjade. Beaktande att fisket på Åland endast i ringa utsträckning är inriktat på för hela Östersjön gemensamma fiskbestånd, där fisket är reglerat på EU-nivå, finns det goda möjligheter att framdeles under programperioden upprätthålla ett lönsamt och hållbart fiske av nuvarande omfattning och med nuvarande fiskeflotta och -kapacitet.

Svagheter

Fiskeriverksamheten inom landskapet är oftast småskalig och geografiskt splittrad samtidigt som man är beroende av en global öppen marknad och konkurrens. Kombinerat med en liten egen närmarknad och en relativt hög allmän kostnadsnivå är lönsamheten inom branschen tidvis pressad och vinstmarginalerna små. Logistik och infrastruktur måste fungera effektivt för att reducera kostnaderna för transport av små partier till andra och större marknadsområden. Näringen är därmed sårbar för snabba förändringar i verksamhetsförutsättningarna och har även små resurser att själv aktivt bedriva utvecklings- och innovationsarbete. Småskaligheten har även medfört att företagen och näringsidkarna har relativt smal kompetens och i viss mån bristande företagstänkande. Vattenbruket är beroende av miljötillstånd för sin verksamhet, i avseende på vilka miljölagstiftning och -praxis inom näringen anses vara otillräcklig och otillräcklig för långsiktig företagsmässig planering. Verksamhetstillstånden är ofta kortvariga och volymmässigt små. Bristande samarbete och dialog förekommer såväl inom

näringsen som gentemot andra berörda parter. I viss mån förekommer även direkta intressekonflikter mellan strävan efter att nyttja vatten- och naturresurserna och strävan att bevara och skydda dem för bl.a. rekreationssyfte. Det har bland annat medfört att stora delar av landskapets fiskevatten inte är tillgängliga för yrkesmässigt fiske.

Näringsen är även beroende av faktorer som man själv inte kan påverka eller förutse, såsom utvecklingen av vattenmiljön stillstånd och kraftigt växande skador förorsakade av marina däggdjur och fåglar, främst gråsäl. Problemen inom näringsen, en negativ utveckling och tidvis svag lönsamhet har medfört att det är svårt att erhalla kompetent personal och nyrekrytera företagare. branschen kan anses stå inför en generationsväxling.

Möjligheter

Näringsens karaktär såsom småskalig och splittrad och delvis säsongbetonad medför ett behov av diversifiering, specialisering (nischtänkande) och ökat samarbete såväl inom som mellan sektorerna.

Ökad miljöhänsyn och någon form av miljömärkning av fiskprodukter bör på sikt ses som en möjlighet. På detta sätt kan småskaligheten göras till en möjlighet. Andra viktiga möjligheter för att utveckla näringsen är att skapa mervärde genom ökad förädlingsgrad - kvalitet istället för volym - samt förbättra nyttjandet av de lokala fiskbestånden genom ökad tillgång och tillgänglighet till fiskevatten. Genom kompetensutveckling kan man även skapa bättre förutsättningar för nytänkande och innovationer, företagsmässigt tänkande och långsiktig planering samt bättre marknadsföring.

Hot

En möjligast ren och opåverkad vattenmiljö är en grundförutsättning för alla delområden av fiskerinäringsen och ytterligare försämring av Östersjöns miljöstillstånd utgör ett allvarligt hot. Såväl fiske som vattenbruk måste uppfylla kraven på hållbar utveckling och hållbart nyttjande av resurserna. Om man inte klarar detta utgör fiskerinäringsen ett hot mot sig själv genom negativ okontrollerad inverkan på fiskbestånden, vattenkvaliteten och ekosystemets funktion.

Övriga hotbilder inom näringsen innefattar huvudsakligen riskerna för att nuvarande svagheter inte kan åtgärdas utan istället förvärras såsom föråldring av branschen, ökande skador förorsakade av fredade djur och fåglar samt fortsatt negativ kostnadsbild och lönsamhet t.ex. som en följd av ökad konkurrens från lågkostnadsländer. Andra hotbilder som lyfts fram från näringsens sida är även lagstiftning och krav från samhällets sida, i avseende på bl.a. hygien- och miljökrav, vilka inte beaktar de regionala förhållandena och näringsens/verksamhetens småskaliga karaktär och begränsade resurser.

Sammanfattning av SWOT-analysen för den åländska fiskerinäringsen:

Styrkor	Svagheter
<ul style="list-style-type: none"> - fisk är ett uppskattat tryggt och hälsosamt livsmedel, - efterfrågan på fisk är god och stabil, - närhet till råvara och stora närmarknader (Finland, Sverige), - goda naturliga verksamhetsförhållanden, - fiskbestånden i gott skick, delvis underutnyttjade, - fisket och fiskeflottan i balans med fiskemöjligheterna - relativt välutvecklad infrastruktur, - stark vattenbrukssektor, - gott internationellt rykte som sportfiskemål, 	<ul style="list-style-type: none"> - små vinstmarginaler, - liten egen närmarknad (Åland), - låg förädlingsgrad, - småskalighet och geografisk splittring, - otillräckliga resurser, bristande företagstänkande, - kortsiktig miljölagstiftning och –praxis för fiskodling - svag nyrekrytering av företagare, - outvecklat samarbete/dialog internt inom sektorerna & externt (mellan sektorer, näring-förvaltning), - stora rovdjursskador, - intressekonflikter mellan olika

	nyttjandegrupper, - outnyttjade vattenområden - låg status som yrke, svårt att hitta personal, - hög allmän kostnadsnivå
Möjligheter - diversifiering, - utvecklad marknadsföring och produktutveckling mot special-/nischprodukter, - förbättrat samarbete mellan och inom sektorerna, - ökad tillgång till fiskevatten, - kompetensutveckling, företagsplanering & -tänkande, - innovationer och nytänkande, ny teknik och nya metoder - ökad förädlingsgrad,	Hot - ökad internationell konkurrens från lågkostnadsländer, - fortsatt föråldring av branschen hotar kontinuiteten, - negativ kostnadsutveckling, - överdimensionera hygienkrav - fortsatt växande skador förorsakade av fredade rovdjursarter, - försämring av vattenmiljön och fiskbestånden,

9.1.5. Beskrivning av miljösituationen och jämntäldhet

Åland är till följd av sitt läge i Östersjön och skärgårdens hydrologiska och ekologiska karaktär sårbart för mänsklig påverkan. Flera av de allvarligaste globala miljöproblemen såsom luftföroreningar, eutrofiering, försurning, uttunnningen av ozonskiktet och drivhuseffekten är av gränsöverskridande karaktär. Ålands hav- och landarealer utsätts årligen för relativt stora utsläpp av närsalter, främmande ämnen, miljögifter och avfall.

En frisk och ren vattenmiljö är av avgörande betydelse för Åland. Det är viktigt att vattenmiljön förbättras för att bevara artrikedomen och den biologiska mångfalden. Fiskerinäringens utvecklingsmöjligheter är beroende av en ren havsmiljö likaväl som ålänningarnas trivsel, rekreativmöjligheter och en allsidig användning av mark och vatten.

Den lokala övergödningen utgör i vissa avseenden ett betydande hot även om de lokala utsläppen i absoluta siffror är små i förhållande till den totala tillförseln av närsalter till den åländska vattenmiljön. De lokala utsläppen bidrar dock, speciellt i inre och kustnära vattenområden, till ökad algblomning, igenslamning av stränder, syrefria bottnar och förändringar i fiskförekomster. Därför är det av stor vikt att man i avseende på investeringar och åtgärder inom fiskerisektorn såväl som andra samhällsområden, samt stöd som beviljas för dessa, prioriterar sådana som minskar de negativa miljöeffekterna. Detta kan beaktas genom olika urvalskriterier för åtgärder som beviljas stöd inom ramen för åtgärdsprogrammet för fiskerinäringen.

De lokala utsläppen av näringsämnen kväve och fosfor till de åländska vattenområdena härstammar främst från fiskodling, jordbruk och bosättning. De lokala belastningskällornas betydelse är störst i skärgårdarnas inre vatten, p.g.a. det sämre vattenutbytet. Depositionen från luften till vattenmiljön är stor. En del av nedfallet av kväve härstammar från fartygstrafiken till och från Åland. Även bakgrundsbelastningen av näringsämnen från Östersjön via havsströmmar är troligtvis betydande även om dess storlek för Ålands del inte är känd. En trend mot minskade utsläpp kan ses för de flesta utsläppskällorna. Förbättringar i vattenmiljön sker dock relativt långsamt då utsläppen minskar, bl.a. beroende på läckage av näringsämnen som upplagrats i sedimenten.

Utsläppen av miljögifter från Åland har varit relativt små på grund av låg industrialiseringsgrad. Utsläpp till vatten har dock skett vid exempelvis användning av bekämpningsmedel, giftig

antipåväxtfärg på båtbottnar och inom vattenbruket samt vid felaktig hantering av farligt avfall. Havsbotten har i vissa fall ansamlat sediment med höga tungmetallhalter. Tungmetallerna kommer till största delen från källor utanför Åland. Fisk från Östersjön har upplagrade miljögifter, varför konsumtionen av vissa feta fiskarter rekommenderas ske i begränsad omfattning.

Landskapsregeringen utformade år 2005 ett miljöhandlingsprogram som inbegriper långsiktiga miljöåtaganden. Miljöstöd från samhället ska bl.a. beviljas endast för åtgärder som syftar till att avhjälpa eller förebygga skador på den fysiska miljön eller naturresurserna eller till att främja en miljöanpassad användning av dessa. Målet med landskapsregeringens miljöhandlingsprogram är att skapa ett ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbart samhälle. I landskapsregeringens miljöhandlingsprogram för Åland 2005-2008 uppställs såväl övergripande som områdesspecifika målsättningar och konkreta åtgärder för miljöarbetet inom delområdena vatten, mark, luft och klimatförändringar samt kretslopp. De lokala utsläppen av övergödande ämnen såsom kväve och fosfor bör reduceras. Särskilt avgörande är utsläppsminskningar inom fiskodling, jordbruk och enskilda avlopp. Fiskodlingarna bidrar till stor del till övergödningen av de lokala vattenområdena och en minskning av dessa utsläpp är nödvändig. Fosfor- och kväveutsläppen från fiskodlingarna skall minskas med 80 procent och jordbruken med 20 procent fram till år 2015.

Sedan år 2000 har landskapet ingått i det europeiska nätverket Natura 2000, som för Ålands del har upprättats, tillämpas och administreras av de åländska miljömyndigheterna i enlighet med gällande lagstiftning nationellt och på EU-nivå, beaktande även Habitat- och Fågeldirektivet samt Ramvattendirektivet.

För närvarande finns det 44 naturreservat, vilkas landareal omfattar cirka 1 procent av landskapets totala landareal. De flesta naturreservaten är små och en kontinuerlig utvärdering pågår i avseende på behovet av ytterligare utvidgning av nätverket. Målsättningen är att ca 2 600 hektar eller 1,8 procent av landskapets totala landareal skall ingå i Natura 2000 nätverket. Regelverket för nyttjandet av naturresurserna inom Natura 2000 nätverket kan anpassas från fall till fall. Traditionellt småskaligt kustfiske är i regel tillåtet mot lösande av licens/fiskekort. Miljötillstånd för vattenbruk har för tillfället inte beviljats inom Natura 2000-områden, även om gällande lagstiftning på nationell eller EU-nivå inte automatiskt utesluter en sådan möjlighet.

Eventuella framtida restriktioner för fiskerinäringen, speciellt vattenbruk, utvärderas kontinuerligt utgående från miljöhänsynsaspekter samt gällande lagstiftning såsom habitat- och fågeldirektivet, Natura-2000 samt ramdirektivet för vatten bl.a. i samband med beviljande och förnyande av miljötillstånd för vattenbruk samt fiskelicenser och eventuell styrning/reglering av fisket inom åländskt territorialvatten.

De mera generella aspekterna rörande miljösituationen och kopplingen till fiskerinäringen som presenteras i avsnitt 3 i programmet är även tillämpbara för Åland.

Sammanfattning av miljökonsekvensbeskrivningen

En separat miljökonsekvensbedömning har upprättats för åtgärdsprogrammet enligt Direktiv 2001/42/EG av Parlamentet och Rådet samt gällande nationell lagstiftning. Miljökonsekvensbeskrivningen har uppgjorts av ett utomstående sakkunnigt konsultföretag, Eurofutures, och bifogas programmet i sin helhet (bilaga II).

Miljörapporten innehåller information om konsultationsprocessen med berörda parter såväl som allmänheten, miljömyndigheter och organisationer. Gränsöverskridande konsultationer har inte genomförts. Processen startade med ett öppet allmänt avgränsningsmöte den 4 januari 2007, som utannonserades i lokala dagstidningarna. Ett utkast till miljörapport och operativt program publicerades på landskapsregeringens webbsidor på Internet och kungjordes i dagstidningarna den 16

januari med inbjudan till utlåtanden och yttranden från berörda intressenter, myndigheter, organisationer och allmänheten senast den 6 februari. Den slutliga miljörapporten tillställdes landskapsregeringen den 15 februari, varefter förslaget till operativt program godkändes av landskapsregeringen den 8 mars 2007. Miljörapporten samt en sammanfattning av dess rekommendationer och hur dessa samt resultaten från konsultationsprocessen har beaktats ingår som bilaga till programmet. Samtliga synpunkter i miljörapporten och vissa av de synpunkter som framförts vid konsultationsprocessen har beaktats i det slutliga programförslaget.

Enligt miljökonsekvensbeskrivningen samt beaktande gällande nationell miljölagstiftning rörande vattenfarlig verksamhet gör förvaltningsmyndigheten och miljömyndigheterna bedömningen att åtgärdsprogrammet för fiskerinäringen inte medför betydande negativ miljöpåverkan på områden som ingår i Natura 2000 nätverket eller andra vattenområden inom landskapet.

I MKB:s konstateras, att programmet teoretisk kan ha väsentlig effekt på fiskerinäringen och därmed vara miljömässigt negativt om stöd ges till investeringar som ökar utsläppen, men att någon dylik viljeinriktning att stöda sådana projekt dock inte finns i programmet. Programmet bedöms även kunna ha positiva effekter för miljön. Nollalternativet eller att inte fullfölja programmet bedöms sålunda kunna ha negativ inverkan på miljön.

I MKB:n konstateras, att uppmärksamhet bör ägnas strategisk styrning av olika stödberättigade åtgärder och projekt i skadeförebyggande och i positiv riktning, vilket lämpligen görs genom att i programmet inkludera tydliga urvalskriterier med miljöinriktning samt att miljöhänsyn bör främjas genom att utveckla möjligast tydliga effekt- och resultatindikatorer samt mål på miljöområdet. Programtexten har till dessa delar förtydligats.

Eftersom programmet inte bedöms ha betydande negativa miljökonsekvenser är det heller inte aktuellt att i programmet beskriva åtgärder för uppföljning eller korrigerande av skador på miljön. Miljöaspekterna bör dock beaktas i såväl förvaltningsmyndighetens uppföljning av programmet som projektägarnas uppföljning av investeringar och åtgärder som har beviljats stöd. Projektägarens ansvar för såväl uppföljning som eventuella korrigerande åtgärder bör framgå av stödbesluten.

Jämställdhet

De övergripande målen för landskapet Ålands jämställdhetspolitik är:

- En jämn fördelning av makt och inflytande för båda könen.
- Samma möjligheter för kvinnor och män till ekonomiskt oberoende.
- Lika villkor och förutsättningar för kvinnor och män, i fråga om arbete, företagande, arbetsvillkor och utvecklingsmöjligheter i arbetet.
- Lika tillgång för alla till utbildning och utveckling av personliga ambitioner, intressen och talanger.
- Delat ansvar för hem och barn.
- Frihet från könsrelaterat våld.

9.1.6. Konklusioner av analysen

I ett bredare perspektiv styrs utvecklingen av fiskerinäringen i allt högre grad av marknadskrafterna, inkluderande en allmän internationalisering/globalisering och förändringar av konsumtionsvanorna, men även av övergripande styrning på EU-nivå. Urbaniseringen har medfört att husbehovsfisket minskat, även om det tack vare närheten till fiskevatten fortfarande är av stor betydelse. Konsumenterna kräver även allt längre förädlade produkter av hög kvalitet. Fisk och fiskprodukter värdesätts även högre i storkök och restauranger som lätt och hälsosam mat. Samtidigt har det uppstått

en ny nisch där fisk och fiske är en fritidssysselsättning och en upplevelse, vilket även ger möjligheter att skapa nya arbetsplatser och intäkter i form av kommersiellt inriktad fisketurism.

Detta ställer nya krav på fiskerinäringen som helhet för att man skall kunna bibehålla marknadsandelar och lönsamhet. Kraven på hög kvalitet, jämna leveranser och brett utbud är svåra att leva upp till och förutsätter ofta större enheter och/eller utökad samarbete, specialisering mot nischprodukter etc. Kraven från samhällets sida ökar även i form av hållbar utveckling, etiska och moraliska aspekter, hygien och hälsoaspekter, miljöhänsyn, konkurrens mellan olika intressegrupper m.m. vilket har medfört mera och delvis strängare regler och bestämmelser.

Näringens småskalighet bör ses som en fördel där man utnyttjar möjligheten till regionalt anpassade lösningar, inkluderande även lagstiftning, regelverk och annat myndighetsutövande samt bättre utvecklade samarbete mellan och inom de olika sektorerna. Totalt sett förutsätter de ökade kraven från samhällets sida och marknaderna större och bredare kunskap hos företagen och de enskilda näringsidkarna samt ett långsiktigt företagsmässigt tänkande.

9.2. STRATEGI FÖR DET ÅLÄNSKA OPERATIVA PROGRAMMET

9.2.1. Allmänna och övergripande mål

I strategiplanen har man på basen av analys av den nuvarande situationen inom näringen fastställt mål och identifierat centrala problemområden som bör åtgärdas för att uppnå dessa. Problemområdena bedöms kunna åtgärdas genom förverkligandet av åtgärdsprogrammet, utgående från vissa generella riktlinjer och strategier.

Det allmänna övergripande målet för det åländska åtgärdsprogrammet för fiskerinäringen är, att inom hela Åland skapa verksamhetsförutsättningar för alla delområden av fiskerinäringen utgående från konsumenternas och samhällets förväntningar. Genom att förbättra förutsättningarna kan verksamheten bedrivas på ett effektivt och lönsamt sätt i enlighet med principerna om hållbar utveckling miljömässigt, ekonomiskt och socialt. Näringen kan då även på sikt utveckla den egna verksamheten.

De övergripande målen innefattar alla sektorer av den åländska fiskerinäringen. Landskapsregeringen har dock valt att speciellt prioritera småskaligt kust- och skärgårdsfiske, ökad förädlingsgrad av åländsk fisk, hållbart vattenbruk samt ökad fisketurism som företags-/näringsverksamhet. De övergripande målen och prioriteringarna innebär, att landskapsregeringen i det operativa programmet för Åland inkluderat samtliga åtgärdslinjer som finns upptagna i förordningen om Europeiska fiskerifonden.

Vägledande för förverkligande av åtgärdsprogrammet är strävan att:

- öka och förbättra samarbete inom och mellan sektorerna i avseende på andra berörda aktörer samt förvaltningen,
- åstadkomma en kompetenshöjning inom näringen i riktning mot långsiktigt och strukturerat företagstänkande samt ökad miljöhänsyn genom fiskevatten- och fiskevård,
- marknads- och konsumentanpassa verksamheten,
- befrämja innovationer och nytänkande i avseende på samarbete, nätverk, marknads- och produktdifferentiering, metodik och teknik speciellt för ökad miljöhänsyn,
- befrämja hållbart och mångsidigt nyttjande av naturresurserna i avseende på bl.a. fiskbestånden samt vattenmiljön i övrigt, beaktande de systemvillkor för hållbar utveckling som utarbetats internationellt utgående från icke förhandlingsbara naturlagar.

Effektindikatorer

Målen för åtgärdsprogrammet som helhet samt de olika åtgärdslinjerna är av allmän karaktär och påverkas av flera olika faktorer, delvis utanför åtgärdsprogrammets påverkningsmöjligheter, varför det inte är möjligt eller ändamålsenligt att till alla delar fastställa kvantitativa mål.

Uppnåendet av målen och effekten av programmet kommer att utvärderas främst i samband med halvtids- och slutvärderingen av programmet som helhet i enlighet med artikel 27 i basförordningen, främst utgående från tillgänglig officiell statistik för fiskerinäringen som helhet och dess samhällsekonomiska betydelse. Utvärderingen görs i samråd med övriga delar av landet med en strävan att beakta Åland som ett separat område i mån av möjlighet och där relevant statistik m.m. finns tillgängligt och/eller via särskilda utredningar.

Uppnåendet av målen och resultaten av programmet utvärderas även efter avslutningen av respektive projekt som beviljats medfinansiering samt genom projektuppföljning senare. En kontinuerlig utvärdering görs även av de olika åtgärdslinjerna som grund för att bedöma behovet av förändringar av programmet.

Som allmänna effektindikatorer på programnivå används:

- A) *Hållbart nyttjande av fiskresurserna och anpassning av fiskeflottan till resurserna*
 - Fiskbeståndens biologiska tillstånd
 - Yrkesfiskets lönsamhet, sysselsättning samt fångstens värde och volym
 - Fiskeflottans storlek i förhållande till fiskresurserna
- B) *Vattenbruk, fiskförädling och handel*
 - Lönsamhet, sysselsättning samt produktionens volym och värde
- C) *Utvecklande av näringens strukturer och verksamhetsförutsättningar*
 - de olika fiskerisektorerna konkurrenskraft
- D) *Hållbar utveckling av kustfiskeområden*
 - Grundade och fungerande kustfiskegrupper
- E) *God förvaltning av den gemensamma fiskeripolitiken*
 - Offentliga resurser för utvecklande av näringen
- F) *Övrig gemenskapspolitik och samordning*
 - Fungerande samordning

De övergripande effektindikatorerna på programnivå är för Ålands del gemensamma med övriga delar av landet och ytterligare information om dessa framgår av de delar av programmet som gäller övriga delar av Finland.

9.2.2. Specifika mål

Specifika mål för åtgärdsprogrammet:

- att minimera skadorna på fiske och vattenbruk orsakade av gråsäl och i viss mån marina fåglar genom att stöda förebygga åtgärderna, selektiva fiskeredskap och skyddsutrustning samt befrämja förverkligandet av förvaltningsplaner för dessa rovdjur,
- minska effekterna av ett småskaligt och geografiskt splittrat fiske med stora säsongsvariationer genom ökat samarbete och förbättrad infrastruktur,
- förbättra tillgång till fiskevatten för yrkesfiske, fisketurism samt delvis även i avseende på arrendering för vattenbruksverksamhet genom bättre bedömningsunderlag samt bättre samarbete, kontakt och dialog mellan berörda parter,
- förbättra branschens lönsamhet och konkurrenskraft och därmed minska sårbarheten för oförutsedda händelser och störningar,

- befrämja nyetablering av företag och företagare,
- underlätta anpassningen till nya hygien- och miljökrav,
- minimera verksamhetens miljöpåverkan,
- öka konsumtionen av fisk regionalt och befrämja export till närliggande marknadsområden,
- minimera effekterna av en hög allmän kostnadsnivå,
- utöka produktutbudet och förädlingsgraden på åländsk fisk för att skapa mervärde

Resultatindikatorerna framgår av avsnitten rörande de olika prioritetlinjerna senare i detta kapitel. Uppgifter rörande genomförande av programmet följs upp i enlighet med artikel 40 och bilaga III i tillämpningsförfordningen.

9.3. SAMMANFATTNING AV FÖRHANDSUTVÄRDERINGEN

I enlighet med artikel 47-48 i Rådets förordning (EG) nr 1198/2006 har en förhandsutvärdering (ex-ante) av det operativa programmet gjorts i samarbete med jord- och skogsbruksministeriet. Jord- och skogsbruksministeriet har efter anbudsförfrågan anlitat företaget Net Effect Oy för utförandet av förhandsutvärderingen för såväl den åländska delen av programmet som programmet för övriga delar av landet.

Utvärderingen kan sammanfattas enligt följande:

- planeringen och beredningen av programmet har genomförts systematiskt och öppet och genom partnerskap med berörda aktörer och intressegrupper,
- de berörda aktörernas behov, problem och utmaningar har beaktats väl i programmet med endast ett fåtal undantag,
- de uppställda målen är baserade på de horisontella centrala problemområden som identifierats för branschen som helhet och dess olika delområden
- målen är realistiska men krävande, speciellt beaktande olika osäkerhetsfaktorer utanför näringens eget påverkningsområde,
- prioriteringarna mellan de olika åtgärdslinjerna är motiverade och fördelningen av finansieringen ändamålsenlig,
- programmet är i enlighet med Rådets förordning om Europeiska fiskerifonden samt målen för Lissabon- och Göteborgsstrategin,
- åtgärdsprogrammet är till nytta för hela fiskerisektorn

Följande rekommendationer ingår i utvärderingen:

- förvaltningsmyndigheten bör säkerställa förutsättningarna för en kontinuerlig uppdatering och vid behov förändring av programmet och så långt som möjligt innefatta även andra berörda aktörer och sakkunniga än de direkt berörda parterna,
- målen för programmet bör preciseras och konkretiseras,
- finansieringskriterierna och de praktiska åtgärderna bör beskrivas bättre,
- tyngdpunkten i programmet bör läggas på professionell verksamhet och en omstrukturering via företagsmässigt tänkande,
- möjligheterna till kompetenshöjande skolning bör betonas, speciellt i avseende på företagstänkande samt kvalitetshöjande åtgärder *),
- konkretare satsningar bör göras på skydd av miljön och naturresurserna,
- någon övre åldersgräns för stödberättigande är inte motiverat *),
- speciell uppmärksamhet bör ägnas urvalet och prioriteringen av projekt för att uppnå maximal kostnadseffektivitet *),
- åtgärder för att inkludera vattenägarna i utvecklandet av näringen bör stödas *),
- samtliga stödtagare bör till ansökan bifoga en utvecklingsplan enligt en enhetlig modell baserad på ekonomiska affärsmässiga kalkyler,

- projekt bör initieras för att informera och sprida resultat och erfarenheter av olika åtgärder som beviljats stöd,
- åtgärdslinje 4 bör implementeras,
- programinnehållet bör utvecklas genom nätverk, programkoordinatorverksamhet, idékuvöser,
- pilotprojekt rörande tillämpningen av innovativa utvecklingsidéer bör prioriteras *),
- nyrekrytering bör befrämjas genom stöd för enskilda projekt samt för åtgärder som medför utvecklad konkurrenskraft och kvalitet,
- för skärgårdsregionerna gemensamma nätverk bör utvecklas i samarbete med även andra aktörer inom gles- och landsbygd samt skärgård
- uppföljningsindikatorerna för fiskerinäringen bör utvecklas beaktande hela värdekedjan och centrala resultatindikatorer inom denna.

Rekommendationerna i utvärderingsrapporten med specifikt hänvisning till den åländska delen av programmet har ovan utmärkts med *). Speciellt dessa men även de övriga rekommendationerna i förhandsutvärderingen har beaktats i beredningen av programmet. De synpunkter och den information som ges rörande förhandsutvärderingen i kapitel 5 av programmet är i huvudsak relevant även för Åland.

9.4. PROGRAMMETS PRIORITERADE ÅTGÄRDSLINJER

Ålands landskapsregering har fattat beslut om såväl övergripande mål på programnivå som sektorspecifika delmål samt prioriteringen av åtgärdsområdena i programmet utgående från den strategiska planen, de vägledande principerna i artikel 19 i Rådets förordning (EG) 1198/2006, rekommendationerna i förhandsutvärderingen samt de remissutlåtanden som inlämnats under samrådsprocessen.

Målen och prioriteringarna inom åtgärdslinje 1 rörande kust- och skärgårdsfiske, är i överensstämmelse med principerna i den gemensamma fiskeripolitiken samt strategiplanen i avseende på strävan att uppnå en stabil och bestående balans mellan fiskekapacitet och fiskemöjligheter. Den åländska fiskeflottan består huvudsakligen av fiskefartyg mindre än 12 m, vilka bedriver kust- och skärgårdsfiske av icke kvoterade sötvattensarter, för vilka bestånden är i gott tillstånd och i regel underutnyttjade. Sålunda anser landskapsregeringen, att fiskekapaciteten är i balans med fiskemöjligheterna, med undantag för utfasningen av laxfisket med drivgarn. I dagsläget finns det till övriga delar inte behov att implementera stödmöjligheterna för permanent eller tillfälligt upphörande av fisket eller fastställa någon nationell anpassningsplan.

I avseende på den registrerade fiskeflottan och nyttjandet av med övriga delar av Finland samt andra Östersjöländer gemensamma fiskeresurserna för vilka fisket regleras och styrs gemensamt på EU-nivå (torsk, lax, strömming och vassbuk) handläggs administrationen i samarbete mellan åländska och finländska myndigheter. Interna avtal har uppgjorts i avseende på fördelningen av fiskeflottan och fiskekapaciteten mellan Åland och övriga delar av landet samt i avseendet på nyttjandet av Finlands fiskekvoter inom ramen för reglerna och målen för den gemensamma fiskeripolitiken (CFP).

Målen och prioriteringarna för samliga åtgärdslinjer eftersträvar en harmonisk, balanserad och hållbar utveckling av närings- och företagsverksamheten inom fiskerisektorn för att bibehålla dess lönsamhet och konkurrensförmåga, bibehålla och såvitt möjligt skapa nya arbetsplatser. Inom samtliga åtgärdslinjer, speciellt rörande stöd för vattenbruk, utgår målen och prioriteringarna från ambitiösa högt ställda miljömål vilket förutsätter stark fokusering på samt prioritering av nya innovationer för att minimera miljöpåverkan.

Fördelningen av de tillgängliga ekonomiska resurserna utgår dels från de olika delområdenas relativa betydelse för fiskerinäringen som helhet, där vattenbruk samt beredning och handel är starkt dominerande. Vid fördelningen har även beaktats behovet av gemensamma utvecklingsåtgärder och förbättrat samarbete för att motverka de begränsningar som småskaligheten medför.

I enlighet med Lissabonstrategin eftersträvar landskapsregeringen att genom de föreslagna prioriteringarna befrämja en hållbar sysselsättningsnivå, förbättrad arbets kvalitet, nyrekrytering till branschen speciellt bland unga samt stimulera till innovationer.

I enlighet med Göteborgsstrategin eftersträvar landskapsregeringen att genom åtgärdsrioriteringarna speciellt befrämja en omstrukturering av vattenbruket för att skapa en livskraftig men även långsiktig hållbar näringen med minimal miljöpåverkan.

Utgående från den allmänna utvecklingen inom samhället ökar kravet på mångsidig kunskap och en marknads-/konsumentanpassad verksamhet, vilket medför behov av kontinuerlig kompetenshöjning. För fiskerinäringens del innebär detta i hög grad skräddarsydd fortbildning genom gemensamma åtgärder och initiativ inom de olika delområdena och gemensamt.

Utgående från att lönsamheten inom fiskerinäringen tidvis varit otillräcklig och att Ålands litenhet, ringa närmarknad och övriga särdrag inte ger möjlighet till stora produktionsvolymerna bör stor uppmärksamhet fästas vid mervärde genom höga kvalitetskrav, långt gående förädling och specialisering, nischänkande och profilering utgående från marknadernas och konsumenternas krav och förväntningar.

Åtgärdsprogrammet eftersträvar att trygga de nuvarande volymerna av fiskeriprodukter, öka användningen av underutnyttjade arter, bredda produkturvalet för odlad fisk och därmed befrämja försörjningen och hållbar utveckling av gemenskapsmarknaden för fiskeriprodukter.

Enligt landskapsregeringens bedömning bör förutom de traditionella delområdena av fiskerinäringen (yrkesfiske, vattenbruk, beredning) även kommersiell fisketurism ses som del av fiskerinäringen i den mån detta är en professionell och företagsmässig näringsverksamhet baserad på nyttjandet av fiskresurserna. Stödberättigande förutsätter att verksamheten är av avgörande eller märkbar betydelse för företags/näringsidkarens utkomst. Eftersom fisketurism är en verksamhet som inte anses vara inkluderad i EU:s gemensamma fiskeripolitik kommer åtgärderna för att befrämja denna sektor att förverkligas i huvudsak med hjälp av andra godkända finansieringsinstrument. I avseende på fiskeriprogrammet kommer medfinansiering av åtgärder rörande fisketurism att beaktas endast inom ramen för åtgärds linje 4.

9.4.1. Allmänna vägledande principer

Programmet bedöms vara i enlighet med de vägledande principerna i Rådets förordning (EG) nr 1198/2006, artikel 19.

Under programperioden bör man vid beviljande av offentlig medfinansiering fästa större vikt vid:

- åtgärdande av aktuella problemområden,
- företagsmässigt tänkande (investerings- och lönsamhetskalkyler etc.) och långsiktig målinriktad planering, professionell verksamhet,
- miljömässigt helhetstänkande,
- befrämjande av kvalitet, konsument- och marknadsbaserad verksamhet samt miljöhänsyn,
- befrämjande av nytänkande och innovationer

- befrämjande av utökad samarbete mellan alla berörda aktörer innefattande företag och näringsidkare, branschorganisationer, förvaltning och forskning (kluster- och nätverksskapande).

Mera detaljerade urvals- och prioriteringskriterier, utgående från dessa riktlinjer, utarbetas av förvaltningsmyndigheten.

Allmänna kriterier för stödberättigande samt stödnivåer

Förvaltningsmyndigheten eftersträvar, att kriterierna och villkoren för offentligt stöd till fiskerinäringen så långt som möjligt följer samma riktlinjer och är enhetliga jämfört med motsvarande stöd till andra näringslivssektorer inom landskapet. Vid bedömningen bör dock även beaktas stödnivån för motsvarande åtgärder i övriga delar av landet i den mån detta bedöms som motiverat och ändamålsenligt för att trygga jämlika konkurrensförhållanden. Enhetliga stödnivåer eftersträvas för samtliga delområden inom fiskerinäringen och inom hela landskapet i avseende på geografiska områden samt oberoende av vilket delområde (yrkesfiske, vattenbruk, beredning och förädling samt gemensamma offentliga utvecklingsåtgärder) inom näringen som stödansökan gäller. Vid behov eller om de tillgängliga stödmedlen är otillräckliga kan dock diversifierade stödnivåer tillämpas utgående från landskapsregeringens fiskeripolitiska mål och prioriteringar.

Inom fiskerisektorn pågår i hög grad en generationsväxling, vilket innebär att medelåldern inom näringen är hög och nyrekryteringen av unga företagare är ett centralt åtgärdsområde. Åtgärderna inom programmet inriktas i hög grad på att utveckla företagsverksamheten för att bibehålla lönsamheten i de nuvarande företagens och näringsidkarnas verksamhet.

Investeringsstöd beviljas endast till företag och företagare vilka är registrerade som näringsidkare samt momsregistrerade, dock med undantag för sammanslutningar och organisationer i avseende på allmänna utvecklingsåtgärder och -projekt. För fiskets del förutsätts även att sökande är antecknad i yrkesfiskarregistret, rapporterar fångst samt uppgifter om fiskets betydelse för sökandens utkomst. För nyetableringar beviljas undantag. Närmare kriterier fastställs av förvaltningsmyndigheten.

För vattenbrukssektorns del förutsätter stödberättigande, att företagen är registrerade, innehar giltiga verksamhetstillstånd och uppfyller alla myndighetsålägganden rörande anmälningar och rapportering.

I programmet och dess olika åtgärdslinjer upprepas inte alla de stödberättigade åtgärdsområden som förordningen ger möjlighet till utan främst de som utgående från strategiplanen prioriteras. Även sådana åtgärder som inte direkt finns nämnda i programmet men enligt förordningen är stödberättigade, kan beviljas stöd om detta bedöms ändamålsenligt. Eventuella stödberättigade åtgärder enligt förordningen, vilka man i detta skede inte avser att ta i bruk omnämns i programmet.

Närmare riktlinjer och direktiv för uppgörande av stödansökan bereds av förvaltningsmyndigheten.

Företagens och företagarnas utvecklingsplaner

För att på lång sikt kunna uppnå målen för den åländska fiskeristrategin bör man i avseende på olika åtgärder och beslut om medfinansiering till branschen i första hand prioritera och befrämja långsiktig företags- och affärsmässig planering. Detta bedöms befrämja en mera målinriktad och professionell verksamhet och ge såväl förvaltningsmyndigheten som sökande bättre möjlighet att bedöma och utvärdera betydelsen av den planerade åtgärden.

Genom att till ansökan om stöd inom ramen för programmet bifoga en företagsspecifik utvecklingsplan kan en tilläggsprocent på 5-10 % beviljas. Planen skall innefatta en beskrivning av hur verksamheten kommer att utvecklas på kort och lång sikt i avseende på lönsamhet, produktionsvolym, produktkvalitet, marknadsföring, nya innovationer och olika samarbetsmöjligheter samt en bedömning av den planerade åtgärden betydelse för detta. I utvecklingsplanerna bör även verksamhetens eventuella miljöpåverkan beaktas liksom möjligheterna att minimera denna.

Förvaltningsmyndigheten bedömer vilka kriterier för sökandens utvecklingsplan som skall tillämpas utgående från verksamhetens omfattning och karaktär. Närmare detaljer om bedömningen ges i form av ett landskapsregeringsbeslut.

Utveckling av infrastrukturen

Fiskerinäringen inom landskapet är till stora delar småskalig och geografiskt splittrad. Näringen genomgår till stora delar en omstrukturerings- och utvecklingsfas. Med anledning av detta är det motiverat att genom offentliga satsningar och investeringar på fiskehamnar, landningsplatser samt utrymmen för hantering av fångsten samt underhålls- och servicemöjligheter för näringen utveckla och befrämja infrastrukturen för att därmed förbättra de allmänna verksamhetsförutsättningarna mångsidigt och kostnadseffektivt och höja näringens status. Genom programmet eftersträvas att trygga tillräcklig finansiering av åtgärder som stöder primärproducenternas verksamhet. På detta sätt tryggas även beredningsindustrins och handelns tillgång till råvara.

Urval av större utvecklingsprojekt

Beaktande de små resurserna inom landskapet i avseende på aktörer inom forsknings- och utvecklingsarbete inom fiskerisektorn är det ändamålsenligt att för övergripande större åtgärder och projekt eftersträva utökad samarbete med övriga delar av landet. Förvaltningsmyndigheten på Åland kommer sålunda att medverka i planeringen och urvalet av dylika riksomfattande projekt i samråd med förvaltningsmyndigheterna och berörda aktörer i övriga delar av landet och delta i medfinansieringen av projekt av gemensamt intresse. Inom landskapet saknas även i hög grad offentliga organ som kan agera som huvudman för utvecklingsprojekt inom fiskerisektorn, varför dylika i viss mån kommer att förverkligas med förvaltningsenheter inom landskapsregeringen som huvudman och ansvarig för förverkligande av olika projekt.

Jämlikhet mellan könen

Åtgärderna inom ramen för det operativa programmet är avsedda att befrämja jämlikheten mellan könen inom fiskerisektorn, vilket är en aspekt som kommer att beaktas vid beviljande av alla stöd till näringslivet.

Miljöaspekter

Med hjälp av de åtgärder som föreslås i programmet eftersträvas en minimering av fiskerinäringens negativa inverkan på miljön, inkluderande en prioritering av sådana åtgärder inom samtliga sektorer men speciellt inom vattenbruket vilka inbegriper ny miljövänlig teknik och produktionsmetoder. I

övrigt hänvisas till den separata miljökonsekvensbeskrivning som uppgjorts i enlighet med gällande lagstiftning på EU-nivå och nationellt (bilaga II).

De kriterier som skall ligga till grund för urvalet av stödberättigade projekt och åtgärder skall obligatoriskt innefatta utvärdering av eventuell miljöpåverkan, samt bedömning av om och hur eventuella betydande miljöskador kan förebyggas, minimeras och/eller repareras. Vid behov om de tillgängliga stödmedlen är otillräckliga prioriteras åtgärder med positiv miljöinverkan. I stöd villkoren preciseras stödtagarens ansvar för uppföljning av eventuella miljökonsekvenser samt förebyggande av och vid behov reparation av skador på miljön.

Stödansökningar för olika åtgärder och projekt skall utvärderas i avseende på följande systemvillkor för hållbar utveckling:

- koncentrationsökning av ämnen från berggrunden,
- koncentrationsökning av ämnen från näringsproduktion,
- undanträngning med fysiska metoder,
- systematiskt hindrande av människor att tillgodose sina behov.

I mån av möjlighet beaktas på projektnivå även fiskerinäringen som resurs i positiv mening sålunda att näringskompetens, erfarenheter och kunskap tillvaratas samt behovet av initiativ för att skapa och upprätthålla kontakter med grannregionerna och medverka till en miljömässigt hållbar näring i hela Östersjön.

Enligt miljökonsekvensbeskrivningen samt beaktande gällande nationell miljölagstiftning rörande vattenfarlig verksamhet gör förvaltningsmyndigheten och miljömyndigheterna bedömningen att åtgärdsprogrammet för fiskerinäringen inte medför betydande negativ miljöpåverkan på områden som ingår i Natura 2000 nätverket eller andra områden inom landskapet.

Eventuella konsekvenser av och restriktioner för fiskerinäringen föranledda av Natura 2000 nätverket, Habitat- och Fågeldirektivet samt Vattenramdirektivet utvärderas kontinuerligt i samarbete med miljötillsyns- och tillståndsmyndigheterna. Stödtagarnas ansvar för uppföljning i avseende på miljöaspekterna av investeringar och projekt som har beviljats stöd samt för eventuella korrigerande åtgärder inkluderas i villkoren för stödbesluten.

Uppföljning och indikatorer

Vid uppföljningen av programmet och bedömningen av hur det förverkligas görs en analys utgående från utvecklingen inom näringen som helhet medan man för de olika prioriteringsområdena utgår från utvecklingen av den företags- och näringsverksamhet som erhållit strukturstöd. Kvantitativ mål kan inte fastställas för alla enskilda indikatorer eftersom detta bedöms ge en alltför smal och otillräcklig verklighetsbild.

Uppföljningen av hur programmet förverkligas görs med hjälp av övergripande indikatorer på programnivå samt på projekt- och prioriteringsnivå. Med hjälp av indikatorerna mäts effekterna och resultaten av åtgärderna i förhållande till utgångsläget.

Uppföljningen och utvärderingen av programmet görs i hög grad i samarbete med myndigheterna i övriga delar av Finland beaktande att näringen på Åland är nära integrerad med och kopplad till övriga delar av Finland och beaktande att Åland ingår, dock som ett separat avsnitt, i hela landets åtgärdsprogram.

Indikatorerna kan indelas i:

- finansiella indikatorer för att åskådliggöra resursanvändning,
- fysiska indikatorer som påvisar aktiviteter och verksamhetens omfattning,

- resultatindikatorer som påvisar direkta och omedelbara resultat samt
- effektindikatorer för långsiktig påverkan direkt och indirekt.

Indikatorerna innefattar även miljöaspekter och miljömål där detta bedöms ändamålsenligt och motiverat.

Kontinuerlig uppföljning av programmets förverkligande

Som stöd för förverkligandet av programmet avser förvaltningsmyndigheten tillsätta en gemensam eller flera sektorvisa sakkunniga arbetsgrupper för att befrämja utvecklingen av de olika fiskerisektorerna och samarbetet mellan dessa samt övriga aktörer. Arbetet i grupperna bedöms medföra fördjupad kunskap om dagsläget och utvecklingen inom branschen och dess centrala problemområden och utgående från detta en bättre styrning och prioritering av olika stödberättigade utvecklingsprojekt inom ramen för programmet. Vid behov och i mån av möjlighet erbjuds även andra berörda parter möjlighet att delta och bidra med synpunkter rörande behovet av programändringar och/eller kompletteringar.

Uppföljningen av programmets förverkligande sker i nära samarbete med de finländska myndigheterna speciellt i avsikt att befrämja större riksomfattande utvecklingsprojekt av gemensamt intresse och för att befrämja en kostnadseffektiv programimplementering.

På basen av gemensamma utvärderingar görs vid behov ändringar av programmets finansieringsramar i avseende på fördelningen mellan de olika åtgärdsområden (prioritetsaxlarna) samt fördelningen av EFF-medel mellan Åland och övriga delar av landet.

9.4.2. Samordning med övrig gemenskapspolitik samt övriga utvecklings- och strukturfonder

Det åländska åtgärdsprogrammet har uppgjorts beaktande förutom den gemensamma fiskeripolitiken även de övergripande principerna och målen för övriga politikområden och strategier inom gemenskapen, såsom bl.a. Lissabonstrategin, Göteborgsstrategin, jämlikhet mellan kön, den marina och den maritima strategin, ramdirektivet för vatten m.fl.

De övergripande målen för fiskeristrategin är dels att trygga lönsamhet och konkurrenskraft inom näringen och därmed stabil sysselsättning samt befrämja ökad miljöhänsyn och en miljömässigt, ekonomiskt och socialt hållbar utveckling genom bl.a. nytänkande och innovationer. Målen och de vägledande principerna för fiskeristrategin kan därmed anses vara i linje med övriga politikområden inom gemenskapen.

Strukturprogram för fiskerinäringen har genomförts på Åland under perioderna 1995-1999 samt 2000-2006. Vid utarbetande av programmet har hänsyn tagits till utvärderingarna av tidigare programperioder samt riktlinjerna och målen för övriga åländska strukturprogram. Under programperioden 2007-2013 avser Ålands landskapsregering genomföra ett landsbygdsutvecklingsprogram (EJFLU), ett operationellt program för företagande och innovation (ERUF) samt ett program för kompetens och sysselsättning (ESF) inom ramen för målet regional konkurrenskraft och sysselsättning. Ändamålsenliga system och mekanismer utarbetas inom landskapsregeringen för att koordinera de utvecklingsåtgärder som finansieras inom ramen för de olika programmen.

Därutöver deltar landskapsregeringen tillsammans med Sverige, Finland, Estland och Lettland i utformningen av ett Interreg IV-program (Central Baltic Programme) med ett särskilt underprogram (Archipelago and Islands).

De olika programmen kommer geografiskt att omfatta hela Åland (NUTS II) och ha vissa innehållsmässiga beröringspunkter. Fiskeriprogrammet har beröring med ERUF- och ESF-programmen både när det rör näringslivsutveckling och kompetens och till EJFLU-programmet när det handlar om lokal utveckling. Det gränsöverskridande samarbetet har innehållsmässiga kopplingar till flera av de övriga programmen men har naturligt en annan dimension genom den gränsregionala nyttan som ska uppfyllas i projekten och medverkande från olika regioner.

Landskapsregeringen ansvarar för samordning av de nämnda finansieringsinstrumenten, utom Interreg IV, som genomförs på Åland. Koordineringen under programberedningsprocessen har skett genom några vägledande principer som tar fasta på stödmottagaren och typer av projekt för att definiera vilka insatser som skall ingå och förhindra överlappningar. Fiskeriföretag och näringsidkare som utvecklar projekt inom fiskerinäringen kan endast beviljas stöd från fiskeriprogrammet. Avsikten är, att i tillämpningsanvisningarna som utarbetas inom förvaltningen för programmets genomförande även definiera att företag verksamma i nämnda primärnäringar vilka vill vidareutveckla aktiviteter utanför primärnäringarna kan vända sig även i dessa finansieringsärenden till de två nämnda programmen.

Vid genomförandet av programmen kommer olika möjligheter av samordnad beredning att övervägas, såsom delvis gemensam beredning i avseende på finansieringsansökningar, hantering av kostnadsredovisningar och kontroller för ERUF, ESF, EJFLU och EFF-programmen.

Ytterligare information rörande avgränsningen mellan olika program anges i avsnitten nedan för de olika prioritetsaxlarna (främst åtgärslinje 3 och 4).

9.4.3. Beskrivning av de prioriterade åtgärdslinjerna

ÅTGÄRDSLINJE 1 – Åtgärder för anpassning av gemenskapens fiskeflotta

Stöd beviljas i enlighet med bestämmelserna i kapitel 1 (artikel 21-27) i förordningen om Europeiska fiskerifonden (Rådets förordning (EG) nr 1198/2006).

Mål

Det huvudsakliga målet med åtgärderna inom åtgärdslinjen är att trygga ett ekonomiskt lönsamt yrkes- och binäringsfiske, beaktande balans mellan nyttjandet av fiskbestånden och storleken/kapaciteten för fiskeflottan för att trygga att verksamheten är långsiktigt hållbar i alla avseenden.

Motiveringar och beskrivning av åtgärderna

För att trygga och förbättra lönsamheten för det småskaliga yrkesfisket bör verksamheten på fiskefartygen så långt som möjligt rationaliseras och effektiveras, även i avsikt att underlätta arbetet och trygga arbetssäkerheten samt en ändamålsenlig hantering av fångsten för att förbättra dess kvalitet och hållbarhet.

De i dagsläget omfattande och växande skadorna på fångst och redskap, förorsakade av fredade vattenlevande djur och fåglar, försämrar kraftigt lönsamheten, varför åtgärder och investeringar för förebyggande av och skydd mot dessa är av yttersta vikt för att fisket skall kunna bibehållas och utvecklas. Tidvis finns över 50 % av Östersjöns bestånd av gråsäl inom åländskt territorialvatten. En kontinuerlig uppföljning av utvecklingen av sälbeståndet samt skadorna på fiskerinäringen skall göras

inom ramen för en av landskapsregeringen fastställdes förvaltningsplan som har som mål att på sikt skapa möjlighet till samexistens mellan sälen och yrkesfisket. Stöd för att införskaffa och utveckla nya redskap och metoder som förebygger, minskar eller förhindrar sälskador är en viktig del av åtgärdslinjerna. Individuella premier kan beviljas som kompensation för ~~fångst~~ och redskapsskador under en övergångstid för fiskare som förbinder sig att följa den åländska förvaltningsplanen för gråsäl.

Med hänvisning till tidvis svag lönsamhet och småskalig verksamhet samt kraftigt förhöjda bränslekostnader finns det behov av stöd för byte av motorer till sådana med bättre bränsleekonomi.

Eftersom medelåldern inom fiskarkåren är hög bör åtgärder som befrämjar nyetablering av unga fiskare prioriteras för att befrämja en generationsväxling.

Åtgärderna inriktas huvudsakligen på småskaligt kust- och skärgårdsfiske av icke kvoterade fångstarter såsom sik, abborre och gös. Behovet av stöd för fiskefartyg över 12 m bedöms som litet.

Målgrupp och allmänna krav

Enskilda näringsidkare eller bolag som bedriver yrkesmässigt fiske i havet som huvud- eller bisyssla samt unga personer som vill etablera sig som näringsidkare inom fisket. Personer som beviljas stöd samt de fiskebåtar som används för verksamheten skall vara antecknade i förvaltningsmyndighetens register. Regelbundna fångstrapporter och uppgifter om fiskeinkomstens betydelse skall inlämnas till förvaltningsmyndigheten.

Alla ansökningar om stöd skall utvärderas i avseende på eventuell miljöpåverkan i form av vilket fiskeområde och vilken fångstart som berörs, beaktande eventuella kvoter, kvotnyttjande och tillgänglig information om fiskbeståndens tillstånd och utveckling, för att sålunda trygga hållbar utveckling och nyttjande av resurserna samt förebyggande, minimering och återställande av andra eventuell miljöpåverkan.

Avgränsning

Investeringar och projekt inom denna åtgärdslinje är inte berättigade till stöd från andra nationellt eller med EU-medel medfinansierad program eller fonder, med undantag av stöd för fortbildning och omskolning för vilket stöd kan beviljas av Europeiska Socialfonden i enlighet med de riktlinjer och avgränsningar som anges under åtgärdslinje 3.

Åtgärderna inom denna linje tillämpas inte för inlandsfiske (insjöar).

Maximal offentlig stödandel (total offentlig andel)

- grundinvesteringar på fiskefartyg, selektiva redskap 30 %
- småskaligt kustfiske, selektiva redskap 50 %
- tilläggsprocent för långsiktiga utvecklingsplaner 10 %

Det offentliga stödet fördelas jämnt mellan EFF och nationell medfinansiering från landskapsregeringens årsbudget

Indikatorer

Effekt-/resultatindikator	Utgångsläge	Delmål 2010	Mål 2013	Källa
Sysselsättning	207	200	200	Yrkesfiskarregistret
Lönsamhet	utreds	förbättras 5 %	förbättras 10 %	särskilda utredningar

Fångstvolym, konsumtionsfisk:				fångst-/inköpsrapportering
- kustfiske	0,46 milj. kg	0,55 milj. kg	0,65 milj. kg	
- havsfiske	0,5 milj. kg	0,5 milj. kg	0,5 milj. kg	
Fångstvärde, konsumtionsfisk:				fångst-/inköpsrapportering
- kustfiske	1,0 M€	1,2 M€	1,5 M€	
- havsfiske	1,2 M€	1,2 M€	1,2 M€	
Skador orsakade av säl	0,5 M€	minskar 20 %	minskar 50 %	särskilda utredningar

Stödberättigade åtgärder

Åtgärd 1.1. Definitivt upphörande av fisket

Fiskeflottan på Åland består främst av båtar under 12 m som bedriver småskaligt kustfiske av icke kvoterade arter. Fisket bedöms vara i balans med fiskekapaciteten och det bedöms därmed inte finnas behov att permanent minska fiskeflottan, varför denna åtgärd inte implementeras på Åland.

Åtgärd 1.2. Tillfälligt upphörande av fisket

Fiskeflottan på Åland består främst av båtar under 12 m som bedriver småskaligt kustfiske av icke kvoterade arter. Fisket bedöms vara i balans med fiskekapaciteten och det bedöms därmed inte finnas behov att tillfälligt upphörande av fisket.

Beaktande eventuella förändringar av verksamhetsförutsättningarna, fiskets och fiskeflottans struktur under programperioden kan det dock uppstå behov att ompröva bedömningen och implementera åtgärden ifråga.

Med åtgärden eftersträvas att trygga yrkesfiskarna en viss utkomstmöjlighet och bibehålla möjligheterna att fortsätta verksamheten under sådana förhållanden då fisket tillfälligt måste avbrytas som en följd av beslut och bestämmelser inom landskapet, hela landet eller på EU-nivå. Tillfälligt fiskeuppehåll kan förorsakas av plötsligt och märkbar försämring av fiskbeståndens tillstånd som inte har förorsakats av överfiske, olje- eller kemikalieolyckor, betydande förändringar av vattenmiljön förorsakade av naturliga förhållanden och förekomst av gifter eller främmande ämnen i fisken. Allt fiske kommer att stoppas om åtgärden implementeras.

Åtgärdslinjen implementeras endast om landskapsregeringen fattar skilt beslut om detta utgående från en bedömning av inverkan av olika restriktioner för bedrivandet av fisket och eventuella behov av att implementera stödåtgärden.

Åtgärden implementeras endast i undantagsfall om andra alternativa åtgärder och möjligheter inte finns och om landskapsregeringen bedömer detta oundvikligt och fattar separat beslut om detta, inklusive detaljerade beräkningsgrunder och -kriterier för stödnivån. Ersättningen beräknas individuellt utgående från fångsthistorik, fiskeaktivitet, fångstens medelpris samt uppehållets varaktighet.

En eventuell implementering av åtgärden och beräkningen av stödnivåerna koordineras vid behov med andra delar av landet, inkluderande beslut om plan för anpassning av fiskeansträngningen och/eller återhämtnings- och förvaltningsplaner.

Åtgärd 1.3. Investeringar ombord på fiskefartyg samt selektivitet

Stöd kan beviljas för investeringar på fiskefartyg som är minst fem år gamla och avsedda att modernisera dem i avseende på förbättrad arbets säkerhet, arbetsförhållanden, hygien och fångst kvaliteten, dock under förutsättning att det inte medför ökad fiskekapacitet, dräktighet eller maskineffekt.

Stöd för ett byte av motor kan beviljas under förutsättning att det inte ökar effekten och medför betydande förbättring av bränsleförbrukning och/eller miljöutsläpp. Åtgärden implementeras i första hand för fartyg under 12 m (småskaligt kustfiske) i enlighet med artikel 25.3 a) i EFF-förordningen. För fartyg upp till 24 m längd (artikel 25, b) skall den nya motorn inte ha mera än 80 % effekt jämfört med den gamla och åtgärden implementeras individuellt för varje enskilt fartyg och inte för en grupp av fartyg. Stöd för byte av motor enligt artikel 25.1. c) implementeras inte.

Stöd för motorbyte förutsätter att separat beslut om detta fattas av landskapsregeringen, i samband med vilket närmare krav och förutsättningar för beviljande av stöd för motorbyte utarbetas av förvaltningsmyndigheten, innefattande faktorer såsom fiskets betydelse för sökandens utkomst, fiskeaktivitet och verksamhetens samhällsekonomiska nytta. Stöd för motorbyte beviljas därmed inte automatiskt och generellt för alla fiskefartyg som är registrerade inom landskapet.

Stöd kan beviljas för nya redskap och fiskemetoder som medför ökad selektivitet och/eller skydd mot rovdjursskador och för anskaffning av ersättande fångstredskap under förutsättning att detta föränleds av nationella eller regionala åländska fångstansträngningsplaner och –reglering eller en följd av gemenskapens lagstiftning och tekniska bestämmelser gällande reglering och skydd av fiskresurserna och/eller miljön.

Beträffande det maximala stödbeloppet per fiskefartyg för hela programperioden tillämpas för Ålands del samma beräkningsgrunder som för övriga delar av Finland.

Åtgärd 1.4. – Småskaligt kustfiske

Stöd kan beviljas för investeringar enligt samma riktlinjer som under åtgärd 1.3. samt med en privat finansieringsandel som kan vara högst 20 % lägre. Med småskaligt kustfiske avses fiske med båtar som är mindre än 12 m och vilka inte bedriver fiske med aktiva redskap (t.ex. trålfiske).

Individuella premier kan beviljas åt enskilda yrkesfiskare som genom skriftliga avtal för minst tre år förbinder sig till olika former av samarbete rörande produktion, förädling, transport och marknadsföring. Grundstödet får dock inte överstiga de faktiska kostnaderna. En personlig tilläggspremie kan beviljas för:

- frivillig reglering av fångstansträngningen för att befrämja skyddet av fiskresurserna,
- förbättrad förvaltning och övervakning av fisket för att skapa tillträde till fiskevatten,
- organisering av produktion, förädling och marknadsföring av fisk och fiskprodukter,
- tekniska innovationer (selektiva redskap/metoder) som går längre än vad gemenskapens krav förutsätter och inte medför ökad fångstansträngning,
- kompetensutveckling

Om förvaltningsmyndigheten på basen av särskilda utvärderingar/utredningar av fiskbeståndens tillstånd bedömer det motiverat att stöda frivilliga fångstbegränsningar kan kompensations för detta beviljas, vars storlek bedöms utgående från åtgärdens tidsmässiga omfattning samt det ifrågasättande fiskets betydelse för de berörda fiskarna, rapporterade uppgifter om fiskeinkomsten, fiskeansträngning och aktivitet under de tre senaste åren. Stöd kan beviljas för högst sex månader

under en treårsperiod, beaktande även eventuell ersättande inkomst, verksamhet eller anställning för stödtagaren.

Stödet implementeras endast om skilt beslut härom fattas av förvaltningsmyndigheten, inklusive detaljerade bestämmelser och kriterier för beräkning av stödnivån. Åtgärden kan gälla även regionala och lokala fiskbestånd som inte omfattas av nationella planer för anpassning av fiskeansträngningen.

Åtgärd 1.5. Socioekonomisk kompensation för förvaltningen av fiskeflottan

Stöd kan beviljas för finansiering av medlemsstaten föreslagna socioekonomiska åtgärder för att lindra effekterna för fiskare föranledda av en negativ utveckling inom branschen:

- diversifiering av verksamheten genom andra bisysslor,
- kompetensutveckling

Åtgärderna ovan implementeras endast om landskapsregeringen fattar skilt beslut om detta samt detaljerade bestämmelser och kriterier om beräkningen av stödnivåerna.

Stödnivån beräknas som högst 30 % av de beräknade faktiska kostnaderna för omstrukturering/diversifiering dock högst 50.000 euro, inkluderande investeringar, fortbildning och omskolning.

Stöd kan även beviljas för skolning och uppmuntran till unga fiskare som avser att skaffa sin första egna fiskebåt, dock högst 15 % av anskaffningskostnaderna eller högst 50.000 euro.

Stöd för förtidspensionering eller omskolning till annat yrke än fiske kommer i detta skede inte att implementeras.

ÅTGÄRDSLINJE 2 – VATTENBRUK, INLANDSFISKE, BEREDNING OCH SALUFÖRING AV FISKERI- OCH VATTENBRUKSPRODUKTER

Stöd beviljas i enlighet med bestämmelserna i kapitel II (artikel 28-35) i förordningen om Europeiska fiskerifonden (Rådets förordning (EG) nr 1198/2006).

Mål

Målet med åtgärderna är att befrämja lönsam och konkurrenskraftig samt miljömässigt hållbar verksamhet inom sektorerna vattenbruk, fiskförädling och partihandel.

Motiveringar och beskrivning av åtgärderna

Medfinansiering beviljas i första hand för åtgärder som medför förbättrad hygien och produktkvalitet samt nya innovativa och miljövänliga produktionsmetoder.

Hög prioritet ges omstruktureringen av vattenbruket i avseende på minskad miljöpåverkan i form av utsläpp av närsalter till vattenmiljön, produktion av nya odlingsarter med högre marknadsvärde. Ett viktigt mål är även att öka förädlingsgraden för all åländsk fisk för att även på detta sätt skapa mervärde och bibehålla fiskerinäringens samhällsmässiga betydelse med mindre produktionsvolym, vilket bidrar till minskade miljöutsläpp och möjligheterna att uppnå landskapsregeringens miljömål till år 2015.

Stöd kan även beviljas för investeringar i avsikt att effektivisera nuvarande traditionell odlingsverksamhet och teknik som är mera kostnadseffektiva samt minskar skador som förorsakas av marina däggdjur och fåglar.

Alla åtgärder och ansökningar om stöd utvärderas i avseende på minskade utsläpp av närsalter, med hjälp av mätbara mål som kontrolleras under minst en femårsperiod. Uppmärksamhet fästs även vid marknadsutvecklingen i avsikt att trygga stabila förhållanden och undvika att skapa överkapacitet inom produktionssektorn.

Strukturstöd beviljas inte för köp eller övertagande av företag. Stödberättigade åtgärder och investeringar får inte medföra att det skapas överkapacitet eller negativt påverkar gemenskapens eller medlemsstatens åtgärder för bevarande av fiskresurserna.

Målgrupp

Enskilda näringsidkare eller bolag som bedriver kommersiellt vattenbruk eller beredning/förädling och/eller partihandel med fiskeriprodukter. Stöd för investeringar och åtgärder inom åtgärdslinjen kan även beviljas andra berörda parter än privata företag (offentliga instanser), speciellt om åtgärden är av allmänt intresse och nytta.

Minst 70 % av den för åtgärdslinjen årligen tillgängliga offentliga stödandelen reserveras för mikroföretag och små företag. Inom ramen för under tidigare år outnyttjade medel får stöd dock beviljas även till medelstora företag eller företag/koncerner med mindre än 750 anställda och en årsomsättning på högst 200 miljoner euro. En utvärdering av behovet av fortsatta eller ytterligare prioriteringsåtgärder görs senast vid halvtidsutvärderingen.

Avgränsning

Investeringar och åtgärder inom denna åtgärdslinje är inte berättigade till offentligt stöd från andra nationella eller på EU-nivå medfinansierade program eller fonder.

Maximal offentlig stödandel (total offentlig andel)

- Investeringar av privata aktörer 30 %
- Tilläggsprocent för långsiktiga utvecklingsplaner 10 %

Den totala offentliga stödandelen fördelas jämnt mellan EFF och nationell medfinansiering från landskapsregeringens årsbudget

Indikatorer

<i>Effekt-/resultatindikator</i>	<i>Utgångsläge</i>	<i>Delmål 2010</i>	<i>Mål 2013</i>	<i>Källa</i>
Sysselsättning vattenbruk	95	95	95	Årsrapporter
Lönsamhet, vattenbruk	utreds	förbättras 5 %	förbättras 10 %	särskilda utredningar
Produktion, odlad fisk	5 milj. kg	5 milj. kg	6 milj. kg	Årsrapporter
Produktionsvärde, odlad fisk	15 M€	17 M€	20 M€	Årsrapporter
Miljöbelastning från vattenbruk, totalt	27 ton fosfor 228 ton kväve	ca 22 ton P ca 180 ton N	ca 11 ton P ca 95 ton N	årsrapporter till tillsynsmyndigheten
Miljöbelastning från vattenbruk i förhållande till	6 g fosfor/kg 52 g kväve/kg	4-4,5 g fosfor/kg 35-40 g kväve/kg	2-3 g fosfor/kg 25-30 g kväve/kg	årsrapporter till tillsynsmyndigheten

produktion				
Skador orsakade av säl, vattenbruk	ca 100 ton/år	minskning 50 %	minskning 80 %	årsrapporter
Antal odlade arter	2	3	4	årsrapporter
Sysselsättning, förädling och handel	53	60	70	särskilda utredningar
Lönsamhet, förädling och handel	utreds	förbättras 2-5 %	förbättras 6-8 %	särskilda utredningar
Årsomsättning handel och förädling	15 M€	20 €	25 M€	särskilda utredningar
Förädlingsvolym	utreds	ökning 10 %	ökning 20 %	särskilda utredningar
Förädlingsvärde	utreds	ökning 10 %	ökning 20 %	särskilda utredningar

Stödberättigade åtgärder

Åtgärd 2.1. Vattenbruk

Stöd kan beviljas för investeringar som gäller byggande och utvidgning av produktionsutrymmen inom ramen för gällande tillståndsvillkor, anskaffning av utrustning samt modernisering av produktionen i avseende på hygien, arbetssäkerhet, hälsa och produktkvalitet samt med speciell prioritet för åtgärder som minskar utsläppen av närsalter till miljön samt minskar verksamhetens miljöpåverkan.

Stöd för byggnad av nya produktionsanläggningar med traditionell odlingsteknik i öppna nätkassar och därmed utökad produktion bedöms inte bli aktuellt beaktande de miljömål som har fastställts av landskapsregeringen. Investeringsstöd för nya produktionsutrustning kan däremot bli aktuellt för omlokalisering till miljömässigt bättre odlingsplatser vilka även är mera exponerade och därmed kräver utrustning som tål dessa förhållanden.

Investeringarna i nuvarande eller nya vattenbruksenheter skall vara inriktade på en eller flera av följande målsättningar:

- utprovning och produktion av nya arter, speciellt sådana med goda marknadsutsikter och god lönsamhet (bättre prisbild och vinstmarginal),
- åtgärder och investeringar som minskar verksamhetens miljöpåverkan jämfört med traditionell produktionsteknik och metoder, inklusive avfalls- och avloppsvattenhantering,
- utvecklande av traditionell vattenbruksverksamhet som är viktig för ett ekonomiskt och socialt såväl som miljömässigt bevarande och utvecklande av regionen,
- åtgärder som förebygger eller förhindrar skador förorsakade av säl eller andra vilda djur och/eller fåglar

Stöd för åtgärder för att utveckla och ta i bruk nya odlingsarter kan beviljas endast under förutsättning, att en separat marknadsutredning/-analys av oberoende professionell instans godkänd av förvaltningsmyndigheten.

Engångskompensation kan beviljas för produktionsmetoder och åtgärder som medför skydd, förbättring eller bevarande av miljön genom att befrämja:

- vattenbruksformer som medför bättre skydd och förbättring av miljön, naturresurserna, varvid stöd kan beviljas för att kompensera för merkostnader i investeringar och drift samt därmed förlorad vinst för företag som tar i bruk odlingsteknik med mindre utsläpp av närsalter och i avseende på denna miljöhänsyn går längre än etablerad praxis,
- naturenlig (ekologisk) vattenbruksproduktion,
- miljöcertifieringssystem,
- långsiktigt hållbar fiskodling i balans med vattenmiljön och de miljörelaterade verksamhetsvillkor och krav som verksamheten är underställd till följd av att Natura-2000 områden har utsetts

Företag som beviljas miljöförbättrande stöd skall förbinda sig till detta under minst fem års tid och miljöförbättringen skall utvärderas av kompetent part godkänd av förvaltningsmyndigheten.

Åtgärderna bör vara av bestående permanent natur för att kunna ses som en produktionsmetod. De föreslagna åtgärderna bör förhandsutvärderas av miljömyndigheterna och/eller av dessa och förvaltningsmyndigheten godkänd utomstående sakkunnig instans.

Kompensationen beräknas av förvaltningsmyndigheten utgående från de faktiska kostnaderna för investeringen och förlorad vinst/ökade produktionskostnader under en femårsperiod beaktande företagets årliga produktionskapacitet, verifierade marknadspris och produktionskostnader, samt eventuellt ökad produktion som en följd av ett förbättringsoverskott. Kompensationen får inte överskrida 70 % av investeringen och den beräknade vinstförlusten. Kompensationen beräknas som ett maximalt belopp per hektar av produktionsenheten som berörs.

Stödet är avsett för att initialt befrämja permanenta åtgärder som resulterar i minskade utsläpp av närsalter, vilka på lång sikt skall vara företagsmässigt lönsamma och självbärande utan produktionssubventioner eller stöd. Stödtagarna skall förbinda sig att fortsätta verksamheten under minst tio år och är proportionellt återbetalningsskyldiga om verksamheten avslutas tidigare utan tvingande särskilda skäl.

Miljöaspekterna rörande vattenbruket utvärderas kontinuerligt för att trygga att verksamheten bedrivs på ett hållbart sätt och att stöd som beviljas för investeringar och andra åtgärder befrämjar en hållbar utveckling. Varje företag åläggs inom ramen för villkoren i de miljötillstånd verksamheten förutsätter, att låta utföra en miljökontrollundersökning på ett sätt som godkänts av miljötillsynsmyndigheten. Utvärderingarna såväl som tillståndsprövningen vid förnyandet av miljötillstånden beaktar även eventuella konsekvenser av och ålägganden med anledning av bestämmelserna för Natura 2000 nätverket, EU:s Habitat- och Fågeldirektiv samt Ramdirektivet för vatten.

Stöd kan beviljas för övervakning och bekämpning av fisksjukdomar inom vattenbruket i enlighet med Rådets beslut 90/24/ETY.

Åtgärd 2.2. Inlandsfiske

Stöd för åtgärderna rörande inlandsfiske implementeras inte på Åland.

Åtgärd 2.3. Fiskförädling, handel och beredning

Stöd beviljas endast för åtgärder och investeringar inriktade på fisk och fiskprodukter som är avsedda för mänsklig konsumtion samt hantering och behandling av avfallsprodukter som kan användas och säljas som biprodukter från verksamheten. Stöd beviljas inte för investeringar och åtgärder inom minuthandeln.

Stöd kan beviljas för byggande, utvidgning samt modernisering av företagen, deras verksamhet och produktionslokaler, med syfte att uppnå ett eller flera av följande mål:

- förbättrade arbetsförhållanden,
- förbättrad uppföljning och kontroll av hygienförhållandena och produktkvaliteten,
- produktion av nischprodukter av hög kvalitet,
- effektiviserad produktion av underutnyttjade arter, biprodukter samt återanvändning/nyttjande av avfallsprodukter,
- minskad miljöpåverkan,
- utvecklande av nya produkter och ökad förädlingsgrad,
- ny teknologi och innovationer,

ÅTGÄRDSLINJE 3 – ÅTGÄRDER AV GEMENSAMT INTRESSE

Stöd beviljas i enlighet med bestämmelserna i kapitel III (artikel 36-42) i förordningen om Europeiska fiskerifonden (Rådets förordning (EG) nr 1198/2006). Med åtgärder av gemensamt kollektivt intresse avses åtgärder som bidrar till nyttan för en grupp av stöntagare eller allmänheten.

Målsättning

Inom denna åtgärdslinje beviljas medfinansiering för åtgärder som strävar till att utveckla infrastrukturen och samarbetet mellan de olika aktörerna inom fiskerisektorn och vilka stöder lönsam och konkurrenskraftig företagsverksamhet och optimal samhällsmässig nytta och ringeffekter.

Motivering och beskrivning av åtgärderna

Utgående från analysen av dagsläget inom näringen och de centrala horisontella problemområden som finns bör man med offentlig medfinansiering befrämja åtgärder som medför ökat samarbete inom och mellan sektorerna, kompetenshöjning, förbättrad infrastruktur samt nytänkande och innovationer.

Åtgärdsområdet innefattar projekt av övergripande allmännyttig karaktär, med ett bredare tillämpningsområde än för enskilda företag/företagare och vilka befrämjar uppnåendet av målen för hela fiskerinäringen och EU:s gemensamma fiskeripolitik.

Tyngdpunktsområden enligt strategiplanen:

- utvecklande av fiskehamnar och fiskuppsamlingsplatser,
- åtgärder för att förbättra samarbetet inom och mellan berörda aktörer,
- allmänna marknads- och konsumtionsbefrämjande åtgärder,
- åtgärder för att förbättra fiskprodukternas kvalitet, spårbarhet, och livsmedelstrygghet,
- utprovning tekniskt och ekonomiskt av olika innovationer, ny teknik/metoder, speciellt sådant som medför ökad miljöhänsyn, minskad miljöpåverkan, minskade rovdjursskador och ett mera selektivt fiske,
- utredningar och insamling av baskunskap som grund för planering och förverkligande av investeringar och utvecklingsåtgärder,

De åtgärder som beviljas stöd skall inte ha någon direkt kommersiell inriktning eller karaktär och eventuella intäkter skall återinvesteras i projektet eller dras av från det offentliga stödbeloppet som har beviljats.

Avgränsning

Andra potentiella finansieringsmöjligheter för åtgärderna inom denna prioritetlinje innefattar främst stöd från ESF för åtgärder rörande skolning, utbildning och kompetenshöjning samt stöd från ERUF för infrastruktur och produktutveckling samt från EJFLU för åtgärder rörande lokal landsbygdsutveckling, bl.a. fisketurism.

Ansökningarna om offentlig medfinansiering kommer att utvärderas och styras till de olika EU-programmen utgående från typ av stödmottagare och åtgärdens/projektets karaktär. Det främsta urvalskriteriet är att ansökningar där stödmottagaren och projektet har en tydlig koppling till fiskerinäringen som det primära verksamhetsområdet hänförs till fiskeriprogrammet.

Beträffande utbildning och kompetenshöjande åtgärder utgår utvärderingen och urvalet från projektets omfattning och varaktighet. Mera omfattande långvariga åtgärder innefattande kurser, seminarier etc för längre tidsperioder (flera dagar, mera än vecka) och utbildning av mera generell karaktär (bredare potentiell målgrupp än fiskerinäringen) kommer att finansieras via ESF. Korta (1-4 dagar som grundregel) för till fiskerinäringens behov anpassad utbildningsåtgärder (kurser, seminarier, konferenser, studieresor och -besök) finansieras via EFF.

Infrastrukturella projekt och produktutveckling finansieras via EFF endast om det klart och på ett tillförlitligt sätt kan påvisas, att nyttan till mera än 50 % (t.ex. potentiella användare, slutliga stödmottagare) kan beräknas innefatta fiskerisektorn. Stödnivån anpassas proportionellt till den för fiskerinäringen beräknade nyttan av projektet.

Ansökningar som gäller åtgärder inom områden som kan anses vara överlappande för flera EU-program bereds av en gemensam kommitté eller arbetsgrupp inom förvaltningsmyndigheten för den åländska delen av programmet.

Målgrupp

Sammanlutningar, organisationer och företag inom fiskerisektorn samt offentliga instanser (myndigheter, kommuner) och organ, forskningsinstitutioner.

Maximal offentlig stödandel (total offentlig andel)

- investeringar av privata aktörer	30 %
- tilläggsprocent för företagare/företag med långsiktiga utvecklingsplaner	10 %
- offentliga investeringar i fiskehamnar	90
▪ i särskilda fall enligt bedömning av förvaltningsmyndigheten	100 %
- offentliga utvecklingsprojekt	100 %
- privata utvecklingsprojekt	60 %

Den totala offentliga medfinansieringen fördelas jämnt mellan EFF och nationell medfinansiering från landskapsregeringens årsbudget.

Privata investeringar kan beviljas stöd inom denna åtgärdslinje endast om åtgärderna entydigt kan bedömas vara av allmänt intresse och nytta.

Förvaltningsmyndigheten fastställer på basen av Rådets förordning (EG) nr 1198/2006, bilaga II(b) direktiv för bedömning av graden av allmänt intresse och nytta samt sålunda även stödnivån för åtgärder som innefattas av bilaga II(b). I oklara fall fattar förvaltningsmyndigheten separat beslut rörande stödnivån.

Med offentliga utvecklingsprojekt avses åtgärder och projekt som utförs av offentliga organ eller myndigheter. På grund av Ålands litenhet finns det endast ett begränsat antal andra aktörer med tillräckliga resurser för att bedriva utvecklingsverksamhet inom fiskerisektorn.

Indikatorer

På grund av åtgärdernas karaktär är det inte möjligt eller ändamålsenligt att fastställa kvantitativa mål för indikatorerna. Genom särskilda utredningar eftersträvas att underlag för att bedömma resultaten och effekten av de genomföra åtgärderna och eventuella förbättringar.

De indikatorer som anges i programdokumentet för andra delar av Finland är relevanta även för Ålands och utvärderingen görs i samarbete med förvaltningsmyndigheterna för övriga delar av landet.

Stödberättigade åtgärder

Åtgärd 3.1. Gemensamma branschåtgärder (kollektiva projekt)

Stöd kan beviljas åtgärder av allmänt intresse, där de berörda aktörerna själv eller via sina branschorganisationer och andra sammanslutningar deltar i förverkligandet, genom vilka man eftersträvar:

- att befrämja en hållbar utveckling av resursnyttjandet,
- åtgärder för att tillvara sälerna som resurs, utveckla och marknadsföra produkter av säl som ett del av begränsad skydds jakt för att minska skador på fiskerinäringen
- att befrämja utvecklandet av selektiva fångstredskap och –metoder och minska oönskad bifångst,
- att förbättra arbetsförhållandena och –säkerheten,
- att befrämja marknadsföringen av fiskeriprodukter och deras spårbarhet,
- att förbättra fiskeriprodukternas kvalitet och livsmedelstrygghet,
- att utveckla och förbättra vattenbruksanläggningar, speciellt i avseende på miljöutsläpp och –påverkan,
- investeringar i utrustning och infrastruktur, inklusive avfallshantering,
- kompetenshöjning genom kurser, skolning och studiebesök,
- att förbättra samarbetet mellan och inom de olika sektorerna och aktörerna bl.a. genom att skapa nätverk, gemensamma regelverk, egenkontroll, branschetik, certifierings- och klassificeringssystem,
- att befrämja det småskaliga kust- och skärgårdsfisket
- att skapa bättre tillgång till fiskevatten och förbättra förvaltning och kontroll av dessa

Stöd kan även beviljas för åtgärder i enlighet med den åländska förvaltningsplanen för gråsäl, med hög prioritet för åtgärder rörande utveckling och utprovning av nya fiskeredskap och -metoder.

Stöd beviljas inte för olika åtgärder för utveckling av eller rörande rörande tillverkning och nyttjande av olika sälprodukter.

Åtgärd 3.2 Skydd och bevarande av den akvatiska florans och faunan

Stöd kan beviljas för åtgärder av gemensamt och/eller allmänt intresse avsedda att skydda och utveckla den marina miljön. Åtgärderna skall genomföras av offentliga instanser, branschorganisationer eller andra av förvaltningsmyndigheten utsedda aktörer.

Stöd kan beviljas för:

- åtgärder för att restaurera eller skydda för flora och fauna viktiga miljöer, såsom fiskvandningsleder och -reproduktionsområden,
- planering, utredningar och övrigt införskaffande av faktaunderlag för skydd och restaurering av viktiga miljöer samt uppföljning av utförda åtgärder.

Stöd beviljas inte för fiskutplanteringar.

Åtgärd 3.3. Fiskehamnar, mottagnings-, uppsamlings- och landningsplatser för fisk

Stöd kan beviljas för uppförande och modernisering av, samt investeringar i offentliga och privata fiskehamnar, vilka kan nyttjas av områdets yrkes- och binäringsfiskare och vattenbruksföretag för att förbättra de servicemöjligheter som erbjuds med syfte att förbättra fiskens kvalitet, rationell och ändamålsenlig hantering av fisken, arbetsförhållanden och -säkerhet.

Vid förverkligandet av åtgärderna krävs och säkerställs att gällande hygien- och andra krav uppfylls och att erforderlig övervakning genomförs.

Stöd beviljas speciellt för åtgärder rörande:

- förbättring av förhållandena för mottagning, hantering och tillfällig förvaring av fiskeriprodukter,
- tillgång till bränsle, is, vatten och el,
- gemensam utrustning för underhåll och reparation av fiskebåtar,
- byggande, modernisering och utvidgning av bryggor och pirar för förbättring av arbets säkerheten vid lastning och lossning av fisk,
- ADB-baserad förvaltning av fiskeriverksamheten,
- förbättring av arbetsförhållandena och -säkerheten,
- förvaring och hantering av avfall,
- åtgärder i enlighet med den åländska förvaltningsplanen för gråsäl

I regel förutsätts minst 10 % annan medfinansiering än från Europeiska fiskerifonden och landskapsregeringen, till exempel kommunal eller privat. Undantag kan beviljas av förvaltningsmyndigheten i särskilda fall av större allmän nytta för hela landskapet.

Åtgärd 3.4. Marknadsbefrämjande åtgärder

Stöd kan beviljas för åtgärder av gemensamt intresse och/eller allmän nytta och vilka syftar till att förbättra fiskeriprodukternas kvalitet, skapa mervärde, befrämja efterfrågan samt skapa nya marknader för fiske- och vattenbruksprodukter.

Åtgärderna får inte inriktas på enskilda produkt- eller varumärken eller hänvisa till ett visst land eller region.

Åtgärderna bör speciellt inriktas på:

- marknadsutredningar och konsumtionsbefrämjande kampanjer,
- nyttjande och marknadsföring av svagt nyttjade arter,
- kvalitetsbefrämjande åtgärder,
- system och åtgärder för marknadsföring av miljömärkta produkter samt utveckling av förpackningsmärkning,
- åtgärder och kampanjer för att förbättra information och attityder samt den allmänna inställningen till fiskeriprodukter

Åtgärd 3.5. Pilotprojekt

Stöd kan beviljas för innovativa, nyskapande åtgärder och pilotprojekt, med vilka man strävar efter att införskaffa och sprida kunskap och fakta för att befrämja och utveckla fiskerinäringen. Åtgärderna bör genomföras av offentlig instans, berörd ekonomisk aktör, branschorganisation eller av förvaltningsmyndigheten utsedd part och vid behov i samarbete med någon vetenskaplig eller tekniskt sakkunnig instans.

Åtgärderna kan gälla:

- att utveckla och utprova i möjligast verklighetsnära förhållanden av olika innovationer i tekniskt, ekonomiskt och praktiskt avseende för att utreda möjligheterna att ta dem i bruk mera allmänt och i kommersiell skala, speciellt i avseende på mera miljövänligt vattenbruksteknik och -metoder samt selektiva eller i annat avseende nya fångstredskap och metoder inklusive åtgärder för att förebygga rovdjursskador,
- utredningar och förstudier för att insamla och sprida kunskap och faktaunderlag som grund för framtida fortsatta utvecklingsåtgärder och/eller investeringar

Åtgärderna bör innefatta tillräcklig och ändamålsenlig uppföljning och kontroll, av någon vetenskaplig eller annan sakkunnig instans eller på annat av förvaltningsmyndigheten godkänt sätt, för att säkerställa resultatens tillförlitlighet.

ÅTGÄRDSLINJE 4 – Hållbar utveckling av fiskeområden

Stöd beviljas i enlighet med bestämmelserna i kapitel IV (artikel 43-45) i förordningen om Europeiska fiskerifonden (Rådets förordning (EG) nr 1198/2006).

Målsättning

Det övergripande målet är, att över sektorgränserna befrämja och utveckla livskraften i de regioner som i hög grad är beroende av fiskerinäringen genom utökat samarbete, diversifiering och omstruktureringar i syfte att främja sysselsättning, högre livskvalitet samt ett hållbart nyttjande av resurserna och ökat värde för fiske- och vattenbruksprodukterna.

Motivering och beskrivning av åtgärderna

Drivkraften i utvecklandet av glesbygd och skärgård kommer i hög grad från ett starkt lokalt engagemang, lokala initiativ, samarbete och entreprenörskap. Åtgärdslinjen bygger på den Leaderdimension som tidigare med framgång har och fortsättningsvis kommer att tillämpas inom lantbruket och landsbygdsutvecklingsprogrammet.

Åtgärderna inom åtgärdslinjen stöder och kompletterar de övriga åtgärdslinjerna i programmet, speciellt åtgärdslinje 3 - gemensamma åtgärder. Stöd beviljas speciellt till sådana utvecklingsprojekt vilka inte kan finansieras inom ramen för de övriga åtgärdslinjerna i programmet.

Åtgärdsområdet eftersträvar att utveckla samarbete mellan olika berörda aktörer på regional och lokal nivå i avseende på diversifiering, nya arbetsplatser, jämlikhet mellan kön samt de allmänna verksamhetsförutsättningarna för fiskerinäringen i regionen. Utvecklande av fisketurismen som kommersiell företags-/näringsverksamhet utgör ett speciellt prioritetsområde.

För att vara stödberättigade skall åtgärderna befrämja uppnåendet av de allmänna målen för den gemensamma fiskeripolitiken. Nyttjande av de levande akvatiska resurserna (fiskbestånden) bör inte

begränsas till försäljning av fisk direkt för konsumtion och i detta avseende bör fisketurism ses som ett hållbart och lönsamt sätt och professionell ekonomisk aktivitet för att nytta fiskresurserna, vilket även kan erbjuda möjligheter för det traditionella yrkesfisket att diversifiera verksamheten och komplettera fiskeinkomsterna. Fisketurism anses vara en stödberättigad verksamhet med stöd av artikel 44 i EFF-förordningen.

Avgränsning

Avgränsningen för åtgärder som gäller utbildning och kompetenshöjning följer beskrivningen för åtgärdslinje 3.

För andra åtgärder som gäller verksamheter utanför fiskerisektorn kan EFF-stöd beviljas endast om investeringen och projektet utgör ett sätt att bredda och diversifiera (artikel 44.1. c) eller omstrukturera (artikel 44.1. b) verksamheten för företag, företagare, organisationer och andra berörda aktörer inom fiskerisektorn och stödandelen fastställs enligt de kriterier och riktlinjer som gäller för det verksamhetsområde som berörs för att sålunda säkerställa konkurrens på lika villkor.

Åtgärder rörande fisketurism finansieras via EFF endast om dessa innefattar kommersiell fiskeguidningsverksamhet, som utgör huvudsaklig inkomst för en grupp stödmottagare. Turistföretagare och bolag med stuguthyrning inklusive eller med separat försäljning av fiskekort är inte stödberättigade via EFF. Åtgärder av mera allmän karaktär rörande utvecklande av turism och därtill relaterad verksamhet kan inte beviljas EFF-stöd.

Ytterligare urvalskriterier och avgränsningsdefinitioner kommer förutsätts ingå i de förslag till regional stategi som skall utarbetas av de aktörer som avser ansöka om att godkännas som kustaktionsgrupp.

Målgrupp

Sammanslutningar och organisationer inom hela landskapet Åland. Stöd beviljas inte för enskilda företags eller näringsidkares investeringar.

Stödnivåer

Stödandelen storlek bestäms utgående från projektets innehåll sålunda att den motsvarar liknande åtgärder inom övriga åtgärdslinjer. Programmets medfinansiering av de stödberättigade projekten kan uppgå till högst 90 %. Den privata medfinansieringen kan även utgöras av eget arbete.

Den totala offentliga stödandelen fördelas jämnt mellan EFF och nationell medfinansiering från landskapsregeringens årsbudget.

Indikatorer

Eftersom åtgärdslinjen är ny saknas i regel uppgifter om dagsläget som referensnivå och det är även svårt och oändamålsenligt att fastställa kvantitativa del- eller slutmål för olika åtgärdsområden.

De indikatorer som anges och beskrivs i programdokumentet för andra delar av landet är relevanta även för Ålands del och åtgärdslinjen kommer att utvärderas i samarbete med den finländska förvaltningsmyndigheten.

Avgränsning av stödberättigade områden

Landskapsregeringen föreslår att hela landskapet Åland är stödberättigat inom ramen för åtgärdslinje 4. Åland bör i avseende på denna åtgärdslinje såväl som övriga ses som en del av hela landet, där Åland utgör en liten och i avseende på fiskerinäringen och dess verksamhetsförhållanden enhetligt område som i betydligt högre än för övriga delar av Finland är beroende av fiskerinäringen.

Förverkligande av åtgärdslinjen

Alla intresserade lokala aktörer kommer att inbjudas att inlämna förslag till lokala utvecklingsstrategier och administrerande kustaktionsgrupper (KAG). I ansökan skall ingå förslag till en lokal/regional utvecklingsstrategi samt hur denna skall genomföras, administreras och finansieras (offentlig, privat). Gruppen skall föreslå sammansättning av beslutande organ, bilda en ideell förening eller motsvarande som registreras på Åland, tillsätta erforderlig administrativ personal samt beskriva vilken typ av insatser, projekt och åtgärder samt kostnader som berättigar till stöd samt vilka urvalskriterier som skall tillämpas vid beviljande av stöd.

På basen av ansökan fattar förvaltningsmyndigheten beslut om godkännande av en lokal kustaktionsgrupp och dess finansiering. Även flera än en grupp kan godkännas. Gruppen administrativa kostnader är stödberättigade upp till högst 10 % av gruppens totala budget.

Utgående från den av förvaltningsmyndigheten godkända regionala strategin skall gruppen begära in och välja ut projektansökningar som föreslås beviljas stöd. Förslagen från gruppen utvärderas av förvaltningsmyndigheten i avseende på om åtgärdernas är stödberättigade i enlighet med gällande bestämmelser, den övergripande fiskeristrategin och det operativa programmet. Beslut om beviljande av stöd fattas av förvaltningsmyndigheten som även ansvarar för kontrollen av stödberättigande kostnader, stödutbetalningar samt övervakning och andra åtagande rörande finansiering och rapportering.

Gruppen ansvarar för genomförandet av den godkända regionala strategin samt för information och uppföljning. Det övergripande målet är att förbättra verksamhetsförutsättningarna lokalt för fiskerinäringen samt övrig närings- och företagsverksamhet, befrämja nätverk och klustertänkande, innovationer, samarbete och utbyta av erfarenheter och information samt även för att bistå med ansökningar om och förvaltningen av EFF- och andra stöd.

Förvaltningsmyndigheten ansvarar för kontrollen av att strategin som föreslås av gruppen och de föreslagna åtgärderna och projekten är stödberättigade och i enlighet med gällande bestämmelser för medfinansiering från EFF, den nationella strategin och det operativa programmet.

Åtgärdslinjen kommer att implementeras genom separat beslut av förvaltningsmyndigheten med närmare direktiv om ansökningsförfarande och tidsramar.

Åtgärderna som finansieras inom ramen för denna åtgärdslinje koordineras med främst landsbygdsutvecklingsprogrammet och andra eventuella och tänkbara finansieringsmöjligheter och -kanaler för att undvika överlappningar och ett totalt sett ändamålsenligt nyttjade av offentliga stödmedel.

Såvitt möjligt kommer verksamheten inom kustfiskegruppen/-grupperna som utses att samordnas med genomförandet av LEADER-dimensionen inom landsbygdsutvecklingsprogrammet (EJFLU), om detta av grupperna själva bedöms som ändamålsenligt för att sålunda befrämja samarbete och undvika överlappning samt ett ändamålsenligt urval av stödberättigade åtgärder inom de olika programmen. Kustfiskegruppen/-grupperna förutsätts i sitt förslag till loka/regional strategi redogöra för dess koppling och samverkan med övriga EU-strategier och -program.

ÅTGÄRDSLINJE 5 – TEKNISKT STÖD

Stöd beviljas i enlighet med bestämmelserna i kapitel V (artikel 46) i förordningen om Europeiska fiskerifonden (Rådets förordning (EG) nr 1198/2006).

Mål

Det övergripande målet med åtgärderna är, att utveckla administration, uppföljning och kontroll samt effektivisera och förenkla programmets förvaltning i syfte att säkerställa att administration, kontroll och uppföljning av programmet görs på ett effektivt och ändamålsenligt sätt och därmed befrämja dess förverkligande.

Indikatorer

På grund av åtgärdernas karaktär har kvantifierbara mål inte uppställts.

Stödnivå

Åtgärderna finansieras i sin helhet med offentliga medel.

Stödberättigade åtgärder:

Enligt EFF-förordningen kan tekniskt stöd användas för:

- utvärdering, expertrapporter, statistik och utredningar
- åtgärder riktade gentemot stödtagare och allmänheten, inklusive information
- åtgärder för att befrämja informationsutbyte och skapande av nätverk,
- IT- och ADB-system för administration, kontroll och uppföljning,
- för aktörer inom åtgärdslinjen 4 - Hållbar utveckling av fiskeområden för att skapa nätverk, utbyte av kontakter och erfarenheter inom gemenskapen och utöka samarbete och informationsutbyte

9.5. FINANSIERINGSPLAN

Enligt EU-kommissionens beslut om fördelningen av stödmedel från Europeiska Fiskerifonden mellan medlemsländerna erhåller Finland för hela programperioden totalt 39,448 miljoner euro. Landskapsregeringen har avtalat med Jord- och skogsbruksministeriet om att Ålands andel av de medel från Europeiska fiskerifonden som tilldelas hela landet skall bibehållas på samma nivå som under programperioden 2000-2006, eller 8,62 %.

Utgående från detta uppgår stödandelen från fiskerifonden till 3,4 miljoner euro för den åländska delen för hela programperioden. Fördelningen på årsbasis för hela programperioden är relativt jämn, i enlighet med kommissionens beslut. Enligt strukturförordningen får fiskerifondens andel av den offentliga medfinansieringen uppgå till högst 50 %. Ålands landskapsregering har beslutat att den nationella medfinansieringen för perioden 2007-2013 uppgår till samma summa som de stödmedel man erhåller från Europeiska fiskerifonden eller 3,4 miljoner euro.

Fördelningen av stödmedlen mellan de olika åtgärdslinjerna för den åländska delen av programmet avtalas separat mellan landskapsregeringen och jord- och skogsbruksministeriet och Åland ingår sålunda i den finansieringsram som presenteras i programavsnittet för övriga delar av Finland.

9.6. GENOMFÖRANDET AV ÅTGÄRDSPROGRAMMET

Ytterligare detaljerade bestämmelser rörande implementeringen av åtgärdsprogrammet kommer att fastställas av förvaltningsmyndigheten, innefattande beskrivning av administrationssystemet för Åland i avseende på samtliga EU-program samt direktiv rörande stödberättigade investeringar och åtgärder, stödberättigade kostnader, ansökningsförfarande och urvalskriterier och prioriteringar samt kontroll och uppföljning. Dessa implementeringsbestämmelser kommer i hög grad att följa de riktlinjer som anges i den nationella lagstiftningen för övriga delar av landet som har godkänts av statsrådet i Finland (FFS 1447/2006).

9.6.1. Myndigheter som avses i artikel 58 i Rådets förordning (EG) 1198/2006

På basen av bestämmelserna i självstyrelselagen rörande om Ålands behörighet innehar Ålands landskapsregering uppgiften som regional förvaltningsmyndighet och regionalt attesterande organ för det operativa programmet för fiskerinäringen på Åland i enlighet med artikel 58, punkt 1 a)-b) i Rådets förordning (EG) nr 1198/2006. Implementeringen och administrationen för den åländska delen av åtgärdsprogrammet kommer dock att göras i nära samarbete med den finländska förvaltningsmyndigheten i avseende på kontakterna med samt finansiell och övrig rapportering till EU-kommissionen.

Ålands landskapsregerings interna revisionsbyrå fungerar som regional revisionsmyndighet i enlighet med i artikel 58 punkt 1 c) i Rådets förordning (EG) nr 1198/2006. Revisionsbyrån är fristående och lyder inte under någon av centralförvaltningens avdelningar.

Landskapsregeringen skall i egenskap av förvaltningsmyndigheten:

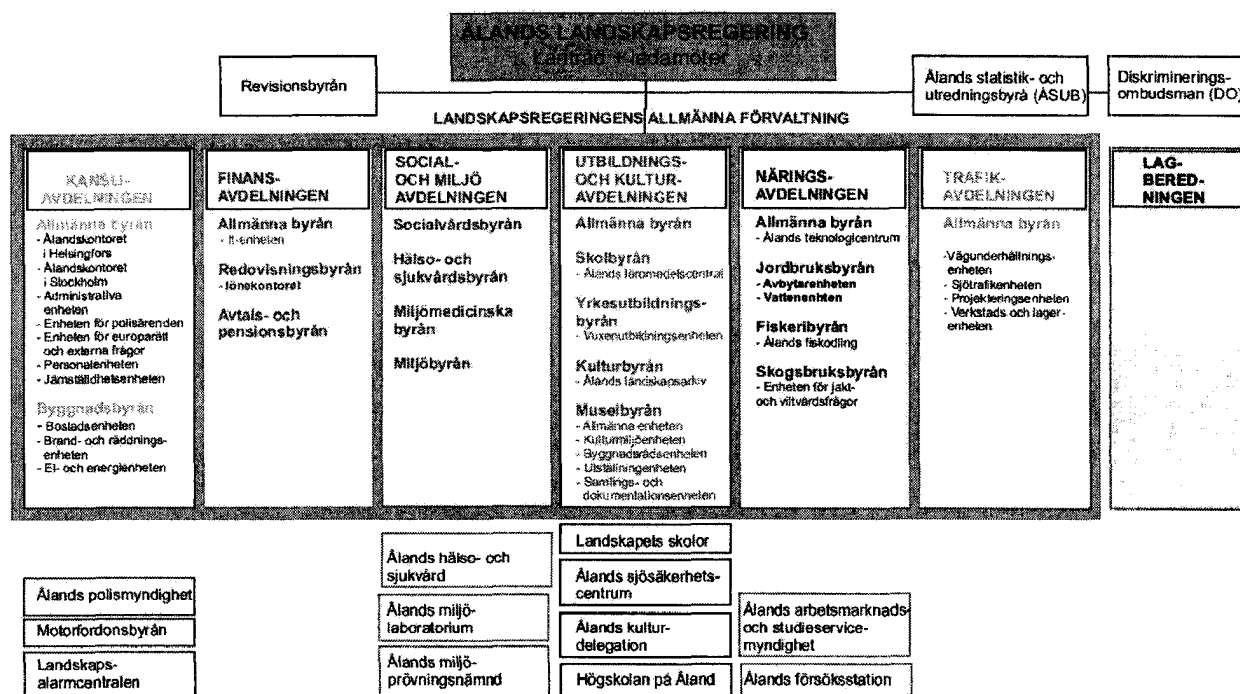
- se till att de insatser som finansieras väljs i enlighet med kriterierna i det operativa programmet,
- se till att det finns ett datoriserat system för att registrerar och underhålla statistiska uppgifter som behövs för övervakningen och utvärderingen av programmet,
- se till att stödmottagarna och andra som är delaktiga i genomförande av åtgärder känner till de skyldigheter och förpliktelser som krävs för att få del av den finansiering som programmet erbjuder,
- se till att utvärderingar av programmet görs,
- delta i den övervakningskommitté som tillsätts för programmet,
- se till att programmet får den offentlighet som förordningen om Europeiska fiskerifonden kräver och
- se till att de uppgifter som behövs för årsrapporten sändes till jord- och skogsbruksministeriet och att de får den information som behövs för att kunna säkerställa betalningar.

De avdelningar som medverkar i administrationen och förvaltningen av det åländska fiskeriprogrammet är främst näringsavdelningen och finansavdelningen. Den interna organisationen är uppbyggd så att näringsavdelningen ansvarar för genomförandet, förvaltningen och uppföljningen av programmet med finansiering ur EFF. Finansavdelningen ansvarar för utbetalningar, rekvisitioner av medel från EFF via Jord- och skogsbruksministeriet och härtill hörande intygsdeklarationer. Redovisningsbyrån vid finansavdelningen handhar bokföringen av EG-medlen. Revisionsbyrån utför den finansiella kontrollen av programmet och upprättar intyg över slutförd stödform.

Administrationen av stödprogrammet sker enligt de förvaltningsrättsliga principer som allmänt tillämpas inom landskapsförvaltningen, i vilka bl.a. ingår bestämmelser om kontroll, revision och återkrav av felaktigt utbetalda medel. Vid administrationen av stödprogrammet eftersträvas på alla nivåer en tillfredsställande verifieringskedja från beslut till bokföring och verifikationer (audit trail). Vidare eftersträvas en sund och ändamålsenlig ekonomisk förvaltning för att säkerställa ett effektivt

och korrekt genomförande av den verksamhet som samfinansieras av strukturfonderna. Landskapsregeringen har en miljöpolicy och följer riktlinjerna för miljöledningssystemet ISO14001:96.

Nedan visas en översiktlig organisationsskiss av Ålands landskapsregering:

9.6.2. Beskrivning av övervaknings- och utvärderingssystem

I enlighet med artikel 63 i Rådets förordning (EG) nr 1198/2006 skall medlemsstaten inom tre månader efter dagen för anmälan till medlemsstaten om beslutet om godkännande av det operativa programmet inrätta en övervakningskommitté. Åland kommer att omfattas av och ha representation i den övervakningskommitté som utses för hela Finland. Kommittén skall handha de uppgifter som följer av artikel 65 samt tillsammans med förvaltningsmyndigheten enligt artikel 66 säkerställa kvaliteten i genomförandet av det operativa programmet.

Förvaltningsmyndigheten och övervakningskommittén skall genomföra övervakningen med hjälp av indikatorer som specificerats i det operativa programmet. Dessa indikatorer skall för den berörda stödformen visa de särskilda målen för det stadium som nåtts i fråga om praktiskt genomförande, resultat, och så snart som möjligt effekterna på den aktuella nivån samt det stadium som nåtts i finansieringsplanen.

För att bedöma strukturstödens effektivitet har gemenskapsåtgärderna förhandsbedömts (ex-ante) av ett utomstående konsultföretag Net Effect Oy. Resultatet av förhandsbedömningen ingår som en separat del i programdokumentet.

Under programperioden kommer landskapsregeringen i samråd med förvaltningsmyndigheten för

övriga delar av landet att göra de utvärderingar som är knutna till övervakningen utgående från det som anges i artikel 47-50 i Rådets förordning (EG) nr 1189/2006.

Ålands landskapsregering är som förvaltningsmyndighet för den åländska delen av åtgärdsprogrammet ansvarig för att förse riksmyndigheterna med all den information rörande förverkligandet av programmet, beviljade stöd, övervakning och kontroll som behövs för att uppfylla kraven i förordningen om Europeiska fiskerifonden. Informationen rörande den åländska delen av programmet kommer att integreras med motsvarande uppgifter för övriga delar av landet och rapporteras till EU-kommissionen i enlighet med den beskrivning som finns i avsnitt 8 i programdokumentet.

9.6.3. Behöriga organ och utbetalningar

Kommissionens utbetalningar till Åland sker via jord- och skogsbruksministeriet som överför den åländska andelen av utbetalningarna till Ålands landskapsregering, finansavdelningen. Finansavdelningens redovisningsbyrå handhar bokföringen av EU-medel. Utbetalningar till stödmottagarna verkställs av landskapsregeringens finansavdelning.

Programmets penningflöden utgörs av utbetalningar av projektstöd till projektägarna, eventuella återkrav från projektägarna, samt inbetalningar av rekviderade medel från jord- och skogsbruksministeriet. Jord- och skogsbruksministeriet fungerar som utbetalande organ för programmet. Landskapsregeringen och jord- och skogsbruksministeriet följer en administrationsmodell enligt vilken det utbetalande organet delegerar vissa av sina uppgifter till Ålands landskapsregering.

Medlen från EEF kanaliseras till landskapsregeringen från Jord- och skogsbruksministeriet i enlighet med de budgetåtaganden kommissionen gör från och med dess godkännande av Finlands och Ålands programdokument och upptas i landskapet Ålands årliga budget. Bestämmelserna om landskapet Ålands budget finns i landskapslagen om Ålands finansförvaltning (ÅFS 43/71) och budgetförordningen för Åland (ÅFS 70/79) med ändringar. Landskapsregeringen upptar även den nationella offentliga medfinansieringen i landskapet Ålands årliga budget. I samband med Ålands landskapsregerings finansieringsbeslut att tilldela EEF-medel, tilldelas även varje projekt den nationella medfinansieringen.

Enligt artikel 280 a i EG-fördraget skall medlemsstaterna vidta samma åtgärder för att skydda gemenskapens medel som de vidtar för att skydda sina egna finansiella stöd. Regeln berör såväl granskning av ekonomi som missbruk av förmåner samt sanktioner. Medlemsstaterna skall dessutom koordinera ansvaret för att följa upp och rapportera förekomsten av missbruk och förväntas också koordinera sina åtgärder för att skydda gemenskapens finansiella intressen. Landskapsregeringen kommer att fastställa erforderliga rutiner för hanteringen av medel från EEF i den beskrivning som Åland skall inlämna i enlighet med artikel 71 (EG) nr 1083/2006.

Penningflödena mellan Ålands landskapsregering och de olika projektägarna registreras i ett centralt projektregister, som är integrerat med landskapsregeringens ekonomisystem (huvudbok samt reskontra). Bokföringssystemet är uppbyggt så att det med lätthet går att utläsa hur mycket medel som utbetalats på programnivå, prioriterat områdesnivå och projektnivå. Det är även möjligt att separera enskilda utbetalningar från varandra inom ett och samma projekt. För att skapa större säkerhet i systemet ansvarar redovisningsbyrån vid finansavdelningen för avstämning av bokföringen mot uppgifterna i programmets projektregister. Beskrivning av detta flöde finns i en separat projektregisterbeskrivning.

Inbetalningarna från kommissionen styrs till ett för programmet separat bankkonto. Transaktionerna bokförs på inbetalningsdagen i landskapsregeringens huvudbok.

9.6.4. Offentlighet och information

I enlighet med artikel 51 i Rådets förordning (EG) nr 1198/2006 kommer Ålands landskapsregering att ansvara för att det operativa programmet och de insatser som genomförs inom ramen för detta får offentlighet. Målgrupperna för informationen är bl.a. projektägare, branschorganisationer, arbetsmarknadens parter och näringslivets organisationer, organisationer för jämställdhet mellan kvinnor och män och berörda icke-offentliga organisationer samt allmänheten. Syftet med informationen till stödmottagarna är att lyfta fram gemenskapens roll, sprida detaljerad information om programmet och åtgärder inom programmet och säkerställa att stödet från fonderna är klart och tydligt så att alla målgrupper är väl medvetna om de möjligheter till utvecklande av fiskeriprogrammet som ges genom programmet. Syftet med informationsinsatserna skall vara att erhålla hög måluppfyllelse för hela programmet och de enskilda åtgärderna.

Målgruppen som informationsinsatserna riktar sig till är överensstämmande med målgrupperna inom de enskilda åtgärderna. Tidpunkt för information samt val av distributionskanal i förhållande till målgrupp är också faktorer som kommer att visas hänsyn till i informationsarbetet. Information om fiskeriprogrammet sprids genom broschyrer, informationsbrev till målgrupperna, webbsidor på internet, information vid mässor och seminarier om enskilda åtgärder och programmet i sin helhet.

I informationsarbetet kommer särskild vikt att läggas vid att se till att stödmottagarna förses med tydlig, detaljerad och uppdaterad information om:

- ansökningsförfarandet och de administrativa rutiner som stödtagaren skall följa för att bli kvalificerad för finansiering inom ramen för fiskeriprogrammet,
- förfarandena kring beredningen av stödtagarnas ansökningar om finansiering,
- villkoren för stödberättigande och kriterierna för urval och utvärdering av de projekt som skall finansieras,
- kontaktuppgifter till de instanser som stödtagaren kan vända sig för att få tillgång till information kring stödprogrammet samt rådgivning och vägledning kring ansökningsförfarandet.

Vid all information framgår tydligt, att gemenskapen delfinansierar insatserna. De övergripande målen för fiskeriprogrammet berör även en större allmänhet än den som begränsas av målgrupperna för insatserna i programmet. Landskapsregeringen anser att det därför är viktigt att allmänhetens vetskap om programmet och de värden som uppnås genom programmet får god allmän publicitet. Information om programmet och effekter av programmet kommer därför att offentliggöras till allmänheten. Informationen kommer att i första hand spridas via webbsidor på nätet men information kommer även att spridas vid mässor och genom artiklar i medier och i enskilda informationsbrev som delges allmänheten.

9.6.5. Utbyte av datoriserade uppgifter

Ålands landskapsregering avser att överföra erforderliga uppgifter i samband med utbetalning, övervakning och utvärdering elektroniskt via förvaltningsmyndigheten för övriga delar av Finland. Uppgifterna matas in manuellt och hämtas från landskapsregeringens projektregister på motsvarande sätt som informationen lämnats under perioden 2000-2006. För att säkerställa riktigheten av de uppgifter som finns i landskapsregeringens projektregister finns fastställda rutiner som närmare kommer att beskrivas i den beskrivning som Åland skall inlämna i enlighet med artikel 71 (EG) nr 1083/2006.

9.6.6. Partners som ingått i programarbetet

Landskapsregeringen tillsatte vid starten för programarbetet fyra sektorvisa arbetsgrupper för genomförande av programarbetet. I arbetsgrupperna har ingått representanter för den administrerande myndigheten, miljömyndigheterna, rådgivningsorganisationer och representanter för målgrupperna för stödtagarna. Arbetsgrupperna har även tagit fram underlag för den strategiska plan för Åland som har fogats till Finlands nationella strategiska plan och ligger till grund för det operativa programmet.

Inför programarbetets starts ordnades även ett seminarium till vilket representanter för målgrupperna inbjöds för information om programarbetet. I programarbetet har också Net Effect deltagit i egenskap av ex-ante utvärderare. Eurofutures Ab har genomfört en miljökonsekvensbedömning av programmet i enlighet med rådet Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/42/EG om bedömning av vissa planers och programs miljöpåverkan. En utvärdering av de synpunkter som framkommit vid konsultationsprocessen finns i anslutning till den bifogade miljörapporten.

Förslaget till operativt program för fiskerinäringen på Åland har skickats till följande organisationer för remissförande:

- Ålands Fiskare
- Ålands Fiskodlarförening
- Ålands Fiskeguider
- Ålands Handelskammare
- Ålands Företagareförening
- Ålands Turistförbund
- Ålands Natur och miljö
- Ålands vattenskyddsförening
- Ålands Jämställdhetsdelegation
- Ålands Kommunförbund
- De åländska kommunerna

Remisstiden uppgick till ca 4 veckor. Programförslaget har även offentliggjorts för allmänheten på landskapsregeringens webb-sida samt genom kungörelse i de lokala dagstidningarna.

Inom den angivna remisstiden har 9 svar och yttranden över programförslaget och MKB:n erhållits. En sammanfattning av remisspåpekandena finns i anslutning till MKB-rapporten i bilaga II.

Åtgärder i programmet med anledning av remissförandet

Remissutlåtandena har inte bedömts föranleda några större förändringar av programmet. Önskemålen om att inkludera miljödimensionen i mål och strategier har dock beaktats. Beträffande vattenbrukets betydelse kan konstateras, att näringens stora betydelse speciellt i skärgården har uppmärksammats i programtexten samtidigt som programmets struktur utgående från stadgandena i rådets förordningar tillsammans med de olika fiskerisektorernas struktur och problemställningar medför att textens omfattning i antal sidor inte kan stå i direkt proportion till de olika fiskerisektorernas samhällsekonomiska betydelse. Programmets beskrivning av problemställningarna, dagsläget och de framtida prioriteringarna och utmaningarna för vattenbrukets del är därtill baserat på förvaltningsmyndighetens miljöpolitiska bedömningar och prioriteringar.

En sammanfattning av utlåtanden och yttranden som inlämnats samt bemötande av dessa finns presenterade i anslutning till bifogade miljökonsekvensbeskrivning för Åland (bilaga 1-2 av bilaga II).

Till miljörapporten för den åländska delen av åtgärdsprogrammet finns även bifogat en sammanställning (enligt artikel 9.1 (b) i Direktivet 2001/42/EC från Parlamentet och Rådet) av på vilket sätt man i programdokumentet har beaktat de synpunkter som framkommit i miljörapporten och i anslutning till konsultationsprocessen

LIITE I: Suomen elinkeinokalatalouden toimintaohjelman 2007–2013 ympäristöselostus

Tässä viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arviointia koskevan ns. SOVA -lain (200/2005) vaatimusten mukaisesti laaditussa ympäristöselostuksessa keskitytään Suomen elinkeinokalatalouden toimintaohjelman 2007–2013, myöhemmin toimintaohjelma, ympäristön kannalta keskeisiin kysymyksiin. Selostuksen ensimmäisessä luvussa kuvataan toimintaohjelman keskeiset tavoitteet sekä tuettavat toimenpiteet, joiden osalta arvioidaan niiden merkitystä ympäristön kannalta. Tarkemmat toimintalinjoja koskevat kuvaukset on esitetty toisaalla tässä toimintaohjelmassa. Lisäksi esitetään toimintaohjelman suhde tärkeimpiin ympäristöä koskeviin suunnitelmiin ja ohjelmiin. Luvun loppuun esitetään arvio toimintaohjelman toteuttamisen kannalta merkittävistä ympäristönäkökohdista, joita tarkastellaan soveltuvin osin selostuksen muissa luvuissa.

1) Toimintaohjelman päätavoitteet, sisältö sekä suhde muihin suunnitelmiin ja ohjelmiin;

Suomen elinkeinokalatalouden toimintaohjelman keskeinen tavoite on elinkeinokalatalouden (ammattikalastus, vesiviljely, kalanjalostus ja kalan tukkukauppa) kannattavan yritystoiminnan kehittäminen kalavarojen kestävä käytön pohjalta. Toimintaohjelman varoista tuetaan sekä yritystoimintaan että infrastruktuuriin liittyviä investointeja. Lisäksi rahoitetaan elinkeinotoiminnan toimintaedellytyksiä parantavia yleisiä kehittämishankkeita.

Ympäristön kannalta tärkein ohjelman toteuttamisen periaatteista on vastuullisen toiminnan omaksuminen, mikä tarkoittaa kuluttaja- ja markkinalähtöisyyden, laadun parantamisen sekä ympäristö- ja tasa-arvonäkökohtien huomioon ottamista ohjelman toimeenpanossa.

Toimintalinja I - Merikalastus

Yleinen tavoite on tukea merialueen taloudellisesti kannattavaa kalastustoimintaa. Ympäristön kannalta on keskeistä, että rahoitus kohdennetaan toimenpiteisiin, joiden tavoitteena on varmistaa kalakantojen kestävä ja monipuolinen hyödyntäminen (myös vajaasti hyödynnetyt lajit) ja että laivaston koko on oikeassa suhteessa käytettävissä oleviin kalavaroihin. Ohjelmassa painotetaan myös kalakantojen seurannan tärkeyttä.

Toimintalinja II - Vesiviljely, sisävesikalastus, jalostus ja kauppa

Rahoitus kohdistetaan vesiviljelyn, kalanjalostuksen, kalakaupan ja sisävesikalastuksen kilpailukykyisen, kannattavan, kestävä, ympäristöystävällisen sekä markkina- ja kuluttajalähtöisen yritystoiminnan kehittämiseen. Keskeiset rahoituksen painopisteet ympäristön kannalta ovat haittaeläinten aiheuttamien vahinkojen ehkäisy, uusien innovaatioiden käyttöönotto tuotannossa, ympäristöä vähemmän kuormittavien tekniikoiden kehittäminen ja käyttöönotto sekä laatu- ja hygieniainvestoinnit.

Toimintalinja III - Elinkeinokalatalouden toimintaympäristön kehittäminen

Rahoituksella pyritään varmistamaan, että elinkeinokalatalouden infrastruktuuri ja järjestelmät tukevat kannattavaa ja kilpailukykyistä yritystoimintaa. Toimintalinjan toimenpiteistä voidaan tukea kehittämishankkeita, joilla pyritään mm. edistämään valikoivaa pyyntiä, vähentämään sivusaaliita, parantamaan elintarvikkeiden laatua ja turvallisuutta sekä kehittämään vesiviljelylaitoksia, tuotannon laitteita ja infrastruktuuria, mukaan lukien jätteiden käsittely.

Toimintalinja IV - Kalatalousryhmät

Toimintalinjan rahoituksella tuetaan alueellisen yhteistyön kehittämistä ja sitä kautta pyritään luomaan esimerkkejä ja malleja hyvistä käytännöistä. Erityisesti tuetaan niitä toimenpiteitä (esim. kalastusmatkailu), jotka eivät ole tukikelpoisia muissa toimintalinjoissa.

Toimintalinjasta voidaan myöntää tukea mm. alueiden ympäristön, luonnon ja arkkitehtonisen perinnön suojelemiseen. Ympäristönäkökohdat otetaan huomioon kalatalousryhmien toiminnan pohjana olevissa alueellisissa suunnitelmissa.

Suhde muihin ohjelmiin

Ympäristönäkökulmasta toimintaohjelman toteuttamisen kannalta keskeisimmät muut ohjelmat ovat Itämeren ja sisävesien suojelun toimenpideohjelma sekä vesiensuojelun suuntaviivat. Niissä elinkeinokalatalouden osalta korostuu Suomen vesiviljelyn yritystoiminnan aiheuttama vesistöjen ravinnekuormitus, joka on noin 1-2 % Suomesta Itämereen kohdistuvasta ihmistoiminnan aiheuttamasta kokonaisravinnekuormituksesta. Toimintaohjelman ja erityisesti Itämeren ja sisävesien suojelun toimenpideohjelmien välisiä painotuksia ja valintoja käsitellään tarkemmin tämän selostuksen luvussa 8.

Toimintaohjelman kannalta olennaiset ympäristöön liittyvät kysymykset, joita käsitellään tässä ympäristöselostuksessa, ovat:

- elinkeinokalatalouden vaikutukset työllisyyteen ja harvaanasuttuihin alueisiin;
- ammattikalastuksen vaikutukset kalakantoihin ja ravinteiden määrään vesistöissä;
- kalaelintarvikkeiden vaikutukset kansanterveyteen;
- laatutyön vaikutukset kalaelintarvikkeiden laatuun ja turvallisuuteen;
- vesiviljelyn vaikutukset vesistöjen tilaan;
- kalanjalostuksen yhteydessä syntyvät jätteet;
- suojelutoimenpiteiden vaikutukset elinkeinokalatalouteen

2) Ympäristön nykytila

Toimintaohjelman ympäristövaikutusten kannalta keskeistä on Itämeren ja sisävesien tila. Vesistöjen kokonaiskuormituksen vähenemisestä huolimatta monien järvien ja etenkin jokivesistöjen ja Itämeren tilassa on edelleen runsaasti parantamisen varaa. Ongelmana on erityisesti hajakuormitus, joka aiheuttaa rehevöitymistä ja levähaittoja. Pintavesien laatu on Pohjanlahden rannikolla ja Saaristomerellä pääosin hyvä. Pohjanlahden avomerialueilla laatu on erinomainen. Sen sijaan Suomenlahdella veden laatu on tyydyttävä. Suomenlahden kuormituksesta suurin osa tulee muualta kuin Suomen alueelta, mikä korostaa kansainvälisen yhteistyön tärkeyttä. Sisävesillä veden laatu on järvissä pääosin hyvä tai erinomainen, mutta jokialueilla useimmiten vain tyydyttävä tai jopa huono.

Ammattikalastuksen arvoltaan tärkeimpien kalalajien (silakka, muikku, siika, kuha, turska, ahven, kilohaili ja lohi) kantojen tila on RKTL:n arvioiden mukaan turskaa lukuun ottamatta hyvä. Merkittävä osa siian ja lohien saaliista perustuu istutuksiin. Turskakannan huono tila johtuu tutkimusten mukaan kalastuksen lisäksi myös muista mm. elinympäristön muutoksiin liittyvistä tekijöistä. Suomen vesialueilla ammattikalastuksen sivusaaliit ovat vähäisiä, eikä sivusaalista käytännössä heitetä pois. Näin ollen ammattikalastus ei uhkaa myöskään muiden kalakantojen uusiutumiskykyä.

Kuten myöhemmin ympäristöselostuksen luvussa 6 kuvataan, ohjelman toteuttamisen vaikutukset ovat ympäristön kannalta pääosin myönteisiä. Koska elinkeinokalatalouden kehittämistä on tässä laajuudessa mahdollista tukea vain tällä toimintaohjelmalla, sen toteuttamatta jättäminen johtaisi elinkeinokalatalouden kehittämisrahoituksen romahtamiseen. Tällöin myös alan yritysten ja ammatinharjoittajien kyky kehittää toimintaansa ja samalla parantaa sen ympäristöystävällisyyttä heikkenisi merkittävästi.

3) Ympäristön ominaispiirteet niillä alueilla, joihin todennäköisesti kohdistuu vaikutuksia

Koska ohjelman soveltamisalue on koko Suomi, ei tässä yhteydessä käydä läpi tarkkoja alueellisia arvioita. Kalastus ja vesiviljely keskittyvät erityisesti lounaisille merialueille ja suurille järville. Suomen merialueet ja järvet ovat pääosin matalia ja niiden virtaukset ovat heikkoja, joten vesistömme ovat herkkiä likaantumislle ja rehevöitymiselle. Näissä olosuhteissa ravinteet, hapan laskeuma tai muut haitalliset aineet voivat herkemmin vaikuttaa vesiekosysteemin ja sen eliöiden tilaan.

4) Toimintaohjelman kannalta merkitykselliset ympäristöongelmat

Elinkeinokalatalouden ja toimintaohjelman toteuttamisen kannalta keskeisin ympäristöongelma on erityisesti Itämeren ja jokivesistöjen tilan huononeminen, joka ilmenee vesien rehevöitymisestä ja levähaittoina. Vesistöjen tila on elinkeinokalataloudelle tärkeä kysymys, joka vaikuttaa elinkeinon harjoittamisen edellytyksiin monella tavalla. Rehevöityminen muuttaa kalakantojen välistä tasapainoa ja usein vähempiarvoisten kalojen kannat vahvistuvat taloudellisesti arvokkaampien lajien kustannuksella. Vesien likaantumisen seurauksena myös erityisesti seisovat pyydykset (verkot ja rysät) likaantuvat nopeasti huonontaan niiden pyytävyyttä ja lisäksi puhdistuskustannuksia.

Kalan elintarvikekäytön osalta erityisesti merikalaa sisältävät dioksiinit ja sisävesien petokalojen, hauen, ahvenen, mateen ja kuhan metyylielohopea ovat vaikuttaneet elinkeinon toimintaedellytyksiin. Toisaalta kalan myönteiset vaikutukset kansanterveyteen ovat tutkimusten mukaan huomattavasti suuremmat kuin haitallisten aineiden aiheuttamat kielteiset vaikutukset.

5) Toimintaohjelman kannalta merkitykselliset ympäristönsuojelutavoitteet

EU:n yhteisen kalastuspolitiikan lähtökohdissa on otettu huomioon kalakantojen kestävä käytön vaatimus ja Euroopan kalatalousrahastoasetuksessa painotetaan ympäristönäkökulman huomioon ottamista. Myös toimintaohjelmassa noudatetaan näitä periaatteita ja ympäristönäkökulma on otettu huomioon kattavasti koko toimintaohjelmassa.

Elinkeinokalatalouden kannalta olennaisia kansallisia ympäristönsuojelutavoitteita sisältyy parhaillaan valmisteilla oleviin vesiensuojelun kansallisiin suuntaviivoihin, joissa asetetaan yleiset tavoitteet vesien tilalle vuoteen 2015 asti. Toimintaohjelman kannalta merkittävimmät toimenpide-ehdotukset sisältyvät Itämeren ja sisävesien suojelun toimenpideohjelmaan, jossa esitettyihin toimenpidesuosituksiin otetaan kantaa ympäristöselostuksen luvussa 7.

Luonnonsuojelun tavoitteet vaikuttavat elinkeinokalatalouteen ja toimintaohjelman toteuttamiseen erityisesti suojeltujen harmaaahylje- ja merimetsokantojen voimakkaan kasvun kautta. Merialueen rannikkokalastuksessa hylkeiden (erityisesti harmaaahylje) saaliille, pyydyksille, kasvatettaville kaloille ja kalankasvatuskasseille aiheuttamat vahingot ovat tällä hetkellä erittäin vakava ongelma, joka uhkaa pahimmilla vahinkoalueilla koko elinkeinon tulevaisuutta. Myös merimetsot ovat nykyään merkittävä ongelma kalastukselle ja vesiviljelylle. Koska nämä lajit ovat suojeltuja, ei niiden aiheuttamia vahinkoja voida elinkeinon näkökulmasta riittävässä määrin vähentää rajoittamalla kantojen kokoa mm. metsästyksellä.

6) Toimintaohjelman toteuttamisen vaikutukset ympäristöön

Toimintaohjelman varoista rahoitetaan kalastuksen, vesiviljelyn, kalanjalostuksen ja kalan tukkukaupan elinkeinotoimintaa, jolla on monia myönteisiä vaikutuksia ympäristöön. Luonnonkalakantojen kestävä hyödyntäminen poistaa vesistöistä merkittäviä määriä ravinteita uhkaamatta kalakantojen uusiutumiskykyä. Kohdennetuilla toimin vesiviljely tukee uhanalaisten kalakantojen suojelua ja luonnonkalakantojen hoitoa tuottamalla istukkaita. Elinkeinotoiminta vaikuttaa myönteisesti työpaikkojen säilymiseen ja uusien syntymiseen.

Kalavarojen maantieteellisen sijainnin takia yritystoiminta erityisesti alkutuotannossa tukee harvaanasuttujen alueiden säilymistä elävinä. Yritystoiminta tuottaa elintarvikkeita kuluttajien tarpeisiin ja kotimaiset kalatuotteet täyttävät usein myös ekologisen lähiruoan kriteerit. Kalasta valmistettujen elintarvikkeiden myönteiset kansanterveydelliset vaikutukset (mm. D-vitamiinin ja terveellisten rasvojen saanti) ovat mm. Kansanterveyslaitoksen tutkimusten mukaan huomattavasti suuremmat kuin niiden sisältämien haitallisten aineiden kielteiset vaikutukset. Elinkeinokalatalouden laatu työllä edistetään kalaelintarvikkeiden laadun ja turvallisuuden parantamista. Kuten selostuksen luvussa 1 on kuvattu, toimintaohjelman toimenpiteillä pyritään tukemaan näiden myönteisten vaikutusten saavuttamista.

Toimintaohjelman varoista tuettavan yritystoiminnan vähäiset kielteiset ympäristövaikutukset liittyvät elinkeinotoiminnan yhteydessä syntyviin jätteisiin ja vesistöjä rasittaviin ravinnepäästöihin. Tässä yhteydessä on mainittava, ettei Suomen vesiviljelyn aiheuttama kuormitus ole suuri, vaan se muodostaa noin 1-2 % Suomesta Itämereen kohdistuvasta ihmistoiminnan aiheuttamasta kokonaisravinnekuormituksesta. Paikallisesti ravinnekuormituksella voi olla haitallisia vaikutuksia. Kalanjalostustoiminnan seurauksena syntyy perkuujätettä, jota koskevat määräykset ovat tiukentuneet jatkuvasti. Toimintaohjelman toimenpiteiden avulla pyritään hyödyntämään perkuujätteet ja muut elinkeinokalatalouden sivuvirrat entistä paremmin.

7) Ympäristölle aiheutuvien merkittävien haitallisten vaikutusten ehkäisy, vähentäminen ja poistaminen

Toimintaohjelman toimenpiteiden tavoitteena on ensisijaisesti elinkeinotoiminnan toimintaedellytysten turvaaminen. Kaiken tuettavan toiminnan on täytettävä mm. ympäristöviranomaisten vaatimukset. Toimintaohjelman avulla pyritään erityisesti löytämään ja tukemaan ratkaisumalleja ja teknologiaa, jotka olisivat taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestäviä. Tästä johtuen toimenpiteitä rahoitettaessa arvioidaan tuettavan toiminnan ympäristövaikutukset aina lähtökohtaisesti niin, että pyritään ympäristön kannalta mahdollisimman hyvään ratkaisuun tavalla, joka ei aseta kohtuuttomia vaatimuksia yritystoiminnalle ja uhkaa sen kannattavuutta.

Toimintaohjelman toteutus vaikuttaa ympäristöön kolmella tavalla. Ensiksi yrityksille suunnattavat investointituet nopeuttavat yritysten siirtymistä käyttämään modernia teknologiaa ja toimintamalleja, joilla on useimmiten monenlaisia myönteisiä vaikutuksia kuten vähentyneet päästöt, elintarvikkeiden parantunut laatu ja turvallisuus. Toiseksi myös investoinneilla infrastruktuurin kehittämiseen on myönteisiä vaikutuksia esim. parantuneen logistiikan ja jätteiden käsittelyn ja talteenoton kautta. Kolmanneksi kehittämishankkeilla pyritään kehittämään entistä ympäristöystävällisempiä menetelmiä, teknologiaa ja toimintamalleja, joilla voidaan vähentää mm. elinkeinotoiminnan kielteisiä ympäristövaikutuksia.

Toimintaohjelman selkeänä tavoitteena on löytää erityisesti ratkaisuja, jotka mahdollistavat vesiviljelyn kannattavan yritystoiminnan jatkumisen ja kehittämisen siten, että kielteisten ympäristövaikutusten vähentämiseen pyritään mahdollisimman kustannustehokkailla ratkaisuilla. Näitä ovat esimerkiksi sijainninohjaus ja kaavoitus; yksikkökoon kasvattaminen; suurten avomerilaitosten mahdollisuudet; kiertovesilaitokset; rehujen, ruokinnan ja valintajalostuksen kehittäminen edelleen; sekä ravinteiden poistaminen kalastuksen tai simpukkaviljelmien avulla. Lisäksi kehittämishankkeilla pyritään löytämään, kehittämään ja testaamaan käytännössä entistä tehokkaampia ja kustannuksiltaan kohtuullisia menetelmiä ja malleja, joilla voidaan mahdollisimman tehokkaasti vähentää kielteisiä ympäristövaikutuksia.

Edellä mainitut valinnat ovat linjassa Itämeren ja sisävesien suojelun toimenpideohjelman tavoitteiden kanssa. Sen sijaan em. ohjelmassa esitetty umpikassitekniikka on osoittautunut

kalliiksi ratkaisuksi, jonka tekninen toimivuus ei ole täyttänyt siihen asetettuja odotuksia. Tietyissä tapauksissa myös vaatimukset ns. parhaan käyttökelpoisen tekniikan käytöstä ovat osoittautuneet taloudellisesti erittäin kalliiksi, kun ne suhteutetaan niillä saavutettaviin usein vähäisiin myönteisiin ympäristövaikutuksiin. Näistä syistä näille painotuksille pyritään löytämään vaihtoehtoja kuten em. ravinteiden poistaminen vesistöistä kalastamalla.

Toimintaohjelman toimin pystytään vaikuttamaan ympäristöongelmiin mm. tukemalla toimenpiteitä, joilla vesistöistä poistetaan kalastuksen yhteydessä ravinteita ja kehitetään kalanjalostuksen yhteydessä syntyneiden jätteiden hyötykäyttöä. Ohjelman avulla pyritään investoinneilla hylkeenkestäviin pyydyksiin ja muita esim. karkotusmenetelmiä kehittämällä tilanteeseen, jossa ammattikalastajat ja vesiviljely-yrittäjät sekä hylkeet voisivat elää merialueilla rinnakkain.

8) Ympäristöselostuksen valmistelu ja vaihtoehtojen valinta

Ympäristöselostuksen valmistelu

A) Maa- ja metsätalousministeriö informoi alueellisia ympäristökeskuksia 7.7.2006 toimintaohjelman 2007–2013 ympäristöarvioinnin käynnistämisestä. Samalla niiltä pyydettiin kommentteja toimintaohjelmaan ja asiakirjaan, jossa oli esitetty alustavia ajatuksia ympäristöselostuksen sisällöstä. Määräaikaan 19.7.2006 mennessä viisi alueellista ympäristökeskusta antoi kommenttinsa.

B) Maa- ja metsätalousministeriö ilmoitti virallisessa lehdessä 21.7.2006, että toimintaohjelman ympäristöselostuksen laatiminen on aloitettu. Samalla ilmoitettiin, että toimintaohjelman ja ympäristöselostuksen luonnokset ovat yleisön nähtävillä ja kommentoitavana internetissä maa- ja metsätalousministeriön sivuilla sekä ministeriön ilmoitustauluilla 21.7.–31.8.2006 välisen ajan. Samalla informoitiin koko valmisteluprosessin suunnitellusta aikataulusta.

C) Osana toimintaohjelman ennakoarvointiin liittyvää seminaaria 31.8.2006 järjestettiin kuulemistilaisuus myös toimintaohjelman ympäristöselostuksen osalta. Tilaisuuteen oli kutsuttu elinkeinokalatalouden yrittäjien, järjestöjen, hallinnon ja tutkimuksen edustajia sekä ympäristöministeriön, Suomen ympäristökeskuksen sekä alueellisten ympäristökeskusten edustajat. Seminaarin yhtenä asiakohtana käytiin keskustelu toimintaohjelman ympäristöarvioinnin vaatimuksista ja keskeisestä sisällöstä. Seminaarin yhteydessä maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöviranomaisten edustajat kävivät erillisessä palaverissa läpi ympäristöselostuksen vaatimuksia ja sisältöä. Ympäristöselostus on viimeistelty valmistelun yhteydessä saatujen ympäristö- ja kalataloushallinnon sekä elinkeinokalatalouden järjestöjen kommenttien pohjalta.

D) Ympäristöselostusta koskeva luonnos oli osana toimintaohjelmaa laajalla lausuntokierroksella loka-marraskuussa 2006. Lausuntoja pyydettiin noin 50 taholta, joiden joukossa olivat mm. ympäristöministeriö, Suomen ympäristökeskus ja Suomen luonnonsuojeluliitto.

Lausuntoja saatiin yhteensä 29. Lausunnot olivat pääosin myönteisiä ja niissä esitettiin toimintaohjelmaan vain vähän lähinnä teknisiä muutoksia. Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus olivat tyytyväisiä ympäristöselostukseen ja siihen, miten ympäristöasiat on otettu huomioon toimintaohjelmassa. Ainoastaan Suomen luonnonsuojeluliitto esitti merkittävää kritiikkiä ympäristöselostukseen. Yleisesti luonnonsuojeluliitto halusi rajoittaa ammattikalastusta mahdollisimman paljon ja selvät tavoiteluvut sille, kuinka monta ammattikalastajaa ja vesiviljelylaitosta Suomessa tulisi olla. Koska tällaisia lukuja ei voida

esittää ja koska toimintaohjelman tavoitteena on kehittää kannattavaa kalataloutta kalakantojen kestävästä käytön periaatteiden mukaisesti, em. kommentit eivät johtaneet merkittäviin tekstimuutoksiin.

E) Ympäristöselostus on hyväksytty Manner-Suomen osalta valtioneuvostossa 22.2.2007 osana Suomen elinkeinokalatalouden toimintaohjelmaa 2007–2013 koskevaa esitystä. Valtioneuvoston hyväksynnästä on julkaistu maa- ja metsätalousministeriön tiedote ja toimintaohjelma, joka sisältää SEA direktiivin (2001/42/EY) artiklassa 9 mainitut asiakohdat, julkaistiin maa- ja metsätalousministeriön internet-sivuilla. Toimintaohjelman Ahvenanmaata koskeva osa on hyväksytty Ahvenanmaan maakunnan hallituksessa 8.3.2007.

Vaihtoehtojen valinta

Toimintaohjelman toteuttamisen kannalta on käytännössä kaksi vaihtoehtoa: sen toteuttaminen tai toteuttamatta jättäminen. Toimintaohjelman toteuttamatta jättäminen ei ole realistinen vaihtoehto. Tällöin on olennaista verrata toimintaohjelman arvioituja vaikutuksia nykytilaan. Kaikissa toiminnoissa ja hankkeissa, joita toimintaohjelmasta toteutetaan, pyritään minimoimaan toimien ympäristön kannalta kielteiset vaikutukset ja tukemaan niiden ympäristön kannalta myönteisiä vaikutuksia. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että toimintaohjelman ja sen mukaisten tukien avulla parannetaan yritysten nykyisiä edellytyksiä ottaa käyttöön ympäristöystävällistä tekniikkaa ja investoida muihin ympäristöystävällisiin toimiin. Lisäksi pyritään vähentämään ympäristönsuojelusta aiheutuvien kalatalouden elinkeinotoimintaa rajoittavien vaatimusten vaikutuksia elinkeinokalatalouteen.

Toimintaohjelmaa laadittaessa on tehty käytännön valintoja lähinnä vesiviljelyn vesistöjen kuormituksen vähentämiseen liittyvien tavoitteiden ja toimenpiteiden osalta. Kun toimintaohjelman painotuksia verrataan Itämeren ja sisävesien suojelun toimenpideohjelman vastaaviin, keskeisin ero on se, että toimintaohjelmassa painotetaan ekologisen näkökulman lisäksi elinkeinotoiminnan taloudellista ja sosiaalista kestävyyttä.

9) Toimintaohjelman ympäristövaikutusten seuranta ja arviointi

Toimintaohjelman ympäristövaikutusten seuranta toteutetaan osana tavoitteiden saavuttamisen arviointia. Väliarvioinnin yhteydessä teetetään toimintaohjelman ympäristövaikutuksista erilliselvitys, jonka perusteella sen ympäristöpainotuksia tarvittaessa muutetaan. Toimintaohjelman seurantajärjestelmässä (EKTR-rekisteri) kerätään tietoa toteutumisen ja tavoitteiden saavuttamisen kannalta keskeisten indikaattorien osalta. Seuraavien seurantaindikaattoreiden avulla kerätään ympäristövaikutusten arvioinnin kannalta olennaista tietoa:

- ammattikalastuksen kohdelajien kantojen tila
- elinkeinokalatalouden ja vesiviljelyn vesistöihin kohdistuva kokonaiskuormitus suhteutettuna kokonaistuotantoon ja vesien kokonaiskuormitukseen
- elinkeinokalataloudelle vahinkoja aiheuttavien suojeltujen eläinten kantojen kehitys
- ympäristöystävällisten hankkeiden lukumäärä

10) Yhteenveto

Suomen elinkeinokalatalouden toimintaohjelman avulla tuetaan taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestävästä ja kannattavasta yritystoiminnasta. Toimintaohjelman varoista tuettavan yritystoiminnan ympäristövaikutukset ovat pääosin myönteisiä. Elinkeino tuottaa kuluttajien tarpeisiin terveellisiä ja turvallisia elintarvikkeita. Elinkeino toiminta vaikuttaa myönteisesti työpaikkojen säilymiseen ja uusien syntymiseen koko maassa, myös harvaanasutuilla alueilla. Toimintaohjelman varoista tuettavan yritystoiminnan kielteiset ympäristövaikutukset ovat vähäiset ja ne liittyvät lähinnä yritystoiminnan vesistöille aiheuttamaan ravinnekuormitukseen. Kalakantojen kestävä kalastaminen sitä vastoin poistaa vesistöistä

merkittäviä määriä ravinteita uhkaamatta kalakantojen uusiutumiskykyä. Kun näitä lukuja verrataan toisiinsa, voidaan todeta, että elinkeinokalatalouden yritystoiminnan kokonaisvaikutukset vesistöihin ovat selvästi myönteiset.

Toimintaohjelman toteuttamisen tavoitteena on, että tuettavan toiminnan myönteiset ympäristövaikutukset ovat mahdollisimman suuret. Toimintaohjelmassa on myös esitetty toimenpiteet ja valinnat, miten sen varoista tuettavan elinkeinotoiminnan kielteiset ympäristövaikutukset pyritään pitämään mahdollisimman vähäisinä. Toimintaohjelman varoista rahoitettavat toimet jäisivät suurelta osin toteuttamatta, mikäli ohjelmaa ei toteutettaisi. Näin ollen voidaan todeta, että Suomen elinkeinokalatalouden toimintaohjelman 2007–2013 toteuttamisella on kokonaisuutena merkittävä myönteinen vaikutus ympäristöön.

Liite II: Miljökonsekvensbedömning – Åland

EuroFutures

**Miljökonsekvensbedömning av
*Fiskeprogrammet Åland 2007-2013***

**Strategisk miljökonsekvensbeskrivning
15 februari 2007**

Förord

Sedan 1995 har Åland som medlem i Europeiska Unionen arbetat med utvecklingsprogram med stöd från EU. Det åländska programmet Fiskeriprogrammet för åren 2007-2013 ingår i det finska nationella programmet, och fokuserar på insatser som skall trygga ett ekonomiskt lönsamt yrkes- och binäringsfiske, befrämja lönsam verksamhet inom vattenbruk, fiskförädling och partihandel, utveckla den gemensamma infrastrukturen och samarbetet inom fiskerisektorn samt befrämja livskraften i de regioner som i hög grad är beroende av fiskerinäringen.

Nytt den här gången är att varje program, enligt EU:s direktiv och nationell lagstiftning, skall miljöbedömas. Syftet med en sådan strategisk miljökonsekvensbedömning är att integrera relevanta miljöaspekter i programmet så att en hållbar utveckling främjas. Ett steg i bedömningen är att utarbeta en konsekvensbeskrivning (MKB).

EuroFutures har fått i uppdrag att utarbeta en MKB för Ålands fiskeprogram. Uppdragsgivare är Ålands landskapsregering. Arbetet bygger på förslaget till program, miljöhandlingsprogrammet 2005-2008 när det gäller beskrivningen av relevanta miljöfrågor samt genomförda samråd. Det bör noteras att MKB fokuserar frågor om hälsa och miljö. Det är således inte en generell konsekvensanalys av programmet.

Kontaktperson hos uppdragsgivaren Ålands landskapsregering är Olof Karlsson. Utkastet till MKB är utarbetat av Hallgeir Aalbu.

EuroFutures, 15 februari 2007

Innehåll

FÖRORD	109108
INNEHÅLL	110409
1. SAMMANFATTNING	111410
2. BAKGRUND	113412
2.1 OM UTVECKLINGSPROGRAM OCH SAMRÅD	113412
2.2 NÄRMARE OM MILJÖBEDÖMNINGARS SYFTEN OCH FUNKTION	113412
3. MÅL OCH STRATEGIER PÅ MILJÖOMRÅDET	114413
3.1. INTERNATIONELLA MILJÖMÅL – GÖTEBORGSSTRATEGIN	114413
3.2. ÅLANDS MILJÖMÅL.....	115414
4. MILJÖFÖRHÅLLANDEN I PROGRAMOMRÅDET	115414
4.1 ÅLANDS KARAKTERISTISKA MILJÖFÖRHÅLLANDEN	116415
4.2 MILJÖPROBLEM	116415
4.3 LUFT	117416
4.4 VATTEN	117416
4.5 MARKANVÄNDNING	118417
5. FISKEPROGRAMMET 2007-2013	121420
5.1 PROGRAMMETS MÅL OCH INSATSONRÅDEN	121420
5.2 SAMBAND TILL ANDRA PROGRAM OCH PLANER	122421
6. AVGRÄNSNING	123422
6.1 GENERELLA KRITERIER FÖR AVGRÄNSNING.....	123422
6.2 AVGRÄNSNING FÖR DETTA PROGRAM.....	124423
6.2.1 <i>Programmets karaktär</i>	124423
6.2.2 <i>Skärningspunkter mellan programmet och miljöfrågorna</i>	125424
7. BETYDANDE PÅVERKAN, SKADEFÖREBYGGANDE OCH UPPFÖLJNING	126425
7.1 NOLLALTERNATIV	126425
7.2 BETYDANDE PÅVERKAN	126425
7.3 ÅTGÄRDER FÖR FÖREBYGGANDE OCH FÖR UPPFÖLJNING.....	127426
7.3.1 <i>Skadeförebyggande och positiv förstärkning</i>	127426
7.3.2 <i>Uppföljning och korrigerande åtgärder</i>	127426
8. INTEGRATION OCH MOTIV	128427
9. METODER OCH OSÄKERHETER	129428

1. Sammanfattning

Programmet kommer inte att leda till betydande negativ miljöpåverkan

EU:s regionalpolitik grundar sig på program som underlag för fördelning av medel till olika åtgärder och projekt. Program för 2007-2013 utvecklas bl a med stöd av en miljöbedömning, som redovisas i denna miljökonsekvensbeskrivning för det Åländska fiskeprogrammet.

Den långsiktiga övergripande målsättningen för den åländska fiskerinäringen är att fiskerinäringen fungerar lönsamt och effektivt, att fiskbestånden är i gott skick och nyttjas på ett hållbart, mångsidigt och effektivt sätt, att på Åland fångad och odlad fisk förädlas lokalt inom landskapet till hälsosamma och trygga livsmedel av hög kvalitet utgående från marknadens krav, behov och förväntningar, och att näringen bedrivs på ett företagsmässigt och miljömässigt långsiktigt och ansvarsfullt sätt som en allmänt uppskattad och accepterad del av det åländska näringslivet.

Ålands fiskeprogram innehåller fem insatsområden, i enlighet med EU-lagstiftningen rörande fiskerifonden och med Finlands fiskeprogram. De fyra första insatsområdena beskriver programmets innehåll, medan det femte är teknisk stöd till implementeringen av programmet. De fyra insatsområdena innehåller insatser för

- nyrekrytering av unga fiskare, förbättrad arbetssäkerhet, produktkvalitet och -hygien samt nya selektiva och sälsäkra redskap och fiskemetoder
- förbättrad hygien och produktkvalitet samt nya innovativa och miljövänliga produktionsmetoder
- utveckling av infrastruktur och samarbete mellan de olika aktörerna inom fiskerisektorn
- utveckla livskraften i de regioner som i hög grad är beroende av fiskerinäringen.

Programmet innehåller inte närmare beskrivning av projekt, vilket är normalt eftersom sådana ansökningar kommer först i genomförandet. Det innebär att programmets konkreta verkningar inte kan förutses i detta skede. Urvalet av insatsområden kan dock peka på typiska verkningar, som kan utvärderas t.ex. i förhållande till regionens karakteristiska miljö, dess hot och mål.

Slutsatsen är att programmets genomförande *inte* kan antas leda till en betydande negativ miljöpåverkan. Det finns dock en risk för negativa miljökonsekvenser liksom en möjlighet till positiva. Slutsatsen är således beroende av hur miljöhänsyn fortsatt integreras i programmets fullföljande, huvudsakligen i prövningen av projekt.

Integration av miljöhänsyn i programmet

I landskapet Åland är fiskodlingen en av de större miljöpåverkande verksamheterna tillsammans med jordbruk, biltrafik, färjtrafik, livsmedelsindustri, energiproduktion, avfallshantering samt utsläpp av avloppsvatten från bosättning, industri och turismverksamhet.

Miljöproblem och miljövärden har uppmärksammas löpande i programmet och finns med i beskrivningen av regionen såväl som i de principer som skall styra programgenomförandet.

En stor del av programmets ekonomiska medel skall gå till projekt inom fiskodlingen, något som – om de rätta projekten genomförs - kan medverka till en förbättrad miljösituation. Några konkreta urvalskriterier eller rutiner för projekturval finns emellertid inte med i programmet. Eftersom den slutliga utformningen av programmets genomförande bestäms i senare skede, dels nationellt och dels av den regionala genomförandeorganisationen, kan denna brist i programmet dock läkas. I besluten om programmet bör man därför ge uttryck för sådant uppdrag till den regionala genomförandeorganisationen, för att ge den styrning som behövs för att undvika betydande negativa och förstärka positiva miljöeffekter så att syftet med reglerna om miljöbedömning iakttas.

Åtgärder för uppföljning av eventuella miljökonsekvenser

Med slutsatsen att det inte är fråga om betydande negativ miljöpåverkan krävs inte uppföljning enligt reglerna om miljöbedömning.

En styrning av programmets genomförande bygger på att konkreta miljömål för programmet utvecklas, liksom konkreta kriterier för urval av projekt och indikatorer som ger stöd för miljömässig utvärdering.

Samråd med berörda organisationer och myndigheter

Samråd kring behovsbedömning och avgränsning för miljöbedömning skedde den 4 januari 2007. På samrådsmötet deltog representanter från Ålands fiskare r.f, Ålands Fiskodlarförening r.f., Ålands Landskapsregering, Tidningen Åland och en miljökonsult. Ett samrådsprotokoll är upprättat av Landskapsregeringens Fiskeribyrå.

Förslag till operativt program för den åländska fiskerinäringen, daterat 12.12.2006, och preliminär MKB, daterad 15.01.2007, offentliggjordes genom annons i Nya Åland och tidningen Åland den 16.1.2007 och har funnits tillgängliga hos Ålands landskapsregerings registratörskontor och på landskapsregeringens hemsida. Inbjudan att lämna synpunkter riktades till berörda myndigheter och kommuner, allmänheten och organisationer. Synpunkter skulle lämnas senast den 8 februari 2007 till Ålands landskapsregering.

Inom utsatt remisstid har endast ett utlåtande inlämnats i avseende på förslaget till MKB och totalt nio yttranden i avseende på förslaget till operativt program. Huvudsakligen har synpunkter framförts om vattenbrukets roll och de osäkerhetsfaktorer som finns i avseende på de framtida utvecklingsmöjligheterna, komplettering av programmets mål och strategier i avseende på miljö- och hållbarhetsaspekter, inkludering av systemvillkor för hållbar utveckling samt i avseende på implementeringen av åtgärder rörande permanent upphörande av fisket. Invändningarna har föranlett att programmet till vissa delar har kompletterats och förtydligats. Miljöaspekterna finns nu med på ett tydligare sätt både när det gäller målsättningar, urvalskriterier och uppföljningsansvar.

2. Bakgrund

2.1 Om utvecklingsprogram och samråd

Sedan 1995 har Åland som medlem i Europeiska Unionen arbetat med EU-program för utveckling av näringar och regioner. Programperioden 2007-2013 planeras nu och proceduren förutsätter enligt krav från EU en miljöbedömning (environmental assessment). Detta dokument är en strategisk miljökonsekvensbeskrivning (MKB, environmental report "SEA") av det Åländska fiskeprogrammet 2007-2013.

Detta dokument – miljökonsekvensbeskrivning (MKB) – är en del av resultatet av integreringen. Frågor som behandlats är om genomförandet av det nya programmet kan få en betydande miljöpåverkan – positiv och negativ – och hur miljöhänsyn kan beaktas i programmet.

Ett utkast till MKB har utgjort underlag för samråd om programmets troliga konsekvenser för hälsa och miljö samt hushållning med resurser. Samråden har riktat sig till berörda myndigheter, den berörda allmänheten och organisationer som tar till vara miljöintressen. Syftet med samråd är att ge insyn i och möjliggöra granskning av underlag och slutsatser. Dokumentation om samråd finns att tillgå hos Landskapsregeringen. Hur synpunkter från samråd och slutsatser i MKB-dokumentet har beaktats i regionens ställningstagande till programmet redovisas i en så kallad särskild sammanställning, som skall offentliggöras när programansvariges beslut har fattats.

2.2 Närmare om miljöbedömningars syften och funktion

För EU gäller ett gemensamt direktiv om miljöhänsyn i vissa planer och program¹. Ålands lagting har infört direktivet i sin lagstiftning genom beslut LTB 27/2006. Hänvisningar sker med beteckningen "Landskapslagen".

I EU-direktivet anges följande syften med miljöbedömningen:

1. Främja långsiktiga och hållbara beslut.
2. Skapa öppnare beslutsprocesser.
3. Gynna företag genom att skapa konsekventa ramar.

Dessa syften skall nås med hjälp av följande krav:

- Långsiktiga beslut skall bygga på effektiva lösningar, där alternativa möjligheter undersökts och de gjorda valen motiveras, vidare skall säkerställas att skadeförebyggande åtgärder genomförs, genomförandet skall följas upp och korrigerande åtgärder vidtas om oförutsedda negativa verkningar uppstår.
- Beslutsprocessen skall bli öppnare med hjälp av samråd i tidigt skede med olika myndigheter med miljöansvar, en öppen granskning av förslag, där myndigheter och allmänheten får delta, samt beslutsfattarens ansvar att beakta synpunkter från samråd och motivera sina ställningstaganden.
- Konsekventa ramar för företagen kan skapas med hjälp av integration av miljöhänsyn i tidigt skede i samtliga relevanta beslutsprocesser, så att planeringsförutsättningarna är kända från början och miljökraven likartade i alla regioner, samt genom uppföljning

¹ Direktiv 2001/42/EG om bedömning av vissa planer och programs miljöpåverkan

och korrigering av misstag, där alla företag är medansvariga för sina miljökonsekvenser. Detta ligger i linje med företagets ordinarie egenkontrollansvar.

En MKB skall – så långt det är relevant och rimligt – identifiera, beskriva och bedöma den betydande miljöpåverkan som kan uppstå för t.ex. människors hälsa, biologisk mångfald, landskap, kultur, klimat och materiella tillgångar. Det gäller både negativa och positiva konsekvenser. (Landskapslagens 1 §.)

Proceduren för miljöbedömning omfattar följande moment:

- **Behovsbedömningen** (screening) där den programansvarige myndigheten analyserar de formella kriterier som utlöser krav på miljöbedömning. (Landskapslagens 3 § 2 st jämförd med direktivets artikel 3.2.) För program som detta skall det enligt direktivet alltid finnas en MKB, även om det inte förutses betydande negativa miljökonsekvenser.
- **Avgränsningen** (scoping) där programansvarige myndigheten i samråd med myndigheter som kan vara berörda eller som kan antas ha kännedom om fakta av någon betydelse för bedömningen analyserar vilka miljöparametrar och alternativ som är relevanta att behandla. Envar har rätt att delta och lämna synpunkter. (Landskapslagens 9 §.)
- **Bedömning** (assessment) – utredning och analys – av programmets betydande miljöpåverkan, av rimliga alternativ samt av behövliga åtgärder för att motverka skador och förstärka positiva verkningar och för att följa upp. (Landskapslagens 2 § 2 st, 4 och 5 §§.)
- **Granskning** (review) av myndigheter och allmänheten av förslag till program och MKB. Efter samrådet görs behövliga revideringar och kompletteringar. (Landskapslagens 11 § 2 st.)
- **Beslut** om programmet, varvid MKB och synpunkter från samråd beaktas. (Landskapslagens 1, 2 och 12 §§.)
- **Offentliggörande** av motiv till den valda utformningen av programmet, med en beskrivning av hur integreringen av miljöhänsyn har gått till samt hur synpunkter från samråd och MKB har beaktats. (Direktivets artikel 9.)
- **Uppföljning** (monitoring) av hur programmet genomförs, med avseende på väsentliga positiva och negativa verkningar för hälsa, miljö och resurshushållning. (Direktivets artikel 10.)

3. Mål och strategier på miljöområdet

3.1. Internationella miljömål – Göteborgsstrategin

Till följd av översynen av den EU-strategi om hållbar utveckling som lades fram av kommissionen 2004 och på grundval av kommissionens meddelande *Om översyn av strategin för en hållbar utveckling – Handlingsram* från december 2005 samt bidragen från rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén m.fl., har Europeiska rådet antagit en ambitiös och omfattande strategi för hållbar utveckling för det utvidgade EU. Den bygger vidare på strategin som Europeiska rådet antog i Göteborg 2001.

Det övergripande syftet är att fastställa och utveckla åtgärder, så att EU kan få till stånd en ständig förbättring av livskvaliteten både för nuvarande och kommande generationer. Medlet är att inrätta hållbara samhällen som kan förvalta och använda resurserna på ett effektivt sätt

samt utnyttja ekonomins ekologiska och sociala innovationspotential samtidigt som välfärd, miljöskydd och social sammanhållning säkerställs. Med tanke på allt sämre tendenser på miljöområdet och EU:s ekonomiska och sociala utmaningar i kombination med nya konkurrenstryck och nya internationella åtaganden, anges i EU:s strategi för hållbar utveckling sju huvudutmaningar och motsvarande målsättningar, operativa mål och insatser. Den framtida utformningen och det framtida genomförandet av dessa kommer att styras av nedanstående principer:

- *Klimatförändringar och ren energi*: Att begränsa klimatförändringarna och de kostnader och negativa följder som de medför för samhället och miljön.
- *Hållbar transport*: Se till att våra transportsystem motsvarar samhällets ekonomiska, sociala och miljömässiga behov samtidigt som deras önskade verkningar på ekonomin, samhället och miljön minimeras.
- *Hållbar produktion och konsumtion*: Att främja hållbara konsumtions- och produktionsmönster.
- *Bevarande och förvaltning av naturresurser*: Att förbättra förvaltningen av naturresurserna och undvika överexploatering av dessa, och därvid erkänna värdet av ekosystemtjänster.
- *Folkhälsa*: Att främja en god folkhälsa på lika villkor och förbättra skyddet mot hälsorisker.
- *Social integration, demografi och invandring*: Att skapa ett socialt integrerat samhälle med solidaritet mellan och inom generationerna samt att säkra och öka medborgarnas livskvalitet som en nödvändig förutsättning för individens varaktiga välbefinnande.
- *Globala utmaningar när det gäller fattigdom och hållbar utveckling*: Att aktivt främja hållbar utveckling i hela världen och se till att Europeiska unionens interna och externa politik är förenlig med en global hållbar utveckling och med unionens internationella åtaganden².

3.2. Ålands miljömål

Ålands miljömål är förankrade i landskapslagen 2001:30 om miljöskydd och miljötillstånd och i Miljöhandlingsprogram för Åland 2005-2008.

Målsättningen för all verksamhet i landskapet är hållbar utveckling, dvs. en utveckling som på samma gång är ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbar. De övergripande miljömålen är:

1. Utsläppen och halterna av skadliga substanser samt skadlig påverkan (miljöföroreningar) måste begränsas till icke-skadliga nivåer.
2. Människans verksamheter får inte leda till biologisk utarmning och minskning av den biologiska mångfalden.
3. Förnyelsebara resurser skall återföras till kretsloppet och får inte användas i snabbare takt än de hinner nybildas.
4. Icke-förnybara resurser måste nyttjas på ett sådant sätt att bristsituationer inte uppstår.

4. Miljöförhållanden i programområdet

Enligt Landskapslagens 2 och 4 §§ skall en MKB beskriva miljöförhållanden med avseende på människor, djur, växter, mark, vatten, luft, klimat, landskap, materiella tillgångar och

² Översyn av EU:s strategi för hållbar utveckling – Förnyad strategi: Europeiska Unionens Råd: 10117/06: Bryssel

kulturarv, även med beaktande av samspelet mellan dessa faktorer. I detta kapitel sammanfattas förhållanden som bedömts mest relevanta för programmet. Beskrivningen är hämtad från Miljöhandlingsprogram för Åland 2005-2008 (23 augusti 2005) och Nationell strategisk plan för fiskerinäringen inom landskapet Åland 2007-2013 (13 mars 2006).

4.1 Ålands karakteristiska miljöförhållanden

Åland är ett typiskt skärgårdslandskap som naturkrafterna en gång format och fortfarande formar. Naturen är kontrastrik och omväxlande. Havet och insjöarna utgör en så gott som ständig bakgrund, vilket ger landskapsbilden ett högt skönhetsvärde.

Åland är rikt på olika typer av vatten. Merparten av de åländska havsvikarna och sjöarna är grunda. Förutom hav och skärgård finns många små myrar och drygt 120 insjöar. Ålands djupaste sjö, Vargsundet är ca 32 meter djup.

En stor del av landytan består av kala berg som ibland höjer sig mycket brant ur havet. Höjdskillnaderna är dock generellt små. I de norra delarna av Åland är terrängen mer kuperad än i de södra delarna. Den högsta punkten, Orrdalsklint i Saltvik, ligger 129 meter över havsytan.

Mellan bergen, havsvikarna och insjöarna finns en mosaik av åkermark och ängar blandade med större eller mindre skogspartier. Jordbruket och boskapsskötseln har satt sin prägel på jordmånen och växtligheten, och det är detta tillsammans med skärgårdsnaturen som utgör grunden för den åländska naturbilden. Då det åländska jordbruket är relativt småskaligt har detta lett till ett synnerligen omväxlande landskap. Det forna jordbruket med traditionella arbetsmetoder gynnade på så sätt variationen i landskapet och därigenom den biologiska mångfalden.

Boskapsskötseln är den markanvändningsform som kraftigast inverkat på den åländska naturens utformning. Får har i alla tider betat holmar och skär medan nötkreatur och hästar har betat mer produktiva områden, ofta intill bebyggelse. Lövängarna, de öppna slätterängarna, hagmarkerna och strandängarna har uppkommit som ett direkt resultat av djurhållningen.

Åland tillhör den kalltempererade klimatzonen vilket gör att naturmiljön är känslig för föroreningar. Den största delen av jordytan och sjöarna är näringsfattiga och drabbas därför lätt av försurning. Även en relativt måttlig belastning kan få betydande negativa miljöeffekter. Återhämtningen från olika typer av miljöskador sker därtill relativt långsamt.

4.2 Miljöproblem

I landskapet Åland är de större miljöpåverkande verksamheterna fiskodling, jordbruk, biltrafik, färjtrafik, livsmedelsindustri, energiproduktion, avfallshantering samt utsläpp av avloppsvatten från bosättning, industri och turismverksamhet.

Hittills har tillsyn fokuserats på fiskodlingar, avfallsdeponier, kompostanläggningar, större avloppsreningsanläggningar, bevattningsverksamheter, muddringar, täktverksamheter, sanering av förorenad mark, djurgårdar och hamnar.

Faktorer av speciell relevans för fiskerinäringen är bl.a.:

- utsläpp av närsalter (övergödning),
- förekomster av miljögifter och andra främmande ämnen,

- hållbart nyttjande av de biologiska resurserna,
- intressekonflikter när det gäller exploatering och påverkan på vattenmiljön,
- skador orsakade av gråsäl och storskarv,
- klimatutvecklingen.

Det åländska fisket är i huvudsak ett kustnära fiske, och huvuddelen av fångsterna som landas på Åland består av sik, gös och abborre, dvs. sötvattensarter där det inte finns behov av att reglera fiskeansträngningen.

Av miljöskäl är det restriktioner på export av Östersjöfisk och återhållsamhet när det gäller konsumtionen rekommenderas. Åländska fartyg driver emellertid bara i begränsad grad med havsfiske och påverkas således bara i begränsad grad av restriktionerna.

4.3 Luft

Föroreningar av luftmiljön härrör i första hand från källor utanför Åland. Detta drabbar den åländska miljön främst genom försurning av mark och vatten genom nedfall av surt regn. Lantbruket har dock vissa negativa effekter på luftmiljön genom det ammoniumläckage som sker i samband med hanteringen av gödsel och urin inom djurhållningen.

-
- Luftkvaliteten på Åland är dock relativt god. Nedfallet av svavel- och kväveföreningar samt den sura nederbörden har minskat. De beräknade halterna av sot, kväve- och svaveldioxid underskrider gällande gränsvärden. Mängden partiklar i luften har inte undersökts, men torde understiga EU:s gränsvärde. Det finns dock lokala belastningskällor såsom bil- och färjtrafiken där behov av insatser finns för att luftkvaliteten skall förbättras. Det bör noteras att deposition av kväve från luften till vattenmiljön är större än de landbaserade kväveutsläppen till vatten.

En stor del av luftföroreningarna kommer från förbränning. Lätt brännolja utgör en betydande del av Ålands energiförbrukning. För de förnybara energikällornas del utgör användning av biobränslen, bergvärme och vindkraft den stora potentialen.

4.4 Vatten

- En frisk och ren vattenmiljö är av grundläggande betydelse för Åland. Det gäller befolkningens välbefinnande och trivsel, det är en förutsättning för artrikedomen och mångformigheten i miljön som helhet liksom för fiskerinäringens och turismens utvecklingsmöjligheter. Vattendragen i de inre delarna av skärgården och fasta Ålands vikar är speciellt känsliga. De lokala belastningskällornas betydelse är störst i skärgårdarnas inre vatten, p.g.a. det sämre vattenutbytet.

-
- Den totala fosforbelastningen i de åländska vattnen var år 2000 drygt 50 ton per år och kvävebelastning ca 540 ton per år, vilket utgör ca hälften av belastningen vid 1980-talet. Jordbruket (djurhållningen och växtodlingen) står idag för knappt en femtedel av fosfatbelastningen och ca en fjärdedel av kvävebelastningen.

- Övervakning av vattenkvaliteten sker främst genom årligen återkommande provtagning av kemisk-fysikalisk vattenkvalitet och av förekomst av planktonalger inklusive blomningar av blågrönalger, genom undersökningar av bottenfauna och makrofyter samt genom undersökningar av belastningen via avrinningen från olika landområden.

-
- Den pågående övergödningen av vattenmiljön med näringsämnena fosfor och kväve samt miljögiftsbelastningen är ett allvarligt hot mot Ålands framtid. Exempel på försämringar i Östersjön ses bl.a. i algbloomningar i havsområdena runt Åland, ökande igenslamning av stränder med ettåriga trådalger, syrefria bottenar och förändringar i fiskförekomster.

• De lokala utsläppen av näringsämnena kväve och fosfor till de åländska vattenområdena härstammar främst från fiskodling, jordbruk och bosättning. De lokala belastningskällorna har störst betydelse i skärgårdarnas inre vatten, p.g.a. det sämre vattenutbytet.

Depositionen från luften till vattenmiljön är stor. En del av nedfallet av kväve härstammar från fartygstrafiken till och från Åland. Även bakgrundsbelastningen av näringsämnen från Östersjön, via havsströmmar, är troligtvis betydande även om dess storlek för Ålands del inte är känd. En trend mot minskade utsläpp kan ses vad gäller de flesta utsläppskällorna. Förbättringar i vattenmiljön sker dock relativt långsamt då utsläppen minskar, bl.a. beroende på läckage av näringsämnen som upplagrats i sedimenten.

Utsläppen av miljögifter från Åland har varit relativt små, på grund av låg industrialiseringsgrad. Utsläpp till vatten har dock skett vid exempelvis användning av bekämpningsmedel, giftig antipåväxtfärg på båtbottnar och felaktig hantering av farligt avfall. Havsbotten över stora områden har i vissa fall ansamlat sediment med höga tungmetallhalter. Tungmetallerna kommer dock till största delen från källor utanför Åland. Fisk från Östersjön har upplagrade miljögifter i sådan omfattning att konsumtion på individnivå bör ske i begränsad omfattning.

De begränsade och för ingrepp känsliga tillgångarna på sötvatten behöver särskilt uppmärksammas, med tanke på deras betydelse för vattenförsörjning och biologisk mångfald. Grundvattnet är sårbart på grund av sprickbildningen i berggrunden med risker för bl.a. saltvatteninträngning. Flera av Ålands sjöar är i ett internationellt perspektiv unika med höga skyddsvärden, men några har inte längre samma värde på grund av utsläppen från bebyggelse.

Som en följd av övergödningen har massförekomster av alger, med eller utan toxinproduktion, begränsat sjöars användning för bl.a. vattenförsörjning, rekreation och kräftfiske. Genom åtgärder i avrinningsområden kan dock förbättringar i vattenkvaliteten åstadkommas.

Olje- och kemikalieutsläpp från fartyg kan få stora konsekvenser för naturen och näringslivet på Åland. I den förhållandevis kalla vattenmiljön i Östersjön bryts oljan ned långsamt. Även mindre, upprepade oljeutsläpp, inverkar negativt på vattenmiljön.

4.5 Markanvändning

Ca 75 % av Ålands landareal utgörs av skog. Skogsmarken består av en mosaik av skogstyper från karga hållmarker till högproduktiva lundar. Andelen lundar utgör anmärkningsvärda 14 % av momarksarealen, medan kärr utgör 4,5 %, myrar drygt 2 och mossarna ca 1 % av skogsmarken.

-
- Särskilt värdefulla *naturtyper* är bl.a. lövängar och naturbeten, som skapar en mängd biotoper för växter, svampar och djur. Den pågående igenväxningen av kulturlandskapet är därigenom ett allvarligt naturvårdsproblem. Uppskattningsvis flera hundra

arter som hör hemma i odlingslandskapet är utrotningshotade p.g.a. förändringarna i jordbruket. Lundar och lövängar på Åland är skyddsvärda även i ett internationellt perspektiv.

•

• Andra viktiga åländska naturtyper som skapas och upprätthålls av naturbete är bl.a. strandängar, kalkfuktängar och hagar. De åländska rikkärren är anmärkningsvärda även ur ett internationellt naturskyddsperspektiv, på grund av det stora antalet sällsynta arter av främst mossor, starr- och gräsartar samt orkidéer, som förekommer uteslutande i rikkärr. Eftersom de flesta av de åländska rikkärren idag är påverkade av skogsbruk, är det mycket angeläget att kvarvarande rikkärr skyddas.

•

• Dessutom finns ett stort antal skyddsvärda formationer och biotoper i naturmiljön såsom åsar av olika slag, sandstränder, sandöar, blockmarker, rasbranter, torvmarker av olika slag etc.

•

• För närvarande finns 44 naturreservat. Dessa utgör ungefär 1 % av Ålands totala landareal. När det föreslagna Natura 2000-programmet förverkligats, kommer ca 2600 hektar eller 1,8 % att vara naturskyddad. Därutöver finns i landskapets ägo ett antal ögrupper som i praktiken har funktionen av naturreservat. Vidare finns ett salskyddsområde och åtta fågelskyddsområden.

•

• Ett 80-tal arter av växter och djur och tio naturtyper har av landskapsregeringen förklarats som särskilt skyddsvärda. Detta ställer stora krav på uppmärksamhet, såväl av enskilda markägare som olika myndigheter, vid prövning och beslut om ändrad markanvändning.

•

• Hänsyn bör vidare tas till *naturresurser* som inte kan förnyas eller som förnyas mycket långsamt och som förekommer i begränsad omfattning inom landskapets gränser. Som sådana naturtillgångar kan nämnas sand, grus, morän och torv, men även odlingsbar jord.

•

• För det åländska *kulturmiljöarvets* del är bl.a. bevarandet av gamla bykärnor och hänsynstagande vid vägdragningar, så att landskapsbilden beaktas som en helhet, av stor betydelse.

•

• Förändringar i *jordbrukets* struktur och metoder har påverkat den biologiska mångfalden och därutöver även landskapsbilden. I ett markanvändningsperspektiv bör nämnas även det som enligt miljöprogrammet är typiskt för det åländska gårdsbruket, nämligen kompletterande bisysslor som t.ex. vattenbruk och gårdsbruksturism samt olika typer av landskapsvårdande verksamhet. Vidare det ömsesidiga förhållandet med livsmedelsindustrin, som byggt upp sin verksamhet kring lokalproducerade råvaror av god kvalitet. Ekologisk produktion har ännu inte marknadsmässiga förutsättningar. Traditionellt har jordbrukare även försett turismbranschen med logi; semesterstugor på landsbygden och i skärgården. Jordbrukets viktigaste roll för turismen kan enligt programmet dock vara att hålla ett öppet och attraktivt landskap.

•

• *Skogsbruk* bedrivs på nästan all skogsbevuxen mark och en stor del av Åland utgörs av skog, varav ca 40 % betraktas som produktiv (övrigt impediment). Landskapslagen om skogsvård från år 1998 och miljöcertifieringen av skogsbruket innebär större hänsyn till naturvärden, men artminskningen i de åländska skogarna förväntas fortsätta, på grund av en

fortsatt omvandling av naturskogar/bondskogar till skogsodlingar. Virkesförrådet bedöms öka medan avverkningen förväntas minska på grund av skattesystem och virkespriser.

-
- Landskapet Åland består av 6 757 öar och skär, varav 6 400 är större än 3 000 m². Ungefär 90 % av befolkningen bor på huvudön. Obebyggda *stränder* har emellertid under senare decennier minskat snabbt, med trenden att även holmar och större skär bebyggs. Särskilt värdefulla strandområden kan bevaras och markanvändningen kan regleras genom t.ex. beslut om naturskydd eller planläggning.

- Åland har genom låg grad av industrialisering relativt få *förorenade* markområden. Dock finns det områden som kan behöva undersökas mera och åtgärdas, exempelvis platser för träimpregnering, asfaltverk, bränslestationer, varv, hamnar och gamla avfallsdeponier. Avfallsdeponier har tidigare inrättats utan tillräcklig botten tätning och lakvattenbehandling, m.m. På grund av EU:s direktiv om avfallshantering, med strikta krav på skydd mot spridning av föroreningar, har 14 pågående deponier stängts och kommer att sluttäckas under de närmaste åren. Enbart en deponi kvarstår. Problem finns dock fortsatt med olagliga privata soptippar.

Kommunerna har genom sitt planmonopol ansvar för planeringen av bebyggelsen. Genom arbetet med kommunöversikter kan kommunerna precisera värden och definiera områden som på grund av sin natur, väntad bebyggelse, miljöolägenheter eller andra liknande omständigheter är i behov av bindande planläggning.

5. Fiskeprogrammet 2007-2013

5.1 Programmets mål och insatsområden

Enligt Landskapslagens 5 § 1 mom skall en MKB redovisa en sammanfattning av programmets innehåll. I detta avsnitt beskrivs programmets strategiska inriktning, dess mål, insatsområden och åtgärder. Vidare skall enligt 4 § 1 mom anges de ändamål – syften – som programmet eftersträvar.

Programmen för kommande period innehåller inte alltid förslag till konkreta aktiviteter. Investeringar och projekten förutsätts uppkomma i senare skede genom ansökningar. Det innebär att genomförandets konkreta verkningar delvis kan preciseras men delvis får överlämnas till kommande beslutsprocesser. I de delar programmet håller sig på en övergripande nivå blir således formuleringen av programmets mål (och ändamål), urvalskriterier för projekt och annan styrning av genomförandet, särskilt viktig för integreringen av miljöhänsyn. Denna fråga behandlas mera i följande kapitel om avgränsning.

Den långsiktiga övergripande målsättningen för den åländska fiskerinäringen är i linje med den vision som har formulerats för hela landet:

- alla delområden av fiskerinäringen fungerar lönsamt och effektivt inom hela landskapet,
- fiskbestånden är i gott skick och nyttjas på ett hållbart, mångsidigt och effektivt sätt,
- på Åland fångad och odlad fisk förädlas lokalt inom landskapet till hälsosamma och trygga livsmedel av hög kvalitet utgående från marknadens krav, behov och förväntningar,
- näringen bedrivs på ett företagsmässigt och miljömässigt långsiktigt och ansvarsfullt sätt som en allmänt uppskattad och accepterad del av det åländska näringslivet.

Ålands fiskeprogram innehåller fem insatsområden, i enlighet med EU-lagstiftningen rörande fiskerifonden och med Finlands fiskeprogram. De fyra första insatsområdena beskriver programmets innehåll, medan det femte är teknisk stöd till implementeringen av programmet. De fyra insatsområdena (åtgärdslinjerna) är:

- *Kust- och havsfiske:* Målet är att trygga ett ekonomiskt lönsamt yrkes- och binäringsfiske, speciellt inom det småskaliga kust- och skärgårdsfisket. Åtgärdsområden som prioriteras är nyrekrytering av unga fiskare, förbättrad arbetssäkerhet, produktkvalitet och -hygien samt nya selektiva och sälsäkra redskap och fiskemetoder. Åtgärdena är:
 - Definitivt upphörande av fisket
 - Tillfälligt upphörande av fisket
 - Investeringar ombord på fiskefartyg samt selektivitet.
 - Småskaligt kustfiske.
 - Socioekonomisk kompensation för förvaltningen av fiskeflottan.
- *Vattenbruk, beredning och saluföring av fiske- och vattenbruksprodukter:* Målet är att befrämja lönsam och konkurrenskraftig verksamhet inom sektorerna vattenbruk, fiskförädling och partihandel. Medfinansiering beviljas i första hand för åtgärder som

medför förbättrad hygien och produktkvalitet samt nya innovativa och miljövänliga produktionsmetoder. Åtgärderna är:

- Vattenbruk.
- Fiskförädling, handel och beredning.

- *Åtgärder av gemensamt intresse:* Medfinansiering för åtgärder som strävar till att utveckla infrastrukturen och samarbetet mellan de olika aktörerna inom fiskerisektorn och vilka stöder lönsam och konkurrenskraftig företagsverksamhet och optimal samhällsmässig nytta och ringeffekter. Åtgärder:
 - Gemensamma branschåtgärder.
 - Skydd och bevarande av den akvatiska floran och faunan
 - Fiskhamnar, mottagnings-, uppsamlings- och landningsplatser för fisk.
 - Marknadsbefrämjande åtgärder.
 - Pilotprojekt.

- *Hållbar utveckling av fiskeområden:* Medfinansiering för åtgärder som strävar till att över sektorgränserna befrämja och utveckla livskraften i de regioner som i hög grad är beroende av fiskerinäringen genom utökat samarbete, diversifiering och omstruktureringar.

5.2 Samband till andra program och planer

Enligt EU-direktivets bilaga 1.a skall en MKB redovisa ”programmets ... förhållande till andra relevanta planer och program”.

Det åländska fiskeprogrammet är en del av Finlands fiskeprogram och har därför samma struktur som detta, men med anpassningar utifrån de förutsättningar som gäller för Åland.

I programutkastet redovisas erfarenheterna från Ålands fiskeprogram 2000-2006. Man menar att förvaltningen av programmet fungerat på ett kostnadseffektivt sätt och att förändringar inte behövs. Det pekas dock på att en svag investeringsvilja i näringen har medfört att de reserverade strukturerarna inte har använts fullt ut.

Möjligheterna till samordning mellan fiskeprogrammet och övriga EU-finansierade utvecklingsprogram (för landsbygdsutveckling, konkurrenskraft och sysselsättning, gränsregionalt samarbete, transnationellt samarbete) beskrivs i programmet. De aktuella programmen har nyligen färdigställts i en preliminär form eller är under utarbetande. I flera fall kommer regionala anpassningar och planer att utarbetas i ett kommande skede. Detaljfrågor om avgränsningar och stödbarhet kommer att slutligt bestämmas först senare. Samspelet mellan olika program kan förändra förutsättningarna för att miljökonsekvenser uppstår.

Oavsett bedömningarna i denna MKB måste således frågan om miljöintegration och beaktande av risker för negativa verkningar liksom möjligheten till positiva verkningar fortsatt vara ett ansvar för genomförandeorganisationen. Detta följer av direktivets krav på uppföljning, som anger att övervakningen av den betydande miljöpåverkan som genomförandet av programmen kan leda till, skall ske för att tidigt kunna identifiera oförutsedd negativ påverkan och vidta lämpliga avhjälpande åtgärder. Se vidare avsnitt 7.3.2 om uppföljning.

6. Avgränsning

Avgränsning syftar på analysen av vilka miljöparametrar och alternativ som är relevanta att behandla i miljöbedömningen, hur detta ska genomföras samt redovisas (t.ex. omfattning och detaljeringsgrad). Det finns generella kriterier i reglerna för innehållet i en MKB och utformningen av processen som leder fram till dokumentet. Dessa kriterier beskrivs i avsnitt 6.1 och utvärderas i förhållande till den aktuella typen av beslut.

För varje miljöbedömningsprocess och dokumentering i en MKB måste kriterierna tillämpas utifrån de specifika förhållanden som gäller för regionens aktuella förutsättningar. Denna anpassning – prioritering och urval – kallas avgränsning och beskrivs i avsnitt 6.2.

6.1 Generella kriterier för avgränsning

Generella kriterier för avgränsningen är enligt direktivet att den ska vara rimligt med hänsyn till

1. programmets karaktär, dvs. innehåll och detaljeringsgrad,
2. det faktum att vissa frågor kan bedömas bättre i samband med andra beslut om program, planer eller projekt (tillstånd för genomförande av verksamheter och åtgärder),
3. bedömningsmetoder och aktuell kunskap,
4. allmänhetens intresse.

För den aktuella beslutstypen är programmets karaktär och position i beslutshierarkin (punkt 1 och 2) av betydelse för avgränsningen. Det är väsentligt att identifiera konkreta verkningar av programmet, så långt det är möjligt och rimligt, men det är olämpligt att göra antaganden i sådan utsträckning att osäkerheten gör slutsatserna i princip obrukbara för beslutanden. Det kan istället vara rimligare att identifiera om programmet innebär risker för betydande negativa verkningar, vilka i sådant fall kan behöva styras i genomförandet. Styrning kan behövas även för möjligheten att i genomförandet ta till att vara positiva miljöförhållanden. Avgränsning handlar således både om procedur – t.ex. form och kompetens – och urval av miljöfrågor – t.ex. utbredning i tid och rum av en störning.

Med en abstrakt och övergripande beslutsnivå blir det svårare att förutse konkreta konsekvenser. Utvecklingsprogram kan sägas omfatta fyra nivåer, med olika grad av konkretisering. Nivåerna är:

- formulering av programmets *mål och inriktning*, dvs. prioriteringar på en strategisk nivå där övergripande såväl som regionala miljömål kan vara relevanta att beakta men konkreta konsekvenser kan vara svåra att se,
- beskrivning av typiska åtgärder som samlas i olika *insatsområden*, dvs. ett urval från EU:s ”meny” där regionala miljömål och miljöförhållanden kan ge viktiga utgångspunkter, och där risker för viss typ av konsekvenser kan uppges men troligen inte beskrivas närmare eller preciseras geografiskt,
- formulering av *urvalskriterier* för beslut om stöd till aktiviteter, där formen för styrning av den fortsatta beslutsproceduren kan utvärderas men konsekvenserna av tänkbara projekt inte preciseras närmare,
- förslag till *typ av projekt* eller prioritering av visst *geografiskt område*, där konsekvenser kan uppskattas på en mera konkret nivå.

Det aktuella programmets ”mix” av de fyra nivåerna ger avgörande förutsättningar för avgränsningen, dvs. vad som är möjligt och rimligt att miljöbedöma i förhållande till just detta program. Direktivets generella kriterium nr 2 ovan - förhållandet till efterföljande beslut - får för detta slag av program antas innebära att för programmet strategiska frågor behöver identifieras och bedömas så långt möjligt, även om dess detaljer preciseras först senare och trots att dessa detaljer kan bli föremål för MKB i efterföljande beslut om projekten. Programmet får så att säga inte lämna alla frågor vidare.

Generella kriterier i direktivet såväl som Landskapslagen är vidare att fokusera den *betydande* miljöpåverkan som programmets genomförande kan medföra. Det gäller dels negativa verkningar, som så långt som möjligt ska begränsas och styras, och dels för miljön positiva förhållanden, som så långt möjligt ska förstärkas. Det sistnämnda bygger på direktivets politiska ambition att tillgodose en hög nivå på skyddet av omgivningen som ett led i främjandet av hållbar utveckling.

Påverkan skall således, så långt kunskapsunderlag och metoder medger det, dels identifieras och beskrivas och dels bedömas, dvs. utvärderas i förhållande till berörda intressen och politiska mål liksom den aktuella faktiska situationen.

Metoder för miljöbedömning av översiktliga program handlar huvudsakligen om att identifiera typer av hot och möjligheter och peka på i vilken riktning förändringarna går; för miljövärden stödjande eller motverkande. Det skall understrykas att det inte kan bli fråga om den typ av konkreta analyser och mätbara slutsatser som används i MKB för projekt.

6.2 Avgränsning för detta program

6.2.1 Programmets karaktär

I detta fall ger programmet delvis *övergripande* ramar, delvis anges mera *preciserade* ramar för genomförandet. Frågan om att styra och stödja efterföljande beslutsprocesser blir viktig särskilt för delar av programmet med mera övergripande karaktär, se närmare i kapitlet om uppföljning.

Den samlande ekonomiska ramen för programmet är 12,8 mill Euro för hela den 7-åriga programtiden, varav 3,4 mill Euro kommer från EU, 3,4 mill Euro från Landskapsregeringen och 6,0 mill Euro förväntas investerad av projektägarna. Som jämförelse kan visas till att programmets storlek motsvarar 5-10 % av det årliga förstahandsvärdet av fångat och odlat fisk. Fiskerinäringen är emellertid relativt liten, t.ex. står den för mindre än 1 % av sysselsättningen på Åland.

Tillsammans planeras det att ge ekonomiskt stöd till projekt inom 10 olika åtgärder. De ekonomiskt sätt fyra största åtgärderna står tillsammans för 76 % av budgeten. Åtgärden riktad mot projekt inom vattenbruket står ensam för 39 % av budgeten. Innehållet i de fyra största åtgärderna kan sammanfattas på följande sätt:

- *Åtgärd 2.1 Vattenbruk*, där en viktig målsättning (i tillägg till den ekonomiska) är att stödja utveckling av bruksformer som medför skydd, förbättring och eller bevarande av miljön.
- *Åtgärd 2.3 Handel och beredning*, med stöd till modernisering av företagen för att uppnå förbättrad lönsamhet, följa upp hygienförhållanden och produktkvalitet, minska miljöpåverkan osv.

- *Åtgärd 3.5 Pilotprojekt* för att utveckla och utprova innovationer (bl.a. för ett mera miljövänligt vattenbruk och för att förebygga rovdjursskador), utföra utredningar och förstudier.
- *Åtgärdslinje 4 Kustområden*, där stöd kan ges till projekt för att befrämja livskraften i regioner som är mest beroende av fiskerinäringen, inklusive utveckling av fisketurismen.

Att programmet till en stor del är inriktad mot vattenbruk är rimligt, utifrån att vattenbruket står för ca 80 % av all konsumfisk som produceras av den åländska fiskerinäringen.

6.2.2 Skärningspunkter mellan programmet och miljöfrågorna

Miljöproblem hör samman med påverkande verksamheter som fiskodling, fiskförädling och transporter (inklusive turism), men också med omgivningens tålighet mot förändringar. Miljöns känslighet kan för Ålands del sägas huvudsakligen gälla Östersjön, särskilt de grunda kustnära områdena, liksom natur- och kulturmiljövärdena i det öppna landskapet, där mångfald hotas av t.ex. strukturförändringar i bruket av mark och vatten.

Det enskilda största miljöhotet för Ålands utveckling, där Åland själva har möjlighet att påverka väsentligt, gäller utsläppet av kväve och fosfor till Östersjön. På lång sikt kan en försämrad vattenmiljö leda till att såväl turismen som fisket försvåras. Fiskodlingen står för 31 % av kväveutsläppet och 65 % av fosforutsläppet på Åland³. Fiskerinäringen står alltså själva för en stor del av de utsläpp som på sikt hotar näringens och landsbygdens utveckling. Att det i programmet finns flera direkt miljöfrämjande åtgärder är därför rimligt.

Det finns emellertid också möjligheter för att stöd kan ges till projekt som indirekt riskerar leda till miljöproblem. Stöd kan hålla liv i en fiskodling som annars skulle ha avvecklats, vilket är positivt för sysselsättningen men miljömässig negativt eftersom utsläppen då vidareförs. Utveckling av nya arter i fiskodlingen måste förmodas att resa nya frågeställningar när det gäller miljön. En växt i fisketurismen kan leda till lokalt tryck på resurserna speciellt om det blir ett ökat fisketryck på lekfisk. I och med att rätten att fiska tillhör markägaren kan fastighetsägarnas hållningar bli avgörande för var det fiskas och till att fisket koncentreras till vissa lokaliteter, något som kan ge negativa effekter i och med att man inte vet så mycket om var fisken går och var den leker. Det finns etiska frågeställningar kring ”catch and release”-fisket och en utökning av detta kan eventuellt ge skador på fisken vars långsiktiga effekter är osäkra. Fisketurismen kan också, i fall den utvecklas som näring, medverka till ett ökat antal besöksresor med de negativa verkningar som transporterna i sig själva har.

I vissa fall krävs särskilda tillstånd – enligt landskapets regler – innan åtgärder vidtas i eller vid värdefulla områden. T.ex. är fiskodlingar reglerade och kräver tillstånd. Alla åtgärder är emellertid inte prövningspliktiga och det är i synnerhet i sådana fall viktigt att prövningen av stödprojekt ser till att miljöhänsyn visas. Det blir med andra ord nödvändigt att etablera rutiner för urval av projekt, samt att formulera villkor för dess genomförande, som säkerställer miljöhänsyn vid skyddsvärda områden, oavsett om det finns annan prövningsplikt eller ej.

Ovan beskrivs tänkbara skärningspunkter, men det innebär inte att det givet kommer att bli betydande negativa miljökonsekvenser. Genom att ange även miljökriterier för vilka projekt som skall prioriteras, kan risken för negativa verkningar minskas.

³ Medelvärde 1998-2002. Källa: Miljöhandlingsprogram för Åland 2005-2008.

En del i avgränsningen är att identifiera rimliga alternativ, med hänsyn till programmets syfte och geografiska räckvidd. Formuleringen av olika insatsområden, åtgärdsområden och aktiviteter samt urvalskriterier kan betraktas som alternativ i MKB. Alternativ kan således handla om olika sätt att uppnå syftet/ändamålet med programmet (olika mix av insatsområden) och olika sätt att utforma genomförandet (olika mix av åtgärdsområden och aktiviteter). Alternativ utformning är även valet av urvalskriterier. De kan handla om miljöfrågor men även om procedur som t.ex. vem deltar i prövning och vad ska beskrivas i ansökan.

Programmets förslag utgör det valda alternativet. Någon alternativ ”mix” beskrivs inte. Eventuella förkastade alternativ har inte heller beskrivits i programmet. Bedömningen av miljökonsekvenser i följande avsnitt avser således det alternativ som programmet utgör och andra alternativ utvärderas inte.

Om det liggande förslaget kan antas ge betydande negativa miljökonsekvenser får det anses rimligt i enlighet med direktivet att överväga om annan ”mix” kan nå syftet men med färre negativa konsekvenser. Alternativ som ökar miljönyttan kan på motsvarande sätt vara relevanta. Landskapslagen förutsätter att alternativ regelmässigt behandlas (se 2 § 2 mom sista meningen).

7. Betydande påverkan, skadeförebyggande och uppföljning

Enligt Landskapslagens 4 § skall det så kallade noll-alternativet beskrivas, dvs en analys av sådan miljöpåverkan som följer av att ett program inte fastställs. Se avsnitt 7.1.

Vidare skall det i en MKB, enligt Landskapslagens 1 § identifieras, beskrivas och bedömas de direkta och indirekta effekter som ett program kan medföra dels på människor, djur, växter, mark, vatten, luft, klimat, landskap, materiella tillgångar och kulturarv, dels på samspelet mellan dessa faktorer. Betydande miljöpåverkan diskuteras i avsnitt 7.2.

Slutligen skall det enligt 5 § finnas en beskrivning av åtgärder som planeras för att förhindra, minska och uppväga varje betydande negativ miljöeffekt som följer av att en plan eller ett program genomförs. Detta beskrivs i avsnitt 7.3.

7.1 Nollalternativ

Beskrivningen av vad som händer med områdets resurser, kultur, miljö, vatten etc. om programmet *inte* fullföljs, brukar kallas nollalternativ.

I brist på regionala miljömål och bedömningar av huruvida miljömål nås eller ej, får de hot som tecknats i miljöanalysen peka på vilken trend som synes vara rådande. Utmärkande är hotet för ytterligare förluster av mångfald och den långsamma takten av förbättring trots avsevärt minskade utsläpp.

7.2 Betydande påverkan

Programmets betydande påverkan skall så långt det är rimligt och relevant utvärderas med avseende på:

- befolkning (t.ex. folkhälsa)

- landskapet (t.ex. växter, mark, vatten, kulturmiljö)
- biologisk mångfald (t.ex. djurliv, växtliv)
- resurser (mark, vatten, luft, materiella tillgångar, bebyggelse, kulturarvet bl.a. i form av arkitektoniska värden, fornlämningar),
- klimat

men bara om påverkan kan anses överskrida nivån ”betydande”. Är påverkan mindre så omfattas den inte av det formella utvärderingskravet i MKB, men likafullt skall miljöhänsyn integreras i programmen och beaktas i de kommande besluten om programmen.

Med utgångspunkt i fiskerinäringens begränsade omfattning på Åland, fiskeprogrammets ringa budget och dets innehållsmässiga fokus, kan det *inte* förutses *betydande negativ* miljöpåverkan av programmet för Åland som helhet. Teoretiskt kan programmet ha en väsentlig effekt på utvecklingen av fiskenäringen och därmed vara miljömässigt negativt om stöd ges till investeringar som ökar utsläppen. Den viljeinriktning som finns innebär emellertid att sådana projekt inte skall stödjas.

Programmet kan emellertid också ge positiva effekter för miljön, i den utsträckning man lyckas med att genomföra projekt som förbättrar miljöförutsättningarna och begränsar utsläppen från fiskodling och förädling.

7.3 Åtgärder för förebyggande och för uppföljning

7.3.1 Skadeförebyggande och positiv förstärkning

En MKB skall beskriva åtgärder som planeras för att förhindra, minska och uppväga betydande negativa miljöeffekter. För att följa den politiska ambitionen för MKB att nå en hög nivå på skyddet, behöver även möjligheter att förstärka positiva effekter tas upp i detta sammanhang.

Som indikatorer för programmets övergripande mål finns effektindikatorer på tre områden:

- Fiskresursernas tillstånd och utnyttjande
- Näringens lönsamhet och konkurrenskraft
- Miljöindikatorer – dvs. vattenbrukets belastning på vattenmiljön

Däremot finns inga tydliga kriterier med miljöinriktning för urval av projekt, för uppföljning av dess verkningar (indikatorer) eller för korrigerande åtgärder om det ”går snett”. Det betyder att de möjligheter för positiva och risker för negativa verkningar som beskrivits ovan, inte styrs i tillräcklig grad i programmet. Det kunde formuleras tydligare miljökriterier i avsikt att höja miljöambitionen, vilket är den tydliga politiska avsikten med att arbeta med miljöbedömningar i programarbetet. Detaljerade urvals- och prioriteringskriterier skall utarbetas av förvaltningsmyndigheten i ett senare skede. I det fortsatta arbetet med programmet kan man alltså ta till vara ytterligare möjligheter att främja miljöhänsyn ved att utveckla effektindikatorer, resultatindikatorer och tydligare målsättningar på miljöområdet.

7.3.2 Uppföljning och korrigerande åtgärder

En MKB skall enligt direktivet beskriva åtgärder som planeras för övervakning.

Observera att det endast är fråga om att följa upp *betydande* inverkan. I den mån programmet kompletteras – med styrning genom kriterier och villkor och stöd för genomförandets beslutsprocess – är det inte uppenbart att det blir fråga om betydande negativa konsekvenser.

Det blir då inte heller aktuellt med uppföljning. Frågan måste tas upp vid besluten om programmet.

Observera att det är viktigt att tydliggöra projektägarens ansvar för att följa upp sina aktiviteter även i ett miljöperspektiv. Dennes uppföljning torde vara nödvändig för programansvariges samlade utvärdering av programmets genomförande. Projektägarens ansvar för uppföljning bör därför framgå som ett villkor i beslut om medel.

Om det uppstår negativa verkningar av betydelse, trots skadeförebyggande åtgärder, har programansvarige myndigheten ett ansvar för att tillse att dessa verkningar korrigeras. Det är viktigt att besluten om medel tydliggör att även projektägaren har ett ansvar för att korrigera sådana betydande negativa verkningar, som inte förutsågs när bidrag medgavs. Det bör finnas villkor om detta i beslutet.

8. Integration och motiv

Direktivet (dess bilaga 1 punkt e) anger att en MKB skall redovisa hur miljömål och varje form av miljöhänsyn har beaktats under utarbetandet av programmet, dvs. som kallas integration av miljöaspekterna. Landskapslagen (11 § 2 st) anger vidare att yttrandena skall redovisas och kommenteras i MKB, samt att det skall framgå om och hur dessa beaktats. Eftersom beaktande av synpunkter är en fråga om revidering av programmet, bör detta lämpligen framgå av programmet.

Samråd kring behovsbedömning och avgränsning för miljöbedömning skedde den 4 januari 2007. På samrådsmötet deltog representanter från Ålands fiskare r.f., Ålands Fiskodlarförening r.f., Ålands Landskapsregering, Tidningen Åland och en miljökonsult. En samrådsprotokoll är upprättad av Landskapsregeringens Fiskeribyrå. Bland annat följande frågor togs upp av mötesdeltagarna:

- förekomsten samt konsekvenserna av miljögifter och främmande ämnen i vattenmiljön med tanke på nyttjandet av fiskresurserna och marknadsföringen av dem,
- risken av att åtgärderna i programmet kan medföra ökat fisketryck i vissa områden, b.a. ökat fisketryck på lekfisk,
- möjliga effekter av åtgärder för att befrämja fisketurismen och på vilket sätt risken med alltför stort uttag av fisk i begränsade områden och lekstränder kan beaktas.

Förslag till operativt program för den åländska fiskerinäringen, daterat 12.12.2006, och preliminär MKB, daterad 15.01.2007, offentliggjordes genom annons i Nya Åland och tidningen Åland den 16.1.2007 och har funnits tillgängliga hos Ålands landskapsregerings registratorskontor och på landskapsregeringens hemsida. Inbjudan att lämna synpunkter riktades till berörda myndigheter och kommuner, allmänheten och organisationer. Synpunkter skulle lämnas senast den 8 februari 2007 till Ålands landskapsregering.

Inom utsatt remisstid har endast ett utlåtande inlämnats i avseende på förslaget till MKB och totalt 9 yttranden i avseende på förslaget till operativt program. Huvudsakligen har synpunkter framförts om vattenbrukets roll och de osäkerhetsfaktorer som finns i avseende på de framtida utvecklingsmöjligheterna, komplettering av programmets mål och strategier i avseende på miljö- och hållbarhetsaspekter, inkludering av systemvillkor för hållbar utveckling samt i avseende på implementeringen av åtgärder rörande permanent upphörande av fisket. Invändningarna har föranlett att programmet till vissa delar har kompletterats och förtydligats.

Miljöaspekterna finns nu med på ett tydligare sätt både när det gäller målsättningar, urvalskriterier och uppföljningsansvar.

Det åländska fiskeprogrammet är en del av det finska programmet, vilket gör att analysen av näringsens förutsättningar inte finns med i det åländska delprogrammet. Emellertid finns en *Nationell strategisk plan för fiskerinäringen inom landskapet Åland 2007-2013* som innehåller en god förutsättningsanalys där också miljöaspekterna ingår. Programmets prioriteringar motiveras för en stor del av analyserna i den strategiska planen. I vissa delar ses miljöhänsyn och en möjlig implementering av Ålands miljöhandlingsprogram 2005-2008 som ett hot mot fiskerinäringen, medan verkningarna av ett försämrat miljö på fiskodling, fisketurism och avsättningsmöjligheter inte nämns i sammanhanget.

Miljöhänsyn har emellertid en central plats i beskrivningen av åtgärderna.

Den största svagheten i programutkastet, sätt från en miljösynpunkt, är bristen på strategisk styrning av projekt i skadeförebyggande och positiv riktning. Ansvar för att utforma de urvalskriterier som skall användas i handläggningen av ansökningar ligger emellertid på förvaltningsorganisationen och kommer först i nästa skede av programimplementeringen.

9. Metoder och osäkerheter

Enligt direktivet (dess bilaga 1 punkten h) skall i en MKB redovisas hur bedömningen gjorts, vilket inkluderar problem i samband med att uppgifterna sammanställdes som t.ex. tekniska brister eller brist på kunskap.

Programmets översiktliga karaktär innebär att miljöbedömningen inte kan innefatta någon regelrätt förutsägelse eller kvantifiering av enskilda effekter. Även för program som detta, där flera åtgärder är tämligen preciserade, kvarstår osäkerhetsfaktorer om närmare förutsättningar och geografisk anknytning. Bedömningen har här inriktats på att identifiera sådana teman och områden där åtgärder och projekt som kan följa av programmet kan medföra målkonflikter med miljömål. Metodiken innebär att programmets tänkbara påverkan på de viktigaste miljöproblemen och inom de identifierade miljöpolitiskt centrala områdena identifieras genom kvalitativa resonemang.

Metodiken har väsentligen följt de anvisningar som ges i ”Handbook on SEA for Cohesion Policy 2007-2013” producerad av Greening Regional Development Programmes Network. Programmets karaktär medför att osäkerheten i bedömning av miljöeffekter med nödvändighet är stor. Osäkerheten är i allt väsentligt en funktion av osäkerhet om hur implementeringen av programmet faktiskt kommer att genomföras. Detta pekar också på betydelsen av fortsatt styrning på projektnivå. Mera detaljerade bedömningar eller användning av modeller och kvantitativa metoder skulle inte reducera osäkerheten i denna MKB.

Bilaga 1 - MKB, Åland

Sammanfattning av utlåtanden och yttranden rörande förslag till strategiplan och operativt program för den åländska fiskerinäringen 2007-2013 samt preliminär MKB för programmet

Inom utsatt tid för remiss-svar har det inkommit totalt 9 utlåtanden rörande strategi och program samt ett utlåtande rörande den preliminära MKB:n.

Föglö kommun anser, att man i programmet bör fästa större uppmärksamhet vid vattenbrukets betydelse, speciellt i avseende på dess socioekonomiska betydelse i skärgården, samt att tyngdpunkten för vattenbrukets del istället för nya odlingsarter och teknik i högre grad bör läggas på att utveckla nuvarande traditionella odlingsmetoder och trygga verksamhetsförutsättningarna för näringen.

Lumparlands, Lemlands, Hammarlands och Sottunga kommuner omfattar förslaget till operativt program med tillägg från Sottunga kommun om att programmet bör marknadsföras tillräckligt.

Ålands företagareförening omfattar förslaget till operativt program.

Ålands fiskodlarförening anser att de politiska målsättningarna i det miljöhandlingsprogram som hänvisas till i programförslaget, är orealistiska och i konflikt med strävan efter långsiktig planering och företagsmässigt tänkande - bl.a. som grund för utökad stödandel. Föreningen anser vidare, att regelverket för kompensation av merkostnader för miljövänlig odlingsteknik är oklart. Enligt föreningens åsikt är beskrivningen av dagsläget inom näringen felaktig då det hävdas att näringens betydelse för sysselsättning samt intäkter minskat emedan tillgänglig statistik visar att situationen för vattenbrukets del har varit stabil och oförändrad under en längre tid.

Ålands Fiskare föreslår, att man under åtgärdslinje 1.1. Definitivt upphörande av fisket, ändrar programförslaget sålunda att åtgärden snarast möjligt implementeras samt att medel för detta reserveras i finansieringsramarna. Ändringsförslaget motiveras med, att fiske med drivgarn med stöd av EU-kommissionens beslut förbjuds från 1.1.2008 samt att det därmed påtvingade upphörandet av fisket bör kompenseras för de fiskebåtar som berörs.

Ålands Natur och miljö betonar vikten av att definiera begreppet hållbar utveckling genom de systemkrav som utarbetats på vetenskaplig internationell nivå och föreslår att dessa inkluderas i programmet. Organisationen framför även vissa konkreta ändringsförslag i texten där formuleringarna av målsättningar och prioriteringar kompletteras med en miljömässig dimension samt att fiskerinäringen även kan ses som en positiv resurs med värdefull kompetens och erfarenhet. Vidare bör i programmet inkluderas initiativ till kontakter och samverkan med grannregioner för att trygga ett hållbart fiske i hela Östersjön. Vidare konstateras, att redskap och verktyg för strategisk styrning av miljöaspekterna bör inkluderas, att indikatorer och urval av projekt bör definieras samt att man kunde höja ambitionsnivån i avseende på uppföljning och övervakning.

Bilaga 2, MKB-Åland

Bemötande av inkomna utlåtanden och yttrande rörande förslag till strategiplan och operativt program för den åländska fiskerinäringen 2007-2013 samt preliminär MKB för programförslaget.

Ålands Fiskare

Beträffande utlåtandet från Ålands Fiskare rörande implementering av åtgärden för stöd för permanent upphörade av fisket konstateras

- att landskapsregeringen under den föregående programperioden implementerat denna stödform för de fiskefartyg som berörs av drivgarnsförbudet samt beviljat stöd för de fiskefartyg som uppfyller kriterierna,
- landskapsregeringen förbehåller sig i programmet möjligheten att på nytt ta ställning till behovet att implementera denna stödåtgärd.

Utlåtandet föranleder i detta skede inte några ändringar av programmet.

Föglö kommun

Beträffande utlåtandet av Föglö kommun rörande programförslaget i avseende på stymoderlig behandling av vattenbruket konstateras följande:

- programförslaget har uppgjorts utgående från den modell som anges i kommissionens tillämpningsförfordning, vilken i viss mån begränsar möjligheterna att ge vattenbruket speciell status,
- kommissionen har angett riktgivande rekommendationer rörande dokumentets omfattning, vilket medför att programtexten bör hållas möjligast kort,
- vattenbrukets stora betydelse för fiskerinäringen som helhet och dess ekonomiska betydelse för glesbygd och skärgård framgår entydigt i flera avsnitt av programförslaget,
- vattenbrukets stora betydelse återspeglas av de resurser som reserveras för att utveckla näringen under programperioden vilket även innefattar stödmöjligheter för att utveckla nuvarande verksamhet och produktionsmetoder,
- de olika sektorernas tyngd och betydelse kan inte mätas genom antalet sidor som ägnas respektive delområde av näringen,
- övriga delar av fiskerinäringen, främst fisket, har en mera komplex karaktär, vilket medför att beskrivningar, mål och åtgärder kräver mera utrymme i programtexten,
- programförslagets utformning skall återspegla landskapsregeringens politiska mål och riktlinjer, vilket innebär att fokuseringen på miljöaspekter och en långsiktigt hållbar näring samt utveckling av ny metodik m.m. inte kan förbigås.

Utlåtandet från Föglö kommun föranleder inte några ändringar av programförslaget.

Ålands fiskodlarförening

Beträffande synpunkterna rörande svårigheterna med långsiktig planering, för uppgörande av utvecklingsplaner som grund för tilläggsprocent av stödandelen, föranlett av nuvarande tillståndssystem och landskapsregeringens miljömål konstateras, att detta utgör delar av de

generella verksamhetsförutsättningarna för näringen på Åland vilka inte kan förbises i programberedningen och inte påverkas inom ramen för programmet.

I avseende på otydligheten rörande stödmöjligheterna för att kompensera merkostnader föranledda av miljövänlig teknik och metoder konstateras, att ytterligare vägledning förväntas från kommissionens sida men att programförslaget i mån av möjlighet redan i detta skede förtydligas så långt som möjligt.

Beträffande organisationens åsikt om att beskrivningen i programmet rörande en negativ utveckling av näringen skulle vara felaktig konstateras att detta avser näringen som helhet även om utvecklingen för vattenbruket varit relativt stabil under de senaste tio åren. Med anledning av utlåtandet förtydligas formuleringarna i programmet till denna del under avsnittet "Beskrivning av fiskerinäringen" (sid 3).

Ålands Natur och miljö

Merparten av de synpunkter som framförs av Ålands Natur och miljö, såväl i avseende på programförslaget som MKB:n, kan omfattas och programförslaget har ändrats enligt följande:

- de fyra systemvillkoren har inkluderats som generella målsättningar på programnivå (sid 9) samt som urvalskriterier på prioritet- och projektnivå (sid 15),
- förvaltningsmyndighetens såväl som stödtagarens ansvar för uppföljning och kontroll uppmärksammas (sid 15),
- programförslaget har kompletterats genom att ytterligare uppmärksamma miljörealterade urvalskriterier och konkreta mål (bl.a. sid 9 och sid 12),
- synpunkterna rörande nyttjandet av sälen som resurs har beaktats under stödåtgärderna för åtgärdslinje 3 - kollektiva åtgärder (sid 22),
- synpunkterna rörande "Miljöaspekter" har beaktats och avsnittet kompletterats (sid 15)

Beträffande synpunkterna rörande fiskerinäringen som resurs med värdefull kompetens och erfarenhet kan detta anses vara inkluderat i programmet genom att utökat samarbete internt inom näringen och externt med andra berörda parter utgör en viktig målsättning och prioritering på program- och projektnivå. Detsammgäller även i viss mån organisationens synpunkter rörande initiativ till kontakter och samverkan med grannregioner för att trygga ett hållbart fiske i hela Östersjön, vilket även är en uppgift och funktion som ingår i förvaltningsmyndighetens normala arbete. Mera konkreta åtgärder i den riktningen bedöms dock inte vara stödberättigande i någon större utsträckning utgående från de stadganden som finns i förordningen om Europeiska fiskerifonden.

Till dessa delar föranleder utlåtandet inte förändringar av programmet.

Beträffande synpunkterna rörande beredningsprocessen och tidtabellen, innefattande parallellt samråd rörande såväl programförslaget som den preliminära MKB:n, konstateras att detta följer normal praxis och lagstadgad procedur samt att ett programförslag bör finnas att tillgå även för bedömningen av innehållet i den preliminära MKB:n.

Bilaga 3, MKB-Åland

Samrådsredogörelse – fiskeriprogrammet för Åland

För fördelningen av offentliga stödmedel inom EU erbjuds medlemstaterna möjlighet att ta del av dess genom att utarbeta struktur- och andra program, vilka skall ange inriktning, mål och prioriteringar för den regionala utvecklingen. Ett av de aktuella programmen innefattar fiskerinäringen. Beredningen av programperioden 2007-2013 pågår och proceduren stöds av bl.a. samråd om miljöhänsyn, dvs. om integrationen av miljöhänsyn och utvärdering av programmets miljökonsekvenser, MKB.

Resultatet av samråden och MKB utgör ett av underlagen till besluten om programmets utformning och innehåll. I denna redogörelse sammanfattas de synpunkter som har framförts vid samråden samt kommentarer och förslag med anledning av synpunkterna. I samband med beslut om programmet redovisas i en särskild sammanställning hur man i beslutet har beaktat synpunkterna och MKB.

Förslag till operativt program för den åländska fiskerinäringen, daterat 12.12.2006, och preliminär MKB, daterad 15.01.2007, offentliggjordes genom annons i Nya Åland och tidningen Åland den 16.1.2007 och har funnits tillgängliga hos Ålands landskapsregerings registratorskontor och på landskapsregeringens hemsida. Inbjudan att lämna synpunkter riktades till berörda myndigheter och kommuner, allmänheten och organisationer. Synpunkter skulle lämnas senast den 8 februari 2007 till Ålands landskapsregering.

Inom utsatt remisstid har endast ett utlåtanden inlämnats i avseende på förslaget till MKB och totalt 9 yttranden i avseende på förslaget till operativt program. En sammanfattning av synpunkterna ges i bilaga 1 och synpunkterna bemöts i bilaga 2.

Huvudsakligen har synpunkter framförts om vattenbrukets roll och de osäkerhetsfaktorer som finns i avseende på de framtida utvecklingsmöjligheterna, komplettering av programmets mål och strategier i avseende på miljö- och hållbarhetsaspekter, inkludering av systemvillkor för hållbar utveckling samt i avseende på implementeringen av åtgärder rörande permanent upphörande av fisket.

Invändningarna har föranlett att programmet till vissa delar har kompletterats och förtydligats (se bilaga 2).

Mariehamn den 12.2.2007

Olof Karlsson, byråchef
programansvarig

Bilaga 4, MKB-Åland

Sammanställning av samrådsförfarande och MKB rörande det operativa programmet för fiskerinäringen på Åland 2007-2013 och hur resultaten har beaktats

Bakgrund

Ålands landskapsregering har i samråd med berörda parter berett och utarbetat en strategisk plan (NSP) samt ett operativt program (OP) för fiskerinäringen på Åland för perioden 2007-2013 i enlighet med Rådets förordning (EG) nr 1198/2006 samt kommissionens förordning (EG) nr 498/2007.

Som en del av beredningen har det genomförts ett samrådsförfarande, inkluderande även en miljökonsekvensbedömning med stöd av LL om miljökonsekvensbedömning (ÅFS 82/2006) samt Europaparlamentets och Rådets direktiv 2001/42/EG.

Enligt ovan nämnda EU-direktiv rörande MKB (artikel 9.1. (b)) skall den ansvariga myndigheten i samband med beslut om att godkänna det operativa programmet göra en sammanställning varav framgår på vilket sätt de synpunkter som framkommit i miljörapporten samt de vid konsultationen framförda synpunkterna har beaktats i den slutliga versionen av programmet.

Rekommendationer i miljörapporten

Följande synpunkter och slutsatser kan utläsas ur miljörapporten, även om dessa inte är sammanfattade och formulerade som rekommendationer:

- brist på strategisk styrning av projekt i skadeförebyggande och positiv riktning: i utkastet till operativt program saknas tydliga kriterier med miljöinriktning för urval av projekt, för uppföljning av dess verkningar (indikatorer) och korrigerande åtgärder,
- stöd villkoren för projekt som beviljas medfinansiering i enlighet med programmet bör innefatta krav på och kriterier för uppföljning i ett miljöperspektiv för vilket projektägaren har ansvar,
- av stöd villkoren bör även framgå att stödtagaren ansvarar för eventuella korrigerande åtgärder

Synpunkter framförda under konsultationsprocessen

Hänvisas till separat sammanställning av de yttranden som inlämnats (bilaga 2 i miljörapporten)

Åtgärder med anledning av miljörapporten och konsultationsprocessen

Rekommendationerna i miljörapporten har beaktats i den version av det operativa programmet som har godkänts av landskapsregeringen den 8 mars 2007 till den del detta bedömts ändamålsenligt. Programtexten rörande prioriteringar och stödberättigade åtgärder samt urvalskriterier har i någon mån förtydligats för att ytterligare stärka den för programmet genomgripande målsättningen att stöda och befrämja åtgärder som medför att principerna för

hållbar utveckling följs samt att stöda och prioritera investeringar och utvecklingsåtgärder som befrämjar miljöhänsyn och minimerar eventuell miljöpåverkan.

Rekommendationerna rörande behovet av att i villkoren för investeringar och projekt som beviljas stöd inkludera stödtagarens ansvar för såväl uppföljning i ett miljöperspektiv samt korrigerande åtgärder om miljöpåverkan uppstår har i detta skede inte beaktats i programmet eftersom detta inte ligger på en sådan detaljnivå. Mallar och direktiv för detaljerade stöd villkor kommer att uppgöras av förvaltningsmyndigheten i ett senare skede i samband med implementeringen av programmet, vilket även konstateras i miljörapporten.

Beträffande åtgärder i programmet med anledning av de synpunkter som framkommit vid konsultationsprocessen hänvisas till en separat sammanställning som bifogats miljörapporten (bilaga 2)

Mariehamn den 12.2.2007

Olof Karlsson
programansvarig

Liite III

Sammandrag av dagsläget och centrala indikatorer rörande fiskerinäringen på Åland

Centrala indikatorer

Professionellt fiske

- registrerad fiskeflotta, antal fartyg	243
< 12 m (småskaligt kustfiske)	236
> 15 m	3
> 24 m	4
- total tonnage, GT 2006	1 165
- total motor effekt kW 2006	12 161
- antal registrerade fiskare 2006	207
- årlig fångst 2005	2 239
landningar i Åland	380
för mänsklig konsumtion	550
industriell	1 700
- värde av årlig fångst 2005, 1000 €	1 337
▪ landningar i Åland	1 009
▪ för mänsklig konsumtion	1 234
▪ industriell	100
- huvudsakligt fiskeområde,	Territoriala vattnen inom 12 sjömil
- huvudsakliga målarter (volym)	Gös, 18 %
	Abborre, 14 %
	Sik, 30 %
	Torsk, 18 %
	Lax, 17 %
- antal allmänna fiskehamnar och landningsplatser	10
- antal allmänna landnings-/insamlingsplatser	11

Vattenbruk

- antal företag	12
- antal produktionsplatser	37
- årlig produktion, ton	5.000
- värde av årlig produktion, 1000 €	~ 15.000
- sysselsättning,	~ 95
- huvudsakliga produkter	regnbågslox 95 %, sik 5 %
- årlig belastning av näringsämnen och fosfor	P: 27 ton, N: 228 ton
▪ per kg av producerad fisk	P: 6 g/kg, N: 52 g/kg
▪ andel av total lokal belastning	P: 70 %, N: 35 %

Handel och förädling

- antal företag inom förädling	6
- antal arbetstagare	53
- årlig omsättning	15 500
- huvudsakliga marknader	Finland
- import, ton	~5 700

Fritids-/sportfiske

- approximerad årlig fångst, lokalt fritidsfiske	~2-300 ton
- approximerad årlig fångst, fisketurism	30-40 ton
- antal områden med fiskelicens	57
- tillgängliga fiskeområden, km ²	~ 10577
- antal kommersiella fiskeguider	~ 20
- antal sålda fiskelicenser/antal turister	~6 000
- antal övernattningar	~25 000
- antal större fisketävlingar	6